॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯੇ

ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣ-ਅਟ੍ਠਕਥਾ

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ

ਮਹਾਕਾਰੁਣਿਕਂ **ਨਾਥਂ,** ਞੇਯ੍ਯਸਾਗਰਪਾਰਗੁਂ।
ਵਨ੍ਦੇ ਨਿਪੁਣਗਮ੍ਭੀਰ-ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਯਦੇਸਨਂ॥

ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਯੇਨ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਲੋਕਤੋ।
ਵਨ੍ਦੇ ਤਮੁਤ੍ਤਮਂ **ਧਮ੍ਮਂ,** ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਿਤਂ॥

ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਠਿਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲੇਸੁ ਯੋ।
ਵਨ੍ਦੇ **ਅਰਿਯਸਙ੍ਘਂ** ਤਂ, ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ॥

ਵਨ੍ਦਨਾਜਨਿਤਂ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਇਤਿ ਯਂ ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ।
ਹਤਨ੍ਤਰਾਯੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਹੁਤ੍ਵਾਹਂ ਤਸ੍ਸ ਤੇਜਸਾ॥

ਠਿਤਿਂ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੇਨ, ਚਿਰਂ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨੇਤ੍ਤਿਯਾ।
ਧਮ੍ਮਰਕ੍ਖਿਤਨਾਮੇਨ, ਥੇਰੇਨ ਅਭਿਯਾਚਿਤੋ॥

ਪਦੁਮੁਤ੍ਤਰਨਾਥਸ੍ਸ, ਪਾਦਮੂਲੇ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ।
ਪਸ੍ਸਤਾ ਅਭਿਨੀਹਾਰਂ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਂ ਯਸ੍ਸ ਮਤ੍ਥਕਂ॥

ਸਂਖਿਤ੍ਤਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤਾਨਂ, ਏਸੋ ਅਗ੍ਗੋਤਿ ਤਾਦਿਨਾ।
ਠਪਿਤੋ ਏਤਦਗ੍ਗਸ੍ਮਿਂ, ਯੋ ਮਹਾਸਾਵਕੁਤ੍ਤਮੋ॥

ਛਲ਼ਭਿਞ੍ਞੋ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਪਭਿਨ੍ਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦੋ।
ਮਹਾਕਚ੍ਚਾਯਨੋ ਥੇਰੋ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਪਸਂਸਿਤੋ॥

ਤੇਨ ਯਾ ਭਾਸਿਤਾ ਨੇਤ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤਾ।
ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਸਦਾਯਤ੍ਤਾ, ਨਵਙ੍ਗਸ੍ਸਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ॥

ਤਸ੍ਸਾ ਗਮ੍ਭੀਰਞਾਣੇਹਿ, ਓਗਾਹੇਤਬ੍ਬਭਾਵਤੋ।
ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਦੁਕ੍ਕਰਾ ਕਾਤੁਂ, ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਮਯਾ॥

ਸਹ ਸੰਵਣ੍ਣਨੰ ਯਸ੍ਮਾ, ਧਰਤੇ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੰ।
ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਸੀਹਾਨੰ, ਤਿਟ੍ਠਤੇਵ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ॥

ਤਸ੍ਮਾ ਤਮੁਪਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਓਗਾਹੇਤ੍ਵਾਨ ਪਞ੍ਚਪਿ।
ਨਿਕਾਯੇ ਪੇਟਕੇਨਾਪਿ, ਸੰਸਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਬਲਂ॥

ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਮਸੰਕਿਣ੍ਣੰ, ਨਿਪੁਣਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ।
ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ, ਸਮਯਂ ਅਵਿਲੋਮਯਂ॥

ਪਮਾਦਲੇਖਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ, ਪਾਲ਼ਿਂ ਸਮ੍ਮਾ ਨਿਯੋਜਯਂ।
ਉਪਦੇਸਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ, ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਂ॥

ਇਤਿ ਅਤ੍ਥਂ ਅਸਙ੍ਕਿਣ੍ਣਂ, **ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਸ੍ਸ** ਮੇ।
ਵਿਭਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ, ਨਿਸਾਮਯਥ ਸਾਧਵੋਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਨੇਤ੍ਤਿ? ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨਯਨਟ੍ਠੇਨ **ਨੇਤ੍ਤਿ**। ਯਥਾ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤੇ ਕਾਮਾਦਿਭਵਂ ਨਯਤੀਤਿ ''ਭਵਨੇਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਤ੍ਤੇ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਂ ਨਯਤੀਤਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨਯਨਟ੍ਠੇਨ ''ਨੇਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਨਯਨ੍ਤਿ ਤਾਯਾਤਿ **ਨੇਤ੍ਤਿ**। ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣੇਨ ਹਿ ਕਰਣਭੂਤੇਨ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਤ੍ਤੇ ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗਂ ਨਯਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ, ਨੀਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਪਕਰਣੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਮ੍ਪਾਪਿਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਨੇਤ੍ਤਿ**। ਨ ਹਿ ਨੇਤ੍ਤਿਉਪਦੇਸਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਵਿਨਾ ਅਵਿਪਰੀਤਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਵਬੋਧੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤੁਕਾਮੇਨਾ''ਤਿਆਦਿ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਨੇਤ੍ਤਿਉਪਦੇਸਾਯਤ੍ਤਾ, ਨੇਤ੍ਤਿ ਚ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭਵਾ, ਸੁਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਭਵਨ੍ਤਿ।

ਸਾ ਪਨਾਯਂ ਨੇਤ੍ਤਿ ਪਕਰਣਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਤਿਪ੍ਪਭੇਦਾ ਹਾਰਨਯਪਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ। ਪਠਮਞ੍ਹਿ ਹਾਰਵਿਚਾਰੋ, ਤਤੋ ਨਯਵਿਚਾਰੋ, ਪਚ੍ਛਾ ਪਟ੍ਠਾਨਵਿਚਾਰੋਤਿ। ਪਾਲ਼ਿਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ ਪਨ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਿਭਾਗਵਾਰਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਹਿ ਨੇਤ੍ਤਿ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰੋ ਵਿਭਾਗਵਾਰੋਤਿ ਵਾਰਦ੍ਵਯਮੇਵ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਙ੍ਗਹਵਾਰੋ** ਆਦਿਤੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ। ਸਬ੍ਬੋ ਹਿ ਪਕਰਣਤ੍ਥੋ ''ਯਂ ਲੋਕੋ ਪੂਜਯਤੇ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਨਨੁ ਚੇਤ੍ਥ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਮੂਲਪਦਗ੍ਗਹਣੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮੂਲਪਦਾ ਕੁਹਿਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨੇ''ਤਿ। ਮੂਲਪਦਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਹਿ ਅਤ੍ਥਨਯਸਙ੍ਖਾਰਤ੍ਤਿਕਾ ਵਿਯ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ।

ਵਿਭਾਗਵਾਰੋ ਪਨ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੋ। ਤੇਸੁ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ''ਤਿ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ''ਭਵਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਪਦਾਨੀ''ਤਿ ਅਯਂ ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰੋ। ''ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤਾ''ਤਿ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ''ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਾ ਏਤ੍ਤਿਕਾ ਨੇਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਅਯਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੋ। ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੋ ਪਨ ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਾਰੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰੋ ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਾਰੋ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰੋਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ। ਤੇਸੁ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ''ਤਿ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ''ਅਯਂ ਪਹਾਨੇਨ ਸਮਾਰੋਪਨਾ''ਤਿ ਅਯਂ ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਾਰੋ। ਤਤ੍ਥ ''ਕਤਮੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ''ਤਿ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ''ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂ''ਤਿ ਅਯਂ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰੋ। ਏਤ੍ਥਾਹ – ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰਾਨਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣਨ੍ਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਯਤ੍ਥ ਅਨੇਕੇਹਿਪਿ ਉਦਾਹਰਣਸੁਤ੍ਤੇਹਿ ਏਕੋ ਹਾਰੋ

ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਤਿ, ਅਯਂ ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਾਰੋ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਨੇਕੇ ਹਾਰਾ ਸਮ੍ਪਤਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ **ਪੇਟਕੇ** –

''ਯਤ੍ਥ ਚ ਸਬ੍ਬੇ ਹਾਰਾ, ਸਮ੍ਪਤਮਾਨਾ ਨਯਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਂ।
ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਧਿਪੁਥੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਭੂਮੀ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ''ਤਿ॥

ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰਵਿਭਾਗੋ ਪਾਕਟੋ ਏਵ। ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰੋ ਪਨ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰੇ ਵਿਯ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇਸੁਪਿ ਨ ਸਰੂਪਤੋ ਉਦ੍ਧਟੋਤਿ। ਏਤ੍ਥਾਹ – ''ਇਦਂ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਂ ਮਹਾਸਾਵਕਭਾਸਿਤਂ, ਭਗਵਤਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਕਥਮੇਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ? ਪਾਲ਼ਿਤੋ ਏਵ। ਨ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਪਮਾਣਤਰਂ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਾ ਹਿ ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਪਦੇਸੇਹਿ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਾਲ਼ਿ, ਸਾ ਪਮਾਣਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਗਰਹਿਤਾਯ ਆਚਰਿਯਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਪੇਟਕੋਪਦੇਸੋ ਵਿਯ ਇਦਂ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਂ ਆਭਤਂ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਨਿਦਾਨਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਾਵਕਭਾਸਿਤਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ **ਸੁਭਸੁਤ੍ਤ-** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੪੪ ਆਦਯੋ) **ਅਨਙ੍ਗਣਸੁਤ੍ਤ-** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੭ ਆਦਯੋ) **ਕਚ੍ਚਾਯਨਸਂਯੁਤ੍ਤਾ**ਦੀਨਂ ਨਿਦਾਨਂ ਭਾਸਿਤਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਂ ਏਕਨ੍ਤਿਕਂ। ਸਾਵਕਭਾਸਿਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸਾਦੀਨਂ ਧਮ੍ਮਪਦਬੁਦ੍ਧਵਂਸਾਦੀਨਞ੍ਚ ਨਿਦਾਨਂ ਨ ਭਾਸਿਤਂ, ਨ ਚ ਤਾਵਤਾ ਤਾਨਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਨਿਦਾਨਞ੍ਚ ਨਾਮ ਸੁਤ੍ਤਵਿਨਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕਉਪਾਲਿਤ੍ਥੇਰਾਦੀਹਿ ਮਹਾਸਾਵਕੇਹੇਵ ਭਾਸਿਤਂ, ਇਦਞ੍ਚ ਮਹਾਸਾਵਕਭਾਸਿਤਂ, ਥੇਰਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਅਨਞ੍ਞਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਵਿਚਾਰਣਾਯਾਤਿ ਕਿਮੇਤੇਨ ਨਿਦਾਨਗਵੇਸਨੇਨ, ਅਤ੍ਥੋਯੇਵੇਤ੍ਥ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬੋ, ਯੋ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾਭਾਵਤੋ ਨ ਇਮਸ੍ਸ ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਨਿਦਾਨਵਚਨਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸਾਦੀਨਂ ਵਿਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਇਦਾਨਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਪਕਰਣੇ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਕੋਸਲ੍ਲਤ੍ਥਂ ਅਯਂ ਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ – ਸਬ੍ਬਮੇਵ ਚੇਤਂ ਪਕਰਣਂ ਸਾਸਨਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਭਾਵਤੋ ਏਕਵਿਧਂ, ਤਥਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਾਦਨਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸਤੋ ਚ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤ੍ਥਵਿਚਾਰਭਾਵਤੋ ਦੁਵਿਧਂ, ਤਥਾ ਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗਭਾਵਤੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਤੋ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਣਤੋ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਲਕ੍ਖਣਲਕ੍ਖਿਯਭਾਵਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਵਚਨਤੋ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਤੋ ਚ।

ਤਿਵਿਧਂ ਪੁਗ੍ਗਲਤ੍ਤਯਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ ਤਿਵਿਧਕਲ੍ਯਾਣਵਿਭਾਗਤੋ ਪਰਿਞ੍ਞਤ੍ਤਯਕਥਨਤੋ ਪਹਾਨਤ੍ਤਯੂਪਦੇਸਤੋ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਣਤੋ ਤਿਵਿਧਸਂਕਿਲੇਸਵਿਸੋਧਨਤੋ ਮੂਲਗੀਤਿਅਨੁਗੀਤਿਸਙ੍ਗੀਤਿਭੇਦਤੋ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਤੋ ਹਾਰਨਯਪਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਭੇਦਤੋ ਚ।

ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਚਤੁਪ੍ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਯਤੋ ਚਤੁਨਯਦੇਸਨਤੋ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾਪਟਿਵੇਧਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵਤੋ ਚ। ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਤੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ ਪਞ੍ਚਗਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਪਞ੍ਚਨਿਕਾਯਤ੍ਥਵਿਵਰਣਤੋ ਚ। ਛਬ੍ਬਿਧਂ ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਵਿਭਾਗਤੋ ਛਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਯਤਨਵਿਭਾਗਤੋ ਚ। ਸਤ੍ਤਵਿਧਂ ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ। ਨਵਵਿਧਂ ਸੁਤ੍ਤਾਦਿਨਵਙ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ। ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧਂ ਸੁਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗਤੋ। ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਂ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਞ੍ਚ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਭੇਦਤੋ। ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਵਿਧਂ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਵਿਚਾਰਭਾਵਤੋਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਕਰਣਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਾਸਨਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਸਕਲਂ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਸ੍ਸ ਨਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾਭਾਵਤੋ। **ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਾਦਨਤੋ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਭਾਵਨਾਭੂਮਿਸਮ੍ਪਾਦਨਤੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸਤੋ**ਤਿ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਮਤਪਰਿਯੋਸਾਨਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤ੍ਥਵਿਚਾਰਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਹਾਰਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਕਮ੍ਮਨਯਾਨਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਾਰਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਪਦਅਤ੍ਥਨਯਾਨਂ ਅਤ੍ਥਵਿਚਾਰਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗਭਾਵੋ** ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਤੋ**ਤਿ ਸਕਲਸ੍ਸਾਪਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਸ੍ਸ

ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਲਕ੍ਖਣਲਕ੍ਖਿਯਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਨੇਤ੍ਤਿਵਚਨਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਉਦਾਹਰਣਸੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਿਯਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ**ਤਿ ਸਮਾਨਜਾਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਭਾਗਾ, ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਵਿਸਭਾਗਾ, ਤੰਵਿਚਾਰਭਾਵਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਤੋ**ਤਿ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਸਹਜੇਕਟ੍ਠਤਾਦਿਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਯੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਨਾਮਵਤ੍ਥਾਦਿਨਾ ਸਾਧਾਰਣਾ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਤਾਯ ਅਸਾਧਾਰਣਾ ਚ, ਤੰਵਿਭਾਗਤੋ ਦੁਵਿਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਗ੍ਗਲਤ੍ਤਯਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋਤਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਆਦਿ ਪੁਗ੍ਗਲਤ੍ਤਯਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ। **ਤਿਵਿਧਕਲਜਾਣਵਿਭਾਗਤੋ**ਤਿ ਆਦਿਕਲਜਾਣਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ। **ਮੂਲਗੀਤਿਅਨੁਗੀਤਿਸਙ੍ਗੀਤਿਭੇਦਤੋ**ਤਿ ਪਠਮੰ ਵਚਨੰ ਮੂਲਗੀਤਿ, ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹਗਾਥਾ ਅਨੁਗੀਤਿ, ਤੰਤੰਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਯੋਜਨਵਸੇਨ ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਸ੍ਸ ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਾਯਨੰ ਸਙ੍ਗੀਤਿ, ਸਾ ਥੇਰਸ੍ਸ ਪਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਏਤਾਸੰ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਭੇਦਤੋ ਤਿਵਿਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਸੀਲਾਦਿਪਞ੍ਚਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ ਪਞ੍ਚਵਿਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗਤੋ**ਤਿ ਲੋਭਦੋਸਮੋਹਾਨੰ ਅਲੋਭਾਦੋਸਾਮੋਹਾਨੰ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਕਮ੍ਮਾਨੰ ਸਦ੍ਧਾਦਿਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਵਿਭਾਗਵਚਨਤੋ ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਨ੍ਤਿ ਨ ਪਪਞ੍ਚਿਤੰ।

੧. ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

ਏਵਂ ਅਨੇਕਭੇਦਵਿਭਤ੍ਤੇ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣੇ ਯਦਿਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗਵਾਰਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ''ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰੋ ਆਦਿ। ਤਸ੍ਸਾਪਿ **"ਯਂ ਲੋਕੋ ਪੂਜਯਤੇ"**ਤਿ ਅਯਂ ਗਾਥਾ ਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਯਮਤੋ ਉਪਯੋਗਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਤਸ੍ਸ ''ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਿਯਮਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਪੂਜਯਤੇ**ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਸਲੋਕਪਾਲੋ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਵਿਸੇਸਨਂ। **ਸਦਾ**ਤਿ ਕਾਲਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਨਮਸ੍ਸਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਉਪਚਯੇਨ ਕਿਰਿਯਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ । **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਾਮਿਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਸਾਸਨਵਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। **ਵਿਦੂਹੀ**ਤਿ ਕਰਣਵਚਨੇਨ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਞੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਵਾਚਕਕਿਰਿਯਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਨਰਵਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਨਂ।

ਤਤ੍ਥ ਲੋਕਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਞ੍ਞਾਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਤਬ੍ਬਿਪਾਕੋ ਚਾਤਿ **ਲੋਕੋ,** ਪਜਾ, ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਲੋਕ-ਸਦ੍ਦੋ ਹਿ ਜਾਤਿਸਦ੍ਦਤਾਯ ਸਾਮਞ੍ਞਵਸੇਨ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਸਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਲੋਕਸਦ੍ਦੋ ਸਙ੍ਖਾਰਭਾਜਨੇਸੁਪਿ ਦਿਟ੍ਠਪ੍ਪਯੋਗੋ, ਪੂਜਨਕਿਰਿਯਾਯੋਗ੍ਯਭੂਤਤਾਵਸੇਨ ਪਨ ਸਤ੍ਤਲੋਕਵਚਨੋ ਏਵ ਇਧ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਪੂਜਯਤੇ**ਤਿ ਮਾਨਯਤਿ, ਅਪਚਾਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਲੋਕਂ ਪਾਲੇਨ੍ਤੀਤਿ ਲੋਕਪਾਲਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾਨੋ। ਲੋਕਿਯਾ ਪਨ ਇਨ੍ਦਯਮਵਰੁਣਕੁਵੇਰਾ ਲੋਕਪਾਲਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸਹ ਲੋਕਪਾਲੇਹੀਤਿ **ਸਲੋਕਪਾਲੋ,** ''ਲੋਕੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਂ। ਅਥ ਵਾ ਇਸ੍ਸਰਿਯਾਧਿਪਚ੍ਚੇਨ ਤਂਤਂਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਪਾਲਨਤੋ ਰਕ੍ਖਣਤੋ ਖਤ੍ਤਿਯਚਤੁਮਹਾਰਾਜਸਕ੍ਕਸੁਯਾਮਸਨ੍ਤੁਸਿਤਸੁਨਿਮ੍ਮਿਤਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤਿਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਯੋ ਲੋਕਪਾਲਾ। ਤੇਹਿ ਸਹ ਤਂਤਂਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੋ ਸਲੋਕਪਾਲੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਥ ਵਾ ''ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਕ੍ਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਪਾਲੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੯; ਇਤਿਵੁ॰ ੪੨) ਵਚਨਤੋ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਪਾਲਾ। ਤੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਲੋਕੋ **ਸਲੋਕਪਾਲੋ**। ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਹਿ ਪਾਪਗਰਹਿਨੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦਵਨ੍ਤਤਾਯ ਭਗਵਤਿ ਪੂਜਾਨਮਕ੍ਕਾਰਪਰਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਸਦਾਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਰਤ੍ਤਿਞ੍ਚੇਵ ਦਿਵਾ ਚ, **ਸਦਾ**ਤਿ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਧਰਮਾਨਕਾਲੇ ਤਤੋ ਪਰਞ੍ਚ। ਅਥ ਵਾ **ਸਦਾ**ਤਿ ਅਭਿਨੀਹਾਰਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਸਾਸਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾ, ਤਤੋ ਪਰਮ੍ਪਿ ਵਾ। ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਿ ਮਹਾਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾ ਬੋਧਿਯਾ ਨਿਯਤਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧਙ੍ਕੁਰਭੂਤਾ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪੂਜਨੀਯਾ ਚੇਵ ਵਨ੍ਦਨੀਯਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾਹ ਭਗਵਾ ਸੁਮੇਧਭੂਤੋ –

''ਦੀਪਙ੍ਕਰੋ ਲੋਕਵਿਦੂ, ਆਹੁਤੀਨਂ ਪਟਿਗ੍ਗਹੋ।
ਮਮ ਕਮ੍ਮਂ ਪਕਿਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ, ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਪਾਦਮੁਦ੍ਧਰਿ॥

''ਯੇ ਤਤ੍ਥਾਸੁਂ ਜਿਨਪੁਤ੍ਤਾ, ਪਦਕ੍ਖਿਣਮਕਂਸੁ ਮਂ।
ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਸੁਰਾ ਚ, ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾਨ ਪਕ੍ਕਮੁ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੭੫-੭੬)।

ਨਮਸ੍ਸਤਿ ਚਾਤਿ ਕੇਚਿ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਪੂਜਾਸਕ੍ਕਾਰਾਦੀਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਾਪਿ ਤੇਸਂ ਅਪਾਕਟਗੁਣਤਾਯ ਨਮਕ੍ਕਾਰਂ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਭਗਵਤੋ, ਯਥਾਭੂਤਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਤਾਯ ਪਨ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਸਦੇਵਕੋ ਲੋਕੋ ਪੂਜਯਤਿ ਚੇਵ ਨਮਸ੍ਸਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਦਾ ਨਰਮਨੁਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਕੇਚਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰਂ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਂ ਸਦੇਵਕੋ ਲੋਕੋ ਪੂਜਯਤਿ ਚੇਵ ਨਮਸ੍ਸਤਿ ਚ, ਤਸ੍ਸ। **ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਬੁਦ੍ਧਿਯਂ ਵਿਪਰਿਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਾਸਨਵਰ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਸਤ੍ਤੇ ਸਾਸਤਿ ਵਿਨੇਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਾਸਨਂ, ਤਦੇਵ ਏਕਨ੍ਤਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਗੁਣਤਾਯ ਚ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਤਂਤਂਅਭਿਪਤ੍ਥਿਤਸਮਿਦ੍ਧਿਹੇਤੁਤਾਯ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਵਰਿਤਬ੍ਬਤੋ ਵਾ ਵਰਂ, ਸਾਸਨਮੇਵ ਵਰਨ੍ਤਿ

ਸਾਸਨਵਰਂ। ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਤੋ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਫਲਾਨਿ ਕੁਸਲਾਦਿਭੇਦੇ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞੂ, ਪਣ੍ਡਿਤਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਤੇਹਿ। ਞਾਤਬ੍ਬਂ, ਞਾਣਮਰਹਤੀਤਿ ਵਾ **ਞੇਯ੍ਯਂ। ਨਰਵਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਸਵਰਸ੍ਸ, ਅਗ੍ਗਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯੋ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਮਹਾਕਰੁਣਾਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਸਦੇਵਕੇਨ ਲੋਕੇਨ ਪੂਜਨੀਯੋ ਨਮਸ੍ਸਨੀਯੋ ਚ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਤਸ੍ਸ ਲੋਕੇ ਉਤ੍ਤਮਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਏਤਂ ਇਦਾਨਿ ਅਮ੍ਹੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਹਾਰਨਯਪਟ੍ਠਾਨਵਿਚਾਰਣਵਿਸਯਭੂਤਂ ਸਾਸਨਂ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਤਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਰਂ ਅਗ੍ਗਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਨਿਪੁਣਞਾਣਗੋਚਰਤਾਯ ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯਮੇਵਾਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਵਚਨਂ ਏਕਗਾਥਾਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਸਭਾਵਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਧਾਰਣਕ੍ਖਮਤਾਯ ਸੋਲ਼ਸਹਾਰਪਞ੍ਚਨਯਸੋਲ਼ਸਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਪਟ੍ਠਾਨਵਿਚਾਰਯੋਗ੍ਯਭਾਵੇਨ ਚ ਪਰਮਗਮ੍ਭੀਰਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਗਾਧਪਾਰਂ ਸਣ੍ਹਸੁਖੁਮਞਾਣਵਿਸਯਮੇਵਾਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਨਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੩੦)। ਅਥ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਸਾਸਨਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਕ੍ਕਮੇਨ ਲਕ੍ਖਣਾਵਬੋਧਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਞ੍ਞਤਮੁਖਾਦੀਹਿ ਓਗਾਹਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਵਿਞ੍ਞੂਨਂ ਸੁਪਿਨਨ੍ਤੇਨਪਿ ਨ ਵਿਸਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – "**ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਞੇਯ੍ਯ**"ਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਏਤੁ ਵਿਞ੍ਞੂ ਪੁਰਿਸੋ''ਤਿਆਦਿ।

ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਸਾਸਨਵਰ''ਨ੍ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਮਤੇਨ ਯਂ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਾਸਨ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਯਂ ਸਾਸਨਵਰਂ ਸਲੋਕਪਾਲੋ ਲੋਕੋ ਪੂਜਯਤਿ ਨਮਸ੍ਸਤਿ ਚ, ਤਂ ਸਾਸਨਵਰਂ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਞਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਨਯੇ ਲੋਕਪਾਲ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਭਗਵਾਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਲੋਕਗ੍ਗਨਾਯਕਤ੍ਤਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਲੋਕਪਾਲੋ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਲੋਕਪਾਲਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੁਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਲੋਕਪਾਲੋਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਲੋਕਪਾਲ-ਸਦ੍ਦੋ ਗੁਣੀਭੂਤੋਪਿ ਸਤ੍ਥੁਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਸਾਸਨ-ਸਦ੍ਦਾਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਸਾਮਿਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਵਿਸੇਸਭੂਤੋ ਪਧਾਨਭੂਤੋ ਵਿਯ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਂ ਅਰਹਤੀਤਿ।

ਕਥਂ ਪਨ ਸਯਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਪੂਜਯਤੀਤਿ? ਨਾਯਂ ਵਿਰੋਧੋ। ਧਮ੍ਮਗਰੁਨੋ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ, ਤੇ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨਾਵ ਵਿਹਰਨ੍ਤੀਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਂ – ''ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਮਯਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਤਮੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੧)।

ਅਪਿ ਚ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਪੂਜਨਾ ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਾਹਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਾ। ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਚ ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਨ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਾਮੀਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਨਮਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਚਨਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਭਗਵਾ ਕਞ੍ਚਿ ਨਮਸ੍ਸਤੀਤਿ, ਏਸੋਪਿ ਨਿਦ੍ਦੋਸੋ। ਨ ਹਿ ਨਮਸ੍ਸਤੀਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਨਮਕ੍ਕਾਰਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਯਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਥ ਖੋ ਗਰੁਕਰਣੇਨ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨੋ ਤਪ੍ਪੋਣੋ ਤਪ੍ਪਬ੍ਭਾਰੋਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਭਗਵਾ ਚ ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾਯ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਧਮ੍ਮਨਿਨ੍ਨਪੋਣਪਬ੍ਭਾਰਭਾਵੇਨ ਵਿਹਰਤੀਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ''ਯੇਨ ਸੁਦਂ ਸ੍ਵਾਹਂ ਨਿਚ੍ਚਕਪ੍ਪਂ ਵਿਹਰਾਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮੭) ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ। ''ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਨੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਸਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਨੇਤਬ੍ਬਂ ਪਾਪੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਾਪਨਂ ਬੁਜ੍ਝਨਂ, ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਬੋਧਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਏਵਂ ਭਗਵਤੋ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪੂਜਨੀਯਵਨ੍ਦਨੀਯਭਾਵੋ ਅਗ੍ਗਪੁਗ੍ਗਲਭਾਵੋ ਚ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਤਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਸਾ ਚ ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਤਾ ਮਹਾਬੋਧਿਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਪਦਟ੍ਠਾਨਞ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਪਦਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਂ ''ਮਹਾਬੋਧੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਾ ਅਵਿਪਰੀਤਧਮ੍ਮਦੇਸਨਤੋ ਤਥਾਗਤੇ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ । ਨ ਹਿ ਸਵਾਸਨਨਿਰਵਸੇਸਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਞ੍ਚ ਵਿਨਾ ਤਾਦਿਸੀ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਯੋਗੋ। ਤੇਨ ਦਸਬਲਛਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਅਟ੍ਠਾਰਸਾਵੇਣਿਕਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾਦਿਸਕਲਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਗੁਣਪਾਰਿਪੂਰੀ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਏਤਾਦਿਸੀ ਚ ਗੁਣਵਿਭੂਤਿ ਮਹਾਕਰੁਣਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਅਭਿਨੀਹਾਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਪੁਰਸ੍ਸਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਾਦਿਤਂ ਸਮਤ੍ਤਿਂਸਪਾਰਮਿਸਙ੍ਖਾਤਂ

ਪੁਞ੍ਞਞਾਣਸਮ੍ਭਾਰਮਨੁਗਤੇਨ ਨ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਦਾਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਿਭਾਵਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਂ ਭਗਵਤੋ ਤੀਸੁਪਿ ਅਵਤ੍ਥਾਸੁ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਹਿਤਪ੍ਪਟਿਲਾਭਹੇਤੁਭੂਤਾ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਾ ਨਿਰਵਸੇਸਾ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾ ਇਮਾਯ ਗਾਥਾਯ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਦੁਤਿਯਨਯੇ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਂ ਸਫਲਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਾਸਨਂ ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਞ੍ਚ ਅਮਤਧਾਤੁਂ ਤਦਧਿਗਮੂਪਾਯਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਾਸਨਂ ਤਦਤ੍ਥਪਰਿਦੀਪਨਞ੍ਚ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਯੁਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਵਨਧਾਰਣਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਦੀਹਿ ਪਰਿਚਯਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਚ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਪੂਜਯਤਿ ਨਾਮ। ਲੋਕਨਾਥੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨੇਨ ‘‘ਅਰਿਯਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਂ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ’’ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੮; ਪੇਟਕੋ॰ ੨੪), ‘‘ਮਗ੍ਗਾਨਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ’’ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੩; ਕਥਾ॰ ੮੭੨; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੨੫; ਪੇਟਕੋ॰ ੩੦), ‘‘ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ, ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ’’ (ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪), ‘‘ਖਯਂ ਵਿਰਾਗਂ ਅਮਤਂ ਪਣੀਤਂ’’ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੪; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੨੭), ‘‘ਏਕਾਯਨੋ ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਗ੍ਗੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ’’ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੬੭), ‘‘ਧਮ੍ਮਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੨੦; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੫) ਵਚਨੇਹਿ ਥੋਮਨੇਨ ਚ ਪੂਜਯਤਿ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਾਸਨਵਰਸ੍ਸ ਪੂਜਨੀਯਭਾਵੋ ਇਧ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਧਮ੍ਮਗੁਣੇ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਯੇ ਅਰਿਯਭਾਵਾਦਯੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਦਯੋ ਖਯਵਿਰਾਗਾਦਯੋ ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਾਦਯੋ ਅਸਙ੍ਖਤਾਦਯੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਯੋ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਤਾਦਯੋ ਚ ਅਨੇਕੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ਪਵੇਦਿਤਾ ਅਨੇਕੇ ਧਮ੍ਮਗੁਣਾ, ਤੇ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਇਮਾਯ ਗਾਥਾਯ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੇਨ ਸਮੁਗ੍ਘਾਟਿਤਸਮ੍ਮੋਹਾਯੇਵ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਬਾਲ੍ਯਾਦਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਾਵਿਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾ ਚ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਵਿਞ੍ਞੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਾਸਨਵਰਂ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਞਾਤੁਂ ਨੇਤੁਞ੍ਚ ਸਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਕ੍ਕੁਣਨ੍ਤੀਤਿ ਅਟ੍ਠਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸਮੂਹਸ੍ਸ ਪਰਮਤ੍ਥਸਙ੍ਘਸ੍ਸਾਪਿ ਇਧ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਯੇ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਦਯੋ ਅਨੇਕੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ਸਂਵਣ੍ਣਿਤਾ ਅਰਿਯਸਙ੍ਘਗੁਣਾ, ਤੇਪਿ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਇਧ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵਂ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਸਾਤਿਸਯਂ ਰਤਨਤ੍ਤਯਗੁਣਪਰਿਦੀਪਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ –

‘‘ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸ ਅਕਰਣਂ, ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ।
ਸਚਿਤ੍ਤਪਰਿਯੋਦਪਨਂ, ਏਤਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੦; ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੩; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੩੦, ੫੦, ੧੧੬, ੧੨੪) –

ਵਚਨਤੋ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਂ ਸਾਸਨਂ, ਤਂ ਪਨ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਂ ਞਾਣਵਿਸੇਸਵਿਸਯਭਾਵਭੇਦਤੋ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦਤੋ ਚ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ। ਕਥਂ? ਸੁਤਮਯਞਾਣਗੋਚਰੋ ਚ ਯੋ ‘‘ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਞਾਣਗੋਚਰੋ ਚ ਯੋ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤੀਹਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਵਿਸੇਸੋ ‘‘ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਦਿਸਹਗਤੋ ਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣਗੋਚਰੋ ਚ ਯੋ ‘‘ਪਟਿਵੇਧਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਸਾਸਨਂ ਸਾਸਨਵਰਨ੍ਤਿ ਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਪਠਮਂ, ਤਂ ਇਤਰੇਸਂ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯੋਤਿ ਸਬ੍ਬਸਾਸਨਮੂਲਭੂਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸਯਭੂਤਂ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਮੇਵ ਤਾਵ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ **“ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨੀ”**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਦ੍ਵਾਦਸਾ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਪਦਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਤੇਸੁ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਿ ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤੇਹੀਤਿ ਪਦਾਨਿ। ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਪਨ ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਞਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਪਦਾਨਿ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਵਾ ਉਭਯਥਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਮ੍ਪਿ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਂ ਉਤ੍ਤਰਿਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵਤੋ, ਤਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਪਰਤੋ ਪਾਲ਼ਿਯਞ੍ਞੇਵ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਾਮ। ਅਤ੍ਥਸੂਚਨਾਦਿਅਤ੍ਥਤੋ **ਸੁਤ੍ਤਂ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਸਙ੍ਗਹੇਸੁ –

‘‘ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਸੂਚਨਤੋ, ਸੁਵੁਤ੍ਤਤੋ ਸਵਨਤੋਥ ਸੂਦਨਤੋ।
ਸੁਤ੍ਤਾਣਾ ਸੁਤ੍ਤਸਭਾਗਤੋ ਚ, ‘ਸੁਤ੍ਤ’ਨ੍ਤਿ ਅਕ੍ਖਾਤ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ)।

ਤਦੇਤੰ ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਪਿਟਕਵਸੇਨ ਆਗਤੰ, ਇਧ ਪਨ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ‘‘ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਯੰ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੰ ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਤੰ ‘‘ਸੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਕਲੰ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨੰ। **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਚਾ**ਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਞ੍ਚੇਵ ਤਦਤ੍ਥੋ ਚ। ਯਤੋ ‘‘ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਅਤ੍ਥਸੂਚਨਾਦਿਤੋ ਸੁਤ੍ਤੰ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ, ਤਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨਿ ਛ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਿ ਚੇਵ ਛ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਚਾਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਯਦੇਤੰ ‘‘ਸਾਸਨਵਰ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਸੁਤ੍ਤੰ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨਿ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤ੍ਥਪਦਸਮੁਦਾਯਭਾਵਤੋ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਚਾ’’ਤਿ। **ਤੰ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੰ ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ ਅਤ੍ਥੇ ਚ ਵਚਨਵਚਨੀਯਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਸੁਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋ, ਤਦੁਭਯੰ ਸਰੂਪਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬੰ ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਕਤਮੋ ਅਤ੍ਥੋਤਿ? ਤੇਨੇਵਾਹ – **“ਕੋ ਅਤ੍ਥੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਕਤਮ”**ਨ੍ਤਿ।

ਏਵੰ ‘‘ਸਾਸਨਵਰ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਭਾਵੰ ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਭਾਵੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਪਵਿਚਯੁਪਾਯੰ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣੰ ਪਦਤ੍ਥਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਸੋਲ਼ਸਹਾਰਾ”**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਸੋਲ਼ਸਹਾਰਾ। ਪਞ੍ਚਨਯਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਮੂਲਪਦਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਥ ਵਾ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਸੋਲ਼ਸਹਾਰਾ। ਏਵੰ ਇਤਰਤ੍ਥਾਪਿ। ਹਾਰਨਯਮੂਲਪਦਾਨਿ ਏਵ ਹਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਚ ਭਾਸਿਤਾਨਿ ਨੇਤ੍ਤੀਤਿ। **ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਰਿਯੇਸਨਾ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਕਲਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਚਾਰਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪਟਿਵੇਧੇਪਿ ਹਿ ਨੇਤ੍ਤਿਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ। **ਮਹਕਚ੍ਚਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਕਚ੍ਚੋਤਿ ਪੁਰਾਤਨੋ ਇਸਿ, ਤਸ੍ਸ ਵੰਸਾਲਙ੍ਕਾਰਭੂਤੋਯੰ ਮਹਾਥੇਰੋ ‘‘ਕਚ੍ਚਾਨੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਮਹਕਚ੍ਚਾਨੇਤਿ ਪਨ ਪੂਜਾਵਚਨੰ, ਯਥਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋਤਿ, ‘‘ਕਚ੍ਚਾਯਨਗੋਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਅਯਞ੍ਚ ਗਾਥਾ ਨੇਤ੍ਤਿੰ ਸਙ੍ਗਾਯਨ੍ਤੇਹਿ ਪਕਰਣਤ੍ਥਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਵਸੇਨ ਠਪਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਯਥਾ ਚਾਯੰ, ਏਵੰ **ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਾਰੇ** ਤੰਤੰਹਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਨਿਗਮਨੇ ‘‘ਤੇਨਾਹ ਆਯਸ੍ਮਾ’’ਤਿਆਦਿਵਚਨੰ, ਹਾਰਾਦਿਸਮੁਦਾਯਭੂਤਾਯੰ ਨੇਤ੍ਤਿਯੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤ੍ਥਸਮੁਦਾਯੇ ਚ ਸੁਤ੍ਤੇ ਕਿੰ ਕੇਨ ਵਿਚਿਯਤੀਤਿ ਵਿਚਾਰਣਾਯੰ ਆਹ – **“ਹਾਰਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਯੋ”**ਤਿਆਦਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸੋਲ਼ਸਪਿ ਹਾਰਾ ਮੂਲਪਦਨਿਦ੍ਧਾਰਣਮਨ੍ਤਰੇਨ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੁਖੇਨੇਵ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਨਯਾ ਵਿਯ ਮੂਲਪਦਸਙ੍ਖਾਤਸਭਾਵਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਧਾਰਣਮੁਖੇਨਾਤਿ ਤੇ ‘‘ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਯੋ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਤ੍ਥਨਯਾ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਮੁਖੇਨੇਵ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ – **“ਨਯਾ ਤਯੋ ਚ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ”**ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਵਿਚਾਰਣਾ ਪਰਤੋਪਿ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ। ਕੇਚਿ ‘‘ਨਯੋ ਚਾ’’ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰੰ। **ਉਭਯੰ ਪਰਿਗ੍ਗਹੀਤ**ਨ੍ਤਿ ਹਾਰਾ ਨਯਾ ਚਾਤਿ ਏਤੰ ਉਭਯੰ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਪਰਿਸਮਨ੍ਤਤੋ ਗਹਿਤੰ ਸਬ੍ਬਥਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਯੋਜਿਤੰ। **ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਤ੍ਤੰ** ਵਦਤਿ ਸੰਵਣ੍ਣੇਤਿ। ਕਥੰ? **ਯਥਾਸੁਤ੍ਤੰ** ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪੰ, ਯੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਯਥਾ ਸੰਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬੰ, ਤਥਾ ਸੰਵਣ੍ਣੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੰ ਯੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਾ **ਯਥਾਸੁਤ੍ਤੰ,** ਸਬ੍ਬੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨੇਤ੍ਤਿਨਯੇਨ ਹਿ ਸੰਵਣ੍ਣੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੰ ਨਾਮ ਸੁਤ੍ਤੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ – ‘‘ਸਾਸਨਵਰੰ ਵਿਦੂਹਿ ਞੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਨੇਤ੍ਤਿਸੰਵਣ੍ਣਨਾਯ ਵਿਸਯਭੂਤੰ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਮੇਵ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਯਾ ਚੇਵਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਕਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ ਦੇਸਨਾ, ਯੋ ਪਾਠੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਦਤ੍ਥੋ ਦੇਸਿਤੰ ਤਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਪਬੋਧਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਦੁਭਯਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਸੀਸੇਨ ਪਰਿਚਯੰ ਕਰੋਨ੍ਤਾਨੰ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਨੰ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੰ, ਤਦੁਭਯਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਤਦੇਵ ਦ੍ਵਯੰ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **ਯਾ ਚੇਵ…ਪੇ॰…**

ਵ**ਿਵ੍ਵੇਯਜ**ਨ੍ਤਿ। **ਤਤ੍ਰਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਜਾਨਨੇ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬੇ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੇ ਚੇਤਂ ਭੂਮ੍ਮਂ। **ਅਯਮਾਨੁਪੁਬ੍ਬੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਿ ਹਾਰਨਯਾਨਂ ਅਨੁਕ੍ਕਮੋ, ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾ ਹਾਰਨਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਵਵਿਧਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯੇਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਨਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਨਾ, ਅਤ੍ਥਵਿਚਾਰਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਵਾ ਏਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਨਵਵਿਧਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਯਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੀ**ਤਿ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਜਾਨਨੇ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬੇ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾਯ ਹਾਰਨਯਾਨੁਪੁਬ੍ਬਿਯਾ ਅਯਂ ਨਵਵਿਧਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਰਿਯੇਸਨਾਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਕਥਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਸੁਤ੍ਤਭਾਵੋ, ਸੁਤ੍ਤਭਾਵੇ ਚ ਤੇਸਂ ਕਥਂ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਨਵਙ੍ਗਭਾਵੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਸਙ੍ਗਹੇਸੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਸਗਾਥਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ, ਨਿਗ੍ਗਾਥਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣ''ਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਮੇਵ ਨ ਸਿਯਾ। ਅਥਾਪਿ ਵਿਸੁਂ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਂ ਸਿਯਾ, ਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਂ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੧ ਆਦਯੋ; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੬੧ ਆਦਯੋ) ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਸਙ੍ਗਹੋ ਨ ਸਿਯਾ, ਗਾਥਾਭਾਵਤੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾਦੀਨਂ ਵਿਯ, ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਸਙ੍ਗਹੋ ਵਾ ਸਿਯਾ, ਸਗਾਥਕਤ੍ਤਾ ਸਗਾਥਾਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਿਯ, ਤਥਾ ਉਭਤੋਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਸਗਾਥਕਪ੍ਪਦੇਸਾਨਨ੍ਤਿ। ਵੁਚ੍ਚਤੇ –

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਧਿ, ਵਿਸੇਸਵਿਧਯੋ ਪਰੇ।
ਸਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾ, ਸਹਤਾਞ੍ਞੇਨ ਨਾਞ੍ਞਤੋ॥

ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਯਂ **ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਧਿ**। ਤਥਾ ਹਿ ''ਏਤ੍ਤਕਂ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸੁਤ੍ਤਾਗਤਂ ਸੁਤ੍ਤਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ (ਪਾਚਿ॰ ੧੨੪੨), ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਾ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਙ੍ਗੇ, ਸਕਵਾਦੇ ਪਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਸਤਾਨੀ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ ਵਿਨਯਾਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੇਪਿ ਸੁਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਦੇਕਦੇਸੇਸੁ ਪਨ ਗੇਯ੍ਯਾਦਯੋ **ਵਿਸੇਸਵਿਧਯੋ** ਤੇਨ ਤੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਗੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਗਾਥਕਤ੍ਤਂ ਤਬ੍ਭਾਵਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਲੋਕੇਪਿ ਹਿ ਸਸਿਲੋਕਂ ਸਗਾਥਕਂ ਚੁਣ੍ਣਿਯਗਨ੍ਥਂ ਗੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਗਾਥਾਵਿਰਹੇ ਪਨ ਸਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਭਾਵੋ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਸ੍ਸ। ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਞ੍ਹਿ ''ਬ੍ਯਾਕਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਬ੍ਯਾਕਰਣਮੇਵ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਸਗਾਥਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਹਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਗੇਯ੍ਯਾਦਿਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਨੋਕਾਸਭਾਵਤੋ ''ਗਾਥਾਵਿਰਹੇ ਸਤੀ''ਤਿ ਵਿਸੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਚ। ਤਥਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਦੀਸੁ ਕੇਵਲਂ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧੇਸੁ ਸਗਾਥਕਤ੍ਤੇਪਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਞਾਣਮਯਿਕਗਾਥਾਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ''ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਚਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਸੁ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਚ ਸੁਤ੍ਤਵਿਸੇਸੇਸੁ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਗਾਥਾਉਦਾਨਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਸਞ੍ਞਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ, ਤਥਾ ਸਤਿਪਿ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਭਾਵੇ ਭਗਵਤੋ ਅਤੀਤਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਚਰਿਯਾਨੁਭਾਵਪ੍ਪਕਾਸਕੇਸੁ ਜਾਤਕਸਞ੍ਞਾ। ਸਤਿਪਿ ਪਞ੍ਹਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਭਾਵੇ ਸਗਾਥਕਤ੍ਤੇ ਚ ਕੇਸੁਚਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਵੇਦਸ੍ਸ ਲਭਾਪਨਤੋ ਵੇਦਲ੍ਲਸਞ੍ਞਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਏਵਂ ਤੇਨ ਤੇਨ ਸਗਾਥਕਤ੍ਤਾਦਿਨਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤਵਿਸੇਸੇਸੁ ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਾਦਿਸਞ੍ਞਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਵਿਸੇਸਵਿਧਯੋ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਤੋ ਪਰੇ ਗੇਯ੍ਯਾਦਯੋ।

ਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤਰਹਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਂ ਵਿਸੇਸਸਞ੍ਞਾਪਰਿਹਾਰੇਨ ਸਾਮਞ੍ਞਸਞ੍ਞਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਸਗਾਥਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ, ਨਿਗ੍ਗਾਥਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਂ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਚੋਦਨਾ ਤਦਵਤ੍ਥਾ ਏਵਾਤਿ? ਨ ਤਦਵਤ੍ਥਾ, ਸੋਧਿਤਤ੍ਤਾ। ਸੋਧਿਤਞ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਗਾਥਾਵਿਰਹੇ ਸਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਭਾਵੋ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਸ੍ਸ ਤਬ੍ਭਾਵਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਗਾਥਾਭਾਵਤੋ ਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਗਸਙ੍ਗਹੋ ਨ ਸਿਯਾ''ਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਨ, ਨਿਰੁਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾ। ਨਿਰੁਲ਼੍ਹੋ ਹਿ ਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਸੁਤ੍ਤਭਾਵੋ, ਨ ਹਿ ਤਾਨਿ ਧਮ੍ਮਪਦਬੁਦ੍ਧਵਂਸਾਦਯੋ ਵਿਯ ਗਾਥਾਭਾਵੇਨ ਪਞ੍ਞਾਤਾਨਿ, ਕਿਨ੍ਤੁ ਸੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨੇਵ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ''ਸੁਤ੍ਤਨਾਮਕ''ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਂ।

ਯਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਗਾਥਕਤ੍ਤਾ ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਸਙ੍ਗਹੋ ਵਾ ਸਿਯਾ''ਤਿ, ਤਦਪਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਸਹਤਾਞ੍ਞੇਨ। ਸਹ ਗਾਥਾਹੀਤਿ ਹਿ ਸਗਾਥਕਂ। ਸਹਭਾਵੋ ਚ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਗਾਥਾਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਕੋਚਿ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਦੇਸੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਯੋ ਸਹ ਗਾਥਾਹੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਨ ਚ ਸਮੁਦਾਯੋ ਨਾਮ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਦਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਉਭਤੋਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਸਗਾਥਕਪ੍ਪਦੇਸਾਨਂ ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਸਙ੍ਗਹੋ

ਸਿਯਾ''ਤਿ, ਤਦਪਿ ਨ ਅਞ੍ਞਤੋ। ਅਞ੍ਞਾ ਏਵ ਹਿ ਤਾ ਗਾਥਾ, ਜਾਤਕਾਦਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ। ਅਤੋ ਨ ਤਾਹਿ ਉਭਤੋਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਗੇਯ੍ਯਙ੍ਗਭਾਵੋਤਿ ਏਵਂ ਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਙ੍ਕਰਾਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਸੂਚਨਾਦਿਅਤ੍ਥੇਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਨਵਵਿਧਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯੇਟ੍ਠੀ''ਤਿ।

ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਏਵੰ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰੇਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਹਾਰਾਦਯੋ ਇਦਾਨਿ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ''**ਤਿਆਦਿਦੇਸਨਾ ਆਰਦ੍ਧਾ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯੰ ਵੁੱਤੰ – ''ਸੋਲ਼ਸਹਾਰਾ ਨੇਤ੍ਤੀ''ਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਚਨੇ, ਤਿਸ੍ਸੰ ਵਾ ਗਾਥਾਯੰ, ਯਾਨਿ ਹਾਰਨਯਮੂਲਪਦਾਨਿ ਉਦ੍ਧਟਾਨਿ, ਤੇਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਤਮੇ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਚਨੰ। ਪੁਚ੍ਛਾ ਚ ਨਾਮੇਸਾ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ ਦਿਟ੍ਠਸੰਸਨ੍ਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਤਿ। ਤਾਸੁ ਅਯੰ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ। **ਸੋਲ਼ਸਾ**ਤਿ ਗਣਨਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। ਤੇਨ ਨੇਸੰ ਨ ਤਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਅਧੋ ਚਾਤਿ ਏਤਪਰਮਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਾ ਚੇਤਪਰਮਤਾ ਪਰਤੋ ਆਵਿਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਹਾਰਾ**ਤਿ ਗਣਨਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਦਸ੍ਸਨੰ। **ਦੇਸਨਾ ਵਿਚਯੋ**ਤਿਆਦਿ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨੰ।

ਤਤ੍ਥ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਹਾਰਾ? ਹਰੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹਿ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਵਿਸਯਾ ਅਞ੍ਞਾਣਸੰਸਯਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਤਿ **ਹਾਰਾ**, ਹਰਨ੍ਤਿ ਵਾ ਸਯੰ ਤਾਨਿ, ਹਰਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾਤਿ **ਹਾਰਾ** ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ। ਅਥ ਵਾ ਹਰੀਯਨ੍ਤਿ ਵੋਹਰੀਯਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਸੰਵਣ੍ਣਕਧਮ੍ਮਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦਾਨਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨਾਤਿ **ਹਾਰਾ**। ਅਥ ਵਾ ਹਾਰਾ ਵਿਯਾਤਿ **ਹਾਰਾ**। ਯਥਾ ਹਿ ਅਨੇਕਰਤਨਾਵਲਿਸਮੂਹੋ ਹਾਰਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਯਵਭੂਤਰਤਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਸਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨੀਯਮਾਨਹਿਲਾਦਸੁਖੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਦੁਪਭੋਗੀਜਨਸਰੀਰਸਨ੍ਤਾਪੰ ਨਿਦਾਘਪਰਿਲ਼ਾਹੁਪਜਨਿਤੰ ਵੂਪਸਮੇਤਿ, ਏਵਮੇਤੇਪਿ ਨਾਨਾਵਿਧਪਰਮਤ੍ਥਰਤਨਪ੍ਪਬਨ੍ਧਾ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਯਵਭੂਤਪਰਮਤ੍ਥਰਤਨਾਧਿਗਮੇਨ ਸਮੁਪ੍ਪਾਦਿਯਮਾਨਨਿਬ੍ਬੁਤਿਸੁਖਾ ਧਮ੍ਮਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਜਨਹਦਯਪਰਿਤਾਪੰ ਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਹੇਤੁਕੰ ਵੂਪਸਮੇਨ੍ਤੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਹਾਰਯਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਹਾਰੰ ਅਪਗਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ **ਹਾਰਾ**। ਅਥ ਵਾ ਸੋਤੁਜਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਰਣਤੋ ਰਮਣਤੋ ਚ **ਹਾਰਾ** ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ, ਯਥਾ – ''ਭਵੇਸੁ ਵਨ੍ਤਗਮਨੋ ਭਗਵਾ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੪੪; ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧ ਵੇਰਞ੍ਜਕਣ੍ਡਵਣ੍ਣਨਾ)। ਅਯੰ ਤਾਵ ਹਾਰਾਨੰ ਸਾਧਾਰਣਤੋ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਸਾਧਾਰਣਤੋ ਪਨ ਦੇਸੀਯਤਿ ਸੰਵਣ੍ਣੀਯਤਿ ਏਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋਤਿ **ਦੇਸਨਾ**, ਦੇਸਨਾਸਹਚਰਣਤੋ ਵਾ **ਦੇਸਨਾ**। ਨਨੁ ਚ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਹਾਰਾ ਦੇਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਤੋ ਦੇਸਨਾਸਹਚਾਰਿਨੋਵਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ, ਅਯੰ ਪਨ ਹਾਰੋ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨੋ ਦੇਸਨਾਯ ਸਹ ਚਰਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤੰ ਅਰਹਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਪਰੇ। ਨ ਹਿ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਨਿਸ੍ਸਰਣਾਦਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਰਹਿਤਾ ਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾ ਅਤ੍ਥਿ। ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਵਿਭਾਵਨਲਕ੍ਖਣੋ ਚਾਯੰ ਹਾਰੋਤਿ।

ਵਿਚਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਪਦਪਞ੍ਹਾਦਯੋ, ਵਿਚਿਤਿ ਏਵ ਵਾ ਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਵਿਚਯੋ**। ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਪਨ ਵਿਚਿਨਤੀਤਿ ਵਿਚਯੋਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਯੁਤ੍ਤੀਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਸਾਧਨਯੁਤ੍ਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਯੁਤ੍ਤਿਵਿਚਾਰਣਾ ਯੁਤ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੇਨ ''ਰੂਪਭਵੋ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ, ਯੁਤ੍ਤਿਸਹਚਰਣਤੋ ਵਾ। ਇਧਾਪਿ ਦੇਸਨਾਹਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬੋ।

ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣੰ, ਇਧਾਪਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਚਾਰਣਾਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਲਕ੍ਖੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਵੁਤ੍ਤਾਪਿ ਏਕਵਚਨੇਨਾਤਿ **ਲਕ੍ਖਣੰ**।

ਵਿਯੂਹੀਯਨ੍ਤਿ ਵਿਭਾਗੇਨ ਪਿਣ੍ਡੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾਤਿ ਬ੍ਯੂਹੋ। ਨਿਬ੍ਬਚਨਾਦੀਨੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਬ੍ਯੂਹੋਤਿ **ਚਤੁਬ੍ਯੂਹੋ**, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਵਾ ਬ੍ਯੂਹੋ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਚਤੁਬ੍ਯੂਹੋ**।

ਆਵਟ੍ਟੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸਭਾਗਾ ਵਿਸਭਾਗਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇਸੰ ਵਾ ਆਵਟ੍ਟਨਨ੍ਤਿ **ਆਵਟ੍ਟੋ**।

ਵਿਭਜੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਾਨਂ ਸਂਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭੂਮਿਯੋਤਿ **ਵਿਭਤ੍ਤਿ**, ਵਿਭਜਨਂ ਵਾ ਏਤੇਸਂ ਭੂਮਿਯਾਤਿ **ਵਿਭਤ੍ਤਿ**।

ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ, ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਵਾ ਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੇ**।

ਵਿਵਿਧਂ ਵਚਨਂ ਏਕਸ੍ਸੇਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਾਚਕਮੇਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਵਚਨਂ, ਵਿਵਚਨਮੇਵ **ਵੇਵਚਨਂ**, ਵਿਵਿਧਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਏਤੇਨ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵਾ ਵਿਵਚਨਂ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਪਕਾਰੇਹਿ ਪਭੇਦਤੋ ਵਾ ਞਾਪੀਯਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਅਤ੍ਥਾਤਿ **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**।

ਓਤਾਰੀਯਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਾਗਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦੀਸੂਤਿ **ਓਤਰਣੇ**।

ਸੋਧੀਯਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਦਪਦਤ੍ਥਪਞ੍ਹਾਰਮ੍ਭਾਤਿ **ਸੋਧਨੇ**।

ਅਧਿਟ੍ਠੀਯਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਵਤ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਨਾ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨਾਤਿ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ**।

ਪਰਿਕਰੋਤਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਫਲਨ੍ਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ, ਹੇਤੁ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ ਆਚਿਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ**, ਹਾਰੋ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਹਚਰਣਤੋ ਵਾ **ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ**।

ਸਮਾਰੋਪੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਦਿਮੁਖੇਨ ਧਮ੍ਮਾਤਿ **ਸਮਾਰੋਪਨੇ**। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਚ ਭਾਵਸਾਧਨਵਸੇਨਾਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਾਰੁਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ। **ਅਨੁਗੀਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਅਨੁਪਚ੍ਛਾ ਗਾਯਨਗਾਥਾ, ਤਾਸੁ ਓਸਾਨਗਾਥਾਯ **ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾ**ਤਿ ਪਦਤ੍ਥੇਨ ਸਙ੍ਕਰਰਹਿਤਾ, ਤੇਨ ਯਦਿਪਿ ਕੇਚਿ ਹਾਰਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਙ੍ਕਰੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸੋ ਚ ਨੇਸਂ ਅਸਙ੍ਕਰੋ ਲਕ੍ਖਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਸੁਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ। **ਏਤੇਸਞ੍ਚੇ**ਵਾਤਿ ਏਤੇਸਂ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨਂ ਹਾਰਾਨਂ। ਯਥਾ ਅਸਙ੍ਕਰੋ, ਤਥਾ ਚੇਵ ਭਵਤਿ। ਕਿਂ ਭਵਤਿ? **ਵਿਤ੍ਥਾਰਤਯਾ** ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ। **ਨਯਵਿਭਤ੍ਤਿ** ਨਯੇਨ ਉਪਾਯੇਨ ਞਾਯੇਨ ਵਿਭਾਗੋ। ਏਤੇਨ ਤਂ ਏਵ ਅਸਙ੍ਕਿਣ੍ਣਤਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਕੇਚਿ ''ਵਿਤ੍ਥਾਰਨਯਾ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰਂ, ਅਯਞ੍ਚ ਗਾਥਾ ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨਤ੍ਥਿ।

੨. ਏਵਂ ਹਾਰੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨਯੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ **“ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਨਯਨ੍ਤਿ ਸਂਕਿਲੇਸੇ ਵੋਦਾਨਾਨਿ ਚ ਵਿਭਾਗਤੋ ਞਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਯਾ**, ਨੀਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਤਾਨਿ ਏਤੇਹਿ , ਏਤ੍ਥ ਵਾਤਿ **ਨਯਾ**, ਨਯਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾਤਿ **ਨਯਾ**, ਨੀਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਸਯਂ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੇਹਿ ਉਪਨੀਯਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਵਿਚਯਤ੍ਥਨ੍ਤਿ **ਨਯਾ**। ਅਥ ਵਾ ਨਯਾ ਵਿਯਾਤਿ **ਨਯਾ**। ਯਥਾ ਹਿ ਏਕਤ੍ਤਾਦਯੋ ਨਯਾ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਯਮਾਨਾ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਵਿਭਾਗਬਜਾਪਾਰਵਿਰਹਾਨੁਰੂਪਫਲਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਾਨਂ ਸਭਾਵਂ ਪਵੇਦਯਨ੍ਤਾ ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਏਵਮੇਤੇਪਿ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਵਿਪਰੀਤਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਵਬੋਧਾਯ ਅਭਿਸਮ੍ਭੁਣਨ੍ਤਾ ਵੇਨੇਯਜਾਨਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਯਨਤੋ ਸਂਕਿਲੇਸਤੋ ਯਮਨਤੋ ਚ **ਨਯਾ** ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ।

ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋਤਿਆਦੀਸੁ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਵਿਯ ਆਵਟ੍ਟੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ**, ਯਥਾ ਹਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ ਅਨ੍ਤੋਠਿਤੇਨ ਪਧਾਨਾਵਯਵੇਨ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਆਵਟ੍ਟਤਿ, ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਨਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਮੋਦਸ੍ਸ ਵਾ ਆਵਟ੍ਟੋ ਏਤ੍ਥਾਤਿ

ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ। ਤੀਹਿ ਅਵਯਵੇਹਿ ਲੋਭਾਦੀਹਿ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ਅਲੋਭਾਦੀਹਿ ਚ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੇ ਪੁਕ੍ਖਲੋ ਸੋਭਨੋਤਿ **ਤਿਪੁਕ੍ਖਲੋ**। ਅਸਨ੍ਤਾਸਨਜਵਪਰਕ੍ਕਮਾਦਿਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਸੀਹੋ ਭਗਵਾ, ਤਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੰ ਦੇਸਨਾਵਚੀਕਮ੍ਮਭੂਤੋ ਵਿਹਾਰੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਰਿਦੀਪਨਤੋ ਸੀਹਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੰ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੋ,** ਨਯੋ। ਬਲਵਿਸੇਸਯੋਗਦੀਪਨਤੋ ਵਾ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਨਯੋ **ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੋ**। ਬਲਵਿਸੇਸੋ ਚੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਾਦਿਬਲੰ, ਦਸਬਲਾਨਿ ਏਵ ਵਾ। ਅਤ੍ਥਨਯਤ੍ਤਯਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨੰ ਆਲੋਚਨੰ **ਦਿਸਾਲੋਚਨੰ**। ਤਥਾ ਆਲੋਚਿਤਾਨੰ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਤ੍ਥਨਯਤ੍ਤਯਯੋਜਨੇ ਸਮਾਨਯਨਤੋ ਅਙ੍ਕੁਸੋ ਵਿਯ **ਅਙ੍ਕੁਸੋ**। ਗਾਥਾਸੁ ਲਞ੍ਜੇਤਿ ਪਕਾਸੇਤਿ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਲਞ੍ਜਕੋ, ਨਯੋ ਚ ਸੋ ਲਞ੍ਜਕੋ ਚਾਤਿ **ਨਯਲਞ੍ਜਕੋ। ਗਤਾ**ਤਿ ਞਾਤਾ, ਮਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਏਵ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

੩. ਏਵੰ ਨਯੇਪਿ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾਨੀ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ ਮੂਲਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਨਯਾਨੰ ਪਟ੍ਠਾਨਭਾਗਾਨਞ੍ਚ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵਤੋ ਪਦਾਨਿ ਚ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਭਾਵਤੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸਭਾਵਤੋ ਚਾਤਿ **ਮੂਲਪਦਾਨਿ**। ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ, ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਵਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਲਨਤੋ ਵਿਦ੍ਧੰਸਨਤੋ, ਕੁਸਾਨੰ ਵਾ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਲਵਨਤੋ, ਕੁਸਾ ਵਿਯ ਵਾ ਲਵਨਤੋ, ਕੁਸੇਨ ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਲਾਤਬ੍ਬਤੋ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਤੋ **ਕੁਸਲਾਨਿ,** ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ **ਅਕੁਸਲਾਨੀ**ਤਿ ਪਦਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਵੰ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਜਾਤਿਭੇਦਤੋ ਚ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੰਯੇਵ ਪਠਮੰ ਉਦ੍ਦਿਸਤਿ **"ਤਣ੍ਹਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਤਸਤਿ ਪਰਿਤਸਤੀਤਿ **ਤਣ੍ਹਾ**। ਅਵਿਨ੍ਦਿਯੰ ਵਿਨ੍ਦਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਿਯੰ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਾ,** ਵਿਜ੍ਜਾਪਟਿਪਕ੍ਖਾਤਿ ਵਾ **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**। ਲੁਬ੍ਭਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯੰ ਵਾ ਲੁਬ੍ਭਤਿ, ਲੁਬ੍ਭਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਸੋਤਿ **ਲੋਭੋ। ਦੋਸਮੋਹੇਸੁ**ਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਸੁਭੇ ''ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾ **ਸੁਭਸਞ੍ਞਾ। ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਙ੍ਗਹ**ਨ੍ਤਿ ਗਣਨੰ। **ਸਮੋਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਮੋਰੋਪਨੰ।

ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਸਮੇਤੀਤਿ **ਸਮਥੋ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਵਿਵਿਧੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਅਲੋਭਾ**ਦਯੋ ਲੋਭਾਦਿਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਸੁਭੇ ''ਅਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾ **ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾ,** ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਸਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਹਿ ਦੇਸਨਾ। **ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਇਦੰ ਉਦ੍ਦਾਨਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਭਾਵੇਨ ਨਸ੍ਸਿਤੁੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧੰ ਦਾਨੰ ਰਕ੍ਖਣੰ ਉਦ੍ਦਾਨੰ, ਸਙ੍ਗਹਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਕਿਲੇਸਭੂਮੀ**ਤਿ ਸੰਕਿਲੇਸਭੂਮਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ। ਕੁਸਲਾਨੰ ਯਾਨਿ ਤੀਣਿ ਮੂਲਾਨਿ। ''ਕੁਸਲਾਨੀ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭੂਮੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੋਜੀਯਨ੍ਤਿ। **ਖੋ**ਤਿ ਪਦਪੂਰਣੇ, ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇ ਵਾ ਨਿਪਾਤੋ। ਤੇਨ ਏਤੇ ਏਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਟ੍ਠਾਰਸੇਵਾਤਿ ਵਾ। **ਮੂਲਪਦਾ**ਤਿ ਮੂਲਪਦਾਨਿ, ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਵਾ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੪. ਏਵਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਹਾਰਾਦਯੋ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ "**ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ**"ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਉਦ੍ਦੇਸਪਾਠੇ। **ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਨੇਤ੍ਤਿ ਕਿਤ੍ਤਿਤਾ**ਤਿ ਸਮਾਸਤੋ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਂ ਕਥਿਤਂ। ਹਾਰਨਯਮੂਲਪਦਾਨਞ੍ਹਿ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨਂ ਉਦ੍ਦੇਸਪਾਠੇਨ ਕਤਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਹਾਰਨਯਾਨਂ –

ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਵਿਸੇਸੇਨ, ਪਦਤ੍ਥੋ ਲਕ੍ਖਣਂ ਕਮੋ।
ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਹੇਤ੍ਵਾਦੀ, ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞੁਨਾ॥

ਤੇਸੁ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਵਿਸੇਸਤੋ ਚ ਹਾਰਨਯਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਸੁ ਪਨ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਹਾਰਾ ਨਯਾ ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤ੍ਥਮੁਖੇਨ ਨਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਲਕ੍ਖਣਾ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਹਾਰਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਚ ਲਕ੍ਖਣਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਏਵ ਕਥਯਿਸ੍ਸਾਮ। ਕਮਾਦੀਨਿ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਨੇਸਂ ਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਞਾਤੇਸੁ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿਪਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ ਪਰਤੋ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮ।

ਹਾਰਸਙ੍ਖੇਪੋ

੧. ਯਾ ਪਨ **ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤਾ**ਤਿਆਦਿਕਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸਗਾਥਾ, ਤਾਸੁ **ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤਾ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਆਦੀਨਵਤਾਤਿ ਪਦਵਿਭਾਗੋ। ਆਦੀਨਵਤਾਤਿ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਏਵ। ਕੇਚਿ ''ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤੋ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਦੀਯਤੀਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਸੁਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਞ੍ਚ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ''ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੬)। ਯਥਾ ਚੇਤਂ ਸੁਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਏਵਂ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ – ''ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤੀ''ਤਿ ''ਰੂਪਂ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ, ਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੪), ''ਸਂਯੋਜਨੀਯੇਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੩) ਚ । ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਤਣ੍ਹਾ। ਤਣ੍ਹਾਯ ਹਿ ਕਾਰਣਭੂਤਾਯ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੁਖਮ੍ਪਿ ਸੁਖਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਤਣ੍ਹਾ, ਏਵਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਪਿ। ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਅਨਿਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਇਟ੍ਠਾਕਾਰੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਵੇਦਨਾਯ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਵਿਚਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਥਂ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਾਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਾਨਂ ਅਸ੍ਸਾਦਨੀਯਤਾਤਿ? ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਤੋ ਸੁਖਪਰਿਯਾਯਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਚ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਸੁਖਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਸੁਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਾ। ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਖਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਞਾਣਸੁਖਾ ਅਞ੍ਞਾਣਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫)। ਤਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਯ ਅਟ੍ਠਸਤਪਰਿਯਾਯਵਸੇਨ, ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਣ੍ਡਰੂਪਕਣ੍ਡਵਸੇਨ, ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਂਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ **ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਣ੍ਡੇ** ਚ ਤਣ੍ਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ, ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਦਿਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਸੇਨ ਚ ਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਆਦੀਨਵੋ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇਭੂਮਕਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਆਦੀਨਵੋ। ਆਦੀਨਂ ਅਤਿਵਿਯ ਕਪਣਂ ਵਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਹਿ ਆਦੀਨਵੋ, ਕਪਣਮਨੁਸ੍ਸੋ, ਏਵਂਸਭਾਵਾ ਚ ਤੇਭੂਮਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਯੋਗੇਨ। ਯਤੋ ਤਤ੍ਥ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਾਨਂ ਯਥਾਭੂਤਨਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਾ, ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਆਦੀਨਵੋ''ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਦੀਨਵੋ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਭੂਤਾਨਂ ਜਾਤਿਯਾਦੀਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦੀਨਂ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਆਕਾਰਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬੋ।

ਨਿਸ੍ਸਰਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ**, ਅਰਿਯਮੱਗੋ। ਨਿਸ੍ਸਰਤੀਤਿ ਵਾ **ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ** ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਸਾਮਞ੍ਞਨਿੱਦੇਸੇਨ ਏਕਸੇਸੇਨ ਵਾ ''ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਪਿ**-ਸੱਦੋ ਪੁਰਿਮਾਨੰ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਰਿਯਮੱਗਪਕ੍ਖੇ ਸਤਿਪੱਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨੰ ਸਤ੍ਤਤ੍ਤਿੰਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨੰ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਞ੍ਚ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਭੇਦਾਨੰ ਵਸੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿੱਦਿਸਿਤਬ੍ਬੰ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖੇ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਸਙ੍ਖਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਨਿੱਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਭਾਗੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਸੋਪਾਦਿਸੇਸਨਿਰੁਪਾਦਿਸੇਸਭੇਦੇਨ। ਯਤੋ ਵਾ ਤੰ ਨਿਸ੍ਸਟੰ, ਤੇਸੰ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮੱਗੇ** (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩) ਦਸ੍ਸਿਤਪ੍ਪਭੇਦਾਨੰ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਛੰਨ੍ਨੰ ਦ੍ਵਾਰਾਨੰ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਛੰਨ੍ਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੰ ਤੰਤੰਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵੱਤਾਨੰ ਛੰਨ੍ਨੰ ਛੰਨ੍ਨੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਤਣ੍ਹਾਵਿਤੱਕਵਿਚਾਰਾਨੰ ਪਥਵੀਧਾਤੁਆਦੀਨੰ ਛੰਨ੍ਨੰ ਧਾਤੂਨੰ ਦਸੰਨ੍ਨੰ ਕਸਿਣਾਯਤਨਾਨੰ ਅਸੁਭਾਨੰ ਕੇਸਾਦੀਨੰ ਦ੍ਵੱਤਿੰਸਾਯ ਆਕਾਰਾਨੰ ਪਞ੍ਚੰਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਦ੍ਵਾਦਸੰਨ੍ਨੰ ਆਯਤਨਾਨੰ ਅੱਟ੍ਠਾਰਸੰਨ੍ਨੰ ਧਾਤੂਨੰ ਲੋਕਿਯਾਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਕਾਮਧਾਤੁਆਦੀਨੰ ਤਿਸ੍ਸੰਨ੍ਨੰ ਧਾਤੂਨੰ ਕਾਮਭਵਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਭਵਾਨੰ ਚਤੁੰਨ੍ਨੰ ਝਾਨਾਨੰ ਅੱਪਮਞ੍ਞਾਨੰ ਆਰੁੱਪਾਨੰ ਦ੍ਵਾਦਸੰਨ੍ਨੰ ਪਟਿੱਚਸਮੁੱਪਾਦਙ੍ਗਾਨਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨੰ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਭਾਵੇਨ ਚ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿੱਦਿਸਿਤਬ੍ਬੰ।

ਫਲਨ੍ਤਿ ਦੇਸਨਾਫਲੰ। ਕਿੰ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ? ਯੰ ਦੇਸਨਾਯ ਨਿੱਪ੍ਫਾਦੀਯਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮੋ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਯ ਨਿੱਪ੍ਫਾਦੀਯਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ''ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ? ਸੱਚਮੇਤੰ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ। ਇਧ ਪਨ ਪੱਚੱਕ੍ਖਤੋ ਦੇਸਨਾਫਲੰ ਅਧਿੱਪੇਤੰ। ਤੰ ਪਨ ਸੁਤਮਯਞ੍ਞਾਣੰ। ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਵੇਦਾਦਿਅਰਿਯਮੱਗਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੱਪਟਿਪੱਤਿਭੂਤਾ ਛਬ੍ਬਿਸੁੱਧਿਯੋ। ਯਞ੍ਚ ਤਸ੍ਮਿੰ ਖਣੇ ਮੱਗੰ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇ ਤਦਧਿਗਮਕਾਰਣਭੂਤੰ ਸਮ੍ਪੱਤਿਭਵਹੇਤੁ ਚ ਸਿਯਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਅੱਤਾਨੁਦਿੱਟ੍ਠਿੰ ਊਹੱਚ, ਏਵੰ ਮੱਚੁਤਰੋ ਸਿਯਾਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੧੨੫; ਕਥਾ॰ ੨੨੬; ਚੂਲਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁੱਛਾ ੧੪੪, ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁੱਛਾਨਿੱਦੇਸ ੮੮; ਨੇੱਤਿ॰ ੫; ਪੇਟਕੋ॰ ੨੨) ਇਦੰ ਫਲ''ਨ੍ਤਿ, ''ਧਮ੍ਮੋ ਹਵੇ ਰਕ੍ਖਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰਿਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਫਲ''ਨ੍ਤਿ (ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੦੨-੧੦੩; ੧.੧੫.੩੮੫) ਚ। ਏਤੇਨ ਨਯੇਨ ਦੇਵੇਸੁ ਚ ਮਾਨੁਸੇਸੁ ਚ ਆਯੁਵੱਣਬਲਸੁਖਯਸਪਰਿਵਾਰਆਧਿਪਤੇਯਜਸਮ੍ਪੱਤਿਯੋ ਉਪਧਿਸਮ੍ਪੱਤਿਯੋ ਚੱਕਵੱਤਿਸਿਰੀ ਦੇਵਰੱਜਸਿਰੀ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਮ੍ਪੱਤਿਚੱਕਾਨਿ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਦਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿੱਜਾ ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਾਵਕਬੋਧਿ ਪੱਚੇਕਬੋਧਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧੀਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਮ੍ਪੱਤਿਯੋ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਭਾਰਹੇਤੁਕਾ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਯ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਫਲਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਉਪਾਯੋਤਿ ਅਰਿਯਮੱਗਪਦੱਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੱਪਟਿਪਦਾ। ਸਾ ਹਿ ਪੁਰਿਮਾ ਪੁਰਿਮਾ ਪਚ੍ਛਿਮਾਯ ਪਚ੍ਛਿਮਾਯ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਭਾਵਤੋ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਮੱਗਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਚ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਉਪਾਯੋ। ਯਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਫਲਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਉਪਾਯਪਟਿਪੱਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਹ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮੱਗੋ ਉਪਾਯੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਮਤੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਿਯਾ। ਫਲੰ ਵਿਯ ਉਪਾਯੋਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਿਯਾ, ਯੰ ਪਨ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ...ਪੇ॰... ਵਿਸੁੱਧਿਯਾਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੯; ਥੇਰਗਾ॰ ੬੭੮) ਅਯੰ ਉਪਾਯੋ''ਤਿ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੱਪਟਿਪਦਾ ਏਵ ਉਦਾਹਟਾਤਿ ਸੱਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਤੇ ਪਹਾਯ ਤਰੇ ਓਘਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਮੱਗਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਭਾਵੰ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਅਰਿਯਮੱਗੋ ਹਿ ਓਘਤਰਣਨ੍ਤਿ।

ਆਣੱਤੀਤਿ ਆਣਾਰਹਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਨਸ੍ਸ ਹਿਤਸਿੱਧਿਯਾ ''ਏਵੰ ਪਟਿਪੱਜਾਹੀ''ਤਿ ਵਿਧਾਨੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਲੋਕੰ ਅਵੇਕ੍ਖਸ੍ਸੁ, ਮੋਘਰਾਜਾਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੧੨੫; ਕਥਾ॰ ੨੨੬; ਨੇੱਤਿ॰ ੫; ਪੇਟਕੋ॰ ੨੨; ਚੂਲਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁੱਛਾ ੧੪੪, ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁੱਛਾਨਿੱਦੇਸ ੮੮) ਆਣੱਤੀ''ਤਿ।

ਯੋਗੀਨਨ੍ਤਿ ਚਤੁਸੱਚਕਮ੍ਮੱਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਯ ਯੁਤ੍ਤੱਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨੰ, ਅਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ। **ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ**ਤਿ ਏਤੇਸੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨੰ ਵਿਭਜਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸੰਵੱਣਨਾਵਿਸੇਸੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥਾਹ – ਕਿੰ ਪਨੇਤੇਸੰ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨੰ ਅਨਵਸੇਸਾਨੰ ਵਚਨੰ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ, ਉਦਾਹੁ ਏਕਦੇਸਾਨਨ੍ਤਿ? ਨਿਰਵਸੇਸਾਨੰਯੇਵ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ

ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਸਰੂਪਤੋ ਆਗਤਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਏਕਦੇਸੇਨ ਆਗਤਾਨਿ, ਨ ਵਾ ਸਰੂਪੇਨ। ਤਤ੍ਥ ਅਨਾਗਤਂ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਹਾਰੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਇਧ ਨ ਪਪਞ੍ਚਿਤੋ।

੨. **ਯਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਾ ਪੁਚ੍ਛਾ, ਵਿਚਿਯਮਾਨਾਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ। **ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਂ ਅਨੁਗੀਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾ, ਸਾ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਬ੍ਯਾਕਰਣਂ। **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਗਾਥਾਯਂ ਅਵੁਤ੍ਤਂ ਪਦਾਦਿਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਾ ਪਨ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾ ਕਸ੍ਸਾਤਿ ਆਹ **"ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ"**ਤਿ। ਏਤੇਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਯਾ ਚ ਅਨੁਗੀਤਿ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯਾ ਅਨੁ ਪਚ੍ਛਾ ਗੀਤਿ ਅਨੁਗੀਤਿ, ਸਙ੍ਗਹਗਾਥਾ, ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਾ ਅਨੁਰੂਪਾ ਗੀਤਿ। ਏਤੇਨ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਂ ਗਹਿਤਂ। ਬ੍ਯਾਕਰਣਸ੍ਸ ਹਿ ਪੁਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪਤਾ ਇਧ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਯਾ ''ਪੁਚ੍ਛਾਨੁਸਨ੍ਧੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪੁਰਿਮਂ ''ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਪਦਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪੁਨ **"ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਕੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵਿਚਯਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਨਿਰਵਸੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਵਕ੍ਖਤਿ ਵਿਚਯਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ ''ਪਦਂ ਵਿਚਿਨਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਗੀਤਿਂ ਵਿਚਿਨਤੀ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਦਾਨਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਅਤ੍ਥਸੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ ਚ ਵਿਚਯੋ **ਪਦਵਿਚਯੋ**। ''ਅਯਂ ਪੁਚ੍ਛਾ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾ ਦਿਟ੍ਠਸਂਸਨ੍ਦਨਾ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾ ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਏਕਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਅਨੇਕਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਸਮ੍ਮੁਤਿਵਿਸਯਾ ਪਰਮਤ੍ਥਵਿਸਯਾ ਅਤੀਤਵਿਸਯਾ ਅਨਾਗਤਵਿਸਯਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਸਯਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਚਯੋ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ''ਇਦਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣਂ ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣਂ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਬ੍ਯਾਕਰਣਂ ਠਪਨਂ ਸਾਵਸੇਸਂ ਨਿਰਵਸੇਸਂ ਸਉਤ੍ਤਰਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਲੋਕਿਯਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ **ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੋ**।

''ਅਯਂ ਪੁਚ੍ਛਾ ਇਮਿਨਾ ਸਮੇਤਿ, ਏਤੇਨ ਨ ਸਮੇਤੀ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤਤ੍ਥਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਵਿਚਯੋ ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰਂ ਸਂਸਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਚ ਵਿਚਯੋ **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਚਯੋ**। ''ਅਯਂ ਅਨੁਗੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾ ਤਦੁਭਯਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾ ਕੁਸਲਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾ ਅਕੁਸਲਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਅਨੁਗੀਤਿਵਿਚਯੋ**। ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਸੁ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ''ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ਤਣ੍ਹਾਯ ''ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ''ਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ਅਵਸਿਟ੍ਠਾਨਂ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ''ਯਥਾਸਕਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਚ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿਯਾ ਤਿਕੇਸੁ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯਿਕੇ ਚ ਦੁਕਸਤੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਪਦਵਸੇਨ ਤਂਤਂਅਸ੍ਸਾਦਤ੍ਥਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ **ਅਸ੍ਸਾਦਵਿਚਯੋ**।

ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ''ਅਨਿਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਾਨਂ ''ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦੀਨਂ ਆਦਿਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਤਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਚ ''ਅਨਿਚ੍ਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਚ ਲੋਕਿਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਹਾਨਭਾਗਿਯਤਾਦਿਵਸੇਨ ਆਦੀਨਵਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਓਕਾਰਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇਨ **ਆਦੀਨਵਵਿਚਯੋ**। ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਦੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਗਮਨਤੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪ੍ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਰਿਯਾਯਵਿਭਾਗਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨਾਤਿ ਏਵਂ **ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਚਯੋ। ਫਲਾ**ਦੀਨਂ ਤਂਤਂਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਯ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਫਲਸ੍ਸ ਤਦੁਪਾਯਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਵਿਧਿਵਚਨਸ੍ਸ ਚ ਵਿਭਾਗਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ **ਵਿਚਯੋ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਪਦਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਗੀਤੀਨਂ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨੇਵ ਵਿਚਯਲਕ੍ਖਣੋ ''ਵਿਚਯੋ ਹਾਰੋ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੩. **ਸਬ੍ਬੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਲ੍ਸਨ੍ਨਂ। **ਭੂਮੀ**ਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਞ੍ਹਿ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਵਿਯ ਨਯਾਨਂ ਹਾਰਾਨਂ ਭੂਮਿ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਤੇਸਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਾਰਭਾਵਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ – ''ਹਾਰਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਯੋ''ਤਿ, ਪੇਟਕੇਪਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਯਤ੍ਥ ਚ ਸਬ੍ਬੇ ਹਾਰਾ, ਸਮ੍ਪਤਮਾਨਾ ਨਯਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਂ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਧਿਪੁਥੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ। **ਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ। ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਪਦਤ੍ਥਨਿਦ੍ਧਾਰਣਮੁਖੇਨ ਹਾਰਯੋਜਨਾ।

ਤੇਸਂ ਬਜਵ੍ਜਨਤ੍ਥਾਨਂ। **ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਪਰਿਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ। ''ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਿਪਰਿਕ੍ਖਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਯੁਤ੍ਤਿਅਯੁਤ੍ਤੀਨਂ ਵਿਚਾਰਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਥਂ ਪਨ ਤੇਸਂ ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਜਾਨਨਾ? ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਪਦੇਸੇਹਿ ਅਵਿਰੁਜ੍ਝਨੇਨ। ਤਤ੍ਥ ਬਜਵ੍ਜਨਸ੍ਸ ਤਾਵ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਭਾਵੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਵਾਚਕਭਾਵੋ ਚ ਯੁਤ੍ਤਭਾਵੋ। ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤਵਿਨਯਧਮ੍ਮਤਾਹਿ ਅਵਿਲੋਮਨਂ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਹਾਰੋ ਯੁਤ੍ਤੀਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਬਜਵ੍ਜਨਤ੍ਥਾਨਂ ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਭਾਵਵਿਭਾਵਨਲਕ੍ਖਣੋ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੪. **ਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ** ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸੁਤ੍ਤਾਗਤਂ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਮਾਹ। **ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ। **ਯਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕਾਰਣਂ, ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਂ ਵਾ ਅਨਾਗਤਂ ਵਾ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ, ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਾਵ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇਸਂ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਥ ਵਾ **ਯਾਵ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਯਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਸ੍ਸਪਿ ਯਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਯਾਵ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਚਾਰਣਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਸੋ ਹਾਰੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇਸਞ੍ਚ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾਤਿ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਨਾਮ ਹਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੫. **ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਹਿ ਏਕਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਦੀਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਵਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਏਕਧਮ੍ਮੇ, ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਰੂਪਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਕਥਿਤੇ। **ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਕੇਚੀ**ਤਿ ਯੇ ਕੇਚਿ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੇਨ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਭਾਵੇਨ ਵਾ ਤੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਮਾਨਲਕ੍ਖਣਾ। **ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾਦਿਸਭਾਵਾ, ਖਨ੍ਧਾਦਿਸਭਾਵਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਵੁਤ੍ਤਾਪਿ ਤਾਯ ਸਮਾਨਲਕ੍ਖਣਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ**ਤਿ ਸਮਾਨਲਕ੍ਖਣਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਸਹਚਾਰਿਤਾ ਸਮਾਨਕਿਚ੍ਚਤਾ ਸਮਾਨਹੇਤੁਤਾ ਸਮਾਨਫਲਤਾ ਸਮਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਯ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸੋ ਹਾਰੋ ਲਕ੍ਖਣੋ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਨਾਗਤੇਪਿ ਧਮ੍ਮੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਆਗਤੇ ਵਿਯ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯਾ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾ, ਸੋ ਲਕ੍ਖਣੋ ਨਾਮ ਹਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੬. **ਨੇਰੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਂ, ਪਦਨਿਬ੍ਬਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੇਸਕਾਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਬਜਵ੍ਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਬਜਵ੍ਜਨੇਨ, ਕਰਣੇ ਹਿ ਏਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ। ਕਾਮਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੇ ਹਾਰਾ ਬਜਵ੍ਜਨਵਿਚਯਾ, ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸਤੋ ਬਜਵ੍ਜਨਦ੍ਵਾਰੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥਪਰਿਯੇਸਨਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ''ਬਜਵ੍ਜਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਬਜਵ੍ਜਨੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨੇਰੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਚ ਨਿਦਾਨਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਸਨ੍ਧਿ ਚ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ। **ਅਥਾ**ਤਿ ਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤਂ। **ਦੇਸਨਾਨਿਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਦਦਾਤਿ ਫਲਨ੍ਤਿ ਨਿਦਾਨਂ, ਕਾਰਣਂ, ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਦੇਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨ ਚ ਅਪਰੇਨ ਚ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿ। ''ਪੁਬ੍ਬਾਪਰੇਨ ਸਨ੍ਧੀ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਅਪਰਭਾਗਂ ਸਂਸਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਕਥਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਙ੍ਗੀਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਭੂਤੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰੇਹਿ ਸਂਵਣ੍ਣਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਂਸਨ੍ਦਨਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਸਨ੍ਧਿ। ਯਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇਨ ਪਰਪਦਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨਂ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਸਨ੍ਧਿ। **ਏਸੋ ਹਾਰੋ ਚਤੁਬਜੂਹੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਨਿਬ੍ਬਚਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਿਭਾਵਨਲਕ੍ਖਣੋ ਚਤੁਬਜੂਹੋ ਹਾਰੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੭. **ਏਕਮ੍ਹਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨੇ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਆਰਮ੍ਭਧਾਤੁਆਦਿਕੇ ਪਰਕ੍ਕਮਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਨਾਰੁਲ੍ਹੇ ਸਤਿ। **ਪਰਿਯੇਸਤਿ ਸੇਸਕਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਭਾਗਤਾਯ ਅਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵਾ ਸੇਸਕਂ ਪਮਾਦਾਦੀਨਂ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਂ ਕੋਸਜ੍ਜਾਦਿਕਂ ਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਂ ਪਰਿਯੇਸਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਗਵੇਸਤਿ, ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਚ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯ ਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਦੇਸਨਂ **ਆਵਟ੍ਟਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਾਦਿਮੁਖੇਨ ਆਰਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਮਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਦੇਸਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਆਵਟ੍ਟੇਤਿ ਨਾਮ। **ਆਵਟ੍ਟੋ ਨਾਮ ਸੋ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਯ ਗਹਿਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਆਵਟ੍ਟਨਲਕ੍ਖਣੋ ਆਵਟ੍ਟੋ ਹਾਰੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੮. **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਂ, ਤਂ ਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਂ। **ਪਦਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇ ਉਤ੍ਤਰਿ ਗੁਣਵਿਸੇਸੇ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਨਕਾਰਣਂ। **ਭੂਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮੀਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕਂ ਭੂਮਿਂ। **ਵਿਭਜ੍ਜਤੇ**ਤਿ ਵਿਭਾਗੇਨ ਕਥੇਤਿ। **ਸਾਧਾਰਣੇ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਪਹਾਤਬ੍ਬਾਦਿਨਾਮਵਸੇਨ ਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦਿਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਵਾ ਸਾਧਾਰਣੇ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠੇ ਸਮਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ **ਅਸਾਧਾਰਣਾ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਨੇਯ੍ਯੋ ਵਿਭਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਵਿਭਜਨੋ ਅਯਂ ਹਾਰੋ ਵਿਭਤ੍ਤੀਤਿ ਞਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੇ ਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਤੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਤੋ ਭੂਮਿਤੋ ਚ ਵਿਭਜਨਲਕ੍ਖਣੋ ''ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰੋ''ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੯. **ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਕਥਿਤੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤੇ, ਸਂਵਣ੍ਣਿਤੇ ਵਾ। **ਭਾਵਿਤੇ**ਤਿ ਯਥਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਦਿਸਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਭਾਵਿਤਸਦਿਸੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਹੀਨੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਯੇ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ, ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਲਕ੍ਖਣੋ ''ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੋ ਹਾਰੋ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੧੦. ਵਿਵਿਧਾਨਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਥੇ ਵਚਨਾਨਿ ਵਿਵਚਨਾਨਿ, ਵਿਵਚਨਾਨਿ ਏਵ **ਵੇਵਚਨਾਨਿ,** ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਾਨਿ ਵੇਵਚਨਾਨਿ। **ਬਹੂਨੀ**ਤਿ ਅਨੇਕਾਨਿ। **ਤੁ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਵਧਾਰਣੇ। ਤੇਨ ਬਹੂ ਏਵ ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਾ ਵੇਵਚਨਹਾਰਯੋਜਨਾਯਂ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਕਤਿਪਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ । **ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਨਵਵਿਧਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਤੇਪਿਟਕੇ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨੇ ਭਾਸਿਤਾਨਿ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਤੁ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ, ਤੇਨ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਆਗਤਾਨਿਯੇਵ ਵੇਵਚਨਾਨਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਏਕਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ। **ਯੋ ਜਾਨਾਤਿ ਸੁਤ੍ਤਵਿਦੂ**ਤਿ ਯਥਾ ''ਸਪ੍ਪਿਸ੍ਸ ਜਾਨਾਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਸਪ੍ਪਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇਹਿ, ਸਪ੍ਪਿਂ ਦੇਹਿ, ਦੇਥਾ''ਤਿ ਵਾ ਆਣਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਏਵਂ ਯੋ ਸੁਤ੍ਤਕੋਵਿਦੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਏਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਬਹੂਪਿ ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦੇ ਵਿਚਾਰੇਤਿ ਵਿਭਾਵੇਤਿ ਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵੇਵਚਨੋ ਨਾਮ ਸੋ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਯੋਜਨਾਲਕ੍ਖਣੋ ਵੇਵਚਨਹਾਰੋ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਯੋਜਨਾਲਕ੍ਖਣੋ ''ਵੇਵਚਨਹਾਰੋ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੧. **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦਿਧਮ੍ਮਂ। **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਹੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪਨੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਞਾਪਨੇਹਿ, ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਵਾ ਠਪਨੇਹਿ। **ਵਿਵਿਧਾਹੀ**ਤਿ ਨਿਕ੍ਖੇਪਪ੍ਪਭਵਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਾਹਿ। **ਸੋ ਆਕਾਰੋ**ਤਿ ਯੋ ਏਕਸ੍ਸੇਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪਪ੍ਪਭਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਾਹਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਹਿ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾਕਾਰੋ। **ਞੇਯ੍ਯੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰੋ ਨਾਮਾਤਿ ਞਾਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨੇਕਾਹਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਹਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰਵਿਭਾਵਨਲਕ੍ਖਣੋ ''ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰੋ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੨. **ਪਟਿਚ੍ਚੁਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਚ ਖਨ੍ਧਾ ਚ। **ਧਾਤੁਆਯਤਨਾ**ਤਿ ਧਾਤੁਯੋ ਚ ਆਯਤਨਾਨਿ ਚ। **ਏਤੇਹੀ**ਤਿ ਯੋ ਦ੍ਵਾਦਸਪਦਿਕੋ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੋ ਯਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਯੇ ਚ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਯਾ ਚ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ ਯਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਏਤੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਪਦਤ੍ਥਮੁਖੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਯਮਾਨੇਹਿ। **ਓਤਰਤਿ ਯੋ**ਤਿ ਯੋ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਨਯੋ ਓਗਾਹਤਿ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਕੇ ਅਨੁਪਵਿਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਓਤਰਣੋ ਨਾਮ ਸੋ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਯੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸੋ, ਸੋ ਓਤਰਣਹਾਰੋ ਨਾਮ। **ਚ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਸੁਞ੍ਞਤਮੁਖਾਦੀਨਂ ਗਾਥਾਯਂ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਮੁਖੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਓਤਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਓਤਰਣੋ ਹਾਰੋ ਨਾਮਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੩. **ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਬ੍ਯਾਕਤੇ। **ਪਞ੍ਹੇ**ਤਿ ਞਾਤੁਂ ਇਚ੍ਛਿਤੇ ਅਤ੍ਥੇ। **ਗਾਥਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਾਰੁਲ਼੍ਹੇ। **ਇਦਞ੍ਚ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਮਾਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਸਾ ਪਨ ਗਾਥਾ ਯਂ ਅਤ੍ਥਂ ਆਰਬ੍ਭ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ। **ਸੁਦ੍ਧਾਸੁਦ੍ਧਪਰਿਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਪਦਂ ਸੋਧਿਤਂ, ਆਰਮ੍ਭੋ ਨ ਸੋਧਿਤੋ, ਪਦਞ੍ਚ ਸੋਧਿਤਂ ਆਰਮ੍ਭੋ ਚ ਸੋਧਿਤੋਤਿ

ਏਵੰ ਪਦਾਦੀਨੰ ਸੋਧਿਤਾਸੋਧਿਤਭਾਵਵਿਚਾਰੋ । **ਹਾਰੋ ਸੋ ਸੋਧਨੋ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਚਾਰੋ ਸੋਧਨੋ ਹਾਰੋ ਨਾਮ। ਏਵੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਦਪਦਤ੍ਥਪਞ੍ਹਾਰਮ੍ਭਾਨੰ ਸੋਧਨਲਕ੍ਖਣੋ ''ਸੋਧਨੋ ਹਾਰੋ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੧੪. **ਏਕਤ੍ਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਏਕਤ੍ਤੰ, ਏਕਤ੍ਤਮੇਵ ਏਕਤ੍ਤਤਾ, ਤਾਯ ਏਕਤ੍ਤਤਾਯ। **ਏਕ**-ਸਦ੍ਦੋ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮਾਨਸਦ੍ਦਪਰਿਯਾਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਮਤ੍ਤਾ ਵਿਮਤ੍ਤਾ, ਵਿਮਤ੍ਤਾਵ ਵੇਮਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ, ਤਾਯ **ਵੇਮਤ੍ਤਤਾਯ,** ਵਿਸੇਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇ ਨ ਵਿਕਪ੍ਪਯਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ''ਦੁਕ੍ਖੰ ਸਮੁਦਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ, ''ਜਾਤਿ ਜਰਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਚ ਸੁਤ੍ਤੇ ਦੇਸਿਤਾ, ਤੇ ''ਕਿਮੇਤ੍ਥ ਸਾਮਞ੍ਞੰ, ਕੋ ਵਾ ਵਿਸੇਸੋ''ਤਿ ਏਵੰ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਵਿਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਨ ਵਿਕਪ੍ਪਯਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਸ੍ਮਾ? ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਕਪ੍ਪਨਾਯ ਵੋਹਾਰਭਾਵੇਨ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਤੋ ਕਾਲਦਿਸਾਵਿਸੇਸਾਦੀਨੰ ਵਿਯ ਅਪੇਕ੍ਖਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਚ। ਯਥਾ ਹਿ ''ਅਜ੍ਜ ਹਿਯ੍ਯੋ ਸ੍ਵੇ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾ ਕਾਲਵਿਸੇਸਾ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਸਭਾਵਾ ''ਪੁਰਿਮਾ ਦਿਸਾ ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਦਿਸਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾ ਦਿਸਾਵਿਸੇਸਾ ਚ, ਏਵੰ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਾਪਿ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੰ ਜਾਤਿਆਦਿਅਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਾਮਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨੰ ਸਚ੍ਚਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਿਸੇਸੋ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਮੁਦਯਾਦੀਸੁਪਿ। **ਏਸੋ ਹਾਰੋ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ**ਤਿ ਏਵੰ ਸੁਤ੍ਤਾਗਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਵਿਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੫. **ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਯੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕਾ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾ। **ਯੰ ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਕੰ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੰ। **ਜਨਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। **ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ। **ਪਰਮ੍ਪਰਤੋ**ਤਿ ਪਰਮ੍ਪਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ, ਅਨੁਰੂਪਸਨ੍ਤਾਨਘਟਨਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿ ਹਿ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿੰ ਅਵਸਿਟ੍ਠੋ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ। **ਹੇਤੁਮਵਕਡ੍ਢਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਤੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਜਨਕਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨੰ ਹੇਤੁੰ ਆਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਸਙ੍ਖਾਤੋ, **ਏਸੋ ਹਾਰੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ**ਤਿ ਏਵੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਸੰਵਣ੍ਣਨਲਕ੍ਖਣੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਹਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੬. **ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਯੇ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾ। **ਯੰਮੂਲਾ**ਤਿ ਯੇਸੰ ਸਮਾਧਿਆਦੀਨੰ ਮੂਲਭੂਤਾ, ਤੇ ਤੇਸੰ ਸਮਾਧਿਆਦੀਨੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਸਮਾਰੋਪਯਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਯੇ ਚੇਕਤ੍ਥਾ ਪਕਾਸਿਤਾ ਮੁਨਿਨਾ**ਤਿ ਯੇ ਚ ਰਾਗਵਿਰਾਗਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸੇਕ੍ਖਫਲਕਾਮਧਾਤੁਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਾਦਿਸਦ੍ਦਾ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਤ੍ਥਤਾਯ ਏਕਤ੍ਥਾ ਬੁਦ੍ਧਮੁਨਿਨਾ ਪਰਿਦੀਪਿਤਾ, ਤੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵੇਵਚਨਭਾਵੇਨ ਸਮਾਰੋਪਯਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਸਮਾਰੋਪਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤੇ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਗਯ੍ਹਮਾਨਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸੀਲਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਰਵਿਭਾਵਨਮੁਖੇਨ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਕਥਨੰ, ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰੀ ਚ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਪਹਾਨੇਨਾਤਿ ਪਹਾਨਸਮਾਰੋਪਨਾਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਵ ਹੋਤਿ। **ਏਸ ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਏਸ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵੇਵਚਨਭਾਵਨਾਪਹਾਨਸਮਾਰੋਪਨਵਿਚਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਨਾਮ ਹਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਯਸਙ੍ਖੇਪੋ

੧੭. ਏਵੰ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸਪਿ ਹਾਰੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨਯੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁੰ **"ਤਣ੍ਹਞ੍ਚਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਤਣ੍ਹਞ੍ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਮ੍ਪਿ ਚਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਗਹਿਤੰ ਤਣ੍ਹੰ ਅਵਿਜ੍ਜਞ੍ਚ ਯੋ ਨੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਯੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸੋ ਤੰ ਨੇਤਿ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੰ ਪਾਪੇਤਿ ਸੰਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੰ ਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਸਮਥੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਨਾ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ, ਯੋ ਨੇਤਿ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੰ ਪਾਪੇਤਿ, ਤਥਾ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੰ ਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਸਚ੍ਚੇਹਿ ਯੋਜਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਨਯਨ੍ਤੋ ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਭਵਮੂਲਕਤ੍ਤਾ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ, ਅਵਸੇਸਾ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੰ, ਤੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਸਚ੍ਚੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ। **ਅਯੰ ਨਯੋ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯੋ ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਹਿ

ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਮੁਖੇਨ ਨਯਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸੋ, ਅਯਂ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ ਨਯੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿ ਗਾਥਾਯਂ ''ਨਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨ ਹਿ ਅਤ੍ਥਨਯੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਅਨੁਗਾਹਣਨਯੋ ਅਤ੍ਥਨਯੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਯਾ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਆਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਤਣ੍ਹਾਦਿਮੁਖੇਨ ਨਯਭੂਮਿਰਚਨਾ, ਤਤ੍ਥ ਨਯਵੋਹਾਰੋ।

੧੮. **ਅਕੁਸਲੇ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ। **ਸਮੂਲੇਹੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੂਲੇਹਿ, ਲੋਭਦੋਸਮੋਹੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੁਸਲੇ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਚਤੁਭੂਮਕੇ ਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ। **ਕੁਸਲਮੂਲੇਹੀ**ਤਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਅਲੋਭਾਦਿਮੂਲੇਹਿ **ਯੋ ਨੇਤਿ**। ਨਯਨ੍ਤੋ ਚ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਂ ਮਾਯਾਮਰੀਚਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਅਭੂਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ **ਭੂਤਂ**। ਪਟਘਟਾਦਯੋ ਵਿਯ ਨ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਤਥਂ**। ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਵਿਪਾਕਤਾਭਾਵਤੋ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਚ ਅਨਿਟ੍ਠਵਿਪਾਕਤਾਭਾਵਤੋ ਵਿਪਾਕੇ ਸਤਿ ਅਵਿਸੰਵਾਦਕਤ੍ਤਾ **ਅਵਿਤਥਂ** ਨੇਤਿ। ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਪਦਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਸੇਸਨਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਅਥ ਵਾ ਅਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਚ ਕੁਸਲਾਨਿ ਨਯਨ੍ਤੋ ਅਯਂ ਨਯੋ **ਭੂਤਂ ਤਥਂ ਅਵਿਤਥਂ** ਨੇਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਹਿ ਬਾਧਕਾਦਿਭਾਵਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵਾਭਾਵੇਨ ਭੂਤਾਨਿ, ਸਚ੍ਚਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਥਾਨਿ, ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਤੋ ਅਵਿਤਥਾਨਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੦)। **ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਂ ਤਂ ਨਯਂ ਆਹੂ**ਤਿ ਯੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਮੁਖੇਨ ਨਯਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸੋ, ਤਂ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਂ ਨਯਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੯. **ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਹੀ**ਤਿ ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਨ੍ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਹਿ। **ਕਿਲੇਸੇ**ਤਿ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਿਬਾਧਿਯਨ੍ਤੀਤਿ ਕਿਲੇਸਾ, ਸੰਕਿਲਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਾ, ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੇਚਿ ''ਸੰਕਿਲੇਸੇ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਕਿਲੇਸਸਹਿਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ। **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪਟਿਵੇਧਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ, ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਤਂ ਨਯ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਸੁਭਸਞ੍ਞਾਦੀਹਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਹਿ ਸਕਲਸ੍ਸ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਹਿ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਵਸੇਨ ਨਯਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸੋ, ਏਤਂ ਨਯਂ **ਨਯਵਿਦੂ** ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨਯਕੋਵਿਦਾ, ਅਤ੍ਥਨਯਕੁਸਲਾ ਏਵ ਵਾ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਂ ਨਯਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੦. **ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇਸੂ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਨਯਸ੍ਸ ਯੋਜਨਤ੍ਥਂ ਕਤੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ ''ਤਹਿਂ ਤਹਿ''ਨ੍ਤਿ। **ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਵੋਦਾਨਿਯਾ ਸੰਕਿਲੇਸਿਕਾ ਚ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮਾ। **ਵੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤਾ। **ਮਨਸਾ ਵੋਲੋਕਯਤੇ**ਤਿ ਤੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ''ਅਯਂ ਪਠਮਾ ਦਿਸਾ ਅਯਂ ਦੁਤਿਯਾ ਦਿਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ, ਵਿਚਾਰੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਓਲੋਕਯਤੇ ਤੇ ਅਬਹੀ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਤਤ੍ਥ **ਤੇ**ਤਿ ਤੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ। **ਅਬਹੀ**ਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਂ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਂ ਖੁ ਦਿਸਾਲੋਚਨਂ ਆਹੂ**ਤਿ ਓਲੋਕਯਤੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦੇਤਂ ਓਲੋਕਨਂ, ਤਂ ਦਿਸਾਲੋਚਨਂ ਨਾਮ ਨਯਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਖੁ**-ਤਿ ਚ ਨਿਪਾਤੋ ਅਵਧਾਰਣੇ। ਤੇਨ ਓਲੋਕਨਮੇਵ ਅਯਂ ਨਯੋ, ਨ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੨੧. **ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਠਮਾਦਿਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। **ਦਿਸਾਲੋਚਨੇਨਾ**ਤਿ ਦਿਸਾਲੋਚਨਨਯੇਨ ਕਰਣਭੂਤੇਨ। ਯੇਨ ਹਿ ਵਿਧਿਨਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਨਯਸ੍ਸ ਯੋਜਨਾਯ ਦਿਸਾ ਓਲੋਕੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਵਿਧਿ ਦਿਸਾਲੋਚਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਉਕ੍ਖਿਪਿਯਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ, ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮੇ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਉਕ੍ਖਿਪਿਯ ਯੋ ਸਮਾਨੇਤੀ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ''ਯੋ ਤੇਸਂ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਨਯਨਂ ਕਰੋਤੀ''ਤਿ। **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਕਿਰਿਯਾਪਰਾਮਸਨਂ । **ਸਮਾਨੇਤੀ**ਤਿ ਸਮਂ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਆਨੇਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਯੋਜਨਾਵਸੇਨ। ਕੇ ਪਨ ਆਨੇਤਿ? ਸਬ੍ਬੇ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਤਂਤਂਨਯਦਿਸਾਭੂਤੇ। **ਅਯਂ ਨਯੋ**ਤਿ ਸਮਾਨੇਤੀਤਿ

ਏਤ੍ਥ ਯਦੇਤੰ ਤੰਤੰਨਯਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮਾਨਯਨੰ, ਅਯੰ **ਅਙ੍ਕੁਸੋ** ਨਾਮ ਨਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤਞ੍ਚ ਦ੍ਵਯੰ ''ਵੋਹਾਰਨਯੋ, ਕਮ੍ਮਨਯੋ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੨੨. ਏਵੰ ਹਾਰੇ ਨਯੇ ਚ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨੇਸੰ ਯੋਜਨਕ੍ਕਮੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਪਠਮ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੰ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ''ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ। ਹਾਰਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਪਠਮੰ ਕਾਤਬ੍ਬਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਦਿਸਲੋਚਨਤੋ**ਤਿ ਦਿਸਾਲੋਚਨੇਨ, ਅਯਮੇਵ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਅਙ੍ਕੁਸੇਨ ਹੀਤਿ ਹਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ। ਸੇਸੰ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਦ੍ਵਾਦਸਪਦੰ

੨੩. ਇਦਾਨਿ ਯੇਸੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁੰ **"ਅਕ੍ਖਰੰ ਪਦ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਯੋਸਿਤੇ ਪਦੇ ਵਣ੍ਣੋ **ਅਕ੍ਖਰੰ** ਪਰਿਯਾਯਵਸੇਨ ਅਕ੍ਖਰਣਤੋ ਅਸਞ੍ਚਰਣਤੋ। ਨ ਹਿ ਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯੋ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਅਥ ਵਣ੍ਣੋਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਵਣ੍ਣੋ? ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਟ੍ਠੇਨ। ਵਣ੍ਣੋ ਏਵ ਹਿ ਇਤ੍ਤਰਖਣਤਾਯ ਅਪਰਾਪਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਪਦਾਦਿਭਾਵੇਨ ਗਯ੍ਹਮਾਨੋ ਯਥਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੰ ਤੰ ਤੰ ਅਤ੍ਥੰ ਵਦਤਿ । ਏਕਕ੍ਖਰੰ ਵਾ ਪਦੰ **ਅਕ੍ਖਰੰ,** ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਮਨਸਾ ਦੇਸਨਾਵਾਚਾਯ ਅਕ੍ਖਰਣਤੋ ਅਕ੍ਖਰ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਪਦਨ੍ਤਿ ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਦੰ, ਤੰ ਨਾਮਪਦੰ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦੰ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦੰ ਨਿਪਾਤਪਦਨ੍ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੰ। ਤਤ੍ਥ ''ਫਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੰ ਸਤ੍ਵਪ੍ਪਧਾਨੰ ਨਾਮਪਦੰ। ''ਫੁਸਤਿ ਵੇਦਯਤਿ ਵਿਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੰ ਕਿਰਿਯਾਪਧਾਨੰ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦੰ। ਕਿਰਿਯਾਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ''ਪ'' ਇਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੰ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦੰ। ਕਿਰਿਯਾਯ ਸਤ੍ਵਸ੍ਸ ਚ ਸਰੂਪਵਿਸੇਸਪ੍ਪਕਾਸਨਹੇਤੁਭੂਤੰ ''ਏਵ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੰ ਨਿਪਾਤਪਦੰ।

ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ ਪਦਾਭਿਹਿਤੰ ਅਤ੍ਥੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਯਤੀਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ, ਵਾਕ੍ਯੰ। ਤੰ ਪਨ ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਦਸਮੁਦਾਯੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਪਦਮਤ੍ਤਸਵਨੇਪਿ ਹਿ ਅਧਿਕਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨੇਹਿ ਪਦਨ੍ਤਰੇਹਿ ਅਨੁਸਨ੍ਧਾਨੰ ਕਤ੍ਵਾਵ ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਵਾਕ੍ਯਮੇਵ ਅਤ੍ਥੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਯਤਿ। **ਨਿਰੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਕਾਰਾਭਿਹਿਤੰ ਨਿਬ੍ਬਚਨੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਚਨਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਨਿਰਵਸੇਸਦੇਸਨਤ੍ਤਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਪਦੇਹਿ ਵਾਕ੍ਯਸ੍ਸ ਵਿਭਾਗੋ ਆਕਾਰੋ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਪਦਤੋ ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਕੋ ਵਿਸੇਸੋਤਿ? ਅਪਰਿਯੋਸਿਤੇ ਵਾਕ੍ਯੇ ਅਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨੇ ਵਾ ਤਦਵਯਵੋ ਪਦੰ। ਉਚ੍ਚਾਰਣਵਸੇਨ ਪਰਿਯੋਸਿਤੇ ਵਾਕ੍ਯੇ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨੇ ਵਾ ਤਦਵਯਵੋ ਆਕਾਰੋਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸੰ ਵਿਸੇਸੋ। ਛਟ੍ਠੰ ਵਚਨੰ ਛਟ੍ਠਵਚਨੰ। ਆਕਾਰੋ ਛਟ੍ਠਵਚਨੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਆਕਾਰਛਟ੍ਠਵਚਨੰ,** ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਆਕਾਰਪਦੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਨ੍ਤਰੰ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ''ਆਕਾਰਛਟ੍ਠਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਪਦਾਨੁਪੁਬ੍ਬਿਕੰ ਪਨ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੇਹਿ ਤੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਆਕਾਰਾਤਿ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ ਵਿਵਰਤਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਵਿਭਜਤੀ''ਤਿ ਚ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਆਕਾਰਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ ਚ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਏਤ੍ਤਾਵ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਨਿਮਾਨਿ ਅਕ੍ਖਰਾਦੀਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ, ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਸਬ੍ਬੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ, ਏਤੇਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੪. **ਸਙ੍ਕਾਸਨਾ**ਤਿ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਕਾਸਨਾ। **ਪਕਾਸਨਾ**ਤਿ ਪਠਮੰ ਕਾਸਨਾ, ਕਾਸੀਯਤਿ ਦੀਪੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਿਨਾ ਹਿ ਅਤ੍ਥਪਦਦ੍ਵਯੇਨ ਅਕ੍ਖਰਪਦੇਹਿ ਵਿਭਾਵਿਯਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਾਕਾਰੋ ਗਹਿਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸੁਯ੍ਯਮਾਨੇਹਿ ਸੁਣਨ੍ਤਾਨੰ ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਪਦਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਪਦਤ੍ਥਸਮ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸਙ੍ਕਾਸੇਤਿ ਪਦੇਹਿ ਪਕਾਸੇਤੀਤਿ, ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਚ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤੀ''ਤਿ ਚ।

ਵਿਵਰਣਾਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਣਾ। ਵਿਭਜਨਾ ਚ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚ **ਵਿਭਜਨੁਤ੍ਤਾਨੀਕਮ੍ਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਭਜਨਾ**ਤਿ ਵਿਭਾਗਕਰਣੰ, ਉਭਯੇਨਾਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨਮਾਹ। ਇਧ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਕਾਰੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਾਕਾਰੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਮ੍ਮੰ** ਪਾਕਟਕਰਣੰ। ਪਕਾਰੇਹਿ ਞਾਪਨੰ **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**। ਦ੍ਵਯੇਨਾਪਿ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਨੰ ਕਥੇਤਿ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਾਕਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਯੋ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਏਤੇਹੀ**ਤਿ ਏਤੇਹਿ ਏਵ ਸਙ੍ਕਾਸਨਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ। **ਅਤ੍ਥੇ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇ। **ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਉਗ੍ਘਟਨਾਦਿਕਮ੍ਮੰ। ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਨ ਹਿ ਦੇਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨੇਨ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਆਦਿਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਪਬੋਧਨਕਿਰਿਯਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। ਸੋ ਚ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ ਸਙ੍ਕਾਸਨਾਦਿਆਕਾਰੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਅਤ੍ਥੋ ਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ।

੨੫. **ਤੀਣੀ**ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਨਵਹਿ ਪਦੇਹੀ**ਤਿ ਨਵਹਿ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹਿ । **ਅਤ੍ਥੋ ਸਮਾਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਮਾ ਯੁਤ੍ਤੋ ਨ ਵਿਨਾ ਵਤ੍ਤਤਿ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਨਤੋ ਅਤ੍ਥਨਯਾਨਞ੍ਚ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਸਬ੍ਬੋ ਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥਨਯਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਿਤੋ ਸਙ੍ਕਾਸਨਾਦਿਆਕਾਰਵਿਸੇਸਵੁਤ੍ਤਿ ਚਾਤਿ।

੨੬. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਦੇਸਨਾਹਾਰਾਦਿਕੇ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਪਦਤ੍ਥੇ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ ਗਣਨਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਚਤੁਬ੍ਬੀਸਾ**ਤਿ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਛ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਕਮ੍ਮਨਯਾਤਿ ਏਵੰ ਚਤੁਬ੍ਬੀਸ। **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਤਯੋ ਅਤ੍ਥਨਯਾਤਿ ਇਦੰ ਨਵਵਿਧੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਚਤੁਬ੍ਬੀਸਵਿਧਞ੍ਚਾਤਿ ਏਤੰ ਉਭਯੰ। **ਸਙ੍ਕਲਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ। ''ਸਙ੍ਖੇਪਯਤੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਏਕਤੋ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਤ੍ਤਿਕਾ**ਤਿ ਏਤਪ੍ਪਮਾਣਾ, ਇਤੋ ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਕੋਚਿ ਨੇਤ੍ਤਿਪਦਤ੍ਥਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵੰ ਤੇਤ੍ਤਿੰਸਪਦਤ੍ਥਾਯ ਨੇਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਰਿਯੇਸਨਾਯ ਯੋ ''ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਪਠਮ''ਨ੍ਤਿ ਨਯੇਹਿ ਪਠਮੰ ਹਾਰਾ ਸੰਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਹਾਰਨਯਾਨੰ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਕ੍ਕਮੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਸ੍ਵਾਯੰ ਹਾਰਨਯਾਨੰ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਸਿਦ੍ਧੋ। ਏਵੰ ਸਿਦ੍ਧੇ ਸਤਿ ਅਯੰ ਆਰਮ੍ਭੋ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦੀਪੇਤਿ – ਸਬ੍ਬੇਪਿਮੇ ਹਾਰਾ ਨਯਾ ਚ ਇਮਿਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਉਪ੍ਪਟਿਪਾਟਿਯਾਤਿ।

ਕਿੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣੰ, ਯਦੇਤੇ ਹਾਰਾ ਨਯਾ ਚ ਇਮਿਨਾਵ ਕਮੇਨ ਦੇਸਿਤਾਤਿ? ਯਦਿਪਿ ਨਾਯਮਨੁਯੋਗੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇ ਨਿਵਿਸਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਨਿਸ੍ਸਯਫਲਤਦੁਪਾਯਸਰੀਰਭੂਤਾਨੰ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨੰ ਵਿਭਾਵਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਪਕਤਿਯਾ ਸਬ੍ਬਸੁਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਾਤਿ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵਤੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸਾਨੰ ਵਿਚਯਹਾਰਾਦੀਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵਤੋ ਪਠਮੰ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਪਦਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਗੀਤੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਦੇਸਨਾਹਾਰਪਦਤ੍ਥਾਨੰ ਪਵਿਚਯਸਭਾਵਤਾਯ ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਵਿਚਯੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਪਦੰ ਵਿਚਿਨਤਿ...ਪੇ॰... ਆਣਤ੍ਤਿੰ ਵਿਚਿਨਤਿ ਅਨੁਗੀਤਿੰ ਵਿਚਿਨਤੀ''ਤਿ।

ਵਿਚਯੇਨ ਹਾਰੇਨ ਪਵਿਚਿਤਾਨੰ ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਿਵਿਚਾਰਣਾ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਵਿਚਾਰਣਭਾਵਤੋ ਵਿਚਯਾਨਨ੍ਤਰੰ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਵਿਚਯੇਨ ਹਾਰੇਨ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ।

ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਉਪਪਤ੍ਤਿਅਨੁਰੂਪੰ ਕਾਰਣਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨਚਿਨ੍ਤਨੰ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਾਨਨ੍ਤਰੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਯੋ ਕੋਚਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਯੋ ਕੋਚਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ, ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਕਾਰਣਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਭਾਵਾਨਂਯੇਵ ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤਾਯ ਗਹਣਂ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਲਕ੍ਖਣੋ ਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਏਵਂ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ’’ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਨਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਚਨਾਦੀਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਰੂਪਤੋ ਆਗਤਾਨਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਲਕ੍ਖਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਅਤ੍ਥਾਵਬੋਧੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਯਦਾ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਨਾਮਂ ਜਾਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਨਾਮਂ ਜਾਨਾਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਨਂ ਅਭਿਨਿਰੋਪੇਤੀ’’ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਤਥਾ ‘‘ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਗਬ੍ਭਮੁਪੇਤੀ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ‘‘ਯੇ ਜਰਾਮਰਣੇਨ ਅਟ੍ਟਿਯਿਤੁਕਾਮਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ , ਤੇ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਨੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਭਾਵੇਨ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਨਿਬ੍ਬਚਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯਨਿਦਾਨਵਚਨੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰਸਂਸਨ੍ਦਨਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਚਾਰੇ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਤੇਸਂ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਾਵਟ੍ਟਨਂ ਸੁਖੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਨ੍ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਾਨਨ੍ਤਰਂ ਆਵਟ੍ਟੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ ‘‘ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥਾ’’ਤਿ ਗਾਥਾਯਂ ਆਰਮ੍ਭਨਿਕ੍ਕਮਨਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਯੋਗਧੁਨਨੇਹਿ ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਤਦਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਮੂਲਂ ‘‘ਪਮਾਦੋ’’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰੇ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਪਮਾਦੋ ਆਵਟ੍ਟਿਤੋ।

ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨੇ ਨਿਯੋਜਿਤੇ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਤੋ ਭੂਮਿਤੋ ਚ ਵਿਭਾਗੋ ਸਕ੍ਕਾ ਸੁਖੇਨ ਯੋਜਿਤੁਨ੍ਤਿ ਆਵਟ੍ਟਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਤੋ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ ‘‘ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਧਾਰਣਾ? ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਧਾਰਣਾ, ਨਾਮਸਾਧਾਰਣਾ ਵਤ੍ਥੁਸਾਧਾਰਣਾ ਚਾ’’ਤਿ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾਨਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਕਿਲੇਸਾ ਸਾਧਾਰਣਾ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾ ਸਾਧਾਰਣਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਪਰਿਯਾਯਵਨ੍ਤੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਭਜਿਸ੍ਸਤਿ।

ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗਾਭਾਵਤੋ ਤੇਸਂ ਵਿਭਾਗੇ ਕਤੇ ਸੁਤ੍ਤਾਗਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਕਸਿਰੇਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ‘‘ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਭਵਤੀ’’ਤਿ ਪਟਿਵਿਭਤ੍ਤਸਭਾਵੇ ਏਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ ਉਦਾਹਰਿਸ੍ਸਤਿ।

ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਹਿ ਬੋਧੇਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਾਯੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵੇਵਚਨਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਏਵਂ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਤੋਪਿ ਵਿਭਾਵਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਕਾਸਿਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਭੇਦਤੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਭਜਨਂ ਸੁਖੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ ਵੇਵਚਨਹਾਰਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਰਿਯਾਯਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਭਾਗਂ ਸੁਬੋਧਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਪਭਾਵਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਭਾਗਮੁਖੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸਚ੍ਚਾਦਿਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗੇ ਕਤੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਮੁਖੇਨ ਅਵਧਾਰਣਂ ਸਕ੍ਕਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਓਤਰਣੋ ਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ‘‘ਉਦ੍ਧਂ ਅਧੋ’’ਤਿ ਗਾਥਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਪਦੇਨ ਅਸੇਕ੍ਖਂ ਵਿਜ੍ਜਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਵਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਰੋਧੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ ਉਦਾਹਰਿਸ੍ਸਤਿ।

ਧਾਤਾਯਤਨਾਦੀਸੁ ਓਤਾਰਿਤਾਨਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਪੁਚ੍ਛਾਰਮ੍ਭਵਿਸੋਧਨਂ ਸਕ੍ਕਾ ਸੁਖੇਨ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੁਨ੍ਤਿ ਓਤਰਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸੋਧਨੋ ਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ‘‘ਯਤ੍ਥ ਏਵਂ ਸੁਦ੍ਧੋ ਆਰਮ੍ਭੋ, ਸੋ ਪਞ੍ਹੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤੋ ਭਵਤੀ’’ਤਿਆਦਿ।

ਵਿਸੋਧਿਤੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਦਪਦਤ੍ਥੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਭਾਵੋ ਸੁਕਰੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਸੋਧਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਸੋਧਨੇ ਹਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਬਹੂਪਕਾਰੋ, ਤਤੋ ਏਵ ਹਿ ‘‘ਯਥਾ ਯਥਾ ਵਾ ਪਨ ਪੁਚ੍ਛਿਤਂ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਯਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਭੂਤੇਸੁ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਵੇਦਿਤੇਸੁ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਰੂਪਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਹੇਤੁਰਾਸਿਸ੍ਸ ਪਭੇਦੋ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ । ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ‘‘ਅਸਾਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਹੇਤੁ, ਸਾਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਯਥਾ ਕਿਂ ਭਵੇ, ਯਥਾ ਅਙ੍ਕੁਰਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਬੀਜਂ ਅਸਾਧਾਰਣਂ, ਪਥਵੀ ਆਪੋ ਚ ਸਾਧਾਰਣਾ’’ਤਿਆਦਿ।

ਅਸਾਧਾਰਣੇ ਸਾਧਾਰਣੇ ਚ ਕਾਰਣੇ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲੇਸੁ ਕਾਰਣਾਕਾਰੋ ਤੇਸਂ ਹੇਤੁਫਲਾਨਂ ਪਭੇਦਤੋ ਦੇਸਨਾਕਾਰੋ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਪਹਾਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾਪਹਾਨਾਨਿ ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਨਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਤਥਤ੍ਤਾਵਬੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ। ਇਦਂ ਹਾਰਾਨਂ ਅਨੁਕ੍ਕਮਕਾਰਣਂ।

ਨਯਾਨਂ ਪਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਪ੍ਪਯੋਜਿਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਨਯਤ੍ਤਯੂਪਦੇਸਸ੍ਸ ਤਦਨੁਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਤ੍ਥਨਯਾਨਂ ਕਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਆਦਯੋ ਹਿ ਤਯੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਾਦਯੋ ਪਯੋਜੇਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਵਿਯ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਤੇਸਂ ਉਪਕਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਨੇਸਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਛ ਅਟ੍ਠ ਚ ਮੂਲਪਦਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਇਤਰਸ੍ਸ ਪਨ ਨਯਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਨਯਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਯਾ ਆਲੋਚਨਂ ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਨਯਨਞ੍ਚਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ ਉਦ੍ਦੇਸਕ੍ਕਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਅਨੋਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਸਮਾਨੇਤੁਨ੍ਤਿ।

ਏਤਪਰਮਤਾ ਚ ਹਾਰਾਨਂ ਏਤ੍ਤਕੇਹਿ ਪਕਾਰਵਿਸੇਸੇਹਿ ਅਤ੍ਥਨਯਤ੍ਤਯਸਹਿਤੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਯਮਾਨੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਅਲਮਨੁਤ੍ਤਰਾਯ ਪਠਮਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਸਮਧਿਗਮਾਯਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਸਮਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਾ ਹਿ ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਦੇਸਨਾਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਏਤਦਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸਾਨਂ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਹਾਰਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਯਤ੍ਤਕਾ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਿਸੇਸਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਨੇਤ੍ਤਿਉਪਦੇਸਾਯਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ।

ਤਥਾ ਹਿ ਯੇ ਕੇਚਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਪਕਾਰਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ, ਅਨੇਕਧਾ ਪਦਤ੍ਥੋ ਸਂਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬੋ, ਵਿਧਿ ਅਨੁਵਾਦੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਵਿਰੋਧੋ ਸਮਾਧਾਤਬ੍ਬੋ, ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਨੁਰੂਪਂ ਨਿਗਮੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਯੋਜਨਂ ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥੋ ਪਦਤ੍ਥੋ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿ ਚੋਦਨਾ ਪਰਿਹਾਰੋ ਚ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਤਥਾ ਉਪੋਗ੍ਘਾਟਪਦਵਿਗ੍ਗਹਪਦਤ੍ਥਚਾਲਨਾਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

ਤਥਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਕਥਾ ਏਕਨਾਲ਼ਿਕਾ ਚਤੁਰਸ੍ਸਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨਵਤ੍ਤਿਕਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਾਲ਼ਿਂ ਵਤ੍ਵਾ ਏਕੇਕਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਕਥਨਂ **ਏਕਨਾਲ਼ਿਕਾ** ਨਾਮ।

ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਥਨਂ **ਚਤੁਰਸ੍ਸਾ** ਨਾਮ।

ਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨਗਮਨਂ **ਨਿਸਿਨ੍ਨਵਤ੍ਤਿਕਾ** ਨਾਮ।

ਭੇਦਕਥਾਯ ਤਤ੍ਵਕਥਾਯ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਹਿ ਚ ਸੁਤ੍ਤੰ ਸੰਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚ ਏਵਮਾਦਯੋ। ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਅਵਰੋਧੋ, ਯਸ੍ਮਾ ਤੇ ਇਧ ਕਤਿਪਯਹਾਰਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ।

ਨਯਾਨੰ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਆਦਯੋ ਤਯੋ ਏਵ ਵੇਨੇਯਜਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਭਾਗਿਨੋ ਤਦਤ੍ਥਾਯ ਚ ਅਤ੍ਥਨਯਦੇਸਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤਿਪਿ ਸੰਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾਨੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮੂਲਪਦਭੇਦਤੋ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇ ਤਥਾ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਅਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਵੇਨੇਯਜਤ੍ਤਯਵਸੇਨੇਵ ਏਤਪਰਮਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨਵਸੁ ਨਵਸੁ ਏਵ ਹਿ ਮੂਲਪਦੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਸੰਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨ੍ਤੋਗਧਭਾਵਤੋ ਨ ਤਾਨਿ ਵਡ੍ਢੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਵੇਨੇਯਜਤ੍ਤਯਾਧਿਕਾਰਤੋ ਨ ਹਾਪੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਨਯਾਨੰ ਏਤਪਰਮਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਕਮ੍ਮਨਯਾਨੰ ਪਨ ਆਲੋਚਨਸਮਾਨਯਨਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਏਤਪਰਮਤਾ। **ਹੇਤੁਵਾਦੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਫਲਭੂਮਿਉਪਨਿਸਾਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਲਕ੍ਖਣਨਯਾਦਯੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾ। ਤੇਸੁ **ਹੇਤੂ**ਤਿ ਕਾਰਣੰ, ਯੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਪਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਏਕਵਿਧੋ। ਕਾਰਕੋ ਸਮ੍ਪਾਪਕੋਤਿ ਦੁਵਿਧੋ। ਪੁਨ ਕਾਰਕੋ ਞਾਪਕੋ ਸਮ੍ਪਾਪਕੋਤਿ ਤਿਵਿਧੋ। ਹੇਤੁਹੇਤੁ ਪਚ੍ਚਯਹੇਤੁ ਉਤ੍ਤਮਹੇਤੁ ਸਾਧਾਰਣਹੇਤੂਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ। ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮੋ ਕੁਸਲੋ ਅਕੁਸਲੋ ਸਦ੍ਦੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ। ਤਥਾ ਸਭਾਗਹੇਤੁ ਅਸਭਾਗਹੇਤੁ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਹੇਤੁ ਬਾਹਿਰਹੇਤੁ ਜਨਕਹੇਤੁ ਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਹੇਤੁ ਸਾਧਾਰਣਹੇਤੁ ਅਸਾਧਾਰਣਹੇਤੁ ਸਮਨਨ੍ਤਰਹੇਤੁ ਪਰਮ੍ਪਰਹੇਤੁ ਸਹਜਾਤਹੇਤੁ ਅਸਹਜਾਤਹੇਤੁ ਸਾਸਵਹੇਤੁ ਅਨਾਸਵਹੇਤੂਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨੇਕਵਿਧੋ ਚਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਫਲਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਏਕਵਿਧੰ। ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋਪਿ ਸਮ੍ਪਾਪਕਹੇਤੁਵਸੇਨ ਫਲਪਰਿਯਾਯੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਭਾਵਤੋ ਦੁਵਿਧੰ। ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਤਿਵਿਧੰ। ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਵਚਨਤ੍ਥਨਿਬ੍ਬਾਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧੰ। ਸਭਾਗਹੇਤੁਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਅਸਭਾਗਹੇਤੁਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਞ੍ਚਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਲੋਕਿਯੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ। ਲੋਕਿਯਫਲੰ ਦੁਵਿਧੰ ਕਾਯਿਕੰ ਮਾਨਸਞ੍ਚ । ਤਤ੍ਥ ਕਾਯਿਕੰ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕੰ, ਅਵਸਿਟ੍ਠੰ ਮਾਨਸੰ। ਯਞ੍ਚ ਤਾਯ ਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਯ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬੰ, ਤਦਪਿ ਫਲਨ੍ਤਿ।

ਭੂਮੀਤਿ ਸਾਸਵਭੂਮਿ ਅਨਾਸਵਭੂਮਿ ਸਙ੍ਖਤਭੂਮਿ ਅਸਙ੍ਖਤਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿ ਭਾਵਨਾਭੂਮਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੂਮਿ ਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਅਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਸਾਵਕਭੂਮਿ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਭੂਮਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭੂਮਿ ਞਾਣਭੂਮਿ ਅਸਮਾਹਿਤਭੂਮਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਭੂਮਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਭੂਮਿ ਪਠਮਾਭੂਮਿ ਯਾਵ ਚਤੁਤ੍ਥੀਭੂਮਿ ਕਾਮਾਵਚਰਭੂਮਿ ਯਾਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੂਮੀਤਿ ਬਹੁਵਿਧਾ। ਤਤ੍ਥ ਸਾਸਵਭੂਮਿ ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਅਨਾਸਵਭੂਮਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਸਙ੍ਖਤਭੂਮਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਜ੍ਜਾ ਸਬ੍ਬੇ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾ। ਅਸਙ੍ਖਤਭੂਮਿ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ। ਭਾਵਨਾਭੂਮਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੂਮਿ ਹੀਨਮਜ੍ਝਿਮਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਚ ਤਯੋ ਫਲਧਮ੍ਮਾ। ਅਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਅਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ। ਸਾਵਕਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਕਾਦਿਭੂਮਿਯੋ। ਞਾਣਭੂਮਿ ਞਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਅਸਮਾਹਿਤਭੂਮਿ ਞਾਣਵਜ੍ਜਿਤਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਭੂਮਿ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ। ਪਟਿਪਨ੍ਨਭੂਮਿ ਫਲਧਮ੍ਮਾ। ਪਠਮਾਦਿਭੂਮਿਯੋ ਸਹ ਫਲੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਗ੍ਗਾ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਾ ‘‘ਪਠਮਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਪਤ੍ਤਿਯਾ’’ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ। ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਯੋ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਧਮ੍ਮਾ। ਯੇ ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਹਾਰਨਯਾਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਨਿਦ੍ਧਾਰੀਯਨ੍ਤਿ, ਤੇਪਿ ਭੂਮਿਯੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬਾ।

ਉਪਨਿਸਾਤਿ ਬਲਵਕਾਰਣੰ, ਯੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਾਯ ਸੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਦੁਕ੍ਖੂਪਨਿਸਾ ਸਦ੍ਧਾ ਸਦ੍ਧੂਪਨਿਸੰ ‘ਸੀਲ’ਨ੍ਤਿ ਯਾਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤੂਪਨਿਸੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਪਿ ਚ ਉਪਨਿਸਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਸਿਦ੍ਧਨ੍ਤੇ ਹਦਯਭੂਤੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਧਾਪਿ ਨੇਤ੍ਤਿਹਦਯੰ, ਯੰ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਮੁਖੇਨ ਸਬ੍ਬਹਾਰਨਯਯੋਜਨਾਯ ਸਮਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਿੰ ਪਨੇਤੰ ਨੇਤ੍ਤਿਹਦਯੰ? ਯਦਿਦੰ ਏਤਸ੍ਸੇਵ ਤੇਤ੍ਤਿੰਸਵਿਧਸ੍ਸ ਪਕਰਣਪਦਤ੍ਥਸੋਲ਼ਸਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਙ੍ਗਸਹਿਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਸਹ ਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਭਾਗੇਨ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਵਵਤ੍ਥਿਤੋ।

ਸੇਯ੍ਯਥਿਦੰ – ਦੇਸਨਾਹਾਰਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਵਿਸਯੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਵਿਭਾਵਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਸੁਖੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਵਿਭਾਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰਵਿਚਯਹਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਕਾਸਿਤੋ ਏਵ। ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨਵਿਸਯੋ ਆਵਟ੍ਟਹਾਰੋ, ਤਦੁਭਯਆਵਟ੍ਟਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਵਿਸਯੋ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰੋ, ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਪਰਿਵਤ੍ਤਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਪਦਟ੍ਠਾਨਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਸੁ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕਾਰਣਞ੍ਚ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ, ਹੇਤੁ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸੰ ਵਿਸੇਸੋ।

ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾ ਚ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨੁਕੂਲਪਟਿਕੂਲਧਮ੍ਮਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਭਾਗੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਸਭਾਗੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵੋ। ਸੋ ਹਾਰਨਯਾਨੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਿਭਾਵਿਤੋ ਏਵ।

ਯੰ ਪਨੇਤੰ ਹੇਤੁਆਦਿਵਿਸੇਸਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੰ ਹਾਰਨਯਾਨੰ ਯੋਜਨਾਨਿਬਨ੍ਧਨੰ, ਸੋ ਨਯੋ। ਯਥਾਹ – **ਲਕ੍ਖਣਹਾਰੇ** ''ਏਵੰ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਚ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਚ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਚਾ''ਤਿਆਦਿ। ਤਥਾ ਵਿਚਯੇਨ ਹਾਰੇਨ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਤਥਾ ਸੋਧਨਹਾਰਾਦੀਸੁ ਸੁਦ੍ਧੋ ਆਰਮ੍ਭੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਪਞ੍ਹੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤੋ ਭਵਤੀਤਿ ਏਵਮਾਦਿ। ਏਕਤ੍ਤਾਦਯੋਪਿ ਨਯਾ ਇਧ ਨਯੋਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵੰ ਹੇਤੁਫਲਾਦੀਨਿ ਉਪਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਨੇਸੰ ਵਸੇਨ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਪਦਤ੍ਥਨਿਦ੍ਧਾਰਣਮੁਖੇਨ ਯਥਾਲਕ੍ਖਣੰ ਏਤੇ ਹਾਰਾ ਨਯਾ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਪਦਟ੍ਠਾਨਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ ਹੇਤੁਵਸੇਨ। ਦੇਸਨਾਵਿਚਯਚਤੁਬ੍ਯੂਹਸਮਾਰੋਪਨਾ ਹੇਤੁਫਲਵਸੇਨ। ਤਥਾ ਵੇਵਚਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਓਤਰਣਸੋਧਨਾ ਫਲਵਸੇਨੇਵਾਤਿ ਕੇਚਿ। ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੇਤੁਭੂਮਿਵਸੇਨ। ਪਰਿਵਤ੍ਤੋ ਵਿਸਭਾਗਵਸੇਨ। ਆਵਟ੍ਟੋ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਵਸੇਨ। ਲਕ੍ਖਣਯੁਤ੍ਤਿਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਨਯਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ –

> ''ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਵਿਸੇਸੇਨ, ਪਦਤ੍ਥੋ ਲਕ੍ਖਣੰ ਕਮੋ।
> ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਹੇਤ੍ਵਾਦੀ, ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞੁਨਾ''ਤਿ॥

ਅਯੰ ਗਾਥਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਹੋਤਿ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਦੇਸਨਾਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੫. ਏਵਂ ਹਾਰਾਦਯੋ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਸਰੂਪਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇਸੁ ਹਾਰੇ ਤਾਵ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤੁਂ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਤਮੋ**ਤਿ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ। **ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਪਨ ਵਿਸਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤਾ"**ਤਿ ਗਾਥਂ ਏਕਦੇਸੇਨ ਪਚ੍ਚਾਮਸਤਿ। ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਪੇਕ੍ਖੋ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤੇ ''ਕਤਮੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ''ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤਾ''ਤਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਨਿਗਮਨਂ ਹੋਤਿ। ਪਰਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤੇ ਪਨ ''ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਕਿਂ ਦੇਸਯਤੀ''ਤਿ ਦੇਸਨਾਕਿਰਿਯਾਯ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸ੍ਸ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਸਞ੍ਞਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਦੇਸਯਤੀ**ਤਿ ਸਂਵਣ੍ਣੇਤਿ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਅਨੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਸ੍ਸਾਦ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਤੋ ਪਰਮ੍ਪਿ ਅਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਾਮ। ''ਕਤ੍ਥ ਪਨ ਆਗਤੇ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਕੇ ਅਯਂ ਹਾਰੋ ਸਂਵਣ੍ਣੇਤੀ''ਤਿ ਅਨੁਯੋਗਂ ਮਨਸਿਕਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰੇਨ ਸਂਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਧਮ੍ਮਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ"**ਤਿਆਦਿਕਂ ਸਬ੍ਬਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਂ ਭਗਵਤੋ ਛਛਕ੍ਕਦੇਸਨਂ ਏਕਦੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਯਂ **ਧਮ੍ਮ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਚ੍ਚਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਪਕਤਿਪੁਞ੍ਞਾਪਤ੍ਤਿਞੇਯ੍ਯਾਦੀਸੁ ਬਹੂਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਪ੍ਪਯੋਗੋ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੭੩) ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ ਪਤ੍ਤਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੯; ਮਹਾਵ॰ ੧੮) ਸਚ੍ਚੇ। ''ਏਵਂਧਮ੍ਮਾ ਤੇ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਅਹੇਸੁ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩, ੧੪੫) ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ। ''ਸਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮੋ ਧਿਤਿ ਚਾਗੋ''ਤਿ ਏਵਮਾਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧.੫੭; ੧.੨.੧੪੭-੧੪੮) ਪਞ੍ਞਾਯਂ। ''ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੮; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੧) ਪਕਤਿਯਂ। ''ਧਮ੍ਮੋ ਹਵੇ ਰਕ੍ਖਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰਿ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੦੨; ੧.੧੫.੩੮੫) ਪੁਞ੍ਞੇ। ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਾਰਾਜਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੨੩੩) ਆਪਤ੍ਤਿਯਂ। ''ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੧) ਞੇਯ੍ਯੇ। ਇਧ ਪਨ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਮੂਲਪਰਿਯਾਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡ ੧; ਬੁ॰ ਵਂ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧)।

ਵੋਤਿ ਪਨ ਅਯਂ ਵੋ-ਸਦ੍ਦੋ ''ਹਨ੍ਦ ਦਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਵਾਰੇਮਿ ਵੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੫) ਏਤ੍ਥ ਉਪਯੋਗਤ੍ਥੇ ਆਗਤੋ। ''ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦ੍ਵਯਂ ਕਰਣੀਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭੩) ਕਰਣਤ੍ਥੇ। ''ਯੇ ਹਿ ਵੋ ਅਰਿਯਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਦਪੂਰਣੇ। ''ਆਰੋਚਯਾਮਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੭੨) ਸਮ੍ਪਦਾਨਤ੍ਥੇ। ਇਧਾਪਿ ਸਮ੍ਪਦਾਨਤ੍ਥੇ ਏਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਭਿਕ੍ਖਨਸੀਲਤਾਦਿਗੁਣਯੋਗੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਤਾਦਿਗੁਣਯੋਗੇਨ ਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਸਂਸਾਰੇ ਭਯਂ ਇਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂ। **ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਆਲਪਨਂ। ਤੇਨ ਤੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੁਖਾਭਿਮੁਖੇ ਕਰੋਤਿ। **ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ**ਤਿ ਕਥੇਸ੍ਸਾਮਿ। ਤੇਨ ਨਾਹਂ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰਤਾਯ ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਰੇਯ੍ਯਾਮਿ, ਅਨਾਵਰਣਞਾਣੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਾਰਿਤਾਯ ਪਨ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਇਦਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਂ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ। **ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਕਲ੍ਯਾਣਂ **ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ,** ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਮੇਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ **ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ**। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਸੀਲੇਨ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ। ਸਮਾਧਿਨਾ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ। ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ। ਬੁਦ੍ਧਸੁਬੁਦ੍ਧਤਾਯ ਵਾ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ। ਧਮ੍ਮਸੁਧਮ੍ਮਤਾਯ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ।

ਸਙ੍ਘਸੁਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣੰ। ਅਥ ਵਾ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਵਿਨਯਨੇਨ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣੰ। ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂਵਿਨਯਨੇਨ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣੰ ਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਵਿਨਯਨੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣੰ। ਅਯਮੇਵਤ੍ਥੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ।

ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਸਾਤ੍ਥੰ**। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ**। ਸਙ੍ਕਾਸਨਾਦਿਛਅਤ੍ਥਪਦਸਮਾਯੋਗਤੋ ਵਾ **ਸਾਤ੍ਥੰ**। ਅਕ੍ਖਰਾਦਿਛਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਸਮਾਯੋਗਤੋ **ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ**। ਅਯਮੇਵਤ੍ਥੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਉਪਨੇਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਨ੍ਤਿ **ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ**। ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ**। ਸੀਲਾਦਿਪਞ੍ਚਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਵਾ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ**। ਚਤੁਰੋਘਨਿਤ੍ਥਰਣਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਲੋਕਾਮਿਸਨਿਰਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਚ **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ**। ਬ੍ਰਹ੍ਮੰ ਸੇਟ੍ਠੰ ਉਤ੍ਤਮੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮੂਨੰ ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਾਨੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਚਰਿਯੰ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹੰ ਸਾਸਨੰ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮਿ** ਪਰਿਦੀਪਯਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵੰ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤੋ ਪਕਾਸਿਤੋ ਚ ਸਾਸਨਧਮ੍ਮੋ ਯੇਸੰ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨੰ ਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ, ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭੂਤਾ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪਾਠੇ ਸਵਿਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਤੋ ਤਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਇਧਾਨੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਮਨਾਪਿਯਰੂਪਾਦਿੰ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤੰ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੰ। **ਕਾਮਯਮਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਤਸ੍ਸ ਚੇਤੰ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਯਮਾਨਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤੰ ਕਾਮਸਙ੍ਖਾਤੰ ਵਤ੍ਥੁ ਸਮਿਜ੍ਝਤਿ ਚੇ, ਸਚੇ ਸੋ ਤੰ ਲਭਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਅਦ੍ਧਾ ਪੀਤਿਮਨੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਕੰਸੇਨ ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਲਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਲਭਿਤ੍ਵਾ। **ਮਚ੍ਚੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੋ। **ਯਦਿਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਯੰ ਇਚ੍ਛਤਿ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ **ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ** (ਮਹਾਨਿ॰ ੧) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਅਯੰ ਅਸ੍ਸਾਦੋ**ਤਿ ਯਾਯੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਸਮਿਜ੍ਝਨਾ ਇਚ੍ਛਿਤਲਾਭੇ ਪੀਤਿਮਨਤਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸੰ, ਅਯੰ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਬ੍ਬਤੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ।

ਤਸ੍ਸ ਚੇ ਕਾਮਯਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਕਾਮੇ ਇਚ੍ਛਮਾਨਸ੍ਸ, ਕਾਮੇਨ ਵਾ ਯਾਯਮਾਨਸ੍ਸ। **ਛਨ੍ਦਜਾਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਜਾਤਤਣ੍ਹਸ੍ਸ। **ਜਨ੍ਤੁਨੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਤੇ ਕਾਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾ ਕੇਨਚਿ ਅਨ੍ਤਰਾਯੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚੇ। **ਸਲ੍ਲਵਿਦ੍ਧੋਵ ਰੁਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਅਥ ਅਯੋਮਯਾਦਿਨਾ ਸਲ੍ਲੇਨ ਵਿਦ੍ਧੋ ਵਿਯ ਪੀਲ਼ਿਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਯੰ ਆਦੀਨਵੋ**ਤਿ ਯਾਯੰ ਕਾਮਾਨੰ ਵਿਪਰਿਣਾਮਞ੍ਞਥਾਭਾਵਾ ਕਾਮਯਾਨਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰੁਪ੍ਪਨਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਆਦੀਨਵੋ।

ਯੋ ਕਾਮੇ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤੀਤਿ ਯੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਕਾਮੇ ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦਰਾਗਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੇਨ ਵਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਵਜ੍ਜੇਤਿ। ਯਥਾ ਕਿੰ? **ਸਪ੍ਪਸ੍ਸੇਵ ਪਦਾ ਸਿਰੋ**ਤਿ, ਯਥਾ ਕੋਚਿ ਪੁਰਿਸੋ ਜੀਵਿਤੁਕਾਮੋ ਕਣ੍ਹਸਪ੍ਪੰ ਪਟਿਪਥੇ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਾਦੇਨ ਤਸ੍ਸ ਸਿਰੰ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤਿ, **ਸੋਮੰ...ਪੇ॰... ਸਮਤਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਬ੍ਬੰ ਲੋਕੰ ਵਿਸਰਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਲੋਕੇ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਇਮੰ ਤਣ੍ਹੰ ਸਤਿਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੀਤਿ। **ਇਦੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਯਦਿਦੰ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮਤਿਵਤ੍ਤਨੰ, ਇਦੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ।

ਖੇਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕੇਦਾਰਾਦਿਖੇਤ੍ਤੰ। **ਵਤ੍ਥੁ**ਨ੍ਤਿ ਘਰਵਤ੍ਥੁਆਦਿਵਤ੍ਥੁੰ। **ਹਿਰਞ੍ਞੰ ਵਾ**ਤਿ ਕਹਾਪਣਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸੁਵਣ੍ਣਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ ਹਿਰਞ੍ਞੰ। ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਕਪ੍ਪਨਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਸਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਗਵਾਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਗਾਵੋ ਚ ਅਸ੍ਸੇ ਚਾਤਿ ਗਵਾਸ੍ਸੰ। **ਦਾਸਪੋਰਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਦਾਸੇ ਚ ਪੋਰਿਸੇ ਚਾਤਿ ਦਾਸਪੋਰਿਸੰ। **ਥਿਯੋ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ। **ਬਨ੍ਧੂ**ਤਿ ਞਾਤਿਬਨ੍ਧਵੋ। **ਪੁਥੂ ਕਾਮੇ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਵਾ ਮਨਾਪਿਯਰੂਪਾਦਿਕੇ ਬਹੂ ਕਾਮਗੁਣੇ। **ਯੋ ਨਰੋ ਅਨੁਗਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਸਤ੍ਤੋ ਅਨੁ ਅਨੁ ਅਭਿਕਙ੍ਖਤਿ ਪਤ੍ਥੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਯੰ ਅਸ੍ਸਾਦੋ**ਤਿ ਯਦਿਦੰ ਖੇਤ੍ਤਾਦੀਨੰ ਅਨੁਗਿਜ੍ਝਨੰ, ਅਯੰ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੋ।

ਅਬਲਾ ਨੰ ਬਲੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਖੇਤ੍ਤਾਦਿਭੇਦੇ ਕਾਮੇ ਅਨੁਗਿਜ੍ਝਨ੍ਤੰ ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਕੁਸਲੇਹਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਬਲਸਙ੍ਖਾਤਾ ਕਿਲੇਸਾ ਬਲੀਯਨ੍ਤਿ ਅਭਿਭਵਨ੍ਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਬਲਾਦਿਵਿਰਹੇਨ ਵਾ ਅਬਲੰ ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਅਬਲਾ ਕਿਲੇਸਾ ਬਲੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਬਲਤ੍ਤਾ ਅਭਿਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਦ੍ਦਨ੍ਤੇਨੰ ਪਰਿਸ੍ਸਯਾ**ਤਿ ਏਨੰ ਕਾਮਗਿਦ੍ਧੰ ਕਾਮੇ ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤੰ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਞ੍ਚ ਸੀਹਾਦਯੋ ਚ ਪਾਕਟਪਰਿਸ੍ਸਯਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਯੋ ਚ ਅਪਾਕਟਪਰਿਸ੍ਸਯਾ ਮਦ੍ਦਨ੍ਤਿ। **ਤਤੋ ਨੰ...ਪੇ॰... ਦਕ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਤੇਹਿ ਪਾਕਟਾਪਾਕਟਪਰਿਸ੍ਸਯੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੰ ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਜਾਤਿਆਦਿਦੁਕ੍ਖੰ

ਸਮੁਦ੍ਦੇ ਭਿਨ੍ਨਨਾਵਂ ਉਦਕਂ ਵਿਯ ਅਨ੍ਵੇਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਯਂ ਆਦੀਨਵੋ**ਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ਤਣ੍ਹਾਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਂਕਿਲੇਸਹੇਤੁਕੋ ਜਾਤਿਆਦਿਦੁਕ੍ਖਾਨੁਬਨ੍ਧੋ, ਅਯਂ ਆਦੀਨਵੋ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਕਾਮਗਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਜਨ੍ਤੂ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੋ। **ਸਦਾ ਸਤੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤਾਪਰਰਤ੍ਤਂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੇਨ ਸਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਕਾਮਾਨਿ ਪਰਿਵਜ੍ਜਯੇ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਂ ਕਿਲੇਸਕਾਮਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਕਾਮਾਨਿ ਪਰਿਵਜ੍ਜਯੇ ਪਜਹੇਯ੍ਯ। **ਤੇ ਪਹਾਯ ਤਰੇ ਓਘ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਤੇ ਕਾਮੇ ਪਹਾਯ ਤਪ੍ਪਹਾਨਕਰਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਓਘਂ ਤਰੇਯ੍ਯ, ਤਰਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਾਵਂ ਸਿਤ੍ਵਾਵ ਪਾਰਗੂ**ਤਿ ਯਥਾ ਪੁਰਿਸੋ ਉਦਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਰੁਭਾਰਂ ਨਾਵਂ ਉਦਕਂ ਬਹਿ ਸਿਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਲਹੁਕਾਯ ਨਾਵਾਯ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨੇਵ ਪਾਰਗੂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਪਾਰਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵਨਾਵਂ ਕਿਲੇਸੂਦਕਗਰੁਕਂ ਸਿਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਲਹੁਕੇਨ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਪਾਰਗੂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਪਾਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਦਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕਾਮਪ੍ਪਹਾਨਮੁਖੇਨ ਚਤੁਰੋਘਂ ਤਰਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿ।

ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਦਾਨਾਦਿਪੁਞ੍ਞਧਮ੍ਮੋ। **ਹਵੇ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। **ਰਕ੍ਖਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰਿ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਚਰਤਿ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਚਾਰਿਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਭੇਦੇਨ ਦੁਵਿਧਤੋਪਿ ਅਨਤ੍ਥਤੋ ਰਕ੍ਖਤਿ ਪਾਲੇਤਿ। **ਛਤ੍ਤਂ ਮਹਨ੍ਤਂ ਯਥ ਵਸ੍ਸਕਾਲੇ**ਤਿ ਵਸ੍ਸਕਾਲੇ ਦੇਵੇ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਯਥਾ ਮਹਨ੍ਤਂ ਛਤ੍ਤਂ ਕੁਸਲੇਨ ਪੁਰਿਸੇਨ ਧਾਰਿਤਂ ਤਂ ਵਸ੍ਸਤੇਮਨਤੋ ਰਕ੍ਖਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਤਂ ਛਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਂ ਛਾਦੇਨ੍ਤਞ੍ਚ ਵਸ੍ਸਾਦਿਤੋ ਰਕ੍ਖਤਿ, ਏਵਂ ਧਮ੍ਮੋਪਿ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧਾਨੇਨ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਚਰਿਯਾਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਂਯੇਵ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਏਸਾ…ਪੇ॰… ਚਾਰੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਤਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। **ਇਦਂ ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੇਹਿ ਚ ਅਨਤ੍ਥੇਹਿ ਯਦਿਦਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਰਕ੍ਖਾਵਸਾਨਸ੍ਸ ਚ ਅਬ੍ਭੁਦਯਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਂ, ਇਦਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾਯ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਫਲਨ੍ਤਿ।

ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਅਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਤਾ ਕਾਰਕਵੇਦਕਸਭਾਵੋ, ਸਯਂ ਵਾ ਨ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ। **ਯਦਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਨ੍ਤੋ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਥ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਅਥ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦੁਕ੍ਖਤਾਨਂ ਸੁਪਰਿਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗੋਚਰਭੂਤੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਦੁਕ੍ਖੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਦਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। **ਏਸ ਮਗ੍ਗੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ**ਤਿ ਯਾ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਵਿਸੁਜ੍ਝਨਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਵਾ ਅਮਤਧਾਤੁਯਾ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪਾਯੋ। **ਅਯਂ ਉਪਾਯੋ**ਤਿ ਯਦਿਦਂ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਮੁਖੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਧਿਗਮਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਉਪਾਯੋ।

“ਚਕ੍ਖੁਮਾ…ਪੇ॰… ਪਰਿਵਜ੍ਜਯੇ”ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਸਰੀਰੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਵਿਸਮਾਨਿ ਭੂਮਿਪ੍ਪਦੇਸਾਨਿ ਚਣ੍ਡਤਾਯ ਵਾ ਵਿਸਮੇ ਹਤ੍ਥਿਆਦਯੋ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਏਵਂ ਲੋਕੇ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਤਾਯ ਹਿਤਾਹਿਤਂ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਪਾਪਾਨਿ ਲਾਮਕਾਨਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ। **ਅਯਂ ਆਣਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਾ ਅਯਂ ‘‘ਪਾਪਾਨਿ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬਾਨੀ’’ਤਿ ਧਮ੍ਮਰਾਜਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਆਣਾ, ਅਯਂ ਆਣਤ੍ਤੀਤਿ।

ਏਵਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਆਗਤਾ ਫਲੂਪਾਯਾਣਤ੍ਤਿਯੋ ਉਦਾਹਰਣਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਾ ਏਕਤੋ ਆਗਤਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸੁਞ੍ਞਤੋ”**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਲੋਕੰ ਅਵੇਕ੍ਖਸ੍ਸੁ, ਮੋਘਰਾਜਾਤਿ ਆਣਤ੍ਤੀ**ਤਿ ''ਮੋਘਰਾਜ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕੰ ਅਵਸਵਤ੍ਤਿਤਾਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਵਾ ਤੁਚ੍ਛਭਾਵਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞੋਤਿ ਪਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਇਦੰ ਧਮ੍ਮਰਾਜਸ੍ਸ ਵਚਨੰ ਵਿਧਾਨਭਾਵਤੋ ਆਣਤ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਦਾ ਸਤਿਕਿਰਿਯਾਯ ਤੰਸੁਞ੍ਞਤਾਦਸ੍ਸਨੰ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **"ਸਦਾ ਸਤੋਤਿ ਉਪਾਯੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿੰ ਊਹਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕੰ ਸਕ੍ਕਾਯਦਸ੍ਸਨੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। **ਏਵੰ ਮਚ੍ਚੁਤਰੋ ਸਿਯਾਤਿ। ਇਦੰ ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਧਿਨਾ ਮਚ੍ਚੁਤਰਣੰ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਵਿਸਯਾਤਿਕ੍ਕਮਨੰ ਤਸ੍ਸ ਯੰ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਪਟਿਪਜ੍ਜਨੰ, ਇਦੰ ਦੇਸਨਾਯ ਫਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਪਨ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਰੂਪਤੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਕਤ੍ਥਚਿ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਕਤ੍ਥਚਿ ਏਕਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਨ ਏਵੰ ਫਲਾਦਯੋ। ਫਲਾਦਯੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤੇ ਗਾਥਾਸੁ ਵਾ ਏਕਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਉਦਾਹਰਿਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਨ ''ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਲੋਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕਤੋ ਉਦਾਹਰਣੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੬. ਏਵੰ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗੇਨ ਦੇਸਨਾਵਿਭਾਗੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤਤ੍ਥ ਉਗ੍ਘਟਿਤੰ ਘਟਿਤਮਤ੍ਤੰ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤੰ ਯਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਨ ਕਤਾ, ਤੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ। ਉਦ੍ਦੇਸਮਤ੍ਤੇਨ ਸਪ੍ਪਭੇਦੰ ਸਵਿਤ੍ਥਾਰਮਤ੍ਥੰ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਉਗ੍ਘਟਿਤੰ ਵਾ ਉਚ੍ਚਲਿਤੰ ਉਟ੍ਠਪਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਤੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ। ਧਮ੍ਮੇ ਹਿ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਦੇਸਕਤੋ ਦੇਸਨਾਭਾਜਨੰ ਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਤਮੇਸ ਉਚ੍ਚਲਿਤਮੇਵ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਚਲਿਤਮੇਵ ਵਾ ਉਗ੍ਘਟਿਤੰ। ਸਸ੍ਸਤਾਦਿਆਕਾਰਸ੍ਸ ਹਿ ਵੇਨੇਯਜਾਨੰ ਆਸਯਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਾਵੇਣਿਕਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਤਙ੍ਖਣਪਤਿਤਾ ਏਵ ਚਲਨਾਯ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਮ੍ਪਰਾਨੁਵਤ੍ਤਿਯਾ, ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਉਗ੍ਘਟਿਤੇ ਚਲਿਤਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਆਸਯੇ ਧਮ੍ਮੰ ਜਾਨਾਤਿ ਅਵਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ, ਤਸ੍ਸ **ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਦੇਸਯਤਿ,** ਤਤ੍ਤਕੇਨੇਵ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਵਿਪਞ੍ਚਿਤੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤੰ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ, ਵਿਪਞ੍ਚਿਤੰ ਵਾ ਮਨ੍ਤੰ ਸਣਿਕੰ ਧਮ੍ਮੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ, ਤਸ੍ਸ **ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਦੇਸਯਤਿ,** ਨਾਤਿਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਨੇਤਬ੍ਬੋ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਪਾਪੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਨੇਯ੍ਯੋ, ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਾਯ ਵਾ ਪਟਿਲੋਮਗ੍ਗਹਣਤੋ ਨੇਤਬ੍ਬੋ ਅਨੁਨੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਨੇਯ੍ਯੋ, ਤਸ੍ਸ **ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੰ ਆਦੀਨਵੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਦੇਸਯਤਿ,** ਅਨਵਸੇਸੇਤ੍ਵਾਵ ਦੇਸਨੇਨ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਪਾਲ਼ਿ –

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ? ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਹ ਉਦਾਹਟਵੇਲਾਯ ਧਮ੍ਮਾਭਿਸਮਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ।

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ? ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥੇ ਵਿਭਜਿਯਮਾਨੇ ਧਮ੍ਮਾਭਿਸਮਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ।

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਯ੍ਯੋ? ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਦ੍ਦੇਸਤੋ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਤੋ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਤੋ ਭਜਤੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੋ ਏਵੰ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਧਮ੍ਮਾਭਿਸਮਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਯ੍ਯੋ''ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੪੮-੧੫੦)।

ਪਦਪਰਮੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨੇਤ੍ਤਿਯੰ ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਅਭਾਜਨਨ੍ਤਿ ਨ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਆਦੀਨਵੋ, ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ, ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਚ, ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ, ਆਦੀਨਵੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ, ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚਾਤਿ ਏਤੇ ਸਤ੍ਤ ਪਟ੍ਠਾਨਨਯਾ।

ਤੇਸੁ ਤਤਿਯਛਟ੍ਠਸਤ੍ਤਮਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਤ੍ਤਯਵਿਨਯਨੇ ਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਗਹਿਤਾ, ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਨ ਗਹਿਤਾ। ਨ ਹਿ ਕੇਵਲੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ ਆਦੀਨਵੇਨ ਤਦੁਭਯੇਨ ਵਾ ਕਥਿਤੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਿਨਯਨੰ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਹਾਨਾਵਚਨਤੋ। ਪਞ੍ਚਮੋਪਿ ਆਦੀਨਵਾਵਚਨਤੋ

ਨਿਸ੍ਸਰਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪਾਯੋ ਏਵ। ਨ ਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸਾ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਤਦੁਪਾਯਞ੍ਚ ਅਨਾਮਸਨ੍ਤੀ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਨਯਾ ਅਨੁਦ੍ਧਟਾ। ਸਚੇ ਪਨ ਪਦਪਰਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਤਦੁਭਯਭਾਗੇ ਠਿਤਂ ਦੇਸਨਂ ਸੁਤ੍ਤੇਕਦੇਸਂ ਗਾਥਂ ਵਾ ਤਾਦਿਸਂ ਏਤੇਸਂ ਨਯਾਨਂ ਉਦਾਹਰਣਭਾਵੇਨ ਉਦ੍ਧਰਤਿ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਸਤ੍ਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨਯਾਨਂ ਗਹਣਂ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਿਨਯਨਂ ਪਨ ਤੇਸਂ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨਂ। ਤਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਏਵ ਨਯੇਤਿ, ਨਾਵਸੇਸੇਹੀਤਿ ਇਤਰੇ ਇਧ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ **ਪੇਟਕੇ** (ਪੇਟਕੋ॰ ੨੩) –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਚ?

ਯਾਨਿ ਕਰੋਤਿ ਪੁਰਿਸੋ, ਤਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ।
ਕਲ੍ਯਾਣਕਾਰੀ ਕਲ੍ਯਾਣਂ, ਪਾਪਕਾਰੀ ਚ ਪਾਪਕ''ਨ੍ਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਕਲ੍ਯਾਣਕਾਰੀ ਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ, ਅਯਂ ਅਸ੍ਸਾਦੋ। ਯਂ ਪਾਪਕਾਰੀ ਪਾਪਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ, ਅਯਂ ਆਦੀਨਵੋ।

ਅਟ੍ਠਿਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਅਟ੍ਠ? ਲਾਭੋਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬)। ਤਤ੍ਥ ਲਾਭੋ ਯਸੋ ਸੁਖਂ ਪਸਂਸਾ, ਅਯਂ ਅਸ੍ਸਾਦੋ। ਅਲਾਭੋ ਅਯਸੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਨ੍ਦਾ, ਅਯਂ ਆਦੀਨਵੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ?

''ਸੁਖੋ ਵਿਪਾਕੋ ਪੁਞ੍ਞਾਨਂ, ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਚ ਇਜ੍ਝਤਿ।
ਖਿਪ੍ਪਞ੍ਚ ਪਰਮਂ ਸਨ੍ਤਿਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਧਿਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ॥ (ਪੇਟਕੋ॰ ੨੩)।

ਅਯਂ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ।

ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਮਹਾਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਮਹਾਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇਵ ਗਤਿਯੋ ਭਵਨ੍ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਾ...ਪੇ॰... ਵਿਵਟਚ੍ਛਦੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ **ਲਕ੍ਖਣਸੁਤ੍ਤਂ,** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੯੯) ਅਯਂ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਆਦੀਨਵੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ?

''ਭਾਰਾ ਹਵੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਭਾਰਹਾਰੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।
ਭਾਰਾਦਾਨਂ ਦੁਖਂ ਲੋਕੇ, ਭਾਰਨਿਕ੍ਖੇਪਨਂ ਸੁਖਂ॥

''ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਭਾਰਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਭਾਰਂ ਅਨਾਦਿਯ।
ਸਮੂਲਂ ਤਣ੍ਹਮਬ੍ਬੁਯ੍ਹ, ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੨)।

ਅਯਂ ਆਦੀਨਵੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ?

''ਕਾਮਾ ਹਿ ਚਿਤ੍ਰਾ ਮਧੁਰਾ ਮਨੋਰਮਾ, ਵਿਰੂਪਰੂਪੇਨ ਮਥੇਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ।

ਤਸ੍ਮਾ ਅਹੰ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋਮ੍ਹਿ ਰਾਜ, ਅਪਣ੍ਣਕੰ ਸਾਮਞ੍ਞਮੇਵ ਸੇਯ੍ਯੋਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੦੭; ਥੇਰਗਾ॰ ੭੮੭-੭੮੮; ਪੇਟਕੋ॰ ੨੩)।

ਅਯੰ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਪਿ ਨਯਾ ਇਧ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਫਲਾਦੀਸੁਪਿ ਅਯੰ ਨਯੋ ਲਬ੍ਭਤਿ ਏਵ। ਯਸ੍ਮਾ **ਪੇਟਕੇ** (ਪੇਟਕੋ॰ ੨੨) ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਫਲਞ੍ਚ ਉਪਾਯੋ ਚ? ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਨਰੋ ਸਪਞ੍ਞੋ''ਤਿ ਗਾਥਾ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩), ਇਦੰ ਫਲਞ੍ਚ ਉਪਾਯੋ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਫਲਞ੍ਚ ਆਣਤ੍ਤਿ ਚ?

''ਸਚੇ ਭਾਯਥ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ, ਸਚੇ ਵੋ ਦੁਕ੍ਖਮਪ੍ਪਿਯੰ।
ਮਾਕਤ੍ਥ ਪਾਪਕੰ ਕਮ੍ਮੰ, ਆਵਿ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਰਹੋਤਿ॥ (ਉਦਾ॰ ੪੪)।

ਇਦੰ ਫਲਞ੍ਚ ਆਣਤ੍ਤਿ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਉਪਾਯੋ ਚ ਆਣਤ੍ਤਿ ਚ?

''ਕੁਮ੍ਭੂਪਮੰ ਕਾਯਮਿਮੰ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ, ਨਗਰੂਪਮੰ ਚਿਤ੍ਤਮਿਦੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ।
ਯੋਧੇਥ ਮਾਰੰ ਪਞ੍ਞਾਵੁਧੇਨ, ਜਿਤਞ੍ਚ ਰਕ੍ਖੇ ਅਨਿਵੇਸਨੋ ਸਿਯਾ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੪੦)।

ਅਯੰ ਉਪਾਯੋ ਚ ਆਣਤ੍ਤਿ ਚ। ਏਵੰ ਫਲਾਦੀਨੰ ਦੁਕਵਸੇਨਪਿ ਉਦਾਹਰਣੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਦੇਸਨਾਯ ਵਿਨੇਤਬ੍ਬੋ, ਸੋ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾ ਦੇਸਨਾਵਿਭਾਗੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗਸਿਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਭਗਵਾ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਦੇਸੇਤੀਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗੇਨ ਦੇਸਨਾਵਿਭਾਗੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਸੋ ਤਥਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਏਵੰ ਯੇਸੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾਵਿਭਾਗੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **''ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ''**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਪਦਾਭਿਞ੍ਞਾਕਤੋ ਵਿਭਾਗੋ ਪਟਿਪਦਾਕਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ। ਤਾ ਪਨੇਤਾ ਚ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਸਮਥਪਕ੍ਖੇ ਤਾਵ ਪਠਮਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਾਵ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਮਥਭਾਵਨਾ ''ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਉਪਚਾਰਤੋ ਪਨ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਪ੍ਪਨਾ ਤਾਵ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ''ਅਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਸਾ ਪਨਾਯੰ ਪਟਿਪਦਾ ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਾ ਹੋਤਿ ਨੀਵਰਣਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਚਾਰਗਹਣਤਾਯ ਕਿਚ੍ਛਾ ਅਸੁਖਸੇਵਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਦਭਾਵੇਨ ਸੁਖਾ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਿ ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦਨ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਮਨ੍ਦਾ ਅਸੀਘਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਖਿਪ੍ਪਾ ਅਮਨ੍ਦਾ ਸੀਘਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯੋ ਆਦਿਤੋ ਕਿਲੇਸੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਕਿਲੇਸੋ ਅਪ੍ਪਨਾਪਰਿਵਾਸੰ ਵਸਨ੍ਤੋ ਚਿਰੇਨ ਅਙ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਖਿਪ੍ਪੰ ਅਙ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਕਿਲੇਸੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਸੁਖੇਨ ਅਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਕ੍ਖੇ ਪਨ ਯੋ ਰੂਪਾਰੂਪਮੁਖੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪਾਦਾਰੂਪੰ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਅਰੂਪੰ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਰੂਪਾਰੂਪੰ ਪਨ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਰੂਪਾਰੂਪਸ੍ਸ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਵਾਸੇ ਮਗ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵਦਨ੍ਧਤਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਯੋਪਿ ਰੂਪਾਰੂਪੰ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਾਮਰੂਪੰ ਵਵਤ੍ਥਪੇਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ, ਵਵਤ੍ਥਪਿਤੇ ਚ ਨਾਮਰੂਪੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਵਾਸੰ ਵਸਨ੍ਤੋ ਚਿਰੇਨ ਮਗ੍ਗੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰੋ ਨਾਮਰੂਪਮ੍ਪਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਪਚ੍ਚਯੇ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਵਾਸੰ ਵਸਨ੍ਤੋ ਚਿਰੇਨ ਮਗ੍ਗੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ **ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰੋ ਪਚ੍ਚਯੇਪਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਲਕ੍ਖਣੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਵਾਸੰ ਵਸਨ੍ਤੋ ਚਿਰੇਨ ਮਗ੍ਗੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ **ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰੋ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿਪਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇ ਤਿਕ੍ਖੇ ਸੂਰੇ ਸੁਪ੍ਪਸਨ੍ਨੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਕਨ੍ਤਿੰ ਪਰਿਯਾਦਿਯਮਾਨੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ, ਨਿਕਨ੍ਤਿਞ੍ਚ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਵਾਸੰ ਵਸਨ੍ਤੋ ਚਿਰੇਨ ਮਗ੍ਗੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ **ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾਵ ਉਪਾਯੇਨ ਇਤਰਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਕ੍ਖਿਕਾ ਏਵ ਪਨੇਤ੍ਥ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨਕਪੁਗ੍ਗਲਾ। ਤੰ ਪਨ ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗੰ ਸਦ੍ਧਿੰ ਹੇਤੁਪਾਯਫਲੇਹਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤਤ੍ਥ **ਚਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਰਿਯਾ, ਵੁਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੰ ਚਰਿਤੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ,** ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚਰਿਤੋ **ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ,** ਲੋਭਜ੍ਝਾਸਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਮਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਮਨ੍ਦਿਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਨ੍ਦੋ, ਮੋਹਾਧਿਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨਾਤਿ ਸਤਿਯਾ ਆਧਿਪਚ੍ਚੰ ਕੁਰੁਮਾਨਾਯ। ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਹਿਸ੍ਸ ਵਿਸਦੰ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕੋਸਜ੍ਜਾਭਿਭਵੇਨ ਨ ਵੀਰਿਯੰ ਬਲਵੰ ਹੋਤਿ, ਮੋਹਾਧਿਕਤਾਯ ਨ ਪਞ੍ਞਾ ਬਲਵਤੀ। ਤਦੁਭਯੇਨਾਪਿ ਨ ਸਮਾਧਿ ਬਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਹਿਸ੍ਸ ਵਿਸਦੰ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਯੇਹੀ''ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਤਾਯ ਚਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੰ ਨ ਸੁਕਰਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਅਵਿਸਦਞਾਣਤਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੰ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਨਿਯ੍ਯਾਤੀ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਤੋ ਨਿਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਉਦਤ੍ਤੋਤਿ ਉਦਅਤ੍ਥੋ, ਉਲ੍ਹਾਰਪਞ੍ਞੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਞ੍ਞਾਸਹਾਯਪਟਿਲਾਭੇਨ ਚਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿ ਤਿਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਆਧਿਪਚ੍ਚੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨਾ''ਤਿ। ਵਿਸਦਞਾਣਤ੍ਤਾ **"ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਯਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸਮਾਧਿਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਝਾਨਾਨੰ ਝਾਨੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਯੇਹੀਤਿ ਅਯੰ ਵਿਸੇਸੋ। ਸੇਸੰ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸਮੇਵ। ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਅਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਮਗ੍ਗਮ੍ਪਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਤਤ੍ਥ ਉਸ੍ਸਾਹਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਵੀਰਿਯਾਧਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਵੀਰਿਯਾਧਿਕਤਾਯੇਵ ਚਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੰ ਸੁਕਰਨ੍ਤਿ ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਅਵਿਸਦਞਾਣਤਾਯ ਪਨ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਮਨ੍ਦੋ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਸਚ੍ਚੇਹੀਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਹਿ। ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਹਿ ਲੋਕਿਯਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਞਾਣਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਸਨਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਤਾਯ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਚ ਨਿਸ੍ਸਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਉਦਤ੍ਤੋ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ। ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਮਨ੍ਦੋ ਨੇਯ੍ਯੋ। ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂਤਿ ਏਵੰ ਯੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਤ੍ਤਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦੇਸਨਾਵਿਭਾਗੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਤਦੇਵ ਵੇਨੇਯ੍ਯਤ੍ਤਯੰ ਇਮਿਨਾ ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗਂ ਅਤ੍ਥਨਯਯੋਜਨਾਯ ਵਿਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਉਭੋ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਮਾਧਿਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਮਾਨੋ ਸਮਾਧਿਮੁਖੇਨ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਆਹ – "**ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯਾ**"ਤਿ। ''ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਭਾਵੇਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੭੦; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੧, ੩) ਵਚਨਤੋ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਹਿਤੇਨੇਵ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਨਾ ਨਿਯ੍ਯਾਨਂ, ਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਨਾ ਏਵਾਤਿ ਆਹ – ''ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾ''ਤਿ। ''ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧੀ''ਤਿ ਸਙ੍ਗਹੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਧ ਪਨ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਸਮਾਧੀਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਰਾਗੋ। ਸੋ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ, ਤਾਯ **ਰਾਗਵਿਰਾਗਾਯ,** ਰਾਗਪ੍ਪਹਾਯਿਕਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾਤਿ **ਚੇਤੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਤਦਪਦੇਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਯਥਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਭਾਵਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩)। ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਤਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਨ੍ਤਿ ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਸਮਾਧਿਯੇਵ। ਯਥਾ ਹਿ ਲੋਕਿਯਕਥਾਯਂ ਸਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਦੇਸਨਾਸੀਸਂ। ਯਥਾਹ – ''ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੨, ੩੪੧, ੩੫੭; ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੪੪; ੯.੨੪) ''ਕਿਂ ਚਿਤ੍ਤੋ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੧੩੫) ਚ, ਏਵਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾਯਂ ਪਞ੍ਞਾ ਸਮਾਧਿ ਚ। ਯਥਾਹ – ''ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੦੪) ਚ ''ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਭਾਵੇਤੀ''ਤਿ ਚ। ਤੇਸੁ ਇਧ ਰਾਗਸ੍ਸ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਤੋ ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਵਚਨਤੋ ਚ ਚੇਤੋਗ੍ਗਹਣੇਨ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਚਨੇਨ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਮਾਧਿਯੇਵਾ''ਤਿ। ਚੇਤੋ ਚ ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸੇਵ ਚੇਤਸੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਚੇਤਸਿ ਵਾ ਫਲਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਚੇਤਸੋ ਵਾ ਫਲਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਤਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਸਮਾਧਿਯੇਵ। **ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਅਯਂ ਨਯੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ।

ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਵਿਸਯੇ ਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸੀ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਮਾਨੋ ਪਞ੍ਞਾਮੁਖੇਨ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਆਹ – "**ਉਭੋ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਪਞ੍ਞਾ । ਸਮਥਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਤਣ੍ਹਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਞ੍ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਠਮਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਂ ਸਕ੍ਕਾ ਸੁਖੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਨ੍ਤਿ ਆਹ – "**ਯੇ ਸਮਥ...ਪੇ॰... ਹਾਤਬ੍ਬਾ**"ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਪਟਿਪਦਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਾ ਦ੍ਵੇ ਪਟਿਪਦਾ, ਇਤਰਾ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਹਾਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਗਮੇਤਬ੍ਬਾ, ਨੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾਪਰਿਵਾਰਤ੍ਤਾ ਚ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾਯ ਇਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਸਞ੍ਞਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਤਿ ਸਕਲਸ੍ਸ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲਿਤਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਂ ਸੁਖੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਨ੍ਤਿ ਆਹ – "**ਯੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ...ਪੇ॰... ਹਾਤਬ੍ਬਾ**"ਤਿ।

੭. ਏਵਂ ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗੇਨ ਵਿਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਞਾਣਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ ਯਾਵਦੇਵ ਵਿਨੇਯ੍ਯਵਿਨਯਨਤ੍ਥਾ, ਵਿਨਯਨਞ੍ਚ ਨੇਸਂ ਸੁਤਮਯਾਦੀਨਂ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਪਞ੍ਞਾਨਂ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਂ, ਯਥਾ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਵਿਭਾਵਨਞ੍ਚ ਹਾਰਨਯਬ੍ਯਾਪਾਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਸ੍ਸ ਹਾਰਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਤਾਵ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੇਸਨਾਭਾਜਨਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਦੇਸਨਾਯਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਂ ਨਿਯੋਜੇਤੁਕਾਮੋ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਸ੍ਵਾਯਂ ਹਾਰੋ ਕਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭਵਤੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯੋ ਸੋ ਅਟ੍ਠਹਿ ਅਕ੍ਖਣੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸੋਤਾਵਧਾਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾਹਿ ਚ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਸ੍ਸ। **ਸਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਅਨੁਸਾਸਨਤੋ ਸਤ੍ਥਾ। **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਅਪਾਯੇਸੁ ਅਪਤਮਾਨੇ

ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮੋ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ। **ਦੇਸਯਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਨਯੇਹਿ ਭਾਸਤਿ ਕਥੇਤਿ। **ਅਞ੍ਞਤਰੋ**ਤਿ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੋ। **ਗਰੁਟ੍ਠਾਨੀਯੋ**ਤਿ ਸੀਲਸੁਤਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਗਰੁਕਰਣੀਯੋ। **ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਸਕਲਂ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨਂ। ਸਮਂ ਸਹ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਚਰਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ। **ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤੀ**ਤਿ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਤ ਸੋ ਭਗਵਾ ਯੋ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦੇਸੇਤਾ''ਤਿ ਤਥਾਗਤੇ, ''ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਵਤਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਯੋ ਏਵਂ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਦ੍ਧਂ ਲਭਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਯਥਾਸੁਤੇ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ। **ਵੀਮਂਸਾ**ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਵੀਮਂਸਨਪਞ੍ਞਾ । ਸੇਸਂ ਤਸ੍ਸਾ ਏਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਸਾ ਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵੀਮਂਸਨੇ ਸਙ੍ਕੋਚਂ ਅਨਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਉਸ੍ਸਹਨਵਸੇਨ **ਉਸ੍ਸਾਹਨਾ**, ਤੁਲਨਵਸੇਨ **ਤੁਲਨਾ**, ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਣਵਸੇਨ **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਵੀਮਂਸਤੀਤਿ **ਵੀਮਂਸਾ**, ਸਾ ਪਦਪਦਤ੍ਥਵਿਚਾਰਣਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਉਸ੍ਸਾਹਨਾ**ਤਿ ਵੀਰਿਯੇਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਿਤਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਧਾਰਣਪਰਿਚਯਸਾਧਿਕਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਤੁਲਨਾ**ਤਿ ਪਦੇਨ ਪਦਨ੍ਤਰਂ, ਦੇਸਨਾਯ ਵਾ ਦੇਸਨਨ੍ਤਰਂ ਤੁਲਯਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਗਹਣਪਞ੍ਞਾ। **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਮਹਾਪਦੇਸੇ ਓਤਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਣਪਞ੍ਞਾ। ਅਤ੍ਤਹਿਤਂ ਪਰਹਿਤਞ੍ਚ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤੇਹਿ ਸੁਯ੍ਯਤੀਤਿ ਸੁਤਂ, ਕਾਲਵਚਨਿਚ੍ਛਾਯ ਅਭਾਵਤੋ, ਯਥਾ ਦੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ। ਕਿਂ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ? ਅਧਿਕਾਰਤੋ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤੋ ਵਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਵਨਂ ਸੁਤਂ, ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਧਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਤੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਸੁਤਮਯੀ**। ਪਕਾਰੇਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਪਞ੍ਞਾ**। ਯਾ ਵੀਮਂਸਾ, ਅਯਂ ਸੁਤਮਯੀ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਮ੍ਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਸੁਤਮਯੀ ਪਞ੍ਞਾ ਵੀਮਂਸਾਦਿਪਰਿਯਾਯਵਤੀ ਵੀਮਂਸਾਦਿਵਿਭਾਗਵਤੀ ਚ, ਤਥਾ **ਚਿਨ੍ਤਾਮਯੀ** ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਵਾ ਸੁਤਮਯੀ ਓਰਮਤ੍ਤਿਕਾ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਾ ਚ, ਏਵਂ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯੀ ਚਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਸੁਤੇਨ ਨਿਸ੍ਸਯੇਨਾਤਿ ਸੁਤੇਨ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੇਨ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇਨ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤਲਕ੍ਖਣੇ ਕਰਣਵਚਨਂ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਸੁਤਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵੀਮਂਸਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਇਦਂ ਸੀਲਂ, ਅਯਂ ਸਮਾਧਿ, ਇਮੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾ, ਇਮੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਵੀਮਂਸਨਭੂਤਾ ਪਞ੍ਞਾ **ਵੀਮਂਸਾ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਚਨਤ੍ਥਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਸਭਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਤੁਲਯਿਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਗਹਣਪਞ੍ਞਾ **ਤੁਲਨਾ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਲਕ੍ਖਣਂ ਅਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਰੁਪ੍ਪਨਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਦਿਆਕਾਰੇ ਚ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਚ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਣਪਞ੍ਞਾ **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ**, ਤਥਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸਵਿਗ੍ਗਹੇ ਵਿਯ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੇ ਏਵਮੇਤੇਹਿ ਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਮੇ ਕਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁ ਅਨੁ ਪੇਕ੍ਖਣਾ **ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਣਾ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾ ਸੁਤਮਯੀ ਪਞ੍ਞਾ ਯਥਾਸੁਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਧਾਰਣਪਰਿਚਯਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਉਸ੍ਸਾਹਜਾਤਾ ''ਉਸ੍ਸਾਹਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯੀਤਿ ਇਧ ''ਉਸ੍ਸਾਹਨਾ''ਤਿ ਪਦਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਚਿਨ੍ਤਨਂ ਚਿਨ੍ਤਾ, ਨਿਜ੍ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਇਮਾਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਞ੍ਞਾਹੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਞ੍ਞਾਹਿ ਕਾਰਣਭੂਤਾਹਿ। ਸੁਤਚਿਨ੍ਤਾਮਯਞਾਣੇਸੁ ਹਿ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਆਰਭਤੀਤਿ। ''ਇਮਾਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਞ੍ਞਾਸੂ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ''ਤੇਹਿ ਜਾਤਾਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਸੂ''ਤਿ ਵਾ ਵਚਨਸੇਸੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਮਨਸਿਕਾਰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹਾਦਿਮਨਸਿਕਾਰੇ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਯਂ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧੀਨਂ ਸਮ੍ਪ ਆਦਨੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਂ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਯਂ **ਭਾਵਨਾਮਯੀ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਤਂ ਪਨ ਦਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵਨਾਤਿ ਦੁਵਿਧਨ੍ਤਿ ਆਹ – **''ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਯਂ ਵਾ ਭਾਵਨਾਭੂਮਿਯਂ ਵਾ''**ਤਿ। ਯਦਿ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਕਥਂ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾ ਭਾਵਨਾਮਯੀਤਿ? ਭਾਵਨਾਮਯਮੇਵ ਹਿ ਤਂ ਞਾਣਂ, ਪਠਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨਤੋ ਪਨ ''ਦਸ੍ਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਫਲੋ ਪਠਮਮਗ੍ਗੋ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿ। ਸੇਸਾ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਭੂਮਿ।

੮. ਇਦਾਨਿ ਇਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਞ੍ਞਾ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਰੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਪਰਤੋਘੋਸਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਪਰਤੋ**ਤਿ ਨ ਅਤ੍ਤਤੋ, ਅਞ੍ਞਤੋ ਸਤ੍ਥੁਤੋ ਸਾਵਕਤੋ ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਘੋਸਾ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਦੇਸਨਾਘੋਸਤੋ, ਦੇਸਨਾਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਪਰਤੋ ਘੋਸੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਰਤੋਘੋਸਾ**, ਯਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਸੁਤਮਯੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮ੍ਭੂਤਾ। **ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਭਾਵਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਾਦਿਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਉਪਾਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਨਸਿਕਾਰਾ। **ਪਰਤੋ ਚ ਘੋਸੇਨਾ**ਤਿ ਪਰਤੋਘੋਸੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਇਦਾਨਿ ਯਦਤ੍ਥੰ ਇਮਾ ਪਞ੍ਞਾ ਉਦ੍ਧਟਾ, ਤਮੇਵ ਵੇਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗੰ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਯਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮਾ ਦ੍ਵੇ**ਤਿ ਗਣਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਾ **ਸੁਤਮਯੀ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯੀ ਚਾ**ਤਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਯੰ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ**ਤਿ ਅਯੰ ਸੁਤਮਯਚਿਨ੍ਤਾਮਯਞਾਣੇਹਿ ਆਸਯਪਯੋਗਪਬੋਧਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤਤ੍ਤਾ ਉਦ੍ਦੇਸਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਜਾਨਨਤੋ ‘‘ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਯੰ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ**ਤਿ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਞਾਣੇਨ ਆਸਯਸ੍ਸ ਅਪਰਿਕ੍ਖਤਤ੍ਤਾ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸੇਹਿ ਜਾਨਨਤੋ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ। **ਅਯੰ ਨੇਯ੍ਯੋ**ਤਿ ਸੁਤਮਯਞਾਣਸ੍ਸਾਪਿ ਅਭਾਵਤੋ ਨਿਰਵਸੇਸੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਦੇਸਨਾਯ ਨੇਤਬ੍ਬਤੋ ਨੇਯ੍ਯੋ।

੯. ਏਵੰ ਦੇਸਨਾਪਟਿਪਦਾਞਾਣਵਿਭਾਗੇਹਿ ਦੇਸਨਾਭਾਜਨੰ ਵੇਨੇਯ੍ਯਤ੍ਤਯੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਦੇਸਨਾਹਾਰੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤੁੰ “**ਸਾਯੰ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ**”ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਾ ਅਯੰ। ਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ‘‘ਧਮ੍ਮੰ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੫) ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਸ੍ਸ ਆਦਿਤੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਪਾਲ਼ਿ, ਤਮੇਵੇਤ੍ਥ ਦੇਸਨਾਹਾਰੰ ਨਿਯੋਜੇਤੁੰ ‘‘ਸਾਯੰ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ’’ਤਿ ਪਚ੍ਚਾਮਸਤਿ। **ਕਿੰ ਦੇਸਯਤੀ**ਤਿ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾਯ ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤੰ ਗਣਨਾਯ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**”ਤਿ। ਸਚ੍ਚਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥੋ। ਪਵਤ੍ਤਿਪਵਤ੍ਤਕਨਿਵਤ੍ਤਿਤਦੁਪਾਯਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਵਿਪਰੀਤਭਾਵੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਤਾਨਿ “**ਦੁਕ੍ਖੰ ਸਮੁਦਯੰ ਨਿਰੋਧੰ ਮਗ੍ਗ**”ਨ੍ਤਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਨੇਕੁਪਦ੍ਦਵਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਕੁਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ ਬਾਲਜਨਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਧੁਵਸੁਭਸੁਖਤ੍ਤਭਾਵਵਿਰਹੇਨ ਤੁਚ੍ਛਤ੍ਤਾ ਚ **ਦੁਕ੍ਖੰ**। ਅਵਸੇਸਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਤ੍ਤਾ **ਸਮੁਦਯੋ**। ਸਬ੍ਬਗਤਿਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਸੰਸਾਰਚਾਰਕਸਙ੍ਖਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਰੋਧੋ, ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਵਾ ਅਧਿਗਤੇ ਸੰਸਾਰਚਾਰਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਰੋਧਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋਤਿਪਿ **ਨਿਰੋਧੋ**, ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਵਾ। ਮਾਰੇਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਮਗ੍ਗਿਯਤੀਤਿ ਵਾ **ਮਗ੍ਗੋ**। ਤਤ੍ਥ ਸਮੁਦਯੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਆਦੀਨਵੋ, ਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ। ਏਵੰ ਯਸ੍ਮਿੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸਰੂਪਤੋ ਆਗਤਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸਰੂਪਤੋ ਨ ਆਗਤਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਵਸੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾ। ਯਤ੍ਥ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਸਰੂਪਤੋ ਆਗਤਾ, ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਨ ਆਗਤਾ, ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਤੋ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਇਧ ਪਨ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਤੇਹਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੁੰ “**ਆਦੀਨਵੋ ਚਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤਤ੍ਥ ‘‘ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੦; ੩.੩੭੩; ਵਿਭ॰ ੨੦੨) ਵਚਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾਵਜ੍ਜਾ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ, ਤੇ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਆਦੀਨਵੋ, ਫਲਞ੍ਚ ਦੇਸਨਾਯ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਲੋਕਿਯੰ, ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ “**ਫਲਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਾ**”ਨ੍ਤਿ। ਅਸ੍ਸਾਦੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਮ੍ਪਿ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਸਮੁਦਯੋ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸਹ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਦੇਸਨਾ ਚ ਦੇਸਨਾਫਲਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਉਪਾਯੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ “**ਉਪਾਯੋ ਆਣਤ੍ਤਿ ਚ ਮਗ੍ਗੋ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਦੇ ਚਾਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਚਾਯੰ ਸਚ੍ਚਵਿਭਾਗੋ ਆਕੁਲੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਹਿ **ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭ॰

੨੦੮) ‘‘ਤਣ੍ਹਾ ਅਵਸਿਟ੍ਠਾ ਕਿਲੇਸਾ ਅਵਸਿਟ੍ਠਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਸਵਾਨਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ ਸਾਸਵਾ ਚ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਭਾਵੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਯੇ ਤਂਤਂਅਵਸਿਟ੍ਠਾ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਭਾਵੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਨਿਗਮਨਂ। **ਇਦਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਯਂ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਵਸੇਨ ਸਾਮੁਕ੍ਕਂਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਇਦਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ।

ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਭਾਵਂ **ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੭੧ ਆਦਯੋ) ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਯਥਾਹ ਭਗਵਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਜਾਤਿਆਦਿਵਿਭਾਗਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਂ ਤਣ੍ਹਾਵਜ੍ਜਂ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭਾਵੇਨ ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮੇ**ਤਿ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। **ਬਾਰਾਣਸਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਬਾਰਾਣਸੀਨਾਮਕਸ੍ਸ ਨਗਰਸ੍ਸ ਅਵਿਦੂਰੇ। ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਇਸੀਨਂ ਆਕਾਸਤੋ ਓਤਰਣਟ੍ਠਾਨਤਾਯ **ਇਸਿਪਤਨਂ**। ਮਿਗਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਅਭਯਸ੍ਸ ਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਮਿਗਦਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਲਦ੍ਧਨਾਮੇ ਅਸ੍ਸਮੇ। ਉਤ੍ਤਰਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਭਿਭਵਤੀਤਿ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ**। ਅਨਤਿਸਯਂ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਗਂ ਵਾ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਅਨੇਕਾਸੁ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਪਰਿਸਾਸੁ ਅਨੇਕਸਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਤੇਸਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸਮ੍ਪਾਦਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾ, ਤਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਅਞ੍ਞਾਸਿਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਪ੍ਪਮੁਖਾਯ ਅਟ੍ਠਾਰਸਪਰਿਮਾਣਾਯ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕੋਟਿਯਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਵਿਭਾਵਨੀਯਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਸਾਤਿਸਯਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਸਮਞ੍ਞਾਤਿ **“ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਧਮ੍ਮੋ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ,** ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵਾ ਆਣਾ। ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਪੇਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਤਂ ਚਕ੍ਕਞ੍ਚਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ**। ਧਮ੍ਮੇਨ ਞਾਯੇਨ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿਪਿ **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ**। ਯਥਾਹ – ‘‘ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚਕ੍ਕਞ੍ਚਾਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ, ਚਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚਾਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੪੧-੪੨)। **ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਤੋ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਤ੍ਤਰਭਾਵਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਸੇਧਨੀਯਂ। ਕੇਨ ਪਨ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਨ੍ਤਿ ਆਹ **“ਸਮਣੇਨ ਵਾ”**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਣੇਨਾ**ਤਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ ਉਪਗਤੇਨ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨ। ਪਰਮਤ੍ਥਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਞ੍ਹਿ ਪਟਿਲੋਮਨਚਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। **ਦੇਵੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵੇਨ। **ਕੇਨਚੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਪਾਰਿਸਜ੍ਜੇਨ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਰਿਸਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਲੋਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ।

ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯਂ। **ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਦਾ, ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਅਕ੍ਖਰਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਟਿਪਾਟਿਵਚਨਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਦਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਅਕ੍ਖਰਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਪਦਾ ਅਕ੍ਖਰਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ। **ਸਙ੍ਕਾਸਨਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਕਾਸਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾਤਿ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। **ਇਤਿਪਿਦ**ਨ੍ਤਿ **ਇਤੀ**ਤਿ ਪਕਾਰਤ੍ਥੋ, **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ, ਇਮਿਨਾਪਿ ਇਮਿਨਾਪਿ ਪਕਾਰੇਨ ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਜਾਤਿਆਦਿਭੇਦੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੇਕਭੇਦਤਂ ਤਂਦੀਪਕਾਨਂ ਅਕ੍ਖਰਪਦਾਦੀਨਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਅਪਰਿਮਾਣਤਞ੍ਚ ਸਮਤ੍ਥੇਤਿ।

ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋਤਿ ਅਯਂ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਦਿਭੇਦਾ ਤਣ੍ਹਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਮੂਲਭੂਤਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ। **ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਟਾ ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ। **ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ**ਤਿ ਅਯਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮੂਹੋ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਤਦਭਿਮੁਖੀਭੂਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ। **ਇਤਿਪਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਪਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੇ ਅਟ੍ਠਸਤਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤੇਹਿ, ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੇ ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਾਦਿਪਰਿਯਾਯੇਹਿ, ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਤ੍ਤਿਂਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਏਵਂ ''ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਦਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਸਕਲਸ੍ਸ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਛਨ੍ਨਂ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਂ ਛਨ੍ਨਞ੍ਚ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਯਾ ਦ੍ਵਾਦਸਪਦਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਮੇਵ ''ਧਮ੍ਮਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ **ਛਛਕ੍ਕਪਰਿਯਾਯਂ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੨੦ ਆਦਯੋ) ਏਕਦੇਸੇਨ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸੁਤ੍ਤੇਨ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੩; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੩੦) ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹਿਤਭਾਵਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਭਾਵਂ ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਚਤੁਸਚ੍ਚਭਾਵਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਰਾਣਸਿਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ **ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੭੧ ਆਦਯੋ) ਉਦ੍ਦੇਸਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਦਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਪਦਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਸਯਿਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸਙ੍ਕਾਸੇਤੀ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ ਪਦਾਵਯਵਗ੍ਗਹਣਮੁਖੇਨ ਪਦਗ੍ਗਹਣਂ, ਗਹਿਤੇ ਚ ਪਦੇ ਪਦਤ੍ਥਾਵਬੋਧੋ ਗਹਿਤਪੁਬ੍ਬਸਙ੍ਕੇਤਸ੍ਸ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਚ ਪਦਾਵਯਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵਿਯ ਪਦਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ, ਪਦਤ੍ਥਾਵਯਵਗ੍ਗਹਣੇਨਾਪਿ ਪਦਤ੍ਥਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਾਧਾਨਂ ਜਾਯਤੀਤਿ ਆਹ – **“ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸਙ੍ਕਾਸੇਤੀ”**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਦੀਪਿਯਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥੋ ਪਦਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਵਾਕ੍ਯਸ੍ਸ ਅਪਰਿਯੋਸਿਤਤ੍ਤਾ ਪਦੇਨੇਵ ਪਕਾਸਿਤੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **“ਪਦੇਹਿ ਪਕਾਸੇਤੀ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਾਕ੍ਯਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਪਨ ਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਵਰਿਤੋ ਵਿਵਟੋ ਕਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ ਵਿਵਰਤੀ”**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਪਕਾਰੇਹਿ ਵਾਕ੍ਯਭੇਦੇ ਕਤੇ ਤਦਤ੍ਥੋ ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **“ਆਕਾਰੇਹਿ ਵਿਭਜਤੀ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਵਾਕ੍ਯਾਵਯਵਾਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਨਿਬ੍ਬਚਨਵਿਭਾਗੇ ਕਤੇ ਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਨਿਰੁਤ੍ਤੀਹਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤੀ”**ਤਿ। ਕਤਨਿਬ੍ਬਚਨੇਹਿ ਵਾਕ੍ਯਾਵਯਵੇਹਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਵਸੇਨ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਦੇਸਿਤੇਹਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਤੋਸਨਂ ਬੁਦ੍ਧਿਨਿਸਾਨਞ੍ਚ ਕਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – **“ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਹਿ ਪਞ੍ਞਪੇਤੀ”**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਏਵ ਸਙ੍ਕਾਸੇਤੀਤਿ ਅਵਧਾਰਣਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸਙ੍ਕਾਸੇਤਿਯੇਵਾਤਿ ਏਵਂ ਅਵਧਾਰਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਂ ਨਾਨਾਵਾਕ੍ਯਵਿਸਯਤਾਪਿ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਏਕਾਨੁਸਨ੍ਧਿਕੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਛਲੇਵ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ, ਨਾਨਾਨੁਸਨ੍ਧਿਕੇ ਪਨ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਮ੍ਹਿ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਮ੍ਹਿ ਛ ਛ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

“ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਚ ਪਦੇਹਿ ਚ ਉਗ੍ਘਟੇਤੀ”ਤਿਆਦਿਨਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵੇਨੇਯ੍ਯਤ੍ਤਯਵਿਨਯਮੇਵ ਹਿ ਤੇਸਂ ਬ੍ਯਾਪਾਰੋ। ਅਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਪਨ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਪਦਪਰਮੋ ਨ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਨੇਯ੍ਯਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਵਾ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਇਧ ਗਹਣਂ ਸੇਕ੍ਖਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵਿਯ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਅਕ੍ਖਰੇਹੀਤਿਆਦੀਸੁ ਕਰਣਸਾਧਨੇ ਕਰਣਵਚਨਂ, ਨ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ। ਅਕ੍ਖਰਾਦੀਨਿ ਹਿ ਉਗ੍ਘਟਨਾਦਿਅਤ੍ਥਾਨਿ, ਨ ਉਗ੍ਘਟਨਾਦਿਅਕ੍ਖਰਾਦਿਅਤ੍ਥਂ। ਯਦਤ੍ਥਾ ਚ ਕਿਰਿਯਾ ਸੋ ਹੇਤੁ, ਯਥਾ ''ਅਨ੍ਨੇਨਵਸਤੀ''ਤਿ। ਉਗ੍ਘਟੇਤੀਤਿ ਸੋਤਾਵਧਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਸਙ੍ਕਾਸਨਵਸੇਨ ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਵਿਸੇਸਂ ਆਦਹਨ੍ਤੋ ਯਥਾ ਪਦਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਆਸਯਪ੍ਪਟਿਬੋਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਕਥੇਤਿ ਉਦ੍ਦਿਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਪਞ੍ਚਯਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਅਤ੍ਥਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤੀ**ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ ਵਾ, ਪਟਿਨਿਦ੍ਦਿਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤ੍ਥ ਉਗ੍ਘਟੇਤੀਤਿ ਉਦ੍ਦਿਸਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਚ ਦੇਸਨਾਯ ਆਦਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **“ਉਗ੍ਘਟਨਾ ਆਦੀ”**ਤਿ। ਤਥਾ ਵਿਪਞ੍ਚਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨਂ, ਵਿਤ੍ਥਰਣਂ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦਿਸਨਂ, ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਚ ਦੇਸਨਾਯ ਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਾਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – **“ਵਿਪਞ੍ਚਨਾ ਮਜ੍ਝੇ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਣਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨ”**ਨ੍ਤਿ।

ਏਵਂ ''ਅਕ੍ਖਰੇਹਿ ਸਙ੍ਕਾਸੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਛਨ੍ਨਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਂ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਂ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸੋਯਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮੋ ਏਵ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਭੂਤੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਿਨਯਨਤੋ **ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ**। **ਉਗ੍ਘਟੀਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਉਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਵਿਨਯਨੇਨ। **ਵਿਪਞ੍ਚੀਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੋ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰੀਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੋ।

੧੦. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ‘‘ਧਮ੍ਮਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਤਿਵਿਧਕਲ੍ਯਾਣਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਛ ਪਦਾਨਿ ਅਤ੍ਥੋ’’**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ। **‘‘ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ’’**ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਪਾਲ਼ਿਂ ਨਿਗਮਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ‘‘ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਂ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਟ੍ਠਿਤਂ ਸਬ੍ਬਵਿਸੇਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਉਤ੍ਤਰਿਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਵਿਸੇਸਾਨਂ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਦਿਵਿਸੇਸਾਨਂ ਵਾ ਉਪਤਿਟ੍ਠਨਟ੍ਠਾਨਂ। ‘‘ਇਦਂ ਨੇਸਂ ਪਦਕ੍ਕਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਵਿਯ ਏਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **‘‘ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਥਾਗਤਪਦਂ ਇਤਿਪੀ’’**ਤਿਆਦੀਸੁ ਇਦਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਂ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਤਥਾਗਤਗਨ੍ਧਹਤ੍ਥਿਨੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦੇਸਨਾਗਾਮਨੇਹਿ ਕਿਲੇਸਗਹਨਂ ਓਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਗਤਮਗ੍ਗੋਤਿਪਿ। ਤੇਨ ਗੋਚਰਭਾਵਨਾਸੇਵਨਾਹਿ **ਨਿਸੇਵਿਤਂ** ਭਜਿਤਨ੍ਤਿਪਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਵਜਿਰਞਾਣਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਦਨ੍ਤੇਹਿ **ਆਰਞ੍ਜਿਤਂ** ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਤੋ ਚੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਤੋ ਤਥਾਗਤਪਦਾਦਿਭਾਵੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਤੋ ਅਨੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਸੇਟ੍ਠਂ ਚਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ** ਯਾਵਦੇਵ ਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ ਸੁਪ੍ਪਕਾਸਿਤਤ੍ਤਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਞਾਯਤਿ। **ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਂ ਪਾਲ਼ਿਂ ਨਿਗਮਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਤਾਯ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਯ ਯਾਵਦੇਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਾਪਨਤ੍ਥੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਕੇਸਂ ਅਯਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ’’**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ **‘‘ਯੋਗੀਨ’’**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਯ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਯੋਗਿਨੋ। ਤੇ ਹਿ ਇਮਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਂ ਪਯੋਜੇਨ੍ਤੀਤਿ। ਇਦਂ ਵਚਨਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਸ੍ਸ ਯਥਾਨੁਸਨ੍ਧਿਨਾ ਸਮ੍ਮਾ ਠਪਿਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪਕਰਣਂ ਸਙ੍ਗਾਯਨ੍ਤੇਹਿ ਠਪਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **‘‘ਤੇਨਾਹ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕਚ੍ਚਾਯਨੋ’’**ਤਿ। **ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਤੋ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਪਦਤ੍ਥੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਦੇਸਨਾਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਵਿਚਯਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਵਿਚਯੋ ਹਾਰੋ**ਤਿਆਦਿ ਵਿਚਯਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਅਪੁਬ੍ਬਪਦਵਣ੍ਣਨਾ – **ਕਿਂ ਵਿਚਿਨਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ‘‘ਵਿਚਿਨਤੀ’’ਤਿ ਏਤੇਨ ਵਿਚਯਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਕਿ**ਨ੍ਤਿ ਪਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਪੁਚ੍ਛਿਤੋਤਿ ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਪਦਂ ਵਿਚਿਨਤੀ’’**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪਦਂ ਵਿਚਿਨਤੀ**ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਨਿਗਮਨਾ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਂ ਪਦਂ ਵਿਚਿਨਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਵਿਚਯੋ ਦੁਵਿਧੋ ਸਦ੍ਦਤੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚ। ਤੇਸੁ ‘‘ਇਦਂ ਨਾਮਪਦਂ, ਇਦਂ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦਂ, ਇਦਂ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦਂ, ਇਦਂ ਨਿਪਾਤਪਦਂ, ਇਦਂ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਂ, ਇਦਂ ਪੁਰਿਸਲਿਙ੍ਗਂ, ਇਦਂ ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗਂ, ਇਦਂ ਅਤੀਤਕਾਲਂ, ਇਦਂ ਅਨਾਗਤਕਾਲਂ, ਇਦਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਲਂ, ਇਦਂ ਕਤ੍ਤੁਸਾਧਨਂ, ਇਦਂ ਕਰਣਸਾਧਨਂ, ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਸਾਧਨਂ, ਇਦਂ ਅਧਿਕਰਣਸਾਧਨਂ, ਇਦਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ, ਇਦਂ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ, ਯਾਵ ਇਦਂ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ, ਇਦਂ ਏਕਵਚਨਂ, ਇਦਂ ਅਨੇਕਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਵਿਭਾਗਵਚਨਂ, ਅਯਂ ਸਦ੍ਦਤੋ ਪਦਵਿਚਯੋ। ਸੋ ਪਨਾਯਂ ਪਦਵਿਚਯੋ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣੇਨੇਵ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਵਿਚਯੋ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਦੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ। ਸਚੇ ਪਨ ਪਦਂ ਪੁਚ੍ਛਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਪੁਚ੍ਛਾਦਿਭਾਵੋ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **‘‘ਪਞ੍ਹਂ ਵਿਚਿਨਤੀ’’**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਬ੍ਬੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਵਿਚਯਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਚਯੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **‘‘ਅਸ੍ਸਾਦਂ ਵਿਚਿਨਤੀ’’**ਤਿਆਦਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ **ਅਨੁਗੀਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਨੁਰੂਪਾ ਗੀਤਿ ਅਨੁਗੀਤੀਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਚਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਪਦਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਤੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰਪਦਾਨਿਪਿ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਪਦੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਆਨੇਤ੍ਵਾ

ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਬ੍ਬੇ ਨਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵਿਚਿਨਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। **ਨਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਕੇ ਨਵ ਸੁਤ੍ਤੇ, ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਯਂ ਵਿਚਯਹਾਰਸ੍ਸ ਪਦਤ੍ਥਨਿਦ੍ਦੇਸੋ।

ਏਵਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ ਵਿਚਯਹਾਰੋ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ ਤਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਪਦਵਿਚਯੋ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਦਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਅਤਿਭਾਰਿਕੋ ਨ ਸੁਕਰੋ ਚਾਤਿ ਤਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਹਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੇ ਤਾਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਯਥਾ ਕਿਂ ਭਵੇ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯਥਾ ਕਿਂ ਭਵੇ**ਤਿ ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਸੋ ਵਿਚਯੋ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ, ਤਂ ਪਕਾਰਜਾਤਂ ਕਿਂ ਭਵੇ, ਕੀਦਿਸਂ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਯਥਾ ਕਿਂ ਭਵੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਪੁਨ **ਯਥਾ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। **ਆਯਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਿਯਵਚਨਂ **ਅਜਿਤੋ**ਤਿ ਬਾਵਰੀਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਰਿਚਾਰਕਭੂਤਾਨਂ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ। **ਪਾਰਾਯਨੇ**ਤਿ ਪਾਰਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਦੇਸਨਤ੍ਤਾ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਸਬ੍ਬਂ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ''ਪਾਰਾਯਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਤਿ, ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰੇਹਿ ਪਨ ਵਤ੍ਥੁਗਾਥਾਨੁਗੀਤਿਗਾਥਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ **ਅਜਿਤਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਂ** (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩੮ ਆਦਯੋ; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੫੭ ਆਦਯੋ, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧ ਆਦਯੋ) ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਇਦਂ ਨਾਮਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਤੇਸਞ੍ਞੇਵ ਪਾਰਾਯਨਸਮਞ੍ਞਾਤਿ ਆਹ ''ਪਾਰਾਯਨੇ''ਤਿ। ਕੇਚਿ ''ਪਾਰਾਯਨਿਕੋ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਕਿਰ ਤਾਪਸਪਬ੍ਬਜ੍ਜੂਪਗਮਨਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਾਰਾਯਨਂ ਅਧੀਯਨ੍ਤਾ ਵਿਚਰਿਂਸੁ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਾਰਾਯਨਂ ਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਪਾਰਾਯਨਿਕੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪੁਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ਪੁਚ੍ਛਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਤੀਤਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਪੁਚ੍ਛਨਾਕਾਰਂ ਪਨ ਬੁਦ੍ਧਿਯਂ ਵਿਪਰਿਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵਮਾਹ।

ਪੁਚ੍ਛਾ ਚ ਨਾਮੇਸਾ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ ਦਿਟ੍ਠਸਂਸਨ੍ਦਨਾ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾ ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਾ ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਾ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਾ ਠਪਨੀਯਾ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਤਿ ਅਨੇਕਵਿਧਾ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਕਿਮਯਂ ਪੁਚ੍ਛਾ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਪੁਚ੍ਛਾ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾ ਚੇਤ੍ਥ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਭਾਗੋ, ਏਵਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਭਾਗੋਪਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੇ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਪੁਚ੍ਛਾਸਭਾਗੇਨ ਹਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਂ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪੁਚ੍ਛਂ ਉਦਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਵਿਚਯਨਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਕੇਨਾ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਕਰਣਵਚਨਂ। **ਸੂ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ, **ਸੂ**ਤਿ ਵਾ ਸਂਸਯੇ ਨਿਪਾਤੋ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਹਸ੍ਸ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਪੁਚ੍ਛਾਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਨਿਵੁਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤੋ। **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ। **ਇਚ੍ਚਾਯਸ੍ਮਾ ਅਜਿਤੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰਕਵਚਨਂ। **ਨਪ੍ਪਕਾਸਤੀ**ਤਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। **ਕਿਸ੍ਸਾਭਿਲੇਪਨਂ ਬ੍ਰੂਸੀ**ਤਿ ਕਿਂ ਅਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਭਿਲੇਪਨਂ ਵਦਸਿ। ''ਕਿਂ ਸ੍ਵਾਭਿਲੇਪਨ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਿਂ ਸੁ ਅਭਿਲੇਪਨਨ੍ਤਿ ਪਦਵਿਭਾਗੋ।

ਪਦਾਨੀਤਿ ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਹਿ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਪਦਾਨਿ, ਵਾਕ੍ਯਾਨਿ। **ਪੁਚ੍ਛਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕੋ ਪਞ੍ਹੋ**ਤਿ ਯਦਿਪਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਪੁਚ੍ਛਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਞਾਤੁਂ ਇਚ੍ਛਿਤੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥੋ ਏਕੋ ਏਵਾਤਿ ''ਏਕੋ ਪਞ੍ਹੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਮਾਹ **"ਏਕਵਤ੍ਥੁਪਰਿਗ੍ਗਹਾ"**ਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨਿਵਾਰਣਅਪ੍ਪਕਾਸਨਅਭਿਲੇਪਨਮਹਾਭਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਗਹਿਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਏਤੇ ਅਤ੍ਥਾ, ਤੇ ਪਨੇਕਂ ਲੋਕਂ ਪਤਿਗੁਣਭੂਤਾ, ਲੋਕੋ ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤੋਤਿ ਤਬ੍ਬਸੇਨ ਏਕੋਵਾਯਂ ਪਞ੍ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਲੋਕਾਧਿਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਕੋ ਪਨ ਸੋ ਲੋਕੋਤਿ? ਆਹ **"ਲੋਕੋ ਤਿਵਿਧੋ"**ਤਿਆਦਿ।

ਤਤ੍ਥ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਬਹੁਲਤਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾ **ਕਿਲੇਸਲੋਕੋ**। ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਪਰਿਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਰੂਪਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾ **ਭਵਲੋਕੋ**। ਆਨੇਞ੍ਜਸਮਾਧਿਬਹੁਲਤਾਯ ਵਿਸਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤ੍ਤਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਲੋਕੋ**। ਅਥ ਵਾ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨਂ ਕਿਲੇਸੋ, ਵਿਪਾਕਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਬਹੁਲਤਾਯ ਅਪਾਯੇਸੁ ਸਤ੍ਤਾ **ਕਿਲੇਸਲੋਕੋ**। ਤਦਞ੍ਞੇ ਸਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਭਾਵਤੋ **ਭਵਲੋਕੋ**। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਕੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਸਤ੍ਤਾ, ਸੋ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਲੋਕੋ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਲੋਕਸਮਞ੍ਞਾਤਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਇਧ ਨ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਚਤੁਰਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨ ਅਨ੍ਧਕਾਰੇਨ ਵਿਯ ਰਥਘਟਾਦਿਧਮ੍ਮਸਭਾਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਲਕ੍ਖਣਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤੋ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤੋ ਲੋਕੋ। **ਵਿਵਿਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਹੇਤੁ। ‘‘ਵਿਵਿਚ੍ਛਾ ਮਚ੍ਛਰਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਗਹੇ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਪਮਾਦਾ**ਤਿ ਪਮਾਦਹੇਤੁ। **ਜਪ੍ਪਾਭਿਲੇਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਜਪ੍ਪਾ ਤਣ੍ਹਾ ਅਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਮਕ੍ਕਟਾਲੇਪੋ ਵਿਯ ਮਕ੍ਕਟਸ੍ਸ ਅਭਿਲੇਪਨੰ ਸਿਲੇਸੋਤਿ ਬ੍ਰੂਮਿ। **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਆਦਿਕੰ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਪਦਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੰ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਏਵ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ** ਪੁਚ੍ਛਾਗਾਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ **“ਇਮੇਹੀ”**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਗਾਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪਦੇਹਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਾਨਿ। ਕਥਨ੍ਤਿ ਆਹ **“ਪਠਮ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿੰ। ਤੇਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਪੁਚ੍ਛੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਞ੍ਚ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਗਾਥਾਯ ਚ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿਵਰਿਤੁੰ **“ਕੇਨਸ੍ਸੂ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਨੀਵਰਣੇਹੀ’’ਤਿ ਪਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਪਾਕਟੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾ ਹਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ **“ਯਥਾਹਾ”**ਤਿਆਦਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨੇਨ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਞ੍ਹਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੇ ਅਨੁਗੀਤਿਵਿਚਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਥ **ਪਰਿਯਾਯਤੋ**ਤਿ ਕਾਰਣਤੋ। ਨੀਵਰਣਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਕਾਰਣਭਾਵਤੋ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਭਾਵਤੋ ਚ ਏਕੰਯੇਵ ਨੀਵਰਣੰ ਵਦਾਮਿ, ਨ ਪਨ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਨੀਵਰਣਸਭਾਵਾਨੰ ਅਭਾਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨੰ ਭਾਵੋ, ਏਵੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਸਤਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਸਬ੍ਬਸੋ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤੇਨਾਤਿ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋ’’ਤਿ ਪਦੇਨ। **ਪਠਮਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸਾ**ਤਿ ‘‘ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋ’’ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ। **ਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਯੋਜਿਤਾ, ਅਨੁਰੂਪਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਪੁਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪਤਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਚਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ‘‘ਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਨਿਵੁਤੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਵਿਚ੍ਛਾਪਮਾਦਾਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਨਿਵੁਤੋ ਏਵ ਹਿ ਨਪ੍ਪਕਾਸਤਿ। **ਵਿਵਿਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **“ਵਿਵਿਚ੍ਛਾ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ”**ਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ – ਯਥਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ‘‘ਨਿਚ੍ਚੰ ਅਨਿਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕੰਸਗ੍ਗਾਹਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਮਯੰ। ਅਯੰ ਪਨ ਅਨੇਕੰਸਗ੍ਗਾਹਭਾਵਤੋ ‘‘ਨਿਚ੍ਚੰ ਨੁ ਖੋ ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਨੁ ਖੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਵਿਧੰ ਵਿਰੁਦ੍ਧੰ ਵਾ ਇਚ੍ਛਤਿ ਏਸਤੀਤਿ ਵਿਵਿਚ੍ਛਾਤਿ । **“ਸੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ”**ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਪ੍ਪਕਾਸਨਸ੍ਸ ਵਿਵਿਚ੍ਛਾਪਮਾਦਾਨੰ ਕਾਰਣਭਾਵੰ ਵਿਵਰਤਿ। **ਸੁਕ੍ਕੇ ਧਮ੍ਮੇ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਨ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਤਿ। **ਨਪ੍ਪਕਾਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਿਯਮਾਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਪਕਾਸੰ ਲੋਕੇ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤੰ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਭਿਲਿਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਮਕ੍ਕਟਾਲੇਪੋ ਵਿਯ ਮਕ੍ਕਟੰ ਦਾਰੁਸਿਲਾਦੀਸੁ ਪੁਰਿਸੰ ਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯੇ ਅਲ੍ਲੀਯਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਸਤ੍ਤਿਬਹੁਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਆਸਙ੍ਗਬਹੁਲਸ੍ਸ। **ਏਵੰ ਅਭਿਜਪ੍ਪਾਤਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਯਿਨੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ। **ਲੋਕੋ ਅਭਿਲਿਤ੍ਤੋ** ਸਿਲੇਸੇਨ ਮਕ੍ਖਿਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਭਾਯਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਭਯੰ। ਮਹਨ੍ਤੰ ਭਯੰ **ਮਹਬ੍ਭਯੰ**। ਤੇਨੇਵਾਹ – **“ਦੁਕ੍ਖਮਸ੍ਸ ਮਹਬ੍ਭਯ”**ਨ੍ਤਿ। ਦੁਕ੍ਖੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਵਿਭਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਤਿਸ੍ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਤਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਓਧਸੋ**ਤਿ ਕਦਾਚਿ ਅਤ੍ਤੂਪਕ੍ਕਮਮੂਲਾਯ ਕਦਾਚਿ ਪਰੂਪਕ੍ਕਮਮੂਲਾਯਾਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਮੁਚ੍ਚਨਕਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰਾ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਓਧਸੋ ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚੀਤਿ ਏਵੰ ਆਕਡ੍ਢਤਿ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾਯ** ਮੁਚ੍ਚਨਕਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਬਹੁਲਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਅਰੂਪਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾ। **ਅਪ੍ਪਾਬਾਧਾ**ਤਿ ਪਦੰ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਮੁਚ੍ਚਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨੰ। **ਦੀਘਾਯੁਕਾ**ਤਿ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾਯ। ਅਰੂਪਦੇਵਾ ਹਿ ਲੋਕੇ ਵਿਸੇਸਤੋ ਦੀਘਾਯੁਕਾਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਮੁਚ੍ਚਨਮਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾਪਿ ਸਙ੍ਖਤਤ੍ਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਸਭਾਵਾ ਏਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਤੋ ਮੁਚ੍ਚਨਮਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕੰ, ਤੰ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਉਪਾਦਿ, ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਟਤ੍ਤਾ ਚ ਰੂਪੰ। ਉਪਾਦਿਸ੍ਸ ਸੇਸੰ ਉਪਾਦਿਸੇਸੰ, ਤੰ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ, ਤਾਯ **ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ**, ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤਲਕ੍ਖਣੇ ਚਾਯੰ ਕਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂਤਿ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਯਨਮਤ੍ਤਂ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਕਲਲੋਕਬ੍ਯਾਪਿਨੀ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਨੀ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਲੋਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। ਤੇਨ ''ਦੁਕ੍ਖਮਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਲੋਕਸ੍ਸ ਨੀਵਰਣਾਦੀਨਿ ਅਜਾਨਨ੍ਤੇਨ, ਸਮਯਨ੍ਤਰਪਰਿਚਯੇਨ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਸਂਸਯਪਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨ ਏਕਂਸੇਨੇਵ ਬ੍ਯਾਕਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਤਾ, ਸਾ ਚ ਅਜਾਨਨਸ੍ਸ, ਸਂਸਯਸ੍ਸ ਵਾ ਨੀਵਰਣਾਦਿਵਿਸਯਤਾਯ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਨੀਵਰਣਾਦੀਨਂ ਲੋਕੋ ਆਧਾਰਭਾਵੇਨ ਗਾਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਏਕੋ ਪਞ੍ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਚਯੋ। ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੋਪਿ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਿਨੀ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਿਨੀ ਚਾਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਚਯੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਵਂ ਏਕਾਧਾਰਂ ਪੁਚ੍ਛਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਨੇਕਾਧਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਵਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਧੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਧੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਆਯਤਨੇਸੁ। **ਸੋਤਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਸੋਤਾ। **ਕਿਂ ਨਿਵਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਕਿਂ ਆਵਰਣਂ ਕਾ ਰਕ੍ਖਾ। **ਸਂਵਰਂ ਬ੍ਰੂਹੀ**ਤਿ ਤਂ ਨੇਸਂ ਨੀਵਰਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਂਵਰਂ ਕਥੇਹਿ। **ਕੇਨ ਸੋਤਾ ਪਿਧੀਯਰੇ**ਤਿ ਕੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਤਣ੍ਹਾਦਿਸੋਤਾ ਪਿਧਿਯਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪਦਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਂ ਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨੇਵ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਤੇ ਦ੍ਵੇ ਪਞ੍ਹਾਤਿ ਯਦਿਪਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾਕ੍ਯਾਨਿ। ਞਾਤੁਂ ਇਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦੁਵਿਧਤ੍ਤਾ ਤੇ ਦ੍ਵੇ ਪਞ੍ਹਾ। ਕਸ੍ਮਾਤਿ ਚੇ? **"ਇਮੇਹਿ ਬਹ੍ਵਾਧਿਵਚਨੇਨ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਇਮੇ ਏਤਾਯ ਗਾਥਾਯ ਗਹਿਤਾ ਅਤ੍ਥਾ ਯਸ੍ਮਾ ਬਹੂਨਿ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਵਚਨੇਨ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਦ੍ਵੇ ਪਞ੍ਹਾਤਿ। ਏਕਤੋ ਉਪਰਿ ਬਹੂਤਿ ਹਿ ਸਾਸਨਵੋਹਾਰੋ, ਤਮੇਵ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਦੁਵਿਧਤ੍ਥਵਿਸਯਤਂ ਵਿਵਰਿਤੁਂ **"ਏਵ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਾਹਿ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾਹਿ ਪਾਣਵਧਾਦੀਹਿ ਏਵ ਵਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਹੇਤੁਭੂਤਾਹਿ ਆਪਦਾਹਿ **ਸਮਂ** ਸਹ, ਸਬ੍ਬਥਾ ਵਾ ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਆਪਨ੍ਨੋ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟੋ। ਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤੇਹਿ ਦਸਹਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਹਿ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਚ, ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਆਪਨ੍ਨਾਕਾਰਂ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਾਕਾਰਞ੍ਚ ਬੁਦ੍ਧਿਯਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ – **"ਏਵਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਏਵਂ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾ"**ਤਿ। ਵੋਦਾਯਤਿ ਸੁਜ੍ਝਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਵੋਦਾਨਂ,** ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਏਤੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਪਵਤ੍ਤਤੋ ਚਾਤਿ **ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ,** ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ।

ਅਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਸਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਅਭਿਜ੍ਝਾ**ਤਿਆਦਿ ਅਸਮਾਧਾਨਹੇਤੁਦਸ੍ਸਨਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਏਵਂ ਅਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸਾ"**ਤਿ। **"ਯਥਾਹ ਭਗਵਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਧਾਪਿ ਅਨੁਗੀਤਿਵਿਚਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸੋਤਾਨਂ ਸਵਨਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਅਨੁਰੋਧਵਸੇਨੇਵਾਤਿ ਆਹ – **"ਸਵਤਿ ਮਨਾਪਿਕੇਸੁ ਰੂਪੇਸੂ"**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਸੋਤਾਨਂ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਉਪਚਾਰਵਸੇਨ ਸਯਂ ਸਵਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ। **ਸਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਾ। **ਸਬ੍ਬਥਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਇਦਂ ਵੋਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ''ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਵਿਘਾਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵੋਦਾਨਂ।

ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਗਾਥਾਯ **ਸਤਿ ਤੇਸਂ ਨਿਵਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਗਤਿਯੋ ਸਮਨ੍ਵੇਸਮਾਨਾ ਤੇਸਂ ਸੋਤਾਨਂ ਨਿਵਾਰਣਨ੍ਤਿ। **ਸੋਤਾਨਂ ਸਂਵਰਂ ਬ੍ਰੂਮੀ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਸਤਿਂ ਸੋਤਾਨਂ ਸਂਵਰਂ ਬ੍ਰੂਮਿ। **ਪਞ੍ਞਾਯੇਤੇ ਪਿਧੀਯਰੇ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਪਟਿਵੇਧਸਾਧਿਕਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਏਤੇ ਸੋਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਿਧਿਯਨ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਅਪ੍ਪਦਾਨਵਸੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਾਵਿਞ੍ਛਤੀਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਾ ਨਾਕਡ੍ਢਤਿ। ਅਨੁਸਯਪ੍ਪਹਾਨਂ ਇਧ ਪਿਧਾਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਸਯਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤੀ"**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਸਯਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨੁਸਯਾਭਾਵੇ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਅਨੁਸਯੇਸੂ"**ਤਿਆਦਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਉਪਮਾਯ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ **"ਤਂ ਯਥਾ ਖਨ੍ਧਵਨ੍ਤਸ੍ਸਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਸੋਤਾਨਂ ਨਿਵਾਰਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਂਵਰਂ ਪਿਧਾਨਞ੍ਚ ਅਜਾਨਨ੍ਤੇਨ ਤਤ੍ਥ ਵਾ ਸਂਸਯਿਤੇਨ ਏਕਂਸਿਕਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਤਾਤਿ ਇਧ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਚਯੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋ''ਤਿ ਗਾਥਾਯ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩੯; ਚੂਲਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੫੭, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੪੫) ਸਤਿਪਿ ਨਿਵਾਰਣਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇ ਏਕੋ ਪਞ੍ਹੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਤਾਵ ਸੋਤਾਨਂਯੇਵ ਸਂਵਰੋ ਪਿਧਾਨਞ੍ਚ ਪੁਚ੍ਛਿਤਨ੍ਤਿ ਸੋਤੇ ਏਕਤ੍ਤਵਸੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਏਕਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਏਕੋ ਪਞ੍ਹੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। ਸੋਤਾਨਂ ਵਾ ਬਹੁਭਾਵਤੋ ਬਹੂਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾ ਸੋਤਾ, ਤਤ੍ਤਕਾ ਪਞ੍ਹਾਤਿ। ਯੇਨ ਪਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਸਵਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸੋਤਾ''ਤਿ ਗਾਥਾਯਂ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੦; ਚੂਲਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੫੯, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੩; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੪੫) ਸੋਤੇ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਸਂਵਰਪਿਧਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ''ਦ੍ਵੇ ਪਞ੍ਹਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਪਠਮਗਾਥਾਯਂ ਸਤਿਪਿ ਨਿਵਾਰਣਾਦੀਨਂ ਲੋਕਾਧਾਰਭਾਵੇ ਲੋਕਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਨਿਵਾਰਣਾਦੀਨਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਞ੍ਹਾਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਚ੍ਛਕੋ ਨ ਕੇਵਲਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤ੍ਤਨਾ ਰਚਿਤਨਿਯਾਮੇਨੇਵ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਦੇਸਨਾਕਾਲੇ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਂ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਯਾਨਿ ਸੋਤਾਨੀ''ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ **"ਪਞ੍ਞਾ ਚੇਵ ਸਤਿ ਚਾ"**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਾਯਂ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਯਾ ਚ ਸਤਿ ਯਞ੍ਚ ਤਦਵਸੇਸਂ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਏਤਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਕਤ੍ਥ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਏਤਂ ਮੇ ਪੁਟ੍ਠੋ ਪਬ੍ਰੂਹੀਤਿ।

ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਗਾਥਾਯਂ ਪਨਸ੍ਸ ਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਸਤਿਯੋ ਨਾਮੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾ ਵਿਸੁਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਂ ਮਂ ਤ੍ਵਂ, ਅਜਿਤ, ਏਤਂ ਪਞ੍ਹਂ ਅਪੁਚ੍ਛਿ – ''ਕਤ੍ਥੇਤਂ ਉਪਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਗਾਥਾਯਂ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੨; ਚੂਲਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੬੧, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੫; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੧, ੪੫), ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਅਸੇਸਂ ਉਪਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਂ ਤੇ ਵਦਾਮਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੇਨ ਸਹੇਵ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਚਰਿਮਂ ਏਤ੍ਥੇਤਂ ਉਪਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਏਤ੍ਥੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਏਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧਂ ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਅਯਂ ਪਞ੍ਹੇ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਂ ਪੁਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਗਾਥਾਯਂ ਸੋਤਾਨਂ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੁਸਯਪ੍ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਤਿ ਪਞ੍ਞਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਪ੍ਪਹਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾਸਤੀਸੁ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਸੁ ਤਾਸਂ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਨਾਮਰੂਪੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਵਟ੍ਟਤਿ ਏਵ। ਕਤ੍ਥ ਨੁ ਖੋ ਇਮਾਸਂ ਸਨਿਸ੍ਸਯਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਸਤੀਨਂ ਅਸੇਸਨਿਰੋਧੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਯਂ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਤਾਤਿ ਆਹ – **"ਅਯਂ ਪਞ੍ਹੇ...ਪੇ॰... ਧਾਤੂ"**ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਨੁਸਨ੍ਧੀਯਤਿ ਦੇਸਨਾ ਏਤਾਯਾਤਿ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿ।

ਯਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਟਿਪਦਂ ਸਹ ਵਿਸਯੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤੀਣਿ ਚ ਸਚ੍ਚਾਨੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਙ੍ਖਤਾਨੀ**ਤਿ ਸਮੇਚ੍ਚ ਸਮ੍ਭੁਯ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਕਤਾਨੀਤਿ ਸਙ੍ਖਤਾਨਿ। **ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਾਨੀ**ਤਿ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਸਭਾਵਾਨਿ। **ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਮੁਦਯੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨਂ। ਨਿਰੋਧੋ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਨਿਰੋਧੋ ਅਸਙ੍ਖਤੋ"**ਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਨ ਸਙ੍ਖਤੋਤਿ **ਅਸਙ੍ਖਤੋ**। ਸਹ ਵਿਸਯੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਹਾਯਕਸਭਾਵੇਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਹਾਯਕਵਿਭਾਗਮੁਖੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਤ੍ਥ ਸਮੁਦਯੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਸੇਸਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਨਾਵਸੇਸਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਯਞ੍ਚ ਸੇਸ-ਸਦ੍ਦੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਮਾਨੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਏਵਂ ਏਤੇਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਸਭਾਵਾ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ ਏਵਾਤਿ। ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਰਵਸੇਸਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਪਦੇਸੁਪਿ ਨਿਰਵਸੇਸ-ਸਦ੍ਦੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ । ਸਾਵਸੇਸਞ੍ਹਿ ਪੁਰਿਮਮਗ੍ਗਦ੍ਵਯੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਇਤਰੇਹਿ ਪਨ ਨਿਰਵਸੇਸਨ੍ਤਿ। **ਤੇਧਾਤੁਕੇ ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਸਂਯੋਜਨਾਨੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਤੇਧਾਤੁਕੇ**ਤਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਵਿਸਯਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਤਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੧੨. ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਯਾਤਿ ਤਂ ਪਹਾਯਕਂ ਪਤ੍ਵਾ। **ਯਂ ਪਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਇਦਂ ਖਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਨ ਞਾਣੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ ''ਖੀਣਾ ਮੇ ਜਾਤੀ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜਾਤਿਯਾ ਖੀਣਭਾਵਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਇਦਂ ਏਵਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਸ੍ਸ

ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤੰ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞਾਣੰ ਖਯੇ ਞਾਣੰ ਨਾਮ। **ਨਾਪਰੰ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾਤਿ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ **ਯਨ੍ਤਿ** ਆਨੇਤਬ੍ਬੰ ''ਯੰ ਨਾਪਰੰ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾਤਿ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ। **ਇਦੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਇਧਾਪਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞਾਣਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯੰ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕ੍ਕਣ੍ਡ ੧੩੫-੧੪੨) ਪਨ ''ਖਯੇ ਞਾਣੰ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਕਰੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ। ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਭੂਤੇ ਤੰਤੰਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਅਰਿਯਫਲੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ। ਇਧ ਪਨ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞਾਣਵਸੇਨੇਵ ਵਿ◌ਭਤ੍ਤੰ। ਤੇਨੇਵ◌ਾਹ – **"ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵ◌ੇ ਞਾਣਾਨਿ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿ◌ਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**"ਨ੍ਤਿ, **"ਆਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਕੇਤੇਨ ਦ੍ਵ◌ੇ ਨਾਮਾਨਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀ**"ਤਿ ਚ।

ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਫਲੇਸੁ, ਉਪਰਿਮੇਸੁ ਚ ਤੀਸੁ ਮਗ੍ਗੇਸੁ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪਿ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਵਿ◌ਯ ਪਠਮਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਗ੍ਗਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਯਞ੍ਚ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਏਤੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ ਵਿ◌ਯ ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਹਿ ਅਗ੍ਗਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਦਵਸੇਸਫਲਧਮ੍ਮਾਪਿ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਕੋ ਪਨ ਵ◌ਾਦੋ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਏਕਾ ਪਞ੍ਞਾ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿ◌ਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਏਕਾ, ਕਥੰ ਦ੍ਵਿ◌ਧਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **"ਅਪਿ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਆਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਕੇਤੇਨਾ**ਤਿ ਖਯੇ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਤਿ ਇਮਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮਞ੍ਞਾਯ। **ਸਾ ਪਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸੋਤਾਨੰ ਪਿਧਾਨਕਿਚ੍ਚਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਪਜਾਨਨਸਭਾਵ◌ੇਨ ਪਞ੍ਞਾ। ਇਤਰਾ ਪਨ **ਯਥਾਦਿਟ੍ਠੰ** ਯਥਾਗਹਿਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ **ਅਪਿਲਾਪਨਟ੍ਠੇਨ** ਓਗਾਹਨਟ੍ਠੇਨ **ਸਤੀ**ਤਿ।

੧੩. ਏਵ◌ੰ ''ਪਞ੍ਞਾ ਚੇਵ ਸਤਿ ਚਾ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿ◌ਵਰਿਤ੍ਵ◌ਾ ਇਦਾਨਿ ''ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿ◌ਵਰਨ੍ਤੋ **"ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਇਦੰ ਨਾਮਰੂਪ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਵਿ◌ਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ ਪਾਕਟਨਾਮਰੂਪਮੇਵ ਵਿ◌ਭਾਵ◌ੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਯੇ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਹਿ ਸਹਚਰਣਾਦਿਨਾ ਤਦਞ੍ਞੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਚ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਨਾਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਮੇਵ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ **"ਨਾਮਰੂਪੰ ਵਿ◌ਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਪਨ ਰੂਪੰ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦੰ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ। ਪਚੁਰਜਨਸ੍ਸ ਪਨ ਅਵਿ◌ਭਾਗੇਨ ਗਹਣੀਯਸਭਾਵ◌ੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਗਾਥਾਯ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾਤਿ ਤੰ ਚਤੁਰਿਦ੍ਧਿਪਾਦਮੁਖੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾਮੂਲਭੂਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਸਤਿਪਞ੍ਞਾਹਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਸਤਿ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**"ਤਿ ਆਹ। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਗਤਿਯੋ ਸਮਨ੍ਵ◌ੇਸਮਾਨਾ ਸਤਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸਮਾਧਿੰ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ। ਸਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਹਾਨੰ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਸਤਿ ਦ੍ਵ◌ੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚਾ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਅਨੁਸਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤਵਿ◌ਧਾਯਿਨੀ ਪਞ੍ਞਾ ਸਿਜ੍ਝਮਾਨਾ ਨ ਵਿ◌ਨਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵ◌ੀਰਿਯੰ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ – **"ਪਞ੍ਞਾ ਦ੍ਵ◌ੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚ ਵ◌ੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚਾ**"ਤਿ।

ਯਾ ਇਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੂਤਿ ਇਮੇਸੁ ਸਤਿਆਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇਸੁ ਤੰਸਹਜਾਤਾ ਏਵ ਯਾ ਸਦ੍ਦਹਨਾ। ''ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹੀ''ਤਿਪਿ ਪਾਲ਼ਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ, ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਭਿਪ੍ਪਸਾਦਲਕ੍ਖਣਾ ਸਦ੍ਧਾ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮਤਾਸਭਾਵਸ੍ਸ ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿ◌ਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਯਾ ਸਦ੍ਧਾਧਿਪਤੇਯਜਾ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ, ਅਯੰ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀ"ਤਿ। ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਵਿ◌ਪਸ੍ਸਨਾਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ। **ਇਦੰ ਪਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿ◌ਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਸਾਧਕੋ ਸਮਾਧਿ ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋ ਪਜਹਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਕਤ੍ਵ◌ਾ। ''ਪਧਾਨ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਅਗ੍ਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਸਮਾਧਿ ਏਕੋਦੀ''ਤਿ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤਿ।

"ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ"ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਾਯਵਚੀਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸੀਸੇਨ ਤੰਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਾ ਵ◌ੀਰਿਯਸਙ੍ਖਾਰਾਵ ਗਹਿਤਾ। ਤੇ ਹਿ ਯਾਵ ਭਾਵਨਾਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿ ਤਾਵ ਏਕਰਸੇਨ ਸਰਣਤੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਬ੍ਬਤੋ ਚ **ਸਰਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ**"ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾ ''ਏਵ◌ੰ ਮੇ ਭਾਵਨਾ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਯਥਾ

ਇਚ੍ਛਿਤਾ, ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ। **ਤਦੁਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਨ੍ਤਿ ਤਂ ਉਭਯਂ। ਉਭਯਮੇਵ ਹਿ ਉਪਚਾਰਵਸੇਨ ਅਦ੍ਵਯਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ "**ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪ੍ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਉਪਚਾਰਵਸੇਨ ਭਿਨ੍ਨਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵੋਹਰਨ੍ਤਿ, ਯਥਾ ''ਸਿਲਾਪੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਸਰੀਰ''ਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਸਮਿਜ੍ਝਤਿ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਵਾ ਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਉਕ੍ਕਂਸਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਾਦੋ, ਪਠਮੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ **ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ,** ਇਦ੍ਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਤਿਯੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯੋਤਿ **ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ**। ਤੇਨ ਹਿ ਉਪਰੂਪਰਿਵਿਸੇਸਸਙ੍ਖਾਤਂ ਇਦ੍ਧਿਂ ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ। **ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਞ੍ਚ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗੀ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ। ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ **ਵਿਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ।

ਵਿਵੇਕਤ੍ਥਾ ਏਵ ਹਿ ਵਿਰਾਗਾਦਯੋ, ਕੇਵਲਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਦੁਵਿਧੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ। ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਭਾਵੇਨ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕੇ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾਨਯੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਂ ਪਠਮਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ। **ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਪਰਿਣਾਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਵਚਨੇਨ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਤ੍ਥਂ ਪਰਿਣਮਨ੍ਤਂ ਪਰਿਣਤਞ੍ਚ ਪਰਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਪਰਿਪਕ੍ਕਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗੀ ਯਥਾ ਪਠਮੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਕਿਲੇਸਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਤ੍ਥਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਤ੍ਥਞ੍ਚ ਪਰਿਪਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾ ਚ ਪਰਿਪਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਨਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ। ਸੇਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਯਥਾ ਛਨ੍ਦਂ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਸਮਾਧਿ **ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿ**। ਏਵਂ ਵੀਰਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵੀਮਂਸਂ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਸਮਾਧਿ **ਵੀਮਂਸਾਸਮਾਧੀ**ਤਿ।

੧੪. ਨ ਕੇਵਲਂ ਚਤੁਤ੍ਥਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਏਵ ਸਮਾਧਿਞਾਣਮੂਲਕੋ, ਅਥ ਖੋ ਸਬ੍ਬੋਪੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਸਬ੍ਬੋ ਸਮਾਧਿ ਞਾਣਮੂਲਕੋ ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਸ੍ਮਾ ਸੋ ਏਵ ਵੀਮਂਸਾਸਮਾਧੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ? ਵੀਮਂਸਂ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਮੂਲਕੋ**। ਅਧਿਗਮਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ**। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿ**। ਅਥ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਮੂਲਕੋ**। ਉਪਚਾਰਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ**। ਅਪ੍ਪਨਾਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿ**। ਉਪਚਾਰਪਞ੍ਞਾਯ ਵਾ **ਞਾਣਮੂਲਕੋ**। ਅਪ੍ਪਨਾਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ**। ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਾਯ **ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਥਾ ਪੁਰੇਤਿ ਯਥਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਪੁਰੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯੇਸੁਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਖਨ੍ਧਂ ਖਨ੍ਧੂਪਨਿਬਦ੍ਧਞ੍ਚ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਅਨਾਗਤਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯੇਸੁਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਖਨ੍ਧਂ ਖਨ੍ਧੂਪਨਿਬਦ੍ਧਞ੍ਚ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਥਾ ਪਚ੍ਛਾਤਿ ਯਥਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਅਨਾਗਤੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਦਿਵਸੇਸੁ ਪਰਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾ ਪੁਰੇ ਅਤੀਤੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਦਿਵਸੇਸੁ ਪਰਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਥਾ ਦਿਵਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਦਿਵਸਭਾਗੇ ਸੂਰਿਯਾਲੋਕੇਨ ਅਨ੍ਧਕਾਰਸ੍ਸ ਵਿਧਮਿਤਤ੍ਤਾ ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਪਾਥਗਤਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ

ਰੂਪਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਂ। **ਤਥਾ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਤਿ** ਤਥਾ ਰਤ੍ਤਿਭਾਗੇ ਚਤੁਰਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਪਿ ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਯਥਾ ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾ ਦਿਵਾਤਿ ਯਥਾ ਚ ਰਤ੍ਤਿਯਂ ਤਥਾ ਦਿਵਾਪਿ ਅਤਿਸੁਖੁਮਂ ਕੇਨਚਿ ਤਿਰੋਹਿਤਂ ਯਞ੍ਚ ਅਤਿਦੂਰੇ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਰੂਪਂ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਚ ਰੂਪਾਯਤਨੇ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਥਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨੇ ਚ ਨੇਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਇਤਿ ਵਿਵਟੇਨ ਚੇਤਸਾ"**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣਸ੍ਸ ਪਾਰਿਬਨ੍ਧਕਕਿਲੇਸੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟੇਨ, ਅਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵ ਸਪ੍ਪਭਾਸਂ ਚਿਤ੍ਤਂ। ਏਤੇਨੇਵ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨੀਤਿ ਆਹ **"ਕੁਸਲਾਨੀ"**ਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤਸਹਭੂਨੀ**ਤਿਆਦਿ ਤੇਸਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਥਾ **"ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚਾ"**ਤਿਆਦਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ''ਨ ਕੇਵਲਂ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਏਵ, ਅਥ ਖੋ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਹੇਤੁਕਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ। **ਹੇਤੂ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕੋ। **ਅਨਾਹਾਰਨ੍ਤਿ** ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਂ। **ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤਨ੍ਤਿ** ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਭੂਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਏਵ ਅਪਤ੍ਥਿਤਂ। ਤਤੋ ਏਵ **ਅਪ੍ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਂ** ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਤਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਏਵਂ ਨਾਮਰੂਪਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਨੋ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵਾ **ਅਹੇਤੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ**। ਸੇਸਂ ਪਾਕਟਮੇਵ। ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਵਂ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਪੁਚ੍ਛਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਚ ਪੁਚ੍ਛਾ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਇਦਾਨਿ ਤਾ ਸਹ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯੇ ਚ ਸਙ੍ਖਾਤਧਮ੍ਮਾਸੇ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਪਦਤ੍ਥੋ – **ਸਙ੍ਖਾਤਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਪਰਿਵੀਮਂਸਿਤਧਮ੍ਮਾ, ਅਰਹਤਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਸੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਸੀਲਾਦੀਨਿ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਾ ਅਵਸੇਸਾ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ। **ਪੁਥੂ**ਤਿ ਬਹੂ ਸਤ੍ਤਜਨਾ। **ਤੇਸਂ ਮੇ ਨਿਪਕੋ ਇਰਿਯਂ, ਪੁਟ੍ਠੋ ਪਬ੍ਰੂਹੀ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਸੇਖਾਸੇਖਾਨਂ ਨਿਪਕੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਤ੍ਵਂ ਭਗਵਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਮੇ ਬ੍ਰੂਹੀਤਿ। ਸੇਸਂ ਪਾਲਿਵਸੇਨੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ।

੧੫. ਕਿਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ, ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੇਖਾਸੇਖਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਪ੍ਪਹਾਨਯੋਗੇਨਾ**ਤਿ ਸੇਖੇ ਅਸੇਖੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਪ੍ਪਹਾਨੇ ਚ ਪੁਚ੍ਛਨਯੋਗੇਨ, ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਧਿਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਗਾਥਾਯਂ **ਕਾਮੇਸੁ ਨਾਭਿਗਿਜ੍ਝੇਯਜਾ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਨ ਨ ਅਭਿਗਿਜ੍ਝੇਯਜ। **ਮਨਸਾਨਾਵਿਲੋ ਸਿਯਾ**ਤਿ ਬਜਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਯੋ ਚ ਮਨਸੋ ਆਵਿਲਭਾਵਕਰੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨਾਵਿਲੋ ਭਵੇਯਜ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਰਿਤੁਲਿਤਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲੋ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਆਦੀਹਿ ਚ ਸਤੋ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ ਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਮਭਿਕ੍ਖੁਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ ਚ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਕੁਸਲੋ…ਪੇ॰… ਪਰਿਬ੍ਬਜੇ"**ਤਿ ਆਹਾਤਿ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ।

ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਪੁਚ੍ਛਾਗਾਥਾਯਂ ''ਨਿਪਕੋ''ਤਿ ਪਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਭਗਵਤੋ ਚ ਨੇਪਕ੍ਕਂ ਉਕ੍ਕਂਸਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ ਤਾਵ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਭੇਦੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਸੇਖਾਸੇਖਪਟਿਪਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਭਗਵਤੋ ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸੇਖਾਸੇਖਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦੇਸਨਾਕੋਸਲ੍ਲਮੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਕੋ ਚਾ**ਤਿ ਕ੍ਵ ਚ, ਕਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸਯੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਵਿਸਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਚਾ"**ਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ ਨਾਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ''ਸਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਖਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸਯੇ ਯੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ, ਸੋ ਪਟਿਘਾਤੋਤਿ, ਏਤੇਨ

ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵਤੰ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਵਿਭਾਵਨੇਨ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਞ੍ਚ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤਿ।

ਅਞ੍ਞਾਣੰ ਅਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਤੰ ਪਟਿਘਾਤੰ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕੋ ਹਿ ਸਮ੍ਮੋਹੋ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਪਟਿਘਾਤੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਿੰ ਵਿਸਯੇ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਰਹੰ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਘਾਤੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਹ – ''ਯੰ ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਚਾ''ਤਿ। **ਯਥਾ ਇਧ ਪੁਰਿਸੋ**ਤਿਆਦਿ ਉਪਮਾਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਤ੍ਰਿਦੰ ਓਪਮ੍ਮਸੰਸਨ੍ਦਨੰ – ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਸਬ੍ਬੋ ਲੋਕੋ, ਤਾਰਕਰੂਪਾਨਿ ਵਿਯ ਛ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਤਾਰਕਰੂਪਾਨੰ ਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਯ ਲੋਕਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿ ਯਥਾਰਹੰ ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਜਾਨਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਤਾਰਕਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ''ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਸਤਾਨਿ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਗਣਨਸਙ੍ਕੇਤੇਨ ਅਜਾਨਨੰ ਵਿਯ ਲੋਕਸ੍ਸ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਥਞ੍ਚਿ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਾਨਵਬੋਧੋਤਿ। ਸੇਸੰ ਪਾਕਟਮੇਵ।

ਇਦਾਨਿ ਯੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਭਗਵਤਾ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਅਜਿਤਸ੍ਸ ਸੇਖਾਸੇਖਪਟਿਪਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੰ ਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿਭਜਿਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਸੇਖੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ। **ਸੇਖੇਨਾ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਏਤਸ੍ਸ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਸੇਖੋ, ਤੇਨ ਸੇਖੇਨ। **ਦ੍ਵੀਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ**ਤਿ ਦੁਵਿਧੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੀਯੇਸੂ**ਤਿ ਦੋਸੇਨ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਯਤ੍ਥ ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬੰ, ਤੇਸੁ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਪਟਿਘਟ੍ਠਾਨੀਯੇਸੂ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਗੇਧਪਟਿਸੇਧਚੋਦਨਾਯੰ ਗੇਧਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਦੋਸੋ ਗੇਧੇ ਸਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਤਤੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤਾ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਗਵਤਾ ''ਕਾਮੇਸੁ ਨਾਭਿਗਿਜ੍ਝੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੫; ਚੂਲਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੬੪, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੫-੧੭) ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਤਤ੍ਥ ਯਾ ਇਚ੍ਛਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਗੇਧਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਦੋਸਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤਾ ਗਾਥਾਯ ਦੁਤਿਯਪਾਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਦੁਤਿਯਪਾਦੇਨ ਹਿ ਸੇਸਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭੇਦਤੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਸਬ੍ਬੇ ਸੰਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮੇ ਚਤੁਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਮੁਖੇਨ ਸੇਖਪਟਿਪਦੰ ਮਤ੍ਥਕੰ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਸੇਖੋ ਅਭਿਗਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਾਵਿਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਆਵਿਲਾਨੰ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨੰ ਅਭਾਵੇਨ ਅਨਾਵਿਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ। ਤਤੋ ਏਵ ਚ **ਅਨਭਿਗਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਵਾਯਮਤਿ,** ਵੀਰਿਯੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਕਥੰ ਵਾਯਮਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਸੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸੋ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਿਵਿਸੇਸਤ੍ਥਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਸੇਕ੍ਖੋ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ। **ਪਾਪਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਲਾਮਕਾਨੰ। **ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤੀ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਕੁਸਲਚ੍ਛਨ੍ਦੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। **ਵਾਯਮਤੀ**ਤਿ ਪਯੋਗਪਰਕ੍ਕਮੰ ਕਰੋਤਿ। **ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਵੀਰਿਯੰ ਕਰੋਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਹਜਾਤਵੀਰਿਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਪਦਹਤੀ**ਤਿ ਪਧਾਨਵੀਰਿਯੰ ਕਰੋਤਿ। ਵਾਯਮਤੀਤਿਆਦੀਨਿ ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਆਸੇਵਨਾਭਾਵਨਾਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮਸਾਤਚ੍ਚਕਿਰਿਯਾਹਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਾਪਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਅਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੰ ਆਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਪਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਪਜਹਨਤ੍ਥਾਯ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਉਪ੍ਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ। **ਠਿਤਿਯਾ**ਤਿ ਠਿਤਤ੍ਥੰ। **ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯਾ**ਤਿ ਅਨਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ । **ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯਾ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਭਾਵਾਯ। **ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪੁਲਭਾਵਾਯ। **ਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਵਡ੍ਢਿਯਾ। **ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਪੂਰਣਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਅਯੰ ਤਾਵ ਪਦਤ੍ਥੋ।

੧੬. **"ਕਤਮੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ ਚ ਯਾਦਿਸਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਯਾਦਿਸਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਇਮੇ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਅਨਨੁਭੂਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ

ਨਾਮ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਹਿ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸੰਸਾਰੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਤ੍ਤੁਯਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀ**ਤਿ ਅਨੁਸਯਾ ਏਵ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਮੂਲਭਾਵਤੋ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਲੋਭਾਦਯੋ ਏਵ। ਇਮੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸਯਾ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਟਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿਆਦਿਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪਰਿਯਾਯਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਨਾਮਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ, ਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਮੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਇਮੇ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਕੁਸਲ**ਸਦ੍ਦੋ ਚੇਤ੍ਥ **ਬਾਹਿਤਿਕਸੁਤ੍ਤੇ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੮ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਅਨਵਜ੍ਜਪਰਿਯਾਯੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਇਮੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਇਮੇ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ।

ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਯ ਸੁਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਆਹ – “**ਯੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਾਰੇਤਿ, ਇਦੰ ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**”ਨ੍ਤਿ। ਅਨਵਜ੍ਜਸੁਖਪਦਟ੍ਠਾਨੇਨ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪਪਚ੍ਚਯੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸੁਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ – “**ਯੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਾਰੇਤਿ, ਇਦੰ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**”ਨ੍ਤਿ। ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਰਾਪਰਾਧੰ ਸੁਖੇਨ ਸਹਤੀਤਿ ਵੀਰਿਯੇਨ ਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸੁਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋਤਿ ਆਹ – “**ਯੇਨ ਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਾਰੇਤਿ, ਇਦੰ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**”ਨ੍ਤਿ। ਸਮਾਧਿਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਯਥਾਸਕੰਪਟਿਪਕ੍ਖਪ੍ਪਹਾਨੰ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ – “**ਯੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ**”ਤਿਆਦਿ।

ਏਤੇਸੰ ਯਥਾਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਸਵਿਸਯੇ ਜੇਟ੍ਠਕਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਕਤ੍ਥ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਸੇਖਾਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸੇਖਾ ਧਮ੍ਮਾ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਏਵੰ ਸੇਖੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਸੇਖਪਟਿਪਦੰ ਨਿਗਮੇਤਿ।

੧੭. ਏਵੰ ਸੇਖਪਟਿਪਦੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਸੇਖਪਟਿਪਦੰ ਵਿਭਜਿਤੁੰ “**ਕੁਸਲੋ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਤਾਵ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਅਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਕੋਸਲ੍ਲੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਲੋਕੋ ਨਾਮਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। **ਕਿਲੇਸਲੋਕੇਨ ਭਵਲੋਕੋ ਸਮੁਦਾਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇ ਸਮੁਦਾਗਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੋਤਿ** ਸੋ ਮਹਗ੍ਗਤਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਾ ਠਿਤੋ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀ**ਤਿ ਸੀਲਸਮਾਧਯੋ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੇ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਨੀਯਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਭਾਵਿਯਮਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਵਡ੍ਢਿਯਮਾਨੇਸੁ ਰੂਪਾਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹਾਦਿਵਸੇਨ ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਭਵਤਿ।

ਦਸ੍ਸਨਪਰਿਞ੍ਞਾਤਿ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ। **ਭਾਵਨਾਪਰਿਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ ਚ। “**ਸਾ ਦੁਵਿਧੇਨਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ “**ਯਦਾ ਹਿ ਸੇਖੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਵਰਤਿ। ਤਤ੍ਥ “**ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਸਹਗਤੇਹਿ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰੇਹੀ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਦਾ ਹਿ ਸੇਖੋਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਨਸੀਲਤਾਯ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋਪਿ ਸੇਖਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ “**ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੋਸਲ੍ਲੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਕੋਸਲ੍ਲਞ੍ਚਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਯਦਾ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਸਿਕ੍ਖੰ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਸਹਗਤੇਹਿ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰੇਹਿ ਞੇਯ੍ਯੰ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਤਦਾ ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਨਕੋਸਲ੍ਲੰ ਪਠਮਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਘਟੇਨ੍ਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦਿਸੇਖੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਨੇਯ੍ਯੰ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਤਦਾ ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਕੋਸਲ੍ਲੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ।

ਤੰ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੰ ਨੇਯ੍ਯਪਰਿਜਾਨਨਞਾਣੰ। **ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸਯਭੇਦੇਨ ਤਸ੍ਸ ਭੇਦੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਲਕ੍ਖਣੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਕਕ੍ਖਲ਼ਫੁਸਨਾਦਿਸਲਕ੍ਖਣੇ ਞਾਣੰ। ਤੰ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੰ ਨੇਯ੍ਯੰ ਹੇਤੁਹੇਤੁਫਲਭੇਦਤੋ ਦੁਵਿਧਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ “**ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਚ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਚਾ**”ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ।

ਪਰਿਵ੍ਵਾਤਿ ਤੀਰਣਪਰਿਵ੍ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ਸਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚ ਅਭਿਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਾਦਿਵਿਭਾਗੇਹਿ ਤੇ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਜਾਨਨਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਏਵਂ ਅਭਿਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਯਾ ਪਰਿਜਾਨਨਾ, ਇਦਂ ਕੁਸਲ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਏਵਂਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਗਹਿਤਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਾ। **ਇਦਂ ਫਲਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਾਦਿਕਂ ਫਲਂ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ , ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੇਨ ਉਪਚਰਣਤੋ ਯਥਾ ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਾਦੀਨਂ । **ਏਵਂਗਹਿਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਪਵਤ੍ਤਿਤਾਨਂ। **ਅਯਂ ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਅਨੁਬੋਧਪਟਿਵੇਧੋ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਪਰਿਵ੍ਵਾਪਞ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਸਨਧਮ੍ਮੇ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਸਨਾਕਾਰਂ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਸਨਫਲਮ੍ਪਿ ਪਰਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਯਂ ਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਯੇ ਅਕੁਸਲਾਤਿ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਮਾਹ। ਸਬ੍ਬੇ ਹਿ ਅਕੁਸਲਾ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਯਾਤਿ। **ਯੇ ਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ। ਯਦਿਪਿ ਫਲਧਮ੍ਮਾਪਿ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਪਨ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ **"ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਯਂ ਅਸਙ੍ਖਤ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਤ੍ਥਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਕੁਸਲੋ। **ਧਮ੍ਮਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਕੁਸਲੋ। ਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥਪਾਲ਼ਿਧਮ੍ਮਾ ਵਾ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾ। **ਕਲ੍ਯਾਣਤਾਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਤਾਕੁਸਲੋ, ਚਤੁਨਯਕੋਵਿਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਦੇਸਨਾਯੁਤ੍ਤਿਕੁਸਲੋ ਵਾ। **ਫਲਤਾਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਖੀਣਾਸਵਫਲਕੁਸਲੋ। **"ਆਯਕੁਸਲੋ**"ਤਿਆਦੀਸੁ **ਆਯੋ**ਤਿ ਵਡ੍ਢਿ। ਸਾ ਅਨਤ੍ਥਹਾਨਿਤੋ ਅਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਦੁਵਿਧਾ। **ਅਪਾਯਾ**ਤਿ ਅਵਡ੍ਢਿ। ਸਾਪਿ ਅਤ੍ਥਹਾਨਿਤੋ ਅਨਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਦੁਵਿਧਾ। **ਉਪਾਯੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਚ੍ਚਾਯਿਕੇ ਕਿਚ੍ਚੇ ਵਾ ਭਯੇ ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਸ੍ਸ ਤਿਕਿਚ੍ਛਨਸਮਤ੍ਥਂ ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ, ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਖੀਣਾਸਵੋ ਹਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਵਾਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਏਤੇਸੁ ਆਯਾਦੀਸੁ ਕੁਸਲੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਸੇਖਸ੍ਸ ਕੋਸਲ੍ਲਂ ਏਕਦੇਸੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "ਮਹਤਾ ਕੋਸਲ੍ਲੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**"ਤਿ ਆਹ।

ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਸਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਸੇਖਸ੍ਸ ਸਤੋਕਾਰਿਤਾਯ ਅਞ੍ਞਂ ਪਯੋਜਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥ**"ਨ੍ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੇਖਾਸੇਖਪਟਿਪਦਂ ਨਿਗਮੇਨ੍ਤੋ **"ਇਮਾ ਦ੍ਵੇ ਚਰਿਯਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਬੋਜ੍ਝ**ਨ੍ਤਿ ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਬੋਜ੍ਝਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਭਾਵਤੋ। **ਏਵਂ ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਵ੍ਵਾਭਿਸਮਯਾਦਿਵਸੇਨ ਯੋ ਜਾਨਾਤਿ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਅਸੇਖੋ ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ **"ਸਤੋ ਅਭਿਕ੍ਕਮਤੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। ਸੇਸਂ ਉਤ੍ਤਾਨਤ੍ਥਮੇਵ। ਇਧਾਪਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਮਹਾਥੇਰੋ ਵਿਚਯਹਾਰਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ **ਅਜਿਤਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ** (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩ ਆਦਯੋ; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੫੭ ਆਦਯੋ, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧ ਆਦਯੋ) ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਚਯਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਿਚਯਾਨਂ ਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ। **ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਆਚਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ ਵਾ, ਵਿਵੇਚੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਵਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚਾ**ਤਿਆਦਿ ਅਨੁਗੀਤਿਵਿਚਯਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। **ਅਨੁਗੀਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਚ ਸਮਾਨੇਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰਦੇਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਅਨੁਗੀਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਚ ਸਂਵਣ੍ਣਿਯਮਾਨੇਨ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਮਾਨਾ ਸਦਿਸੀ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਮਾ ਆਨੇਤਬ੍ਬਾ। **ਅਤ੍ਥਾਪਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਪੇਤਂ, ਅਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤ੍ਥਂ ਵਾ ਦਸਦਾਲ਼ਿਮਾਦਿਵਚਨਂ ਵਿਯ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਂ ਭਵਤੀ**"ਤਿ। ਏਤੇਨ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮਾਨੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਕਾਰਣਮਾਹ। **ਦੁਨ੍ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਮਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਦੁਨ੍ਨਯੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਨੇਤਬ੍ਬੋ, ਨੇਤੁਂ ਵਾ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ। **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੁਪੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਮੁਪੇਤਂ।

ਏਵਂ ਅਨੁਗੀਤਿਵਿਚਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ ''ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯੋ ਪਵਿਚਯੋ''ਤਿ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਵਿਭਜਿਤੁਂ **"ਸੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਵਿਚਿਨਿਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਚਿਨਨਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਕਿਂ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਆਹਚ੍ਚਵਚਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਆਹਚ੍ਚਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਗਵਤੋ ਠਾਨਕਰਣਾਨਿ ਆਹਚ੍ਚ ਅਭਿਹਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਵਚਨਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਸਾਮਂ ਦੇਸਿਤਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ ਸਾਵਕਭਾਸਿਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਅਨੁਸਨ੍ਧੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ''ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਨੀਤਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨ ਞਾਤਬ੍ਬਤ੍ਥਂ। **ਨੇਯ੍ਯਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤ੍ਥਂ। **ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ ਸੋਲਸਵਿਧੇ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨੇ ਏਕਂ ਭਾਗਂ ਅਭਜਨ੍ਤੀ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋਪਿ ਨਯੋ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਇਧ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ।

ਕੁਹਿਂ ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੇਸੁ। **ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ''ਕੁਹਿਂ ਕਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਕਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਪਦੇ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਿਚੇਤੁਂ, ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ ਕੁਹਿਂ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਿਚੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੇ**ਤਿ ਏਵਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਪਵਿਚੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਮਜ੍ਝਤੋ ਪਰਿਯੋਸਾਨਤੋ ਚ ਏਵਂ ਇਮਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਚਯਾਦਿਨਯੇਨ ਸੁਤ੍ਤਂ ਪਵਿਚਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾਨੁਗੀਤਿਵਿਚਯਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਵਿਚਯੋ ਪਨ ਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਧਾਰਣਮੁਖੇਨ ਨਯਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਸੋ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਬ੍ਬਿਚਯੇਨੇਵ ਚ ਪਦਵਿਚਯੋ ਸਿਦ੍ਧੋਤਿ।

ਵਿਚਯਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੋ**ਤਿਆਦਿ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਕਿਂ ਯੋਜਯਤੀ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। ਕੋ ਪਨੇਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ? ਅਤਥਾਕਾਰੇਨ ਗਯ੍ਹਮਾਨਾ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਵਿਸਯੋ, ਤੇ ਹਿ ਤੇਨ ਸਾਤਿਸਯਂ ਯਾਥਾਵਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਇਤਰੇਸੁਪਿ ਅਯਂ ਹਾਰੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ ਏਵ। ਤਂ ਪਨ ਭੂਤਕਥਨਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨਾਯਂ ਯੁਤ੍ਤਿਗਵੇਸਨਾ ਨਾਮ ਨ ਮਹਾਪਦੇਸੇਨ ਵਿਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਂ ਤਾਵ ਉਪਦਿਸਿਤੁਂ **"ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਪਦੇਸਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਮਹਾਪਦੇਸਾ**ਤਿ ਮਹਾਅਪਦੇਸਾ, ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਮਹਨ੍ਤੇ ਅਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਮਹਾਕਾਰਣਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਮਹਾਪਦੇਸਾ**ਤਿ ਮਹਾਓਕਾਸਾ, ਮਹਨ੍ਤਾਨਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਅਪਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਪਦੇਸੋ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਪਦੇਸੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਬੁਦ੍ਧਾਪਦੇਸੋ**। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ''ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਮੇਤਂ ਭਗਵਤੋ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੇਨਚਿ ਆਭਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵਾ ਅਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਨੇ ਕਾਰਣਂ। ਕਿਂ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਤਥਾ ਆਭਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤੋਤਰਣਾਦਿ ਏਵ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਥਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ? ਅਪਦਿਸਿਤਪ੍ਪਭੇਦਤੋ। ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਹਿ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਪਦਾਯੋ ਭਗਵਾ ਸਾਵਕਾ ਚ। ਤੇਸੁ ਸਾਵਕਾ ਸਙ੍ਘਗਣਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ। ''ਏਵਮਮੁਯ੍ਹਾ ਮਯਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੋ''ਤਿ ਅਪਦਿਸਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਭੇਦੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। ਤੇਨਾਹ – ''ਬੁਦ੍ਧਾਪਦੇਸੋ...ਪੇ॰... ਏਕਤ੍ਥੇਰਾਪਦੇਸੋ''ਤਿ। **ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨੀ**ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਆਭਤਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਦਾਨਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਚ, ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਚੇਵ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਾਨਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਂਵਣ੍ਣਕੇਨ ਵਾ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਆਹਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ। **ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਯਿਤਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਯਿਤਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਸਂਸਨ੍ਦੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਉਪਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਕਤਮਸ੍ਮਿ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਏਕਗਾਥਾਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਚਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਤ੍ਤੇਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੂ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ਤੀਣਿ ਪਿਟਕਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਇਮਿਨਾ ਨੇਤ੍ਤਿਵਚਨੇਨ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥ ਸਂਸਨ੍ਦਤਿ ਚੇਵ ਸਮੇਤਿ ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਾਵਦੇਵ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਾ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ, ਸਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਵੂਪਸਮਂ ਵਦਤੀਤਿ **ਵਿਨਯੇ**ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਰਾਗਵਿਨਯੇ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਵਿਨਯੋਤਿ ਹਿ ਕਾਰਣਂ ਰਾਗਾਦਿਵੂਪਸਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਯਥਾਹ –

> ‘‘ਯੇ ਖੋ ਤ੍ਵੰ, ਗੋਤਮਿ, ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯਜਾਸਿ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਰਾਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਵਿਰਾਗਾਯ, ਸਞ੍ਞੋਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਵਿਸਞ੍ਞੋਗਾਯ, ਆਚਯਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਅਪਚਯਾਯ, ਮਹਿਚ੍ਛਤਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਯ, ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ, ਸਙ੍ਗਣਿਕਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਪਵਿਵੇਕਾਯ, ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਾਯ, ਦੁਬ੍ਭਰਤਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਸੁਭਰਤਾਯ, ਏਕੰਸੇਨ ਗੋਤਮਿ ਧਾਰੇਯਜਾਸਿ ‘ਨੇਸੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਨੇਸੋ ਵਿਨਯੋ, ਨੇਤੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ’ਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਚ ਖੋ ਤ੍ਵੰ, ਗੋਤਮਿ, ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯਜਾਸਿ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਰਾਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਸਰਾਗਾਯ, ਵਿਸਞ੍ਞੋਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਸਞ੍ਞੋਗਾਯ, ਅਪਚਯਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਆਚਯਾਯ, ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਮਹਿਚ੍ਛਤਾਯ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਪਵਿਵੇਕਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਸਙ੍ਗਣਿਕਾਯ, ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ, ਸੁਭਰਤਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਦੁਬ੍ਭਰਤਾਯ, ਏਕੰਸੇਨ ਗੋਤਮਿ ਧਾਰੇਯਜਾਸਿ ‘ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਏਸੋ ਵਿਨਯੋ, ਏਤੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ’’’ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੦੬)।

ਧਮ੍ਮਤਾਯਨ੍ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹਿ ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੭) ਵੁਤ੍ਤੋ। ‘‘ਧਮ੍ਮਤਾਯੰ ਉਪਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾਨੀ’’ਤਿ ਇਦੰ **ਪਾਲ਼ਿਯੰ** ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਨ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਨਿਵਤ੍ਤਿੰ ਤਦੁਪਾਯਞ੍ਚ ਬਾਧਕਾਦਿਭਾਵੇ ਨਿਯਤੰ ਪਰਿਦੀਪੇਨ੍ਤੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਰਤਿ ਨਾਮ। ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਵਿਨਯੰ ਵਦਨ੍ਤੋ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਨਾਮ। ਤਥਾ ਸਸ੍ਸਤੰ ਉਚ੍ਛੇਦਞ੍ਚ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਏਕਤ੍ਤਨਯਾਦਿਪਰਿਦੀਪਨੇਨ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੰ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਤੰ ਨ ਵਿਲੋਮੇਤਿ ਨਾਮ।

ਏਵੰਵਿਧੋ ਚ ਕਾਮਾਸਵਾਦਿਕੰ ਆਸਵੰ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਯਦਿ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੂ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਨਨੁ ਚ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਨਿਵਤ੍ਤੀਤਿ ਸੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠੋ ਕਸ੍ਮਾ ਇਧ ਵਿਸੁੰ ਗਹਿਤੋਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ। ਇਧ ਪਨ ਵਿਸੁੰ ਗਹਣੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਲਕ੍ਖਣੰ ਅਸਮਤ੍ਥਪਚ੍ਚਯਲਕ੍ਖਣੰ ਨਿਰੀਹਪਚ੍ਚਯਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਵਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਉਦਯਵਨ੍ਤਤਾ ਤਤੋ ਏਵ ਵਯਵਨ੍ਤਤਾ ਤਦੁਭਯੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਟਿਪੀਲ਼ਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਤਾ ਅਨਤ੍ਤਤਾਤਿ ਤਿਲਕ੍ਖਣਸਮਾਯੋਗਪਰਿਦੀਪਨੀ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਗਤਕੁਮਤਿਵਿਦ੍ਧੰਸਨੀ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਾ ਸਾਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸੁਤ੍ਤੰ ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਲੋਮੰ ਆਚਰਿਯਵਾਦੋ ਅਤ੍ਤਨੋਮਤੀਤਿ ਇਦੰ ਚਤੁਕ੍ਕੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ – ਤਤ੍ਥ **ਸੁਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਙ੍ਗੀਤਿਯੋ ਆਰੂਲ਼੍ਹਾਨਿ ਤੀਣਿ ਪਿਟਕਾਨਿ। **ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਲੋਮੰ** ਨਾਮ ਮਹਾਪਦੇਸਾ, ਯੰ ‘‘ਅਨੁਲੋਮਕਪ੍ਪਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਆਚਰਿਯਵਾਦੋ** ਨਾਮ ਅਟ੍ਠਕਥਾ। **ਅਤ੍ਤਨੋਮਤਿ** ਨਾਮ ਨਯਗ੍ਗਾਹੇਨ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਭਾਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪਟਿਬਾਹਿਯੰ, ਤੰ ਪਟਿਬਾਹਨ੍ਤੇਨ ਸਤ੍ਥਾਵ ਪਟਿਬਾਹਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਨੁਲੋਮਕਪ੍ਪਿਯੰ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਮੇਨ੍ਤਮੇਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ, ਨ ਇਤਰੰ। ਆਚਰਿਯਵਾਦੋਪਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਮੇਨ੍ਤੋ ਏਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਇਤਰੋ। ਤਥਾ ਅਤ੍ਤਨੋਮਤਿ, ਸਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਦੁਬ੍ਬਲਾਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਯਦਤ੍ਥੰ ਇਧ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਪਦੇਸਾ ਆਭਤਾ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਪਦੇਸੇਹੀ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਯੰ ਯ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਯੰ ਅਤ੍ਥਜਾਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਜਾਤਞ੍ਚ। **ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਪਦੇਸੇਹਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਯੇਨ ਯੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ। **ਯਥਾ ਯਥਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ। **ਤੰ ਤੰ ਗਹੇਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਸੰਵਣ੍ਣਿਯਮਾਨੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਭਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਪਸਙ੍ਗੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਚ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਚਤੁਮਹਾਪਦੇਸਾਵਿਰੁਦ੍ਧਾਯ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਅਤ੍ਥੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੧੯. ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਯੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਧਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤੇਨਾ”**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **ਕਤਿ ਪਦਾਨੀ**ਤਿ ਕਿਤ੍ਤਕਾਨਿ ਪਦਾਨਿ। **ਪਰਿਯੋਗਾਹਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਵਿਚੇਤਬ੍ਬ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਤ੍ਤਕਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤੰ ਅਤ੍ਥੰ ਅਭਿਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਤਕਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸੇਕਸ੍ਸ ਞਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਏਕੋ ਪਞ੍ਹੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਾਨਿ ਪਨ ਏਕਗਾਥਾਯੰ ਯਦਿ ਵਾ ਸਬ੍ਬਾਨਿ

ਪਦਾਨਿ ਯਾਵ ਯਦਿ ਵਾ ਏਕੰ ਪਦੰ ਏਕੰ ਅਤ੍ਥੰ ਅਭਿਵਦਤਿ, ਏਕੋਯੇਵ ਸੋ ਪਞ੍ਹੋਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **“ਯਦਿ ਸਬ੍ਬਾਨੀ”**ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੰ ਪਞ੍ਹੰ। **ਅਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਆਜਾਨਿਤਬ੍ਬੰ। **ਕਿੰ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿਆਦਿ ਆਜਾਨਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾ। **ਨਾਨਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਨਾਨਾ ਅਤ੍ਥਾ।

ਪੁਚ੍ਛਾਗਾਥਾਯੰ ਅਯੰ ਪਦਤ੍ਥੋ – **ਕੇਨਸ੍ਸੁਬ੍ਭਾਹਤੋ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਯੰ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਚੋਰੋ ਵਿਯ ਚੋਰਘਾਤਕੇਨ ਕੇਨ ਅਭਿਹਤੋ ਵਧੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਪਰਿਵਾਰਿਤੋ**ਤਿ ਮਾਲੁਵਲਤਾਯ ਵਿਯ ਨਿਸ੍ਸਿਤਰੁਕ੍ਖੋ ਕੇਨ ਲੋਕੋ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟੋ। **ਕੇਨ ਸਲ੍ਲੇਨ ਓਤਿਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਕੇਨ ਵਿਸਪੀਤਖੁਰਪ੍ਪੇਨ ਵਿਯ ਸਰੀਰਬ੍ਭਨ੍ਤਰਨਿਮੁਗ੍ਗੇਨ ਸਲ੍ਲੇਨ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠੋ। **ਕਿਸ੍ਸ ਧੂਪਾਯਿਤੋ**ਤਿ ਕਿਸ੍ਸ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਧੂਪਾਯਿਤੋ ਸਨ੍ਤਾਪਿਤੋ ਲੋਕੋ। **ਸਦਾ**ਤਿ ਪਦੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਤੇ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ। ਪਞ੍ਹਸਦ੍ਦਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ‘‘ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤੀ’’ਤਿ ਏਤੇਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਤੋ ਤਯੋ ਪਞ੍ਹਾਤਿ ਞਾਯਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੨੦. ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਗਾਥਾਯੰ ਦੁਤਿਯਪਾਦੇ ਵੁਤ੍ਤਾ **ਜਰਾ ਚ** ਪਠਮਪਾਦੇ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਮਰਣਞ੍ਚਾ**ਤਿ **ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ** ਪਞ੍ਚੁਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ‘‘ਸਙ੍ਖਤੋ’’ਤਿ ਲਕ੍ਖੀਯਤਿ ਏਤੇਹੀਤਿ **ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ – ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੭; ਕਥਾ॰ ੨੧੪)। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – **“ਜਰਾਯੰ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ, ਮਰਣੰ ਵਯੋ”**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ‘‘ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਸੇਸੋ ਇਧ ਜਰਾ, ਨ ਖਣਟ੍ਠਿਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ‘‘ਮਰਣੰ ਵਯੋ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚ ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਮਤੋ, ਫੁਸ੍ਸੋ ਮਤੋ’’ਤਿ ਏਵੰ ਲੋਕੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਖਣਿਕਮਰਣੰ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਮਰਣੰ ਵਾ।

ਇਦਾਨਿ ‘‘ਤੇ ਤਯੋ ਪਞ੍ਹਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ ਯੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਜਰਾਯ ਚਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਜਿਣ੍ਣਸ੍ਸ ਮਰਣਦਸ੍ਸਨਤੋ ਜਰਾਮਰਣਾਨੰ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਅਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਮਾਨੰ ਪਤਿ ਤੇਸੰ ਨਾਨਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ **“ਗਬ੍ਭਗਤਾਪਿ ਹਿ ਮੀਯਨ੍ਤੀ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਜਰਾਵਿਰਹਿਤਸ੍ਸ ਮਰਣਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਜਰਾ ਅਞ੍ਞੰ ਮਰਣਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **“ਨ ਚ ਤੇ ਜਿਣ੍ਣਾ ਭਵਨ੍ਤੀ”**ਤਿ। ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ? ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਮਰਣਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਾਵ ਜਰਾ ਅਞ੍ਞੰ ਮਰਣੰ, ਯਥਾ ਤੰ ਦੇਵਾਨਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਦੇਵਾਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮੇਨ ਚ ਤਿਕਿਚ੍ਛਨੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਜਰਾਯ ਪਟਿਕਾਰੰ ਕਾਤੁੰ, ਨ ਤਥਾ ਮਰਣਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਜਰਾਮਰਣਾਨੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਸਕ੍ਕਤੇਵਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਸਕ੍ਕਤੇ**ਤਿ ਸਕਜਤੇ, ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਟਿਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕਰਣੰ। ਨਨੁ ਚ ਮਰਣਸ੍ਸਾਪਿ ਪਟਿਕਾਰੰ ਕਾਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾਯ ਵਸਿਭਾਵੇ ਸਤੀਤਿ ਚੋਦਨੰ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ – **“ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਵ ਇਦ੍ਧਿਮਨ੍ਤਾਨੰ ਇਦ੍ਧਿਵਿਸਯਾ”**ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ –

> ‘‘ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਆਨਨ੍ਦ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਯਾਨੀਕਤਾ ਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨੁਟ੍ਠਿਤਾ ਪਰਿਚਿਤਾ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ, ਸੋ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ ਕਪ੍ਪੰ ਵਾ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ ਕਪ੍ਪਾਵਸੇਸੰ ਵਾ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੬, ੧੮੨; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੮੨੨; ਕਥਾ॰ ੬੨੩; ਉਦਾ॰ ੫੧)।

ਕੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਪ੍ਪੋ, ਕੋ ਵਾ ਕਪ੍ਪਾਵਸੇਸੋਤਿ? ਕਪ੍ਪੋਤਿ ਆਯੁਕਪ੍ਪੋ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਕਾਲੇ ਯੰ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ, ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਪ੍ਪੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਮ। ‘‘ਅਪ੍ਪੰ ਵਾ ਭਿਯ੍ਯੋ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੭; ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੭੪) ਵੁਤ੍ਤੰ ਪਨ ਵਸ੍ਸਸਤਾਦਿਤੋ ਅਤਿਰੇਕੰ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੋ ਕਪ੍ਪਾਵਸੇਸੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਮ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਕਸ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧਿਮਨ੍ਤੋ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਖੀਣਾਸਵਾ ਲੋਕਹਿਤਤ੍ਥੰ ਤਥਾ ਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਤਿ? ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਭਾਰਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਤ੍ਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸੁਕ੍ਕਤਾਯ ਚ। ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਸਬ੍ਬੁਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾ ਹਿ ਤੇ ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸਾਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ –

> ‘‘ਨਾਭਿਨਨ੍ਦਾਮਿ ਮਰਣੰ, ਨਾਭਿਕਙ੍ਖਾਮਿ ਜੀਵਿਤੰ।

ਕਾਲਞ੍ਚ ਪਟਿਕਙ੍ਖਾਮਿ, ਵੇਤਨਂ ਭਤਕੋ ਯਥਾ’’ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੬੫੪; ਮਿ॰ ਪ॰ ੨.੨.੪)।

ਯਥਾ ਜਰਾਮਰਣਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਏਵਂ ਤੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਚ ਨਾਨਤ੍ਤੇ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ‘‘ਤਯੋ ਪਞ੍ਹਾ’’ਤਿ ਇਦਂ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਯਂ ਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਭਾਵੇਪਿ ਸਤਿ ਜਰਾਮਰਣਂ ਲਬ੍ਭਤਿ ਖੀਣਾਸਵਸਨ੍ਤਾਨੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਂ ਜਰਾਮਰਣਂ ਅਞ੍ਞਾ ਤਣ੍ਹਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ **“ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵੀਤਰਾਗਾ ਜੀਰਨ੍ਤਾਪਿ ਮੀਯਨ੍ਤਾਪੀ”**ਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਜੀਰਣਭਿਜ੍ਜਨਸਭਾਵਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ, ਨ ਇਦਂ ਜਰਾਮਰਣਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ‘‘ਯਦਿ ਚਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਜਰਾਮਰਣਤੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਦੋਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯੋਬ੍ਬਨਟ੍ਠਾਪਿ ਵਿਗਤਤਣ੍ਹਾ ਸਿਯੁਂ, ਨ ਇਦਂ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਜਰਾਮਰਣਮ੍ਪਿ ਸਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਸਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨ ਚ ਸਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਜਰਾਮਰਣਤੋ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਸਤੀਤਿ ਭਾਵੋ। ਨ ਹਿ ਜਰਾਮਰਣਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਤਣ੍ਹਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਏਤੇਸਮਤ੍ਥਤੋ ਨਾਨਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾ ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ, ਏਵਂ ਜਰਾਮਰਣਮ੍ਪਿ ਸਿਯਾ ਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਸਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਜਰਾਮਰਣਂ ਨ ਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਂ, ਤਥਾ ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਸਿਯਾਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਨਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਇਮਾਯ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਇਮਾਯ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇਹੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਹਿ ਅਞ੍ਞਾਹਿ ਕਾਰਣੂਪਪਤ੍ਤੀਹਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਂ, ਤਦਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਮੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮੇਵਤ੍ਥਂ **“ਨ ਹਿ ਯੁਜ੍ਜਤੀ”**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਵਰਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇ ਅਪਰਿਪੂਰਮਾਨੇ**ਤਿ ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭਮਾਹ। ਤੇਨ ਇਚ੍ਛਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ। ਏਤੇਨ ਨ ਹਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਇਚ੍ਛਾਯ ਚ ਤਣ੍ਹਾਯ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਇਦਂ ਵਚਨਂ ਸਮਤ੍ਥਨਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਇਚ੍ਛਾਵਿਪਰਿਯਾਯੇ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਸੁ ਕੋਧੋ ਚ ਉਪਨਾਹੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਸਮਤ੍ਥਨਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਜਰਾਮਰਣਵਿਪਰਿਯਾਯੇਤਿ ਜਰਾਮਰਣਤਣ੍ਹਾਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਮਤ੍ਥਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ‘‘ਇਮਾਯ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਯਦਿ ਇਚ੍ਛਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤਂ, ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤਾ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਹਾਰਮਾਹ **“ਯਂ ਪਨਿਦ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਪਰਾਮਸਨਂ। **ਅਭਿਲਪਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਯਂ ਇਦਂ ਅਭਿਲਪਨਂ , ਇਦਂ ਬਾਹਿਰਾਨਂ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ, ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਕਤੀਹਿ। ਕਾ ਪਨ ਤਾ ਪਕਤਿਯੋਤਿ? ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਏਸਨਵਸੇਨ ਇਚ੍ਛਾ, ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਪਾਤੁਕਾਮਤਾਵਸੇਨ ਤਣ੍ਹਾ, ਅਯਮੇਤਾਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਯਦਿਪਿ ਏਵਂ, ਤਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬਾ ਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯਂ ਗਿਲਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਗਹਣੇਨ ਏਕਸਭਾਵਾ ਏਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਸਬ੍ਬਾ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ”**ਤਿ ਆਹ। ਇਦਾਨਿ ਤਮਤ੍ਥਂ ਉਪਮਾਯ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ **“ਸਬ੍ਬੋ ਅਗ੍ਗੀ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਅਯਂ ਪਨ ਨ ਕੇਵਲਂ ਤਣ੍ਹਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੇਨ ਦ੍ਵੀਹਿ ਏਵ ਨਾਮੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਥ ਖੋ ਅਨੇਕੇਹਿਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **“ਇਚ੍ਛਾਇਤਿਪੀ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਤਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੀਤਿ **ਇਚ੍ਛਾ**। ਤਣ੍ਹਾਯਨਟ੍ਠੇਨ **ਤਣ੍ਹਾ**। ਪੀਲਾਜਨਨਤੋ ਦੁਰੁਦ੍ਧਾਰਣਤੋ ਚ ਵਿਸਪੀਤਂ ਸਲ੍ਲਂ ਵਿਯਾਤਿ **ਸਲ੍ਲਂ**। ਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ **ਧੂਪਾਯਨਾ**। ਆਕਡ੍ਢਨਟ੍ਠੇਨ ਸੀਘਸੋਤਾ ਸਰਿਤਾ ਵਿਯਾਤਿ **ਸਰਿਤਾ**, ਅਲ੍ਲਟ੍ਠੇਨ ਵਾ **ਸਰਿਤਾ**, ‘‘ਸਰਿਤਾਨਿ ਸਿਨੇਹਿਤਾਨਿ ਚ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ ਜਨ੍ਤੁਨੋ’’ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੪੧) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਲ੍ਲਾਨਿ ਚੇਵ ਸਿਨਿਦ੍ਧਾਨਿ ਚਾਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ**ਤਿ ਵਿਸਤਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਟਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਮਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਾਲਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਕ੍ਕਤੀਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਂਵਾਦਿਕਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ । ਵਿਸਂਹਰਤੀਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਮੂਲਾਤਿ

ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਫਲਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਪਰਿਭੋਗਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ। ਵਿਸਤਾ ਵਾ ਪਨ ਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪੇ ਸਦ੍ਦੇ ਗਨ੍ਧੇ ਰਸੇ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮੇ ਕੁਲੇ ਗਣੇ ਵਿਸਤਾ ਵਿਤ੍ਥਤਾਤਿ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ।

ਸਿਨੇਹਨਵਸੇਨ **ਸਿਨੇਹੋ**। ਨਾਨਾਗਤੀਸੁ ਕਿਲਮਥੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ **ਕਿਲਮਥੋ**। ਪਲਿਵੇਠਨਟ੍ਠੇਨ ਲਤਾ ਵਿਯਾਤਿ **ਲਤਾ**। ''ਲਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜ ਤਿਟ੍ਠਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੪੦) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮਮਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਞਨਵਸੇਨ **ਮਞ੍ਞਨਾ**। ਦੂਰਗਤਮ੍ਪਿ ਆਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਬਨ੍ਧਨਟ੍ਠੇਨ **ਬਨ੍ਧੋ**। ਆਸੀਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਆਸਾ**। ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਂ ਪਾਤੁਕਾਮਤਾਵਸੇਨ **ਪਿਪਾਸਾ**। ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ **ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਾ। ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੇਨ ਅਨੇਕੇਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਗਯ੍ਹਮਾਨਾਪਿ ਸਬ੍ਬਾ ਤਣ੍ਹਾ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਨਿਗਮੇਤਿ।

ਪੁਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨੇਕੇਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਗਹਿਤਭਾਵਮੇਵ **"ਯਥਾ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਉਪਚਯੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵੇ**ਵਚਨੇ**ਤਿ ਵੇਵਚਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ। ''ਆਸਾ ਚ ਪਿਹਾ''ਤਿ ਗਾਥਾਯ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੩੭; ਪੇਟਕੋ॰ ੧੧) ਅਤ੍ਥਂ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਾਮ। **ਅਵਿਗਤਰਾਗਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ **ਰਾਗੋ,** ਛਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ **ਛਨ੍ਦੋ,** ਪਿਯਾਯਨਟ੍ਠੇਨ **ਪੇਮਂ,** ਪਰਿਦਹਨਟ੍ਠੇਨ **ਪਰਿਦਾਹੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਤਣ੍ਹਾਯੇਤਂ ਵੇਵਚਨ"**ਨ੍ਤਿ। **ਏਵਂ ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਇਚ੍ਛਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ''ਤਯੋ ਪਞ੍ਹਾ''ਤਿ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਙ੍ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੧. ਏਵਂ ''ਕੇਨਸ੍ਸੁਬ੍ਭਾਹਤੋ ਲੋਕੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੬) ਗਾਥਾਯ ''ਤਯੋ ਪਞ੍ਹਾ''ਤਿ ਪਞ੍ਹਤ੍ਤਯਭਾਵੇ ਯੁਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਿਗਵੇਸਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਬ੍ਬੋ ਦੁਕ੍ਖੂਪਚਾਰੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਖੂਪਚਾਰੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ। **ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਰਮੂਲਕੋ**ਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਖਾਰਹੇਤੁਕੋਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦੂਪਚਾਰੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਵਤ੍ਤਿ ਕਾਮਾਨਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਞ੍ਞਥਾਭਾਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਨਭਿਰਤਿ ਞਾਣਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਚ। **ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਾਰਮੂਲਕੋ**ਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਭੂਤਵਤ੍ਥੁਕਾਮਹੇਤੁਕੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਨਭਿਰਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਾਰਮੂਲਿਕਾ, ਨ ਞਾਣਨਿਬ੍ਬਿਦਾਤਿ ਸਬ੍ਬੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦੂਪਚਾਰੋ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਾਰਮੂਲਕੋਤਿ ਨ ਪਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਮਾਯ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਪਞ੍ਹਤ੍ਤਯਭਾਵੇ ਯੁਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਯਥਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖੂਪਚਾਰਨਿਬ੍ਬਿਦੂਪਚਾਰੇਸੁ, ਏਵਂ ਇਮਾਯ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ ਇਮਿਨਾ ਯੋਗੇਨ ਨਯੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਤਂਤਂਪਾਲ਼ਿਪ੍ਪਦੇਸੇ ਅਨੁਰੂਪੇਹਿ ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਹੇਤੂਹਿ ਯੁਤ੍ਤਿ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਨਯਦਸ੍ਸਨਂ ਸਂਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯਥਾ ਹਿ ਭਗਵਾ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਚਰਿਤਾਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਅਸੁਭਮੇਤ੍ਤਾਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਕਥਾ ਰਾਗਾਦਿਵਿਨਯਨਤੋ ਸਪ੍ਪਾਯਾਤਿ ਅਯਂ ਸਾਸਨਯੁਤ੍ਤਿ। ਏਵਮਵਟ੍ਠਿਤੇ ਯਦਿ ਰਾਗਚਰਿਤਸ੍ਸ ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯ, ਸਾ ਦੇਸਨਾ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਅਸਪ੍ਪਾਯਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਸੁਖਾਪਟਿਪਦਾਦਯੋਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਸੁਖਾਪਟਿਪਦਾਦਯੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਨ ਦੇਸਨਾਯਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਇਧ ਪਨ ਰਾਗਚਰਿਤੋਤਿ ਤਿਬ੍ਬਕਿਲੇਸੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਭਾਵਨਾ ਸਮਿਜ੍ਝਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਭਾਵਨਾ ਸਮਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਗਰੁਤਰਾ ਅਸੁਭਦੇਸਨਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾ, ਯਸ੍ਸ ਗਰੁਤਰਾ ਅਸੁਭਦੇਸਨਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਮਨ੍ਦਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਵਿਯ ਲਹੁਕਤਰਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ – **"ਸੁਖਂ ਵਾ ਪਟਿਪਦਂ...ਪੇ॰... ਦੇਸੇਯ੍ਯ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਦੇਸਨਾ"**ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਯੁਤ੍ਤਪਰਿਹਾਰੇਨ ਯੁਤ੍ਤਿਸਮਧਿਗਮੋਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਵਿਚਾਰਣਾਯ ਅਯੁਤ੍ਤਿਪਿ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਯਦਿ ਹਿ...ਪੇ॰... ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਦੇਸਨਾ"**ਤਿ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਏਵਂ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿਆਦਿ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਯੋਜਨਾਯ ਨਯਦਸ੍ਸਨਮੇਵ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ। **ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ। **ਅਨੁਲੋਮਪ੍ਪਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਂ, ਪਹਾਨਸਮਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਨਵਸੇਸਾਨਂ ਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਅਨੁਪਦਵਿਚਾਰਣਾ ਵਿਚਯੋ ਹਾਰੋ, ਵਿਚਯਹਾਰਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ

ਯੁਤ੍ਤਿਗਵੇਸਨੰ ਸੁਕਰਨ੍ਤਿ ਆਹ – “**ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਵਿਚਯੇਨ ਹਾਰੇਨ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ**”ਨ੍ਤਿ। **ਯਾਵਤਿਕਾ ਞਾਣਸ੍ਸ ਭੂਮੀ**ਤਿ ਸੰਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਯੰ ਞਾਣੰ ਯੰ ਪਟਿਭਾਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਯਤ੍ਤਕੋ ਵਿਸਯੋ, ਤਤ੍ਤਕੋ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਚਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਨਨ੍ਤਨਯੋ ਸਮਨ੍ਤਭਦ੍ਦਕੋ ਵਿਮਦ੍ਦਕ੍ਖਮੋ ਵਿਚਿਤ੍ਤਦੇਸਨੋ ਚ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋਤਿ।

ਏਵੰ ਨਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨੇਵ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਯੋਜਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਤੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਵਾਨੁਪੁਬ੍ਬਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸਿਭਾਵੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਸਤੋ**”ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਲਾਭਿਨੋ। **ਸਤੋ**ਤਿ ਸਮਾਨਸ੍ਸ, ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬਜਾਪਾਦੋ**ਤਿ ਪਦੋਸੋ। **ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਠਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਭਿਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਪਰਭਾਗੇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ “**ਠਸ੍ਸਤੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਬਜਾਪਾਦਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਤਾਦਿਸੀ ਕਥਾ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬਜਾਪਾਦੋ ਪਹਾਨੰ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਾਰਣਤੋ ਏਵ ਅਯੰ ਕਥਾ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਸੇਸਵਾਰੇਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਨੁਤ੍ਤਾਨੰ ਏਵ ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਾਮ।

ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸਾਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਮੁਖੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰਸ੍ਸ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਸਾਰੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਸਾਰੀ। **ਤੇਨ ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਯੰ ਯੰ ਪਹੀਨੰ, ਤੇਨ ਤੇਨੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ। **ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਵਿਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਵਸੇਨ ਯੰ ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਮਞ੍ਞਿਤੰ, ਤੰ ਵਿਗਤੰ। ਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਵਿਵਰਤਿ “**ਅਯਮਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ**”ਤਿ। **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਕਥੰਕਥਾਸਲ੍ਲ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਨਯਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸਾਪਿ ਕਥੰ ਕਥਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਪਦੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤੰ। **ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾਯੰ ਕਥਾ।

ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗਿਨੋ। **ਕਾਮਰਾਗਬਜਾਪਾਦਾ ਵਿਸੇਸਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਨੀਵਰਣੇਸੁ ਅਪ੍ਪਹੀਨੇਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰਮ੍ਪਿ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਗੇਵ ਝਾਨੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਮਰਾਗਬਜਾਪਾਦਾ ਵਿਸੇਸਾਯ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾਯੰ ਕਥਾ। ਯਥਾਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗਬਜਾਪਾਦਾ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਦੇਸਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਕਥਾਤਿ, ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਅਵਿਤਕ੍ਕਸਹਗਤਾ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾ ਨਾਮ ਸਹ ਉਪਚਾਰੇਨ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ, ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਤ੍ਥੋ ਹੇਤ੍ਥ ਸਹਗਤ-ਸਦ੍ਦੋ। **ਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਪਰਿਹਾਨਾਯ। **ਵਿਸੇਸਾਯਾ**ਤਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਯ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਹਾਨਨ੍ਤਿ, ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ, ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾ ਏਵ ਵਾ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸੁਖਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਉਪਚਾਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ, ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ ਹਿ ਇਧ ਉਪੇਕ੍ਖਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਪੀਤਿਸੁਖਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਸਹ ਉਪਚਾਰੇਨ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ।

ਸਞ੍ਞੂਪਚਾਰਾਤਿ ਪਟੁਸਞ੍ਞਾਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਏਵ ਯੇ ਕੇਚਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ, ‘‘ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਸਹਗਤਾ**ਤਿ ‘‘ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ। ਤੇ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੰ ਠਿਤੇਨੇਵ ਸਕ੍ਕਾ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਤੁੰ, ਨ ਤਤੋ ਪਰਿਹੀਨੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਕਥਾ। ਵਿਸੇਸਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਪਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਕਥਾਤਿ ਆਹ – “**ਹਾਨਾਯ…ਪੇ॰… ਦੇਸਨਾ**”ਤਿ। **ਕਲ੍ਲਤਾਪਰਿਚਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਪਰਿਚਿਤੰ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਵਸਿਭਾਵੇਨ ਪਰਿਚਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – “**ਅਭਿਨੀਹਾਰੰ ਖਮਤੀ**”ਤਿ। ਸੇਸੰ ਸਬ੍ਬੰ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਅਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞਾਮੁਖੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਬਜਾਪਾਦੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਮਾਧਿਮੁਖੇਨ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਮੁਖੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਤਾਮੁਖੇਨ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਉਭਯਪਕ੍ਖਸਨ੍ਤੀਰਣਮੁਖੇਨ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਸਮੁਪੇਕ੍ਖਨਮੁਖੇਨ ਸਮ੍ਮੋਹੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾਮੁਖੇਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਅਪਰਿਭਵਨੇ ਮਾਨੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਵੀਮੰਸਾਮੁਖੇਨ ਹੇਤੁਪਤਿਰੂਪਕਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਵਿਰਤ੍ਤਤਾਪਤਿਰੂਪਕੇਨ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਅਦਯਾਪਨ੍ਨਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਪਟਿਸੇਵਨਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਅਸੰਵਿਭਾਗਸੀਲਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸੰਵਿਭਾਗਸੀਲਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਸੰਸਗ੍ਗਵਿਹਾਰਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਅਸਙ੍ਗਹਸੀਲਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਙ੍ਗਹਸੀਲਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਅਨਨੁਲੋਮਿਕਸੰਸਗ੍ਗੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਚ੍ਚਵਾਦਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਪਿਸੁਣਵਾਦਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਪਿਯਵਾਦਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਚਾਟੁਕਮ੍ਯਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਮਿਤਭਾਣਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਅਸਮ੍ਮੋਦਨਸੀਲਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨਸੀਲਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਮਾਯਾ ਸਾਠੇਯ੍ਯਞ੍ਚ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹਵਾਦਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਫਰੁਸਵਾਚਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਪਾਪਗਰਹਿਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਪਰਵਜ੍ਜਾਨੁਪਸ੍ਸਿਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਕੁਲਾਨੁਦ੍ਦਯਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਕੁਲਮਚ੍ਛਰਿਯੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਆਵਾਸਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਮਤਾਮੁਖੇਨ ਆਵਾਸਮਚ੍ਛਰਿਯੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਧਮ੍ਮਪਰਿਬਨ੍ਧਪਰਿਹਰਣਮੁਖੇਨ ਧਮ੍ਮਮਚ੍ਛਰਿਯੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਭਿਰਤਿਮੁਖੇਨ ਭਸ੍ਸਾਰਾਮਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਫਰੁਸਵਾਚਤਾਗਣਾਨੁਗ੍ਗਹਕਰਣਮੁਖੇਨ ਸਙ੍ਗਣਿਕਾਰਾਮਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਪੁਞ੍ਞਕਾਮਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਕਮ੍ਮਾਰਾਮਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸੰਵੇਗਪਤਿਰੂਪੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਦ੍ਧਾਲੁਤਾਪਤਿਰੂਪਤਾਯ ਅਪਰਿਕ੍ਖਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਵੀਮੰਸਨਾਪਤਿਰੂਪੇਨ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਪਤਿਰੂਪੇਨ ਗਰੂਨੰ ਅਨੁਸਾਸਨਿਯਾ ਅਪ੍ਪਦਕ੍ਖਿਣਗ੍ਗਾਹਿਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਪਤਿਰੂਪੇਨ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਸੁ ਅਗਾਰਵੰ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਪਤਿਰੂਪੇਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਪਰਿਭਵੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਮੇਤ੍ਤਾਯਨਾਮੁਖੇਨ ਰਾਗੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਕਰੁਣਾਯਨਾਪਤਿਰੂਪੇਨ ਸੋਕੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਮੁਦਿਤਾਵਿਹਾਰਪਤਿਰੂਪੇਨ ਪਹਾਸੋ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਿਹਾਰਪਤਿਰੂਪੇਨ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਛਨ੍ਦਤਾ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਏਵੰ ਆਗਮਪਤਿਰੂਪਕਅਧਿਗਮਪਤਿਰੂਪਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਵਞ੍ਚਨਸਭਾਵੋ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵੰ ਆਗਮਾਨੁਸਾਰੇਨ ਯੁਤ੍ਤਿਗਵੇਸਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰੋ**ਤਿਆਦਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ''ਇਦੰ ਇਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ, ਇਦੰ ਇਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਧਮ੍ਮਵਿਭਾਵਨਲਕ੍ਖਣੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਵਤ੍ತਿਯਾ ਮੂਲਭੂਤੰ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਭਾਵੰ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ **''ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਯਾਥਾਵਅਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧਲਕ੍ਖਣਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ''**ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵੋ ਨ ਸਮ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੀਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਯਾਥਾਵਅਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। ਸੋ ਲਕ੍ਖਣੰ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ ਸਾ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਏਤੇਨ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਲਕ੍ਖਣਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਵੇਧੋ ਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਅਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। ਕਤ੍ਥ ਪਨ ਸੋ ਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋਤਿ ਆਹ – ''ਸਬ੍ਬ...ਪੇ॰... ਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਨ੍ਤਿਆਦਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਸਤਿ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮੋਹੋ ਉਪਰੂਪਰਿ ਜਾਯਤਿਯੇਵ ਨ ਹਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **''ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਪਿਯਰੂਪੰ ਸਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਪਿਯਾਯਿਤਬ੍ਬਜਾਤਿਯੰ ਇਟ੍ਠਜਾਤਿਯਞ੍ਚ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ। ''ਯੰ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪੰ ਸਾਤਰੂਪੰ ਏਤ੍ਥੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੩; ਵਿਭ॰ ੨੦੩) ਹਿ ਵੁੱਤੰ। **ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਚੇਤਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਏਕਵਾਰੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਪਿ ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਲੋਭਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣੰ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ ਵੁੱਤੰ। ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਦਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਬਜਞ੍ਜਨਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਾ**ਤਿ ਨਿਮਿੱਤਾਨੁਬਜਞ੍ਜਨਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਾ। ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਉਪਗਮਨਲਕ੍ਖਣਤਾ ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਤਾਵ ਵੁੱਤਾ। ''ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੯੩) ਹਿ ਵੁੱਤੰ । **ਅਸ੍ਸਾਦੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ। ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥੱਤਾਨਿ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਧੀਨਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾ ਵੁੱਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਤੰਯੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ ਸੰਸਰਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਸਯਮੇਵ ਅੱਤਨੋ ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਾਹੰ ਪਵੇਦੇਸਿ। ਪਞ੍ਚੰਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਯਦਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ ਦੁਕ੍ਖਤਾ ਚ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ, ਅੱਤਸਞ੍ਞਾ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਅਨਵਕਾਸਾਤਿ ਆਹ – **"ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਾ ਅੱਤਸਞ੍ਞਾ"**ਤਿ। ''ਯਦਨਿਚ੍ਚੰ ਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਯੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਤਦਨੱਤਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫) ਹਿ ਵੁੱਤੰ।

ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਅੱਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਆਹ – **"ਤਸ੍ਸਾ ਨਾਮਕਾਯੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬੰ ਨੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਚੱਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਵਿਨਿਮੁੱਤਸ੍ਸ ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ। **ਚਿੱਤਵਿਕ੍ਖੇਪਪਟਿਸੰਹਰਣੰ** ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੰ। **ਅਸੁਭਾ**ਤਿ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿੱਤਭੂਤਾ ਅਸੁਭਾ ਏਵ ਵਾ, ਤਣ੍ਹਾਪਟਿਪਕ੍ਖੱਤਾ ਸਮਥਸ੍ਸ ਅਸੁਭਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤੰ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਤਨੁਕਰਣਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾਵੇਰਮਣੀ ਅਲੋਭਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਾ। ਤਥਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਤਨੁਕਰਣਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਵੇਰਮਣੀ ਅਦੋਸਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਾ। **ਵੱਥੁਅਵਿਪ੍ਪਟਿਪੱਤਿ** ਵਿਸਯਸਭਾਵਪਟਿਵੇਧੋ, **ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪੱਤਿ** ਸੀਲਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਦਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣੇਨ ਅਨਭਿਰਤਿਞਾਣਮੇਵ ਵਾ ਤਥਾ ਪਵੱਤੰ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਦਿਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁੱਤੰ – ''ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾਯ ਵੇਦਨਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ। **ਧਮ੍ਮਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਮੱਤਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾ।

ਸੱਤਾਨੰ ਕਾਯੇ ਅਵੀਤਰਾਗਤਾ ਪਞ੍ਚੰਨ੍ਨੰ ਅਜ੍ਝੱਤਿਕਾਯਤਨਾਨੰ ਵਸੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਰੂਪੀਨਿ ਰੂਪਰਾਗਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਕਾਯੋ ਹਿ ਇਧ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਞਾਨਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇ ਮਨਾਯਤਨੇ ਚ ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਛਟ੍ਠਾਯਤਨੰ ਭਵਰਾਗਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਏਦਿਸੰ ਮਾ ਰੂਪੰ ਨਿਬ੍ਬੱਤਤੁ, ਮਾ ਏਦਿਸੀ ਵੇਦਨਾਤਿ ਏਵੰ ਪਵੱਤਾ ਰੂਪਾਦਿਅਭਿਨਨ੍ਦਨਾ **ਨਿਬ੍ਬੱਤਭਵਾਨੁਪਸ੍ਸਿਤਾ। ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਵਤੋ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਞਾਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਯੋਨਿਸੋ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਅੱਥਸ੍ਸ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥੰ **ਮਹਾਨਾਰਦਕਸ੍ਸਪਜਾਤਕੰ** (ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੧੫੩ ਆਦਯੋ), **ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲੇ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮ ਆਦਯੋ) ਏਕੱਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਵਾਦੋ ਚ ਉਦਾਹਰਿਤਬ੍ਬੋ। **"ਓਕਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਸੱਧਾਪਸਾਦਾਨੰ ਵਿਸੇਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਸੱਧਾਯਯੇਵ ਅਵੱਥਾਵਿਸੇਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤੱਥ **ਓਕਪ੍ਪਨੰ** ਸੱਦੂਹਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਓਗਾਹਣੰ ਨਿਚ੍ਛਯੋ। **ਅਨਾਵਿਲਤਾ** ਅਸ੍ਸੱਧਿਯਾਪਗਮੇਨ ਚਿੱਤਸ੍ਸ ਅਕਾਲੁਸ੍ਸਿਯਤਾ। **ਅਭਿਪੱਤਿਯਨਾ** ਸੱਦੂਹਨਮੇਵ। **ਅਵੇਚ੍ਚਪਸਾਦੋ** ਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤੋ ਆਯਤਨਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਾਦੋ। **ਅਪਿਲਾਪਨੰ** ਅਸਮ੍ਮੋਸੋ ਨਿਮੁਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਓਗਾਹਣੰ ਵਾ, ਏੱਥ ਚ ਸੱਧਾਦੀਨੰ ਪਸਾਦਸੱਧਾਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਞਾਨਙ੍ਗਾਨਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਅਵੱਥਾਵਿਸੇਸਵਸੇਨ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭਾਵੋ ਵੁੱਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਸਤਿਸਮਾਧੀਨੰ ਵਾ ਕਾਯਾਦਯੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਤਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਚ ਞਾਨਾਨੀਤਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਵੁੱਤਾ।

ਅਸ੍ਸਾਦਮਨਸਿਕਾਰੋ ਸੰਯੋਜਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਤਾ। **ਪੁਨਬ੍ਭਵਵਿਰੋਹਣਾ**ਤਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯ ਵਿਰੋਹਣਾ, ਪੁਨਬ੍ਭਵਨਿਬ੍ਬੱਤਨਾਰਹਤਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾਤਿ ਅੱਥੋ। **ਓਪਪਚ੍ਚਯਿਕਨਿਬ੍ਬੱਤਿਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਪੱਤਿਭਵਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬੱਤਨਸਭਾਵੰ। **ਨਾਮਕਾਯਰੂਪਕਾਯਸਙ੍ਘਾਤਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪਰੂਪਕਾਯਾਨੰ ਸਮੂਹਿਯਭਾਵੰ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਵੱਥਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਛੰਨ੍ਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਵਵੱਥਿਤਭਾਵੋ। **ਓਪਪਚ੍ਚਯਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਪੱਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਬ੍ਬੱਤਕੰ। **ਉਪਧੀ**ਤਿ ਅੱਤਭਾਵੋ। ਅੱਤਨੋ ਪਿਯਸ੍ਸ ਮਰਣੰ

ਚਿਨ੍ਨੇਨੁਸ੍ਸ ਬਾਲਸ੍ਸ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸੋਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਮਰਣਂ ਸੋਕਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਂ** ਚੇਤਸੋ ਸਨ੍ਤਾਪੋ। **ਓਦਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਦਹਨਂ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਪਨਮੇਵ ਭਵਸ੍ਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਇਮਾਨੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਭਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਭਵਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਚ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਭਵਙ੍ਗਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਕਿਲੇਸਾ ਭਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਨਿ। ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਂ ਭਵਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ। **ਸਮਗ੍ਗਾਨੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ। ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਅਪਰਾਪਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਂਸਰਣਂ ਸਂਸਾਰੋ। ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਜਾਤਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਂ ਕਿਲੇਸਾਦਿਵਟ੍ਟਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਭਵੋ ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਸਮ੍ਪਾਪਕਹੇਤੁਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਮਗ੍ਗੋ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੋਗਾਹਕਸ੍ਸ ਓਤਰਣਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਤਿਤ੍ਥਂ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਪਯਿਰੁਪਾਸਨਾ **ਤਿਤ੍ਥਞ੍ਞੁਤਾ**। ਧਮ੍ਮੂਪਸਞ੍ਹਿਤਂ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਪੀਤਂ ਨਾਮ, ਸਪ੍ਪਾਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇਨ ਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਬ੍ਰੂਹਨਾ **ਪੀਤਞ੍ਞੁਤਾ,** ਭਾਵਨਾਯ ਥੋਕਮ੍ਪਿ ਲਯਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਦ੍ਧਂਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਜਾਨਨਾ **ਪਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਜਾਨਨਾ **ਅਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ,** ਤੇਸੁ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭਾਵੋ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ ਏਵ। ਕਤਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸੇਵ ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ , ਨ ਇਤਰਸ੍ਸਾਤਿ **"ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਪੁਞ੍ਞਤਾ ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ** ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਤਰੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ**ਤਿ ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। **ਵਿਰਾਗੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਫਲਂ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਦਿਦਂ ''ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਥਾਪਿ ਯੋ ਕੋਚਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਯੋ ਕੋਚਿ ਅਵਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ, **ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ** ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ''ਏਵਂ ਯਾ ਕਾਚਿ ਉਪਨਿਸਾ ਯੋਗਤੋ ਚ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚਾ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਨਿਸਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਂ, **ਯੋਗਤੋ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ, **ਪਚ੍ਚਯਤੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਮਤ੍ਤਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨ ਵਿਭਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਲਕ੍ਖਣੋ ਹਾਰੋਤਿਆਦਿ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਕਿਂ ਲਕ੍ਖਯਤੀ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। **"ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਉਦਾਹਰਣੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤੁਂ **"ਚਕ੍ਖੁ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **"ਵਧਕਟ੍ਠੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾਨੀ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਭਾਵਾਦਿਨਾਪਿ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਏਵਂ ਆਯਤਨਵਸੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਤੀਤੇ, ਰਾਧ, ਰੂਪੇ ਅਨਪੇਕ੍ਖੋ ਹੋਤੀ"**ਤਿਆਦਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਆਭਤਂ। **ਯਮਕੋਵਾਦਸੁਤ੍ਤੇ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੫) **ਵਧਕਟ੍ਠੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਵੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ''ਵਧਕਂ ਰੂਪਂ ਵਧਕਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ, ਇਮਿਸ੍ਸਂ ਗਾਥਾਯਂ ਕਾਯਗਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਸਤਿ ਵੇਦਨਾਗਤਾ ਸਤਿ ਚਿਤ੍ਤਗਤਾ ਸਤਿ ਧਮ੍ਮਗਤਾ ਚ ਸਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਵਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਦਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਂ ਪਰਤੋ ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਾਮ।

ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਾਹੀਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਕਾਯੇ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯੇ। ਰੂਪਕਾਯੋ ਹਿ ਇਧ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨਂ ਕੇਸਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ ਕਾਯੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਯਥਾ ਚ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ, ਏਵਂ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਆਯਟ੍ਠੇਨ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਞ੍ਹਿ ਪਰਮਜੇਗੁਚ੍ਛਾਨਂ ਸੋ ਆਯੋਤਿਪਿ **ਕਾਯੋ, ਆਯੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਆਯਨ੍ਤਿ ਤਤੋਤਿ ਆਯੋ। ਕੇ ਆਯਨ੍ਤਿ? ਕੁਚ੍ਛਿਤਾ ਕੇਸਾਦਯੋ, ਇਤਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਆਯੋਤਿ ਕਾਯੋ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਕਾਯਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਸੀਲੋ, ਕਾਯਂ ਵਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਮਾਨੋ। ''ਕਾਯੇ''ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ''ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਦੁਤਿਯਂ ਕਾਯਗ੍ਗਹਣਂ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤੋ ਵਵਤ੍ਥਾਨਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਾਦਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਤੇਨ ਨ ਕਾਯੇ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ

ਵਾ, ਅਥ ਖੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਏਵਾਤਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਕਾਰਸ੍ਸੇਵ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤੋ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਨ ਕਾਯੇ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਏਕਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਨਾਪਿ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਨੁਪਸ੍ਸੀ।

ਯੋਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਕੋ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤੋ ਕਾਯੋ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਨ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਏਕਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ , ਅਥ ਖੋ ਰਥਸਮ੍ਭਾਰਾਨੁਪਸ੍ਸਕੋ ਵਿਯ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਨਗਰਾਵਯਵਾਨੁਪਸ੍ਸਕੋ ਵਿਯ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਕਦਲਿਕ੍ਖਨ੍ਧਪਤ੍ਤਵਟ੍ਟਿਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜਕੋ ਵਿਯ ਰਿਤ੍ਤਮੁਟ੍ਠਿਵਿਨਿਵੇਠਕੋ ਵਿਯ ਚ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਏਵਾਤਿ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਸਮੂਹਵਸੇਨੇਵ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਨ ਹੇਤ੍ਥ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮੂਹਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਕਾਯੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞੋ ਵਾ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸਮੂਹਮਤ੍ਤੇ ਏਵ ਪਨ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸਤ੍ਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

''ਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਯਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਤਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ।
ਅਪਸ੍ਸਂ ਬਜ੍ਝਤੇ ਮੂਲ੍ਹੋ, ਬਜ੍ਝਮਾਨੋ ਨ ਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩੭੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੦੬; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੩੬; ਮਹਾਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩)।

ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਾਦਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਹਿ ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਯੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ।

ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਅਨੁਦਕਭੂਤਾਯਪਿ ਮਰੀਚਿਯਾ ਉਦਕਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਅਸੁਭਭੂਤੇ ਏਵ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਅਤ੍ਤਸੁਭਭਾਵਾਨੁਪਸ੍ਸੀ , ਅਥ ਖੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਅਨਤ੍ਤਅਸੁਭਾਕਾਰਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਯ੍ਵਾਯਂ **ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੪ ਆਦਯੋ) ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਦਿਚੁਣ੍ਣਿਕਜਾਤਅਟ੍ਠਿਕਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਕਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਯੋ ਚ ''ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪਥਵੀਕਾਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਆਪੋਕਾਯਂ ਤੇਜੋਕਾਯਂ ਵਾਯੋਕਾਯਂ ਕੇਸਕਾਯਂ...ਪੇ॰... ਅਟ੍ਠਿਮਿਞ੍ਜਕਾਯ''ਨ੍ਤਿ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯਂ** (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੫ ਆਦਯੋ) ਕਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਕਾਯੇ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਅਥ ਵਾ ਕਾਯੇ ਅਹਨ੍ਤਿ ਵਾ ਮਮਨ੍ਤਿ ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਕਸ੍ਸ ਨਾਨਾਧਮ੍ਮਸਮੂਹਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਕਾਯੇ ਕੇਸਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਪਿ ਚ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ ਨੋ ਨਿਚ੍ਚਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯਂ** (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੫ ਆਦਯੋ) ਆਗਤਨਯਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸੇਵ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਾਦਿਕਸ੍ਸ ਆਕਾਰਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਿਹਰਾਹੀਤਿ ਵਤ੍ਤਾਹਿ। **ਆਤਾਪੀ**ਤਿ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਕਿਲੇਸੇ ਆਤਾਪੇਤੀਤਿ ਆਤਾਪੋ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਤਾਪੀ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਸਤਿਮਾ**ਤਿ ਕਾਯਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸਤਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਹਿ ਸਤਿਵਿਰਹਿਤਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਸਤਿਞ੍ਚ ਖ੍ਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੪)। ਅਨਾਤਾਪਿਨੋ ਚ ਅਨ੍ਤੋ ਸਙ੍ਕੋਚੋ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰੋ ਹੋਤਿ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਨੁਭਾਵੇਨ ਤਂ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਆਤਾਪੀ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਵਿਨੇਯ੍ਯਜਾ**ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਿਨਯੇਨ ਵਾ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਨਯੇਨ ਵਾ ਵਿਨਯਿਤ੍ਵਾ। **ਲੋਕੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਕਾਯੇ। ਕਾਯੋ ਹਿ ਇਧ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਗ੍ਗਹਣੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਗਹਿਤੋਤਿ ਨੀਵਰਣੇਸੁ ਬਲਵਧਮ੍ਮਦ੍ਵਯਪ੍ਪਹਾਨਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਹਾਨਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ।

‘‘ਆਤਾਪੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੋਗਙ੍ਗੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ‘‘ਆਤਾਪੀ’’ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨੰ ਸਮਥੋ ਉਜੁਪਟਿਪਕ੍ਖੋਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਨਯੋ ਵੁੱਚਮਾਨੋ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਆਹ – “**ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**”ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੫.੩੬੭)। **ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਵੀਰਿਯਪਞ੍ਞਾਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਏਵੰ ਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿਪਿ ਤੇਹਿ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਚਤੁਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਾਧਨੇ ਇਮੇਸੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਸਭਾਵਭੇਦਾਭਾਵਤੋ ਸਮਾਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਇਤਰਾਨਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿਪਿ ਵੁੱਤਾਨਿ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੪. ਇਦਾਨਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਗਹਿਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨੰ ਗਹਿਤਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੂ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਬੋਧਙ੍ਗਮਾ**ਤਿ ਬੋਧੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਬੋਧਙ੍ਗਮਾ। ਯਥਾਵੁੱਤਸ੍ਸ ਬੋਧਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਾਤਿ **ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ। ਨੇਯ੍ਯਾਨਿਕਲਕ੍ਖਣੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਪਵਤ੍ਤਤੋ ਚ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ, ਨਿਯ੍ਯਾਨੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਨੇਯ੍ਯਾਨਿਕਾ, ਯਥਾ ਦੋਵਾਰਿਕੋਤਿ। ਨਿਯ੍ਯਾਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਵਾ ਫਲੰ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਨੇਯ੍ਯਾਨਿਕਾ। ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ ਪਯੋਜਨੰ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਨੇਯ੍ਯਾਨਿਕਾ। ‘‘ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਾ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ ਏਤੇਸੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਯਾ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਲਕ੍ਖਣੇਨਾਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਸਭਾਵੇਨ।

ਏਵੰ ਅਕੁਸਲਾਪਿ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਯਥਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾ, ਏਵੰ ਅਕੁਸਲਾਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਟ੍ਠੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਥੰ? ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਤਾਵਸੇਨਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਪਹਾਨੰ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**”ਤਿ ਆਹ। ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਪਹਾਨੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੂ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਭਾਵਿਯਮਾਨੇਸੁ ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਨ੍ਤਿਆਦਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਾਦਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਚਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਪਰਿਜਾਨਨਸ੍ਸ ਪਰਿਬਨ੍ਧਿਨੋ ਕਾਮਰਾਗਾਦਯੋ ਬਜਨ੍ਤੀਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਕਸ੍ਮਾ? ਤੇਹਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾਤਿ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ‘‘ਏਵੰ ਅਕੁਸਲਾਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਪਹਾਨੰ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞੇਨਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਸ੍ਸ ਉਦਾਹਰਣਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਯਤ੍ਥ ਵਾ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸੰ ਦੇਸਨਾਯੰ। ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਕਪ੍ਪਤ੍ਥੋ। **ਪਨਾ**ਤਿ ਪਦਪੂਰਣੋ। **ਰੂਪਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਸਭਾਵੰ ਅਟ੍ਠਵਿਧੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੰ ਦੇਸਨਾਯੰ। **ਰੂਪਧਾਤੂ**ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਸਭਾਵਾ ਦਸ ਧਾਤੁਯੋ। **ਰੂਪਾਯਤਨ**ਨ੍ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਸਭਾਵੰ ਦਸਾਯਤਨੰ, ਰੂਪੀਨਿ ਦਸਾਯਤਨਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਇਮਾਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਦੇਸਿਤੰ ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸੁਖਵੇਦਨਾਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਚ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁੱਤੰ, ਸਾਸਵਕੁਸਲਸ੍ਸਾਪਿ ਵਸੇਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਏਵ। ਸਬ੍ਬੋ ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਦੇਸਿਤੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਿਤਤ੍ਤਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ। ਵੁੱਤਞ੍ਹੇਤੰ – ‘‘ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫)। ਤਥਾ ਚ ਵੁੱਤੰ “**ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਹਿ ਵੇਦਨਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਨੁਸੇਤੀ**”ਤਿ। ਏਤੇਨ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਵੇਦਨਾਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਤਿ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਗ੍ਗਹਣੇ ਸਬ੍ਬੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਦੇਸਿਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। **ਸੋ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਸੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੋਤਿ ਇਮੰ ਵਕ੍ਖਮਾਨਵਿਸੇਸੰ ਜੋਤੇਤਿ। ਤੇਸੁ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤੋ ਸਰਾਗਸਦੋਸਸਮੋਹਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇਨ ਹਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਵੁੱਤੋ, ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਪਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਯੋ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਤ੍ਵੇਵ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ **ਪਾਲ਼ਿਯੰ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੬; ਮਹਾਵ॰ ੧) ਵੁੱਤੋ, ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਵੀਤਰਾਗਵੀਤਦੋਸਵੀਤਮੋਹਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇਹਿ ਹਾਤਬ੍ਬੋ**”ਤਿ ਵੁੱਤੰ।

ਇਦਾਨਿ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤਾਵਿਭਾਵਨੇਨ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਯੋਜਨਾਯ ਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਏਵਂ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਪਥਵੀਆਦੀਨਂ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨਞ੍ਚ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਰਣਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਤੋ, ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਕਿਚ੍ਚਤੋ। **ਲਕ੍ਖਣਤੋ**ਤਿ ਕਕ੍ਖਲ਼ਫੁਸਨਾਦਿਸਭਾਵਤੋ। **ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ**ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਨਮਨਾਦਿਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਤੋ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦਿਤੋ ਚ। **ਚੁਤੂਪਪਾਤਤੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਙ੍ਗਤੋ ਉਪ੍ਪਾਦਤੋ ਚ, ਸਮਾਨਨਿਰੋਧਤੋ ਸਮਾਨੁਪ੍ਪਾਦਤੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਹਚਰਣਂ ਸਮਾਨਹੇਤੁਤਾ ਸਮਾਨਫਲਤਾ ਸਮਾਨਭੂਮਿਤਾ ਸਮਾਨਵਿਸਯਤਾ ਸਮਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦਯੋਪਿ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਂ ਉਤ੍ਤਾਨਤ੍ਥਮੇਵ।

ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੨੫. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹੋ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨੇਰੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਚ ਨਿਦਾਨਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਸਨ੍ਧਿ ਚ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਤਾਵ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **“ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਨਾ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਹਾਰਾਨਂ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਯਭਾਵਤੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੁਖੇਨੇਵ ਏਤੇ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਹਾਰਪਦਤ੍ਥਾ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਨੇਰੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਰੁਤ੍ਤਮੇਵ ਨੇਰੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **“ਯਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਦਸਂਹਿਤਾ”**ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਇਦਂ ਨੇਰੁਤ੍ਤਂ। ਕਾ ਪਨ ਸਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ? ਪਦਸਂਹਿਤਾਤਿ ਪਦੇਸੁ ਸਂਹਿਤਾ ਯੁਤ੍ਤਾ, ਲਿਙ੍ਗਵਚਨਕਾਲਸਾਧਨਪੁਰਿਸਾਦਿਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਯੋ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਥਾ ਯਥਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁੱਤਂ **“ਯਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਾਮਸੋ ਞਾਣ”**ਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ, ਯਾਯ ਕਾਰਣਭੂਤਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਨਾਮਸੋ**ਤਿ ਪਥਵੀ ਫਸ੍ਸੋ ਖਨ੍ਧਾ ਧਾਤੁ ਤਿਸ੍ਸੋ ਫੁਸ੍ਸੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾਮਵਿਸੇਸੇਨ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਯਂ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਨਾਮ। ਪਥਵੀਤਿ ਹਿ ਏਵਮਾਦਿਕਂ ਸਦ੍ਦਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ਸਙ੍ਕੇਤਦ੍ਵਾਰੇਨ ਤਦਤ੍ਥਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਤਂਤਂਅਨਿਯਤਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨੇਵ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਦਸਂਹਿਤਾਤਿ ਪਦੇਨ ਸਂਹਿਤਾ । ਪਦਤੋ ਹਿ ਪਦਤ੍ਥਾਵਬੋਧੋ। ਸੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਾਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਗਹਿਤਾਯ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਸਾ ਪਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਪਦੇਨ ਸਂਹਿਤਾ ਪਦਤ੍ਥਂ ਬੋਧੇਤੀਤਿ ਪਦਸਂਹਿਤਾਤਿ ਵੁੱਤਾ। **“ਯਦਾ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂ”**ਤਿਆਦਿਨਾ ‘‘ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਾਮਸੋ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਭਿਧੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ। **ਨਾਮਂ ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਯਂ ਨਾਮਾਤਿ ਨਾਮਂ ਜਾਨਾਤਿ। **ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ। **ਤਥਾ ਤਥਾ ਨਂ ਅਭਿਨਿਰੋਪੇਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਯਥਾ ਯਥਾ ਚ ਵੋਹਰਿਤਬ੍ਬੋ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਨਂ ਨਾਮਂ ਵੋਹਾਰਂ ਅਭਿਨਿਰੋਪੇਤਿ ਦੇਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਅਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਥਕੁਸਲੋ ਯਾਵ ਅਨੇਕਾਧਿਵਚਨਕੁਸਲੋਤਿ ਵੁੱਚਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥੇ ਕੁਸਲੋ। **ਧਮ੍ਮਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਕੁਸਲੋ। **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਕ੍ਖਰੇਸੁ ਚ ਵਾਕ੍ਯੇਸੁ ਚ ਕੁਸਲੋ। **ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਚਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਯ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਕੁਸਲੋ। **ਦੇਸਨਾਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਯ ਕੁਸਲੋ। **ਅਤੀਤਾਧਿਵਚਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਤੀਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਕੁਸਲੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਜਨਪਦਨਿਰੁਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾਨਿ ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰਪਦਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਚਨਵਸੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਜਨਪਦਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਲੋਕਸਮਞ੍ਞਾਯੋ ਯਥਾਰਹਂ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ‘‘ਸਮਞ੍ਞਂ ਨਾਤਿਧਾਵੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ ਹਿ ਵੁੱਤਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਮੁਖੇਨੇਵ ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਾਧਿਗਮੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਕਣ੍ਡੇ ਅਨੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

੨੭. ਨਿਦਾਨਕਣ੍ਡੇ **ਇਮਿਨਾ ਵਤ੍ਥੁਨਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪੁਤ੍ਤਗਵਾਦਿਕਿਤ੍ਤਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ। ਕਾਰਣਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਥੁ ਨਿਦਾਨਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁੱਤੰ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਨਿਦਾਨਨਿਦ੍ਧਾਰਣੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਕਾਮਨ੍ਧਾਤਿ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਨ ਅਨ੍ਧਾ। **ਜਾਲਸਞ੍ਛਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਜਾਲਪਲਿਗੁਣ੍ਠਿਤਾ। **ਤਣ੍ਹਾਛਦਨਛਾਦਿਤਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਨ੍ਧਕਾਰੇਨ ਪਿਹਿਤਾ। **ਬਨ੍ਧਨਾਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਕਾਮਗੁਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਬਦ੍ਧਾ। ''ਪਮਤ੍ਤਬਨ੍ਧਨਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਪਮਾਦੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨ ਵਾ ਅਪਰੇਨ ਵਾ ਦੇਸਨਨ੍ਤਰੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯੋਗੰ ਉਪੇਤਿ, ਸਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਮੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੇਹੀ**ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਯਥਾਵੁੱਤੇਹਿ ਗਾਥਾਪਦੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਦੀਪਕੇਹਿ। **ਸਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਯਾ ਪੁਰਿਮਗਾਥਾਯ ਵੁੱਤਾ, ਸਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾ। **"ਯਞ੍ਹਾਹਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਦ੍ਵਿੰਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਗਾਥਾਨੰ ਅਤ੍ਥਸੰਸਨ੍ਦਨੇਨ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰੰ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਪਯੋਗੇਨਾ**ਤਿ ਸਮੁਦਾਚਾਰੇਨ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਸਯੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤੰ ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਿਤੁੰ ਅਦੇਨ੍ਤੀ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਪਲੋਭਯਮਾਨਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਚ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚ ਤਣ੍ਹਾਬਨ੍ਧਨੰ ਵੁੱਤਾ।

ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ ਸੰਸਾਰੇ ਚਿਰੰ ਠਪੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਪਞ੍ਚਾ**। ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਏਤਾਹੀਤਿ **ਠਿਤੀ**। ਬਨ੍ਧਨਟ੍ਠੇਨ ਸਨ੍ਦਾਨੰ ਵਿਯਾਤਿ **ਸਨ੍ਦਾਨੰ**। ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਗਰਪ੍ਪਵੇਸਸ੍ਸ ਪਟਿਸੇਧਨਤੋ ਪਲਿਘੰ ਵਿਯਾਤਿ **ਪਲਿਘੰ**। ਅਨਵਸੇਸਤਣ੍ਹਾਪਹਾਨੇਨ **ਨਿਤ੍ਤਣ੍ਹੋ**। ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਰਹਿਤਾਨੰ ਇਧਲੋਕਪਰਲੋਕਾਨਞ੍ਚ ਮੁਨਨਤੋ **ਮੁਨੀ**ਤਿ ਏਵੰ ਗਾਥਾਯ ਪਦਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਪਞ੍ਚਾਦਿਅਤ੍ਥਾ ਪਨ **ਪਾਲ਼ਿਯੰ** ਵਿਭਤ੍ਤਾ ਏਵਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸੇਤੇ ਪਪਞ੍ਚਾਦਯੋ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥੰ ਗਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਯ ਲੇਸੋਪਿ ਨ ਭਵਤਿ। ਤੇਨ ਵੁੱਤੰ – **"ਯੋ ਏਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਅਯੰ ਵੁੱਚ੍ਚਤਿ ਨਿਤ੍ਤਣ੍ਹੋ"**ਤਿ।

੨੮. ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ''ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਾਨਿ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ''ਤਦਭਿਸਙ੍ਖਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਵੁੱਤਾ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਹੇਤੁਕਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ। ਤੇ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਸੁ ਜਵਨਚੇਤਨਾਸੁ ਪਠਮਚੇਤਨਾ ਸਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇ ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਫਲੰ ਦੇਤਿ। ਪਚ੍ਛਿਮਚੇਤਨਾ ਅਨਨ੍ਤਰੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਵੇਮਜ੍ਝਚੇਤਨਾ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਫਲੰ ਦੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਪਚ੍ਚਨੋਕਾਸਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਾ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੰਤੰਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਚੇਤਨਾ ਵਿਯ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਾਦਿਵਸੇਨ ਤਿਧਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁੱਤੰ – **"ਏਵੰ ਤਣ੍ਹਾ ਤਿਵਿਧੰ ਫਲੰ ਦੇਤੀ"**ਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰੇਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯੰ ਪੁਬ੍ਬੰ ਪੁਰਿਮੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਤਾਦਿਵਚਨੰ ਵੁੱਤੰ, ਤੰ ਇਮਿਨਾ ਅਪਰੇਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਤਾਦਿਵਚਨੇਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਗਙ੍ਗੋਦਕੰ ਵਿਯ ਯਮੁਨੋਦਕੇਨ ਸੰਸਨ੍ਦਤਿ ਸਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦਸ੍ਸਨਬਲੇਨਾਤਿ ਚਤੂਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਚਾਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਠਮਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਬਲੇਨ। **ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਭਾਵਨਾਬਲੇਨਾ**ਤਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਨਾਵਸੇਸਵਸੇਨ ਵੁੱਤੰ, ਨ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਵਸੇਨ।

ਅਨੁਬਨ੍ਧੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ। **ਯੋ ਚਾਪਿ ਪਪਞ੍ਚੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਪਪਞ੍ਚੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁੱਤੰ **ਰਾਧਸੁਤ੍ਤਞ੍ਚ**ਸੰਸਨ੍ਦਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਇਦੰ ਏਕਤ੍ਥ"**ਨ੍ਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੰ, ਦੇਸਨਾਯ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਅਪਿ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵੁੱਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਸੁਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਸੰਵਣ੍ਣਿਯਮਾਨੇਨ ਸੁਤ੍ਤੇਨ। **ਸੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰੰ। **ਸੰਸਨ੍ਦਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਵਿਮਿਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਭਿਨ੍ਨੰ ਕਤ੍ਵਾ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਯੋਜਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨ ਵਾ ਅਪਰੇਨ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੰ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ। ਵੁੱਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਪਾਕਟੰ ਕਰੋਤਿ ਤੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨੇਨ।

ਨ ਕੇਵਲੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰਸੰਸਨ੍ਦਨਮੇਵ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਸਨ੍ਧਿ, ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞੋਪਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਸੋ ਚਾਯ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਕਾਰਕਾਦਿਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਸੋ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਕਾਸਨਾਦੀਨੰ ਛਨ੍ਨੰ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨੰਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤਦਵਰੋਧਤੋ।

ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਚ ਨਾਮ ਨ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਤਸ੍ਮਾ "**ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਧਿ ਛਪ੍ਪਦਾਨੀ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਪਦਨ੍ਤਰੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਨਾਮਾਦਿਪਦਂ ਛਹਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦੇਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਨ੍ਧਿ ਛਪ੍ਪਦਾਨੀ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦੇਸਨਾਸਨ੍ਧੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦੇਸਨਨ੍ਤਰੇਨ ਦੇਸਨਾਯ ਸਂਸਨ੍ਦਨਂ। **ਨ ਚ ਪਥਵਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯਾ**ਤਿ ਪਥਵਿਂ ਵਿਸਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਸ੍ਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਪਥਵਿਂ ਆਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਝਾਯੀ**ਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਝਾਨੇਨ ਝਾਯੀ। ਸੋ ਹਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਨਿਸ੍ਸਟਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਝਾਯਤਿ, ਨ ਪਥਵਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਝਾਯਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਭੂਤੇਹਿ ਰੂਪਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਸਬ੍ਬੋ ਕਾਮਭਵੋ ਰੂਪਭਵੋ ਚ ਗਹਿਤਾ। ਅਰੂਪਭਵੋ ਪਨ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਗਹਿਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਲੋਕਂ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਞ੍ਞੇਨਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਨ ਚ ਇਮਂ ਲੋਕ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਸਬ੍ਬੋ ਹਿ ਲੋਕੋ ਇਧਲੋਕੋ ਪਰਲੋਕੋ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੇਵ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ "**ਇਧਲੋਕੋ**"ਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਭੂਤੋ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ''ਪਰਲੋਕੋ''ਤਿ ਭਵਨ੍ਤਰਸਙ੍ਖੇਪਗਤੋ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੋ ਤਦੁਭਯਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧੋ ਰੂਪਸਨ੍ਤਾਨੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਯਮਿਦਂ ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਯੇ ਪਨ ''ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨਾ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾਭਵਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਮਿਚ੍ਛਾ। ਅਨ੍ਤਰਾਭਵੋ ਹਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਯਤਨਂ । **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨਂ। **ਮੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤੋ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਂ ਰਸਾਯਤਨਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਞ੍ਚ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਂ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਰੂਪਂ। **ਪਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਪਤ੍ਤਂ। **ਪਰਿਯੇਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਤਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਵਾ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ। **ਵਿਤਕ੍ਕਿਤਂ ਵਿਚਾਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਨਵਸੇਨ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਚ ਆਲਮ੍ਬਿਤਂ। **ਮਨਸਾਨੁਚਿਨ੍ਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁ ਅਨੁ ਚਿਨ੍ਤਿਤਂ। **ਅਯਂ ਸਦੇਵਕੇ...ਪੇ॰... ਅਨਿਸ੍ਸਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨ ਞਾਯਤਿ ਝਾਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਖੀਣਾਸਵੋ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਝਾਨੇਨ ਝਾਯਨ੍ਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯਾਨਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿਪਿ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਝਾਯਤਿ ਨਾਮ। ਤਤੋ ਏਵ ਲੋਕੇ ਕੇਨਚਿਪਿ ਨ ਞਾਯਤਿ ''ਅਯਂ ਇਦਂ ਨਾਮ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਝਾਯਤੀ''ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਨਮੋ ਤੇ ਪੁਰਿਸਾਜਞ੍ਞ, ਨਮੋ ਤੇ ਪੁਰਿਸੁਤ੍ਤਮ।
ਯਸ੍ਸ ਤੇ ਨਾਭਿਜਾਨਾਮ, ਕਿਂ ਤ੍ਵਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਝਾਯਸੀ''ਤਿ॥ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੦੪)।

ਇਦਾਨਿ ਖੀਣਾਸਵਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਥਚਿਪਿ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਭਾਵਂ **ਗੋਧਿਕਸੁਤ੍ਤੇਨ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯) ਵ**ਕ੍ਕਲਿਸੁਤ੍ਤੇਨ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੭) ਚ ਵਿਭਾਵੇਤੁਂ "**ਯਥਾ ਮਾਰੋ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਮਨ੍ਵੇਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤੋ। "**ਪਪਞ੍ਚਾਤੀਤੋ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਮਾਹ। **ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤਾ ਨ ਞਾਯਨ੍ਤਿ ਝਾਯਮਾਨਾ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਗਤਿਂ ਮਾਰਾਦਯੋ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾਯਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ **ਗੋਧਿਕਸੁਤ੍ਤਵਕ੍ਕਲਿਸੁਤ੍ਤਾਨਂ** ਵਿਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਅਤ੍ਥਸਂਸਨ੍ਦਨਾ ਦੇਸਨਾਸਨ੍ਧਿ ਨਾਮ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਸਨ੍ਧੀਤਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਸਨ੍ਧਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸਨ੍ਧਿ, ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਵਾ ਸਨ੍ਧਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸਨ੍ਧਿ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਵਾ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਠਮਂ ਵਟ੍ਟਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਨਿਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤਾ**, ਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤਾ**, ਨਿਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤਵਨ੍ਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਸਾ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਂ ਪਾਕਟਮੇਵ।

ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਆਵਟ੍ਟਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੨੯. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਆਵਟ੍ਟੋ ਹਾਰੋਤਿ ਆਵਟ੍ਟਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਆਰਮ੍ਭਥਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਭਧਾਤੁਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵੀਰਿਯਂ ਕਰੋਥ। **ਨਿਕ੍ਕਮਥਾ**ਤਿ ਕੋਸਜ੍ਜਪਕ੍ਖਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਕ੍ਕਮਧਾਤੁਸਙ੍ਖਾਤਂ ਤਦੁਤ੍ਤਰਿਵੀਰਿਯਂ ਕਰੋਥ। **ਯੁਞ੍ਜਥ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸੀਲਸਂਵਰੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਨਂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਭਨਿਕ੍ਕਮਧਾਤੁਯੋ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾਭੂਤਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤੇ ਭਗਵਤੋ ਸਾਸਨੇ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੋਥ। **ਧੁਨਾਥ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਸੇਨਂ, ਨਲ਼ਾਗਾਰਂਵ ਕੁਞ੍ਜਰੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਚ ਤੇਧਾਤੁਇਸ੍ਸਰਸ੍ਸ ਮਚ੍ਚੁਰਾਜਸ੍ਸ ਵਸਂ ਸਤ੍ਤੇ ਨੇਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸੇਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਬਲਂ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਯਥਾ ਨਾਮ ਬਲੂਪਪਨ੍ਨੋ ਕੁਞ੍ਜਰੋ ਨਲੇਹਿ ਕਤਂ ਅਗਾਰਂ ਖਣੇਨੇਵ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਕਿਲੇਸਗਣਂ ਧੁਨਾਥ ਵਿਧਮਥ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੧੮੫)।

ਇਦਾਨਿ ਯਦਤ੍ਥਂ ਅਯਂ ਗਾਥਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥਾਤਿ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਂ **ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ** ਵੀਰਿਯਪਯੋਗਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਨਿਯੋਜਨਤੋ, ‘‘ਯੋਗਾ ਵੇ ਜਾਯਤੀ ਭੂਰੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੮੨) ਵਚਨਤੋ ਯੋਗੋ ਭਾਵਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਵਕ੍ਖਮਾਨਤ੍ਤਾ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – **“ਯੁਞ੍ਜਥ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿ। ‘‘ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਸੇਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਕਿਲੇਸਸੇਨਾਯ ਸਮ੍ਮਾ ਧੁਨਨਂ ਞਾਣੇਨੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – **“ਧੁਨਾਥ…ਪੇ॰… ਪਦਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿ। ਪੁਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਆਧਿਪਚ੍ਚਕਿਚ੍ਚਤਾਯ ਪਪਞ੍ਚਪ੍ਪਹਾਨਸਮਤ੍ਥਾ ਵਟ੍ਟਮੂਲਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **“ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥਾਤਿ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਮਾਨਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਸਨਾ**ਤਿ ‘‘ਯਾਨਿਮਾਨਿ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੀਰਿਯਾਦੀਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਸਾ ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥਾਤਿ ਆਦਿਦੇਸਨਾ, ਨ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਵਤ੍ਥੁਆਦੀਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਚੇਵ ਸਂਵਣ੍ਣਿਤਂ।

ਏਵਂ ਯਥਾਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਆਵਟ੍ਟੇਤੁਕਾਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭੂਮਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਅਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਯੋਗੇ ਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਆਰਮ੍ਭੋ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯੋਗੇ ਭਾਵਨਾਯਂ ਤਂ ਅਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਪਰਿਪਕ੍ਕਞਾਣਾਨਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗੇਨ ਆਯਤਿਂ ਵਿਜਾਨਨਤ੍ਥਂ ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਰਮ੍ਭੋ ਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਪਰਿਪਕ੍ਕਞਾਣਾਨਨ੍ਤਿ।

ਸੋ ਪਮਾਦੋ ਦੁਵਿਧੋਤਿ ਯੇਨ ਪਮਾਦੇਨ ਭਾਵਨਂ ਨਾਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਪਮਾਦੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਰਣਭੇਦੇਨ ਦੁਵਿਧੋ। **ਅਞ੍ਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਸਲਕ੍ਖਣਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕੇਨ ਸਮ੍ਮੋਹੇਨ। **ਨਿਵੁਤੋ**ਤਿ ਛਾਦਿਤੋ। **ਞੇਯ੍ਯਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਞੇਯ੍ਯਞ੍ਚ ਤਂ ‘‘ਇਤਿ ਰੂਪਂ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚਾਤਿ ਞੇਯ੍ਯਟ੍ਠਾਨਂ। ਅਨੇਕਭੇਦਤ੍ਤਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਬ੍ਬਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦੋਪਿ ਪਮਾਦੋ ਮੂਲਭੂਤਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਸੇਨ ਏਕੋ ਏਵਾਤਿ ਆਹ – **“ਏਕਵਿਧੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਾ**”ਤਿ। ਲਾਭਵਿਨਿਚ੍ਛਯਪਰਿਗ੍ਗਹਮਚ੍ਛਰਿਯਾਨਿ ਪਰਿਯੇਸਨਾਆਰਕ੍ਖਾਪਰਿਭੋਗੇਸੁ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨਿ। ਛਨ੍ਦਰਾਗਜ੍ਝੋਸਾਨਾ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵਾਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੇਪਿ ਧਮ੍ਮੇ ਏਤ੍ਥੇਵ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ **“ਤਿਵਿਧੋ ਤਣ੍ਹਾਯਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਰੂਪੀਸੁ ਭਵੇਸੂਤਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਅਜ੍ਝੋਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਏਤੇਨ **“ਤਣ੍ਹਾਯ ਰੂਪਕਾਯੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਤਿ। ਅਨਾਦਿਮਤਿ ਹਿ ਸਂਸਾਰੇ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਰੂਪਾਭਿਰਾਮਾ, ਅਯਞ੍ਚਤ੍ਥੋ **ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਯਾਦਾਨਸੁਤ੍ਤੇਨ** (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧-੧੦) ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ। **ਅਰੂਪੀਸੁ ਸਮ੍ਮੋਹੋ**ਤਿ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਅਤਿਸੁਖੁਮਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਤਿਸਮੂਹਕਿਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਸ੍ਸ

ਦੁਕ੍ਕਰਤ੍ਤਾ ਚ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮੋਹੋ, ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ। ਏਵੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤੇ ਰੂਪਕਾਯਨਾਮਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਤਣ੍ਹਞ੍ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਞ੍ਚ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਚਤੁਪਾਦਾਨਾਨੰ ਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਉਪਾਦਾਨਾਨਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਭਾਵੇਨ ਸਹਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਕਾਯੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ।

੩੦. ਏਵੰ ਪਮਾਦਮੁਖੇਨ ਪੁਰਿਮਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਮਾਦਮੁਖੇਨੇਵ ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੁੰ “**ਤਤ੍ਥ ਯੋ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਮਾਦਸ੍ਸ। **ਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧੇਨਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਜਾਨਨੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨੰ ਜਾਨਨੇਨ। **ਰਕ੍ਖਣਾ ਪਟਿਸੰਹਰਣਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਣਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਮਾਦਸ੍ਸ ਪਟਿਸੰਹਰਣਾ, ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਸਙ੍ਕੋਚਨਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦਾਨੁਯੋਗੇਨ ਯਾ ਖੇਪਨਾ। **ਅਯੰ ਸਮਥੋ**ਤਿ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਸਮਾਧਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਯੰ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਆਵਟ੍ਟਨਾ। “**ਯਦਾ ਜਾਨਾਤਿ ਕਾਮਾਨੰ...ਪੇ॰... ਆਨਿਸੰਸ**”ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮਥਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਉਪਾਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਕਾਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾਨਞ੍ਚ ਕਿਲੇਸਕਾਮਾਨਞ੍ਚ। **ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ**ਤਿ ਕਾਮੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਸੁਖਸੋਮਨਸ੍ਸਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਸ੍ਸਾਦੰ ਅਸ੍ਸਾਦਤਾਯ ਅਸ੍ਸਾਦਮਤ੍ਤਤੋ। **ਆਦੀਨਵ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਾਦਾ ਕਾਮਾ ਬਹੁਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੬) ਵੁਤ੍ਤੰ ਆਦੀਨਵੰ ਦੋਸੰ। **ਨਿਸ੍ਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ‘‘ਕਾਮਾਨਮੇਤੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਯਦਿਦੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੭੨)। **ਓਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਲਾਮਕਭਾਵੰ। **ਸੰਕਿਲੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਸੰਕਿਲਿਸ੍ਸਨੰ। ਕਾਮਹੇਤੁ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਸੰਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। **ਵੋਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨੰ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਚ ਆਨਿਸੰਸ**ਨ੍ਤਿ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਯੋਗੰ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਸਮਥੇ ਸਤਿ। **ਯਾ ਵੀਮੰਸਾ**ਤਿ ਯਾ ਪਞ੍ਞਾ। ‘‘ਸਮਾਹਿਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੭੧) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਥਾ ਤਣ੍ਹਾਸਹਿਤਾਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਏਵੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਹਿਤਾਵ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪਾਦਾਨਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਤਾਸੁ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਸੁ ਉਪਾਦਾਨਾਦੀਨੰ ਅਭਾਵੋ ਏਵਾਤਿ ਤਣ੍ਹਾਅਵਿਜ੍ਜਾਪਹਾਨੇਨ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਹੀਨੇਸੂ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵਿਸਭਾਗਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਏਵੰ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੰ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਚ ਆਵਟ੍ਟਨੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੰ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਚ ਆਵਟ੍ਟਨੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਯਥਾਪਿ ਮੂਲੇ**”ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਨਾਮ ਪਤਿਟ੍ਠਾਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਮੂਲਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰੇ ਭੂਮਿਗਤੇ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਵਯਵੇ ਫਰਸੁਛੇਦਾਦਿਅਨ੍ਤਰਾਯਾਭਾਵੇਨ ਅਨੁਪਦ੍ਦਵੇ ਤਤੋ ਏਵ ਦਲ੍ਹੇ ਥਿਰੇ ਸਤਿ ਖਨ੍ਧੇ ਛਿਨ੍ਨੇਪਿ ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਾਦਿਰੁਕ੍ਖੋ ਰੂਹਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਮੂਲੇ ਮਗ੍ਗਞਾਣਫਰਸੁਨਾ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਤਯਿਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਅਪਰਾਪਰਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ। ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਦਿਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ “**ਭਵਤਣ੍ਹਾਯਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਏਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਭਵਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਭਵੇਸੁ ਆਦੀਨਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਾਦਿਵਸੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ‘‘ਸੰਯੋਜਨੀਯੇਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਪਵਡ੍ਢਤੀ’’ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੭)। ਤੇਨੇਵਾਹ – “**ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਭਵਤਣ੍ਹਾ**”ਤਿ। ਇਧ ਸਮਥੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਚ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ – “**ਯੇਨ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੰ ਸਮੂਹਨਤੀ**”ਤਿਆਦਿ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਵਿਸਭਾਗਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਨੀਤਿ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਇਦਾਨਿ ਨ ਕੇਵਲੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤੇਹੇਵ ਵਿਸਭਾਗਸਭਾਗਧਮ੍ਮੇਹਿ ਆਵਟ੍ਟਨੰ, ਅਥ ਖੋ ਪਾਲਿਆਗਤੇਹਿਪਿ ਤੇਹਿ ਆਵਟ੍ਟਨੰ ਆਵਟ੍ਟਹਾਰੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ “**ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸ ਅਕਰਣ**”ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ । ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਸ੍ਸ। **ਅਕਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨੰ। **ਕੁਸਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਤੁਭੂਮਕਕੁਸਲਸ੍ਸ। **ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ**ਤਿ ਪਟਿਲਾਭੋ। **ਸਚਿਤ੍ਤਪਰਿਯੋਦਾਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਵੋਦਾਨੰ, ਤੰ ਪਨ ਅਰਹਤ੍ਤੇਨ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਸੀਲਸੰਵਰੇਨ ਸਬ੍ਬਪਾਪੰ ਪਹਾਯ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਕੁਸਲੰ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ

ਪਰਿਯੋਦਪੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ **ਏਤਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨਂ** ਓਵਾਦੋ ਅਨੁਸਿਟ੍ਠੀਤਿ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥੋ ਪਾਲ਼ਿਤੋ ਏਵ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **"ਸਬ੍ਬਪਾਪਂ ਨਾਮਾ"**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਦੋਸਸਮੁਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੋਸੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਮੇਵ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਦੋਸਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਨ ਦੋਸੋ ਏਵ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਲੋਭਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਯਪਿ ਪਿਸੁਣਵਾਚਾਯ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ''ਦੋਸਸਮੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਨਪੁਂਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਲੋਭਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਮੋਹਸਮੁਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਵਤ੍ਤਯਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਤਸ੍ਸ ਮੋਹਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਏਵਂ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਮ੍ਮਵਿਭਾਗੇਨ ''ਸਬ੍ਬਪਾਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਪਾਪਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਮੂਲਵਸੇਨ ਅਗਤਿਗਮਨਵਿਭਾਗਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਕੁਸਲਮੂਲ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ ਪਯੋਗਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਭਾਦਿਅਕੁਸਲਾਨਿ ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਿ, ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਛਨ੍ਦਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਹੇਤੁ। **ਯਂ ਛਨ੍ਦਾ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਇਦਂ ਲੋਭਸਮੁਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦਾ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਯਦੇਤਂ ਅਗਤਿਗਮਨਂ, ਇਦਂ ਲੋਭਸਮੁਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ''ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸ ਅਕਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਾਪਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਅਕਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਲੋਭੋ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਯਾ"**ਤਿ ਤੀਹਿ ਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਂ ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸ ਅਕਰਣਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਮਾਹ। ਤਥਾ **ਲੋਭੋ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੇਹਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਰਤਿਂ ਵੂਪਸਮੇਨ੍ਤੀ ਮੁਦਿਤਾ ਤਸ੍ਸਾ ਮੂਲਭੂਤਂ ਮੋਹਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਮੋਹੋ ਮੁਦਿਤਾਯ ਪਹਾਨਂ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਤੀ"**ਤਿ।

੩੧. ਇਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞੇਨਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਾਪਂ ਤਸ੍ਸ ਅਕਰਣਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਪਦਾਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਮੁਖੇਨ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਬ੍ਬਪਾਪਂ ਨਾਮ ਅਟ੍ਠ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾਨੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਕਿਰਿਯਾ ਅਕਰਣਂ ਅਨਜ੍ਝਾਚਾਰੋ**ਤਿ ਤੀਹਿਪਿ ਪਦੇਹਿ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ ਵਦਤਿ। ਤਥਾ **ਕਿਰਿਯਾ ਕਰਣਂ ਅਜ੍ਝਾਚਾਰੋ**ਤਿ ਤੀਹਿਪਿ ਪਦੇਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ ਵਦਤਿ। **ਅਜ੍ਝਾਚਾਰੋ**ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਆਚਰਣਂ। **ਅਤੀਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਿਰਕਾਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪੁਰਾਣਸ੍ਸ। **ਮਗ੍ਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ''ਪੁਰਾਣਮਗ੍ਗਂ ਪੁਰਾਣਂ ਅਞ੍ਜਸਨ੍ਤਿ ਖੋ ਅਰਿਯਸ੍ਸੇਤਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੫ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਮਾਨਂ)। ਅਤੀਤੇਨ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਿਨਾ ਭਗਵਤਾ ਯਥਾਧਿਗਤਂ ਦੇਸਿਤਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਅਤੀਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਪਸ੍ਸਿਨੋ ਹਿ ਅਯਂ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੁਦ੍ਦੇਸਗਾਥਾਤਿ।

ਯਂ ਪਟਿਵੇਧੇਨਾਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ। **ਯਂ ਪਰਿਯੋਦਾਪਿਤਂ, ਅਯਂ ਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਯਦਿਪਿ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ ਕੇਨਚਿ ਸਂਕਿਲੇਸੇਨ ਨ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਯਾਵ ਸਂਕਿਲੇਸਾ ਨ ਵਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਾਵ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ ਅਪਰਿਯੋਦਪਿਤਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮੇਨ ਯੇ ਖਨ੍ਧਾ ਵੂਪਸਮੇਤਬ੍ਬਾ, ਤੇਸਂ ਸੇਸਭਾਵੇਨ ਅਸੇਸਭਾਵੇਨ ਚ ''ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ''ਤਿ ਚ, ''ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਇਮਾਨਿ ਪਾਲ਼ਿਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪੁਨਪਿ ਪਾਲ਼ਿਆਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨੇਨ ਆਵਟ੍ਟਹਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਧਮ੍ਮੋ ਹਵੇ ਰਕ੍ਖਤੀ"**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਾ ਪਦਤ੍ਥੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ। **ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਧਮ੍ਮੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਤਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਦੁਵਿਧੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰੋ ਮਗ੍ਗੋ ਚਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰਸੀਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਸੀਲਂ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ । ਸਬ੍ਬਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯੋ **ਦੁਗ੍ਗਤਿ** ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਦਿਯੋਗੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾ ਗਤਿਯੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਦੁਵਿਧੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਠਮੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਥਾ ਸੁਚਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ, ਯਤੋ ਚ ਸੋ ਰਕ੍ਖਤਿ, ਯਤ੍ਥ ਚ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਤ੍ਥ ਯਾ ਸਂਵਰਸੀਲੇ ਅਖਣ੍ਡਕਾਰਿਤਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਪਾਯਤੋ ਰਕ੍ਖਣੇ ਏਕਨ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਵਿਭਾਵੇਤੁਂ ਗਾਮਣਿਸਂਯੁਤ੍ਤੇ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੮) **ਅਸਿਬਨ੍ਧਕਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ** ਆਭਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਪਕਾਰੇਨ। **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨੇ, ਇਮਿਨਾਪਿ ਪਕਾਰੇਨ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਅਸਿਬਨ੍ਧਕਪੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਸਿਬਨ੍ਧਕਸ੍ਸ ਨਾਮ ਪੁਤ੍ਤੋ। ਗਾਮੇ ਜੇਟ੍ਠਕਤਾਯ **ਗਾਮਣੀ। ਪਚ੍ਛਾਭੂਮਕਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਾਭੂਮਿਵਾਸਿਨੋ। **ਕਾਮਣ੍ਡਲੁਕਾ**ਤਿ ਸਕਮਣ੍ਡਲੁਨੋ। **ਸੇਵਾਲਮਾਲਿਕਾ**ਤਿ ਪਾਤੋਵ ਉਦਕਤੋ ਸੇਵਾਲਞ੍ਚੇਵ ਉਪ੍ਪਲਾਦੀਨਿ ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਦਕਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵਜਾਨਨਤ੍ਥੰ ਮਾਲੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਿਲਨ੍ਧਨਕਾ। **ਉਦਕੋਰੋਹਕਾ**ਤਿ ਸਾਯੰ ਪਾਤੰ ਉਦਕੰ ਓਰੋਹਣਕਾ। **ਉਯ੍ਯਾਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪਰਿਯਾਪੇਨ੍ਤਿ। **ਸਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਯਾਪੇਨ੍ਤਿ। **ਸਗ੍ਗੰ ਨਾਮ ਓਕ੍ਕਾਮੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਵ ''ਗਚ੍ਛ, ਭੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੰ, ਗਚ੍ਛ, ਭੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਾ ਸਗ੍ਗੰ ਪਵੇਸੇਨ੍ਤਿ।

ਅਨੁਪਰਿਸਕ੍ਕੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਨੁਪਰਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। **ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਉਟ੍ਠਹ। **ਉਪ੍ਲਵਾ**ਤਿ ਜਲਸ੍ਸ ਉਪਰਿਪ੍ਲਵ। **ਥਲਮੁਪ੍ਲਵਾ**ਤਿ ਥਲੰ ਅਭਿਰੁਹ। **ਤਤ੍ਰ ਯਾਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਯੰ ਅਸ੍ਸ, ਯੰ ਭਵੇਯ੍ਯ। **ਸਕ੍ਖਰਕਠਲ**ਨ੍ਤਿ ਸਕ੍ਖਰਾ ਵਾ ਕਠਲਾ ਵਾ। **ਸਾ ਅਧੋਗਾਮੀ ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਾ ਅਧੋ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਹੇਟ੍ਠਾਗਾਮੀ ਭਵੇਯ੍ਯ। **ਅਧੋ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। **ਮਗ੍ਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ। **ਤਿਕ੍ਖਤਾ**ਤਿ ਤਿਖਿਣਤਾ। ਸਾ ਚ ਖੋ ਨ ਸਤ੍ਥਕਸ੍ਸ ਵਿਯ ਨਿਸਿਤਕਰਣਤਾ, ਅਥ ਖੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਟੁਭਾਵੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਅਧਿਮਤ੍ਤਤਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਨਨੁ ਚ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇ ਅਨਵਸੇਸੰ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਅਤਿਖਿਣੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ, ਤਥਾਪਿ ਨੋ ਚ ਖੋ ''ਯਥਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੰ ਪਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਕਾਚਿ ਵਿਸੇਸਮਤ੍ਤਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁੰ। ਅਯੰ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ ਨ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਸਬ੍ਬੁਪਪਤ੍ਤਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਓਧਿਸੋ ਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਨੇਸੰ ਤਥਾਪਹਾਨੰ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮੇਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਅਪਾਟਵਪਾਟਵਤਰਪਾਟਵਤਮਭਾਵੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋ ਵਜਿਰੂਪਮਧਮ੍ਮੇਸੁ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਟੁਤਮਭਾਵੋ। ਅਯੰ ਇਧ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਅਯੰ ਧਮ੍ਮੋ ਸੁਚਿਣ੍ਣੋ ਸਬ੍ਬਾਹਿ ਉਪਪਤ੍ਤੀਹਿ ਰਕ੍ਖਤੀ"**ਤਿ। **"ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ **ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰੇਨ** (ਉਦਾ॰ ੩੨) ਸੁਗਤਿਸਞ੍ਞਿਤਾਨਮ੍ਪਿ ਉਪਪਤ੍ਤੀਨੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿਭਾਵੰ ਸਾਧੇਤਿ।

੩੨. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਆਵਟ੍ਟਹਾਰੰ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਦੁਗ੍ਗਤੀਨੰ ਹੇਤੁ ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। **ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਅਰਿਯੰ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਯੰ ਰਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਹਿ ਦੁਗ੍ਗਤੀਹਿ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੋ ਨਿਰੋਧੋ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੇਨ ਉਪਚਰਿਤਤ੍ਤਾ। ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵਿਸਭਾਗਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾਵਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਆਵਟ੍ਟਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੩੩. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਵਿਭਤ੍ਤਿਭੂਮਿਵਿਭਤ੍ਤਿਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਭਤ੍ਤੀਤਿ ਤਿਵਿਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿ। ਤਾਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਭਾਗਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਲਬ੍ਭਮਾਨੇ ਭੂਮਿਵਿਭਾਗੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗੋ ਚ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੇ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਭਤ੍ਤਿੰ ਤਾਵ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਸੋਲਸਵਿਧੇ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਯੇਸੰ ਸੁਤ੍ਤਾਨੰ ਵਸੇਨ ਵਿਸੇਸਤੋ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਾ, ਤਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਦ੍ਵੇ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਵਾਸਨਾ ਪੁਞ੍ਞਭਾਵਨਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਭਾਗੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਵਾਸਨਾਭਾਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਹਿਤਨ੍ਤਿ **ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯੰ,** ਸੁਤ੍ਤੰ। ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਨੰ ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਪਦਾਲਨੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧੋ, ਤਸ੍ਸ

ਭਾਗੋਤਿ ਸੇਸਂ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸਮੇਵ। ਯਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਤੀਣਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨਿ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ। ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਾ ਦੇਸਿਤਾ, ਤਂ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ **ਪਾਲ਼ਿਯਂ**ਯੇਵ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਿਯਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਭਵਾ। ਤਥਾ **ਫਲਭਾਗਿਯਾ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਂ। **ਸਂਵਰਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ, ਸਤਿਸਂਵਰੋ, ਞਾਣਸਂਵਰੋ, ਖਨ੍ਤਿਸਂਵਰੋ, ਵੀਰਿਯਸਂਵਰੋਤਿ ਪਞ੍ਚ ਸਂਵਰਾ ਸਂਵਰਸੀਲਂ। **ਪਹਾਨਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਪ੍ਪਹਾਨਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਵਜ੍ਜਾਨਂ ਪਹਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਹਾਨਸੀਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸੋ**ਤਿ ਯੋ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਸੁਤ੍ਤਸਮ੍ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕੋ, ਸੋ। **ਤੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਸਂਵਰਸੀਲਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸੇਟ੍ਠਚਰਿਯੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਭਵਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਤੇਨੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨਾ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਮਤੇਨ ਸਿਯਾ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ।

ਪਹਾਨਸੀਲੇ ਠਿਤੋਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਹਾਨਸੀਲੇ ਠਿਤੋ। **ਤੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਪਹਾਨਸੀਲੇਨ ਵਿਸੇਸਭੂਤੇਨ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ। ਯੇ ਪਨ ''ਤੇਨੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨਾ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਅਯਂ ਪਾਠੋ ''ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਨਾਮ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦਾਨਕਥਾ, ਸੀਲਕਥਾ, ਸਗ੍ਗਕਥਾ, ਪੁਬ੍ਬਵਿਪਾਕਕਥਾ''ਤਿ। ਯੇ ਪਨ ''ਤੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨਾ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਅਯਂ ਪਾਠੋ – ''ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਨਾਮ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦਾਨਕਥਾ, ਸੀਲਕਥਾ, ਸਗ੍ਗਕਥਾ ਕਾਮਾਨਂ ਆਦੀਨਵੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਆਨਿਸਂਸੋ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਾਠੋ ਯੁਤ੍ਤਤਰੋਤਿ? ਪਚ੍ਛਿਮੋ ਪਾਠੋਤਿ ਨਿਟ੍ਠਂ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਾ ''ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ ਨਾਮ ਸੁਤ੍ਤਂ ਯਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਨਾ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਨ ਹਿ ਮਹਾਥੇਰੋ ਸਾਵਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸੀਤਿ।

"ਨਤ੍ਥਿ ਪਜਾਨਨਾ"ਤਿਆਦਿਨਾ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਤਿਸਯਂ ਅਸਙ੍ਕਰਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਜਾਨਨਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾਨਂ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾਨਞ੍ਚ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਦੇਸਨਾਯਾ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਨਯੇਨ। **ਸਬ੍ਬਤੋ ਵਿਚਯੇਨ ਹਾਰੇਨ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਤੋਭਾਗੇਨ ਏਕਾਦਸਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਯੇਨ ਹਾਰੇਨ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ। **"ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨੀ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਵਿਚਯਹਾਰਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **"ਯਾਵਤਿਕਾ ਞਾਣਸ੍ਸ ਭੂਮੀ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਸ੍ਸ ਮਹਾਵਿਸਯਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੩੪. ਏਵਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਭਾਵੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇ ਏਕਦੇਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਭਾਵੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਭਾਵੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤੁਂ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਧਾਰਣਾ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਕਤਮੇ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾ। **ਸਾਧਾਰਣਾ**ਤਿ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠਾ, ਸਮਾਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਦੁਵੇ ਪਕਤਿਯੋ। ਪਕਤਿਅਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਯਂ ਧਮ੍ਮ-ਸਦ੍ਦੋ ''ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੩) ਵਿਯ। **ਨਾਮਸਾਧਾਰਣਾ**ਤਿ ਨਾਮੇਨ ਸਾਧਾਰਣਾ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਤਿ ਸਮਾਨਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਤ੍ਥੁਸਾਧਾਰਣਾ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਨਾ ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਸਾਧਾਰਣਾ, ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਪਤਿਤਤਾਯ ਸਮਾਨਵਤ੍ਥੁਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਾ ਨਾਮਸਾਧਾਰਣਾ, ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਾ ਵਤ੍ਥੁਸਾਧਾਰਣਾ। **ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਏਵਂ ਜਾਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਪਟਿਪਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਸਮਾਨਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਉਪਲਕ੍ਖਣਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਾਤਿ ਆਦਿਕੋ ਸਬ੍ਬੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੇਦੋ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਦਸਨਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਕਿਲੇਸਾ ਸਾਧਾਰਣਾ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾਨਂ ਏਵ ਚ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਰਿਯਸਾਵਕੋਤਿ ਸੇਕ੍ਖਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਸਬ੍ਬਾ ਸਾ ਅਵੀਤਰਾਗੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾ। ਕੁਸਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਪਨ ਇਮਿਨਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਿਯਾ ਅਸਾਧਾਰਣਾ , ਇਮਂ ਪਨ ਦੋਸਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਕੇਚਿ ''ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ...ਪੇ॰... ਸਬ੍ਬਾ ਸਾ ਅਵੀਤਰਾਗੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ ਤੇ ਓਧਿਸੋ ਗਹਿਤਾ, ਅਥ ਓਧਿਸੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ, ਕਥਂ ਸਾਧਾਰਣਾਤਿ? ਅਨੁਯੋਗਂ ਮਨਸਿਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਵਿਸੋਧੇਨ੍ਤੋ ਆਹ – "**ਸਾਧਾਰਣਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਏਵਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾਨਞ੍ਚ ਸਾਧਾਰਣਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਂ ਸਾਧਾਰਣਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਤਾਯ ਸਾਧਾਰਣਾ, ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਰਂ ਪਰਂ ਸਕਂ ਸਕਂ ਵਿਸਯਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ਪਟਿਨਿਯਤਞ੍ਹਿ ਤੇਸਂ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਇਤਰਥਾ ਤਥਾ ਵੋਹਾਰੋ ਏਵ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਏਤੇ ਏਵ ਧਮ੍ਮਾ ਏਵਂ ਨਿਯਤਾ ਵਿਸਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਯੋਪਿ ਇਮੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਨ ਸੋ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਉਪਾਤਿਵਤ੍ਤਤੀ**"ਤਿ ਆਹ। ਨ ਹਿ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾਨਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਕਿਲੇਸਾ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਾ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ ਸੇਸੇਪਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਅਸਾਧਾਰਣੋ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਨਿਯਤੋ ਅਰਿਯੇਸੁ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਨਰਿਯੇਸੁ ਸਬ੍ਬਾਭਬ੍ਬਪਹਾਤਬ੍ਬਵਸੇਨ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬੋ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਤਥਾ ਨਿਦ੍ਧਿਸਿਤਬ੍ਬਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਸੋ ਚ ਖੋ ਸਾਧਾਰਣਾਵਿਧੁਰਤਾਯ ਤਂ ਤਂ ਉਪਾਦਾਯ ਤਥਾਵੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਨੁਸਾਰੇਨਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਸਾਧਾਰਣਾ ਯਾਵ ਦੇਸਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਾ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਾ ਭਬ੍ਬਾਭਬ੍ਬਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ। **ਅਟ੍ਠਮਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। **ਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵੋ ਪਠਮਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਤਾ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਫਲਟ੍ਠਤਾ। ਪਠਮਸ੍ਸ ਵਾ ਪਹੀਯਮਾਨਕਿਲੇਸਤਾ। ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਤਾ। ਪੁਨ **ਅਟ੍ਠਮਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠਸ੍ਸ। **ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਨਾਮਂ। **ਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਟ੍ਠਤਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਫਲਟ੍ਠਤਾ ਚ। **ਪਟਿਪਨ੍ਨਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗੀਨਂ। **ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਕਾਤਿ ਨਾਮਂ। ਏਵਂ ''ਅਟ੍ਠਮਕਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੇਸੁ ਅਸਾਧਾਰਣਧਮ੍ਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਤਰੇਸੁ ਨਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ "**ਏਵਂ ਵਿਸੇਸਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਲੋਕਿਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਏਵ ਹਿ ਹੀਨਾਦਿਭਾਵੋ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਸੇਸਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨਾ**ਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨਾ। ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਧਾਰਣਾ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਸਾਧਾਰਣਾ। ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤੇਸੁਪਿ ਨਿਯਤਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾਨਂ ਅਨਿਯਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਧਾਰਣਾ। ਨਿਯਤਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਸੇਸਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵਂ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮਵਿਭਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਭੂਮਿਵਿਭਤ੍ਤਿਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਭਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਦਸ੍ਸਨਭੂਮੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦਸ੍ਸਨਭੂਮੀ**ਤਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਠਮਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੋ , ਤਸ੍ਮਾ ''ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿ ਨਿਯਾਮਾਵਕ੍ਕਨ੍ਤਿਯਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮੋ ਹੇਟ੍ਠਿਮੋ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪਰਿਉਪਰਿਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਨਿ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ। ਤਥਾਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਂ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਞ੍ਚਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਭਾਵਨਾਭੂਮਿ ਉਤ੍ਤਰਿਕਾਨਂ ਫਲਾਨਂ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ ਞਾਣੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਤਥਾਵਿਧਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਇਤਰਾ ਪਨ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਪਟਿਪਦਾ ਸਮਥਂ ਆਵਹਨ੍ਤਿ ਏਵ। ਤਾਸੁ ਸਬ੍ਬਮੁਦੁਤਾਯ ਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਸੇਸਾਪਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਵਾਤਿ ਆਹ – "**ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ ਸਮਥਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ।

ਦਾਨਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਤਿ ਦਾਨਮੇਵ ਦਾਨਮਯਂ, ਪੁਜ੍ਜਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਤਦੇਵ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਕਿਰਿਯਾ, ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾਦੀਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਵਤ੍ਥੁ ਚਾਤਿ ਦਾਨਮਯਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ। **ਪਰਤੋਘੋਸਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਸ੍ਸ। **ਸਾਧਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਬੀਜਂ ਵਿਯ ਅਙ੍ਕੁਰਸ੍ਸ, ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਵਾ ਨਿਯਾਮਾਵਕ੍ਕਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਆਵੇਣਿਕਂ, ਅਥ ਖੋ ਸਾਧਾਰਣਂ, ਤਦਞ੍ਞਕਾਰਣੇਹਿਪਿ ਪਰਤੋਘੋਸਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਕੇਚਿ ਦਾਯਕਸ੍ਸ ਦਾਨਾਨੁਮੋਦਨਂ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਦਾਨਂ

ਪਰਤੋਘੋਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਦਾਯਕੋ ਪਨ ਦਕ੍ਖਿਣਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤੋ ਦਾਨਸੀਲਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਾਨਂ ਸਵਨੇ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਾਨਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਭਾਵੇਨ ਸਮਾਹਿਤੋ ਧਮ੍ਮਚਿਨ੍ਤਾਸਮਤ੍ਥੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸੀਲਂ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਞਾਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਸੀਲਮਯ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ। **ਭਾਵਨਾਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਥਸਙ੍ਖਾਤਂ ਭਾਵਨਾਮਯਂ। **ਭਾਵਨਾਮਯਿਯਾ**ਤਿ ਉਪਰਿਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਚ ਭਾਵਨਾਮਯਿਯਾ। ਪੁਰਿਮਂ ਪੁਰਿਮਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਦਾਨਂ ਸੀਲਂ ਲੋਕਿਯਭਾਵਨਾ ਚ ਨ ਕੇਵਲਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਰਤੋਘੋਸਾਦੀਨਂਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਬਾਹੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨੁਯੋਗਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ ਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪੁਨ “**ਦਾਨਮਯ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੇਸਨਂ ਵਡ੍ਢੇਸਿ। ਤਥਾ ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸਾਦਯੋ ਕਾਯਵਿਵੇਕਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਂ ਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸੋ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਕੁਸਲਵੀਮਂਸਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ। **ਅਕੁਸਲਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। **ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੋ ਹਾਰੋਤਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਸਂਵਣ੍ਣਿਯਮਾਨੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਯਥਾਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇ ਅਕੁਸਲਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵਾਦਿਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ “**ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਭਵਤੀ**”ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸਤ੍ਥਾ, ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਸ੍ਸ। ਸਾ ਪਨਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਤਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਭਵਤੀ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਨਯੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇ ਪਠਮਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਹੀਨਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯੇ ਚਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਹੇਤੁ ਯੇ ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਨਕਾਮਤਾਦਯੋ ਲੋਭਾਦਯੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ ਚ **ਅਨੇਕੇ** ਲਾਮਕਟ੍ਠੇਨ **ਪਾਪਕਾ** ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ **ਅਕੁਸਲਾ** ਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ। ਇਮਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਚ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮਾ, ਸਤ੍ਤਤ੍ਤਿਂਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਵਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤਾਵ ਸਮਾਨਾ ‘‘ਵਿਮੁਤ੍ਤਾ ਮਯ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞਿਨੋ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਞ੍ਞਿਨੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਾਪਿਕਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ**। ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਾਕਾਰੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਨੁਦ੍ਦਯਲਕ੍ਖਣਾ। **ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ** ਪਨ ਫਲਧਮ੍ਮਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੇ ਸਮਾਸੇਵਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। **ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ** ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਾਰਨ੍ਤਿ ਗਹਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਅਨੁਮਸੋ ਪਾਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਸੁਕਤਂ ਮਯਾ’’ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮੋਹੋ ਚ। **ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਉਤ੍ਤਰਿਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

੩੬. ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਮੁਖੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾਦਿਤੋ ਵੇਰਮਣਿਯਾਦੀਹਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਯਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਲਵਾਦਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣਵਚਨਂ। ਕਾਲੇਨ ਸਾਪਦੇਸਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਵਤਿਂ ਅਤ੍ਥਸਞ੍ਹਿਤਨ੍ਤਿ ਸੋ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪੁਨ “**ਯੇ ਚ ਖੋ ਕੇਚੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਮੁਖੇਨੇਵ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਹਿ ਏਵ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾ। **ਸਹਧਮ੍ਮਿਕਾ**ਤਿ ਸਕਾਰਣਾ। **ਗਾਰਯ੍ਹਾ**ਤਿ ਗਰਹਿਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਾ। **ਵਾਦਾਨੁਵਾਦਾ**ਤਿ ਵਾਦਾ ਚੇਵ ਅਨੁਵਾਦਾ ਚ। ‘‘ਵਾਦਾਨੁਪਾਤਾ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਵਾਦਾਨੁਪਵਤ੍ਤਿਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਪੂਜਨੀਯਾ। **ਪਾਸਂਸਾ**ਤਿ ਪਸਂਸਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪੁਨ “**ਯੇ ਚ ਖੋ ਕੇਚੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਦ੍ਦਯਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਭਾਵਯਿਤਬ੍ਬਾ ਬਹੁਲੀਕਾਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਕਿਲੇਸਕਾਮਵਸੇਨ। **ਤੇਸਂ ਅਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮੋ ਸਿਯਾ, ਕਾਮਾ ਚ ਤੇਸਂ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਇਚ੍ਛਿਤਾ, ਕਾਮੇਹਿ ਚ ਵੇਰਮਣੀ ਕਾਮਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ, ਇਤਿ ਸਾ ਤੇਸਂ ਅਧਮ੍ਮੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਸਹ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ। **ਦੁਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਪਾਪਂ ਨਿਜ੍ਜਰਾਪੇਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਰੀਰਤਾਪਨਂ ਵਦਤਿ। **ਸੁਖੋ**ਤਿ ਅਨਵਜ੍ਜਪਚ੍ਚਯਪਰਿਭੋਗਸੁਖਂ। ਏਤੇਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਮ੍ਮਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਇਦਾਨਿ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾਦਿਮੁਖੇਨ ਸੁਭਸਞ੍ਞਾਦਿਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਯਥਾ ਵਾ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾਸੁਚਿਪਗ੍ਘਰਣਵਸੇਨ ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਸੁਭਤੋ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਵਿਹਰਤੋ**”ਤਿ। “**ਯਂ ਯਂ ਵਾ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਜ੍ਝਾਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਅਧਿਆਪਨ੍ਨੋ, ਅਭਿਉਪਗਤੋ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਵੇਵਚਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੩੭. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਵੇਵਚਨੇ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਵੇਵਚਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਵੇਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਏਕਂ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇਹਿ ਵੇਵਚਨੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵੇਵਚਨੇਹੀ**ਤਿ ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਦਤ੍ਥੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਗਵਾ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤੀਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਦੇਸਨਾਕਾਲੇ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਥਞ੍ਚਿ ਤਦਤ੍ਥਪਟਿਬੋਧੋ ਸਿਯਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞਵਿਹਿਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਦਤ੍ਥਾਵਬੋਧਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ। ਤੇਨੇਵ ਪਦੇਨ ਪੁਨ ਵਚਨੇ ਤਦਞ੍ਞੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਅਧਿਗਤਤਾ ਸਿਯਾਤਿ ਮਨ੍ਦਬੁਦ੍ਧੀਨਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਤਦਤ੍ਥਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣੇ ਅਸਮ੍ਮੋਸਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ। ਅਨੇਕੇਪਿ ਅਤ੍ਥਾ ਸਮਾਨਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਯਾ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਪਰਿਕਪ੍ਪਨਾ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਪਰਿਵਜ੍ਜਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ ਅਨਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਚਨੇ ਅਨੇਕਾਹਿ ਤਾਹਿ ਤਾਹਿ ਸਞ੍ਞਾਹਿ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਞਾਪਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਿਘਣ੍ਡੁਸਤ੍ਥੇ। ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾਨਂ ਤਨ੍ਤਿਅਤ੍ਥਪਨਿਬਨ੍ਧਨਪਰਾਵਬੋਧਨਾਨਂ ਸੁਖਸਿਦ੍ਧਿਯਾਪਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਂ, ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਬੀਜਾਵਾਪਨਤ੍ਥਂ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ ਭਗਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ।

ਕਿਂ ਬਹੁਨਾ ਯਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਯਥਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਾਚਾਰਾ, ਤਥਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਸਦ੍ਦਵੋਹਾਰੇਤਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਂ ਅਨੇਕੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਬੋਧੇਤਿ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਦਨ੍ਧਾਯਿਤਤ੍ਤਂ ਵਿਤ੍ਥਾਯਿਤਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ। ਨਾਪਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਹਾਨਿ, ਆਵੇਣਿਕੋ ਵਾਯਂ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੋਤਿ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਆਸਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਆਸਾ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਯਾ ਭਵਿਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਭਵਿਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨਾਗਤਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ। “**ਅਵਸ੍ਸਂ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਨਾਗਤਤ੍ਥਵਿਸਯਾ ਤਣ੍ਹਾ **ਆਸਾ**। ਅਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਥਵਿਸਯਾ ਤਣ੍ਹਾ **ਪਿਹਾ**ਤਿ ਅਯਮੇਤਾਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਅਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਪਟਿਪਾਲਨਾਤਿ ਯਾਯ ਇਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਂ ਪਟਿਪਾਲੇਤਿ ਆਗਮੇਤਿ, ਯਾਯ ਵਾ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਂ ਅਤ੍ਥਂ ਪਟਿਪਾਲੇਤਿ ਰਕ੍ਖਤਿ। ਅਯਂ **ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਾ** ਨਾਮ, ਯਥਾਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕੇਲਾਯਨਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਅਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਂ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪਿਯਂ ਵਾ ਞਾਤਿ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਧਮ੍ਮਂ, ਅਤਿਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ, ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਹਿਪਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਤੋ ਵਾ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਟਿਕ੍ਕੂਲੇਪਿ ਹਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਤੋ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ।

ਯਾਸੁ ਅਨੇਕਧਾਤੂਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾ ''ਅਨੇਕਧਾਤੂਸੁ ਸਰਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਾ ਧਾਤੁਯੋ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੂ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ **ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ** (ਵਿਭ॰ ੧੭੨ ਆਦਯੋ) ਕਾਮਧਾਤੁਆਦਯੋ ਅਞ੍ਞਾਪਿ ਅਨੇਕਧਾਤੁਯੋ ਆਗਤਾ, ਤਾਸਮ੍ਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਮਵਰੋਧੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸੇਵੇਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਕੇਚਿ ਰੂਪਾਧਿਮੁਤ੍ਤਾ**ਤਿਆਦਿ ਤਾਸੁ ਧਾਤੂਸੁ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਧਾਤੁਯੋ ਸਤ੍ਤ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ ਚ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਛਲੇਵ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਣ੍ਹਾਪਕ੍ਖਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਾਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਵਿਚਾਰਾ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਸੁ ਪਿਹਂ ਉਪਟ੍ਠਾਪਯਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ''ਪਿਹਪਚ੍ਚਯਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਤੋ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤੇਸੁ ਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਵਿਚਾਰੇਸੂਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਪਦਾਨਿ **"ਤਣ੍ਹਾਪਕ੍ਖੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਾ ਪਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਅਞ੍ਞਾਣੁਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਯਥਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ **"ਯਾ ਛ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਾ, ਅਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਪਕ੍ਖੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੩੮. ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਉਪਵਿਚਾਰਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਯਾਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਾਯੇਵ ਪਤ੍ਥਨਾਕਾਰੇਨ ਧਮ੍ਮਨਨ੍ਦੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਪੁਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮੋ ਸਙ੍ਘੋ ਸੀਲਂ ਚਾਗੋਤਿ ਇਮੇਸਂ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇਨ ਵੇਵਚਨਹਾਰਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਚਿਤ੍ਤਂ ਮਨੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **"ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਏਵਂ ਜਾਤਿਯ"**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਪਜਾਨਨਾ ਵਿਚਯੋ ਪਵਿਚਯੋ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯੋ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾ ਉਪਲਕ੍ਖਣਾ ਪਚ੍ਚੁਪਲਕ੍ਖਣਾ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਂ ਕੋਸਲ੍ਲਂ ਨੇਪੁਞ੍ਞਂ ਵੇਭਬ੍ਯਾ ਚਿਨ੍ਤਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ ਭੂਰੀ ਮੇਧਾ ਪਰਿਣਾਯਿਕਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ ਪਤੋਦੋ ਪਞ੍ਞਾ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥਂ ਪਞ੍ਞਾਪਾਸਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਆਲੋਕੋ ਪਞ੍ਞਾਓਭਾਸੋ ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ ਪਞ੍ਞਾਰਤਨਂ ਅਮੋਹੋਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੪੯) ਏਵਮਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨੀਤਿ ਖਯੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਞ੍ਞਾਯ ਵੇਵਚਨਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਬ੍ਬਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਇਤਰੇਹਿ ਵੇਵਚਨੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਾ ਪਞ੍ਞਾ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **"ਅਪਿ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਮਿਨਾਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਵਚਨਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣੇ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ। **ਯਥਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯਂ** ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯਥਾ **ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੨੩) ''ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਾਲਿਯਾ ਸੋ ਭਗਵਾ ਇਤਿਪਿ ਅਰਹਂ...ਪੇ॰... ਇਤਿਪਿ ਭਗਵਾਤਿ ਅਨੇਕੇਹਿ ਵੇਵਚਨੇਹਿ ਭਗਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਬਲਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਗਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਯਾਵ ਧਮ੍ਮੋਭਾਸਪਜ੍ਜੋਤਕਰੋਤਿ, ਏਤੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵੇਵਚਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਤਾਨਿਪਿ ਕਤਿਪਯਾਨਿ ਏਵ ਭਗਵਤੋ ਵੇਵਚਨਾਨਿ। ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾ ਗੁਣਨੇਮਿਤ੍ਤਕਾਨਿ ਚ ਭਗਵਤੋ ਨਾਮਾਨਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ –

> ''ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ, ਸਗੁਣੇਨ ਮਹੇਸਿਨੋ।
> ਗੁਣੇਨ ਨਾਮਮੁਦ੍ਧੇਯ੍ਯਂ, ਅਪਿ ਨਾਮ ਸਹਸ੍ਸਤੋ''ਤਿ॥ (ਉਦਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੩)।

ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯਂ **"ਅਸਙ੍ਖਤ"**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਨ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਙ੍ਖਤਨ੍ਤਿ **ਅਸਙ੍ਖਤਂ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਵਿਨਾਸੋਤਿ **ਅਨਨ੍ਤਂ**। ਆਸਵਾਨਂ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤੋ **ਅਨਾਸਵਂ**। ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾ **ਸਚ੍ਚਂ**। ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਪਰਤੀਰਭਾਵਤੋ **ਪਾਰਂ**। ਨਿਪੁਣਞਾਣਵਿਸਯਤ੍ਤਾ **ਸੁਖੁਮਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਚ ਨਿਪੁਣਂ**। ਅਨੁਪਚਿਤਞਾਣਸਮ੍ਭਾਰੇਹਿ ਦਟ੍ਠੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ **ਸੁਦੁਦ੍ਦਸਂ**। ਉਪ੍ਪਾਦਜਰਾਹਿ

ਅਨਬ੍ਭਾਹਤਤ੍ਤਾ **ਅਜਜ੍ਜਰਂ**। ਥਿਰਭਾਵੇਨ **ਧੁਵਂ**। ਜਰਾਮਰਣੇਹਿ ਅਪਲੁਜ੍ਜਨਤੋ **ਅਪਲੋਕਿਤਂ**। ਮਂਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚ ਅਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਅਨਿਦਸ੍ਸਨਂ**। ਰਾਗਾਦਿਪਪਞ੍ਚਾਭਾਵੇਨ **ਨਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ**। ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਹੇਤੁਤਾਯ **ਸਨ੍ਤਂ**।

ਅਮਤਹੇਤੁਤਾਯ ਭਙ੍ਗਾਭਾਵਤੋ ਚ **ਅਮਤਂ**। ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਅਤਪ੍ਪਕਟ੍ਠੇਨ ਚ **ਪਣੀਤਂ**। ਅਸਿਵਾਨਂ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਾਨਂ ਅਭਾਵੇਨ **ਸਿਵਂ**। ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਭਾਵੇਨ **ਖੇਮਂ**। ਤਣ੍ਹਾ ਖੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਤਣ੍ਹਕ੍ਖਯੋ**। ਕਤਪੁਞ੍ਞੇਹਿਪਿ ਕਦਾਚਿਦੇਵ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ**। ਅਭੂਤਪੁਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਅਬ੍ਭੁਤਂ** । ਅਨਨ੍ਤਰਾਯਤ੍ਤਾ **ਅਨੀਤਿਕਂ**। ਅਨਨ੍ਤਰਾਯਭਾਵਹੇਤੁਤੋ **ਅਨੀਤਿਕਧਮ੍ਮਂ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੫.੩੭੭-੪੦੯)।

ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾ **ਅਜਾਤਂ**। ਤਤੋ ਏਵ **ਅਭੂਤਂ**। ਉਭਯੇਨਾਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਕੇਨਚਿ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਤ੍ਤਾ **ਅਨੁਪਦ੍ਦਵਂ**। ਨ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਕਤਨ੍ਤਿ **ਅਕਤਂ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਸੋਕੋਤਿ **ਅਸੋਕਂ**। ਸੋਕਹੇਤੁਵਿਗਮੇਨ **ਵਿਸੋਕਂ**। ਕੇਨਚਿ ਅਨੁਪਸਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਅਨੁਪਸਗ੍ਗਂ**। ਅਨੁਪਸਗ੍ਗਭਾਵਹੇਤੁਤੋ **ਅਨੁਪਸਗ੍ਗਧਮ੍ਮਂ**।

ਗਮ੍ਭੀਰਞਾਣਗੋਚਰਤੋ **ਗਮ੍ਭੀਰਂ**। ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਵਿਨਾ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਪਤ੍ਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ **ਦੁਪ੍ਪਸ੍ਸਂ**। ਸਬ੍ਬਲੋਕਂ ਉਤ੍ਤਰਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਨ੍ਤਿ **ਉਤ੍ਤਰਂ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ**। ਸਮਸ੍ਸ ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ **ਅਸਮਂ**। ਪਟਿਭਾਗਾਭਾਵੇਨ **ਅਪ੍ਪਟਿਸਮਂ**। ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ **ਜੇਟ੍ਠਂ**, ਪਾਸਂਸਤਮਤ੍ਤਾ ਵਾ **ਜੇਟ੍ਠਂ**। ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਟ੍ਟਿਤੇਹਿ ਲੇਤਬ੍ਬਤੋ **ਲੇਣਂ**। ਤਤੋ ਰਕ੍ਖਣਤੋ **ਤਾਣਂ**। ਰਣਾਭਾਵੇਨ **ਅਰਣਂ**। ਅਙ੍ਗਣਾਭਾਵੇਨ **ਅਨਙ੍ਗਣਂ**। ਨਿਦ੍ਦੋਸਤਾਯ **ਅਕਾਚਂ**। ਰਾਗਾਦਿਮਲਾਪਗਮੇਨ **ਵਿਮਲਂ**। ਚਤੂਹਿ ਓਘੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਣੀਯਤੋ **ਦੀਪੋ**। ਸਂਸਾਰਵੂਪਸਮਸੁਖਤਾਯ **ਸੁਖਂ**। ਪਮਾਣਕਰਧਮ੍ਮਾਭਾਵਤੋ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ**, ਗਣੇਤੁਂ ਏਤਸ੍ਸ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਚ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ**। ਸਂਸਾਰਸਮੁਦ੍ਦੇ ਅਨੋਸੀਦਨਟ੍ਠਾਨਤਾਯ **ਪਤਿਟ੍ਠਾ**। ਰਾਗਾਦਿਕਿਞ੍ਚਨਾਭਾਵੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹਾਭਾਵੇਨ ਚ **ਅਕਿਞ੍ਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਸਙ੍ਘਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯਂ **ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਰੋ**ਤਿ ਸੀਲਸਾਰਾਦਿਸਾਰਗੁਣਯੋਗਤੋ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਸਾਰਭੂਤੋ। **ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਮਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਗੋਰਸੇਸੁ ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੋ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਣ੍ਡਭੂਤੋ। ਸਾਰਗੁਣਵਸੇਨੇਵ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਤੋ **ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਉਦ੍ਧਾਰੋ**। ਨਿਚ੍ਚਲਗੁਣਤਾਯ **ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਏਸਿਕਾ**। ਗੁਣਸੋਭਾਸੁਰਭਿਭਾਵੇਨ **ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਸੂਨਂ ਸੁਰਭਿ** ਕੁਸੁਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਗੁਣੇਸੁ ਉਤ੍ਤਮਙ੍ਗਂ ਪਞ੍ਞਾ ਤਸ੍ਸਾ ਉਪਸੋਭਾਹੇਤੁਤਾਯ ਸੀਲਂ **ਉਤ੍ਤਮਙ੍ਗੋਪਸੋਭਨਂ** ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਨੋ ਅਨਿਜ੍ਝਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਗੁਣਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ "**ਨਿਧਾਨਞ੍ਚ ਸੀਲਂ ਸਬ੍ਬਦੋਭਗ੍ਗਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ **ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤੇਨ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੪ ਆਦਯੋ) ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਇਜ੍ਝਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਤੋ ਚੇਤੋਪਣਿਧਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੭; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੨; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੩੫)। **ਸਿਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਧਨੁਸਿਪ੍ਪਂ। **ਧਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਧਨਾਯਿਤਬ੍ਬਂ। **ਧਮ੍ਮਵੋਲੋਕਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵੋਲੋਕਨਭਾਵੇਨ । **ਵੋਲੋਕਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਭੂਮਕਾਦਿਪਾਸਾਦੇ ਵਿਯ ਸੀਲੇ ਠਤ੍ਵਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਲੋਕਸ੍ਸ ਵੋਲੋਕੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਬ੍ਬਭੂਮਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿ** ਚ ਸੀਲਂ ਚਤੁਭੂਮਕਕੁਸਲਸ੍ਸਾਪਿ ਤਦਨੁਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਸੇਸਂ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵਾਤਿ।

ਵੇਵਚਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੩੯. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰੋਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਾ ਪਨਾਯਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ? ਆਹ "**ਯਾ ਪਕਤਿਕਥਾਯ ਦੇਸਨਾ**"ਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰਾਦਯੋ ਵਿਯ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਪਦਤ੍ਥਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਸਾਭਾਵਿਕਧਮ੍ਮਕਥਾਯ ਦੇਸਨਾ। ਯਾ ਤਸ੍ਸਾ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ, ਅਯਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਾ ਭਗਵਤੋ ਤਥਾ ਤਥਾ

ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਮਤ੍ਥੰ ਨਿਕ੍ਖਿਪਤੀਤਿ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ। ਤਸ੍ਸ ਚਾਯੰ ਹਾਰੋ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਭਾਗੇ ਪਕਾਰੇਹਿ ਞਾਪੇਤਿ, ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਵਾ ਠਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਨਿਕ੍ਖੇਪਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਤਿ ਪਕਤਿਕਥਾਯ ਦੇਸਨਾਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਿਭਜਿਤੁੰ "**ਕਾ ਚ ਪਕਤਿਕਥਾਯ ਦੇਸਨਾ**"ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ "**ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਕਕ੍ਖਲ਼ਫੁਸਨਾਦਿਸਭਾਵੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ਅਤੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇ ਅਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪੀਲ਼ਨਸਙ੍ਖਤਸਨ੍ਤਾਪਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠਤਾਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਯਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਭਾਵਾਦਿਮੁਖੇਨ ਏਕਜ੍ਝੰ ਗਹਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭੂਤਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਕਾ ਪਨ ਸਾਤਿ? ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਿਬਨ੍ਧਨਾ ਤਜ੍ਜਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ''ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰਸਹਿਤੋ ਸਦ੍ਦੋ ਏਵਾ''ਤਿ ਅਪਰੇ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। "**ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਾਦਾਨੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਦਸਨ੍ਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠ ਰੂਪਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਵੇਦਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਦਸਨ੍ਨੰ। ਅਨੁਭਵਨਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਹਿ ਵੇਦਨਾ ਏਕਮਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਕਤਾ, ਤਥਾ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਚ ਮਗ੍ਗਪਕ੍ਖਿਯਾਤਿ।

ਕਬਲ਼ੰ ਕਰੀਯਤੀਤਿ **ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਅਯੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਯਾਯ ਓਜਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਯਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸਾਯੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਸਾ ਹਿ ਓਜਟ੍ਠਮਕਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ ਆਹਰਣਤੋ **ਆਹਾਰੋ। ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾਯ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। **ਰਾਗੋ**ਤਿ ਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਰਾਗੋ। ਨਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ **ਨਨ੍ਦੀ**। ਤਣ੍ਹਾਯਨਟ੍ਠੇਨ **ਤਣ੍ਹਾ**। ਸਬ੍ਬਾਨੇਤਾਨਿ ਲੋਭਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮਾਨਿ। **ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੰ ਤਤ੍ਥ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਵਿਰੂਲ਼੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮੰ ਜਵਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਕਡ੍ਢਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਞ੍ਚੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਵਿਰੂਲ਼੍ਹਞ੍ਚ। **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਭੂਮਕਵਟ੍ਟੇ ਭੁਮ੍ਮੰ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵਾ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਪਦੇ ਏਤੰ ਭੁਮ੍ਮੰ। **ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਵੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਯੇ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਆਯਤਿੰ ਵਡ੍ਢਨਹੇਤੁਕਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ – "**ਯਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ**"ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ। **ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਆਯਤਿੰ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣੰ, ਤਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਾ ਜਾਤਿ, ਪਰਿਪਾਕਲਕ੍ਖਣਾ ਜਰਾ, ਭੇਦਨਲਕ੍ਖਣੰ ਮਰਣਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਿ। **ਅਯੰ ਪਭਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਚਾ**ਤਿ ਅਯੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਦੇਸਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਚ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਞ੍ਚ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨਤ੍ਥਿ ਰਾਗੋਤਿ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਚੇ ਰਾਗੋ। **ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੰ ਤਤ੍ਥ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਅਵਿਰੂਲ਼੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮੰ ਜਵਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਕਡ੍ਢਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯਾਭਾਵੇਨ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਞ੍ਚੇਵ ਅਵਿਰੂਲ਼੍ਹਞ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

"**ਅਯੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਯੰ ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਯੰ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਛਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਨਿਰੋਧਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਨਵਸੇਸਨਿਰੋਧਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਉਪ੍ਪਾਦਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ। **ਓਕਾਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ। **ਆਹਟਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਨੀਹਰਣਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਆਸਾਟਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਗੁਨ੍ਨੰ ਵਣੇਸੁ ਨੀਲਮਕ੍ਖਿਕਾਹਿ ਠਪਿਤਅਣ੍ਡਕਾ ਆਸਾਟਿਕਾ ਨਾਮ। ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਹੇਤੁਤਾਯ ਆਸਾਟਿਕਾ ਵਿਯਾਤਿ ਆਸਾਟਿਕਾ, ਕਿਲੇਸਾ, ਤੇਸੰ ਆਸਾਟਿਕਾਨੰ। **ਅਭਿਨਿਘਾਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ।

੪੧. ਏਵੰ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਮੁਖੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਮੁਖੇਨੇਵ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਭਾਗੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇਪਰਿਵਟ੍ਟਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਇਦੰ 'ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**"ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਚਕ੍ਖੁ**। ਯਥਾਸਭਾਵਤੋ ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ **ਞਾਣੰ**। ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ **ਪਞ੍ਞਾ**। ਵਿਦਿਤਕਰਣਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਜ੍ਜਾ**। ਓਭਾਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਆਲੋਕੋ**। ਸਬ੍ਬੰ ਪਞ੍ਞਾਵੇਵਚਨਮੇਵ। ਅਯੰ ਵੇਵਚਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ।

ਤੁਲਮਤੁਲਞ੍ਚਾਤਿ ਗਾਥਾਯ ਪਚੁਰਜਨਾਨਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਤੁਲਿਤਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ **ਤੁਲਂ**, ਕਾਮਾਵਚਰਂ। ਨ ਤੁਲਨ੍ਤਿ **ਅਤੁਲਂ**, ਤੁਲਂ ਵਾ ਸਦਿਸਮਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਂ ਲੋਕਿਯਕਮ੍ਮਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਤੁਲਂ**, ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਂ। ਕਾਮਾਵਚਰਰੂਪਾਵਚਰਕਮ੍ਮਂ ਵਾ **ਤੁਲਂ**, ਅਰੂਪਾਵਚਰਂ **ਅਤੁਲਂ**, ਅਪ੍ਪਵਿਪਾਕਂ ਵਾ **ਤੁਲਂ**। ਬਹੁਵਿਪਾਕਂ **ਅਤੁਲਂ**। ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਭਵਂ**, ਸਮ੍ਭਵਹੇਤੁਭੂਤਂ। **ਭਵਸਙ੍ਖਾਰਂ** ਪੁਨਬ੍ਭਵਸਙ੍ਖਰਣਕਂ। **ਅਵਸ੍ਸਜੀ**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਸਿ। **ਮੁਨੀ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਮੁਨਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ**ਤਿ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ । **ਸਮਾਹਿਤੋ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਸਮਾਹਿਤੋ। **ਅਭਿਨ੍ਦਿ ਕਵਚਮਿਵਾ**ਤਿ ਕਵਚਂ ਵਿਯ ਭਿਨ੍ਦਿ। **ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਞ੍ਜਾਤਂ ਕਿਲੇਸਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਸਵਿਪਾਕਟ੍ਠੇਨ ਸਮ੍ਭਵਂ ਭਵਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਟ੍ਠੇਨ ਭਵਸਙ੍ਖਾਰਨ੍ਤਿ ਚ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਤੁਲਾਤੁਲਸਙ੍ਖਾਤਂ ਲੋਕਿਯਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਓਸ੍ਸਜਿ, ਸਙ੍ਗਾਮਸੀਸੇ ਮਹਾਯੋਧੋ ਕਵਚਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵਂ ਕਿਲੇਸਞ੍ਚ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ ਸਮਾਹਿਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਿਨ੍ਦੀਤਿ।

ਅਥ ਵਾ **ਤੁਲ**ਨ੍ਤਿ ਤੁਲਯਨ੍ਤੋ ਤੀਰੇਨ੍ਤੋ। **ਅਤੁਲਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚੇਵ ਸਮ੍ਭਵਞ੍ਚ। **ਭਵਸਙ੍ਖਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਗਾਮਿਕਮ੍ਮਂ। **ਅਵਸ੍ਸਜਿ ਮੁਨੀ**ਤਿ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਤੇਸਂ ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੮ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਮਾਨਂ) ਨਯੇਨ ਤੁਲਯਨ੍ਤੋ ਬੁਦ੍ਧਮੁਨਿ ਭਵੇ ਆਦੀਨਵਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਆਨਿਸਂਸਞ੍ਚ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਮੂਲਭੂਤਂ ਭਵਸਙ੍ਖਾਰਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਕਰੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਅਵਸ੍ਸਜਿ। ਕਥਂ? ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ। ਸੋ ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ** ਸਮਥਵਸੇਨ **ਸਮਾਹਿਤੋ ਕਵਚਮਿਵ** ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਂ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮ੍ਭਵਤ੍ਤਾ **"ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵ**"ਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਸਬ੍ਬਂ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ **ਅਭਿਨ੍ਦਿ**, ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੇ ਕਮ੍ਮਂ ਅਪ੍ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਤ੍ਤਾ ਅਵਸ੍ਸਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਜਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੬੯; ਉਦਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੧)।

ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਤੁਲ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਾਨ**"ਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਨਿਕ੍ਖੇਪਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯਾ**"ਤਿ। ਭਵਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**"ਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਯਵਸੇਨ **"ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**"ਤਿ। ਸਮਾਧਾਨਵਿਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤਭਾਵਸ੍ਸ ਵਸੇਨ **"ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਕਾਯਗਤਾਯ ਸਤਿਯਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤਤਾਵਿਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪਨ ਸਮਾਧਾਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ **"ਠਿਤਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਯਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਆਯੁਸਙ੍ਖਾਰੋਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਨੀਹਰਣਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਉਪਾਦਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਗਹਣਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਸ੍ਸ। ਏਤੇਨ ਅਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਆਯੁਸਙ੍ਖਾਰੋਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੇਨ ਭਗਵਾ ਕਮ੍ਮਂ ਜਹਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪਦਾਲਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਣ੍ਡਕੋਸਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਯੋ ਦੁਕ੍ਖਮਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਯਤੋਨਿਦਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਸਬ੍ਬਂ ਤੇਭੂਮਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਦਕ੍ਖਿ ਪਸ੍ਸਿ, ਤਞ੍ਚ **ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ** ਯਂ ਹੇਤੁਕਂ, ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਤਣ੍ਹਂ ਪਸ੍ਸਿ। **ਕਾਮੇਸੁ ਸੋ ਜਨ੍ਤੁ ਕਥਂ ਨਮੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪੁਰਿਸੋ ਸਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਸੁ ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਨਮੇਯ੍ਯ ਅਭਿਨਮੇਯ੍ਯ, ਸੋ ਪਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਕਸ੍ਮਾ? **ਕਾਮਾ ਹਿ ਲੋਕੇ ਸਙ੍ਗੋਤਿ ਞਤ੍ਵਾ**। ਯਸ੍ਮਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ ਕਾਮਸਦਿਸਂ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ''ਨ ਤਂ ਦਲ੍ਹਂ ਬਨ੍ਧਨਮਾਹੁ ਧੀਰਾ''ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੪੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੧; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੦੬; ਪੇਟਕੋ ੧੫), ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਸਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਸਙ੍ਗੋਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ। **ਤੇਸਂ ਸਤੀਮਾ ਵਿਨਯਾਯ ਸਿਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਯੋਗੇਨ ਸਤਿਮਾ ਤੇਸਂ ਕਾਮਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾਯ ਤੀਸੁਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਸਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵੇਵਚਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਵੇਵਚਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਅਦਕ੍ਖੀਤਿ ਪਨ ਪਦੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚਾ**"ਤਿ। **ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਤੋ ਦਸ੍ਸਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨਤ੍ਥਜਨਨਤੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਤੋ ਦਸ੍ਸਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਪਾਵਕਕਪ੍ਪਾ**ਤਿ ਜਲਿਤਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸਦਿਸਾ। **ਪਪਾਤਉਰਗੋਪਮਾ**ਤਿ ਪਪਾਤੂਪਮਾਉਰਗੋਪਮਾ ਚ।

ਮੋਹਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨੇ ਲੋਕੋਤਿ ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਹੇਤੁਕੇਹਿ ਸਂਯੋਜਨੇਹਿ ਬਨ੍ਧੋ। **ਭਬ੍ਬਰੂਪੋਵ ਦਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਸਯੋਪਿ ਮਾਯਾਯ ਸਾਠੇਯ੍ਯੇਨ ਚ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਸਭਾਵੋ ਭਬ੍ਬਜਾਤਿਕਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਉਪਧਿਬਨ੍ਧਨੇ ਬਾਲੋ, ਤਮਸਾ ਪਰਿਵਾਰਿਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਬਾਲਸ੍ਸ ਤਥਾ ਦਸ੍ਸਨੇ ਸਮ੍ਮੋਹਤਮਸਾ ਪਰਿਵਾਰਿਤਤ੍ਤਾ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਭੂਤੋ ਚਾਯਂ ਬਾਲੋ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨਂ **ਅਸ੍ਸਿਰੀ ਵਿਯ ਖਾਯਤਿ** ਅਲਕ੍ਖਿਕੋ ਏਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਤਯਿਦਂ ਸਬ੍ਬਂ ਬਾਲਸ੍ਸ ਸਤੋ ਰਾਗਾਦਿਕਿਞ੍ਚਨਤੋ। ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚਨਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ। ਮੋਹਸੀਸੇਨ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਆਹ – “**ਦੇਸਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨ**”ਨ੍ਤਿ। **ਵਿਪਰੀਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਰੀਤਾਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਹਮਾਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ।

ਅਤ੍ਥਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਵਾਚਾਵਤ੍ਥੁਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਦਂ ਭਞ੍ਜਿਤੁਂ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – “**ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤਂ ਅਭੂਤਂ ਅਕਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤ**”ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹੇਤੁਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਨੋ ਚੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਿ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ ਨ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਨ ਇਧ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਸਿਯਾ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸੇ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਤਿਵਿਧਸ੍ਸਪਿ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯਮਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਯਥਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤਾਯ ਸਉਤ੍ਤਰਾਨਂ ਕਾਮਾਨਂ ਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਂ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾਵਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਏਵਂ ਤਂਸਭਾਵਾਨਂ ਸਙ੍ਖਭਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇਨ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਤਾਸਭਾਵੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਯਞ੍ਚ ਤਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ। ਸਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ। ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ? ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ। ਅਪਿ ਚ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਂ ਕਿਲੇਸੇ ਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਜਹਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਞਾਣਂ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਕਰੋਤਿ, ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਂ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਕਰਞ੍ਚ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਵਿਪਰੀਤੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਸਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ। ਤਥਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਵਿਸਯੇ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਉਪਚਾਰਵੁਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ, ਯਥਾ ਤਂ ‘‘ਸੀਹਸਦ੍ਦੋ’’ਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤਂ ਅਭੂਤਂ ਅਕਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤ’’ਨ੍ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੭੩) ਵਚਨਂ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥਂ, ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਂ, ਤਂ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥਂ। ਯਥਾ ਤਂ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੩, ੩੫੬; ਕਥਾ॰ ੭੫੩; ਚੂਲਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੪; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੧; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੫; ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੭-੨੭੯), ਏਵਮ੍ਪਿ ਯੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਸਙ੍ਖਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਸਬ੍ਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਿਂ ਵਾ ਏਤਾਯ ਯੁਤ੍ਤਿਚਿਨ੍ਤਾਯ? ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤਾ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤਂ ਅਭੂਤਂ ਅਕਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤਨ੍ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੭੩), ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੭-੮) ਚ, ਅਸਙ੍ਖਤਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਅਸਙ੍ਖਤਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੬੬-੩੬੭, ੩੭੭) ਚ ਅਨੇਕੇਹਿ **ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਸਬ੍ਭਾਵੋ ਦੇਸਿਤੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਨਯਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਹੇਤੁਉਪਨਯਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ। **ਜੋਤਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਪਕਾਸਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਓਤਰਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੪੨. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਓਤਰਣੋ ਹਾਰੋਤਿ ਓਤਰਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਤੇਧਾਤੁਕੇ ਵੀਤਰਾਗਤਾ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। **ਤਾਨਿਯੇ**ਵਾਤਿ ਤਾਨਿ ਅਸੇਕ੍ਖਾਯਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਂ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ । **ਅਯਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਓਤਰਣਾ**ਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ

ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯ ਓਤਰਣਾ।

ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨਿ। **ਯੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਾਸਵਾ**ਤਿ ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਵਿਸੇਸੇਤਿ, ਅਗ੍ਗਫਲਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਤਤੋ ਏਵ ਚ **ਨੋ ਭਵਙ੍ਗਾ।** **ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਸਙ੍ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾਤੂਸੁ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਯਦਿਪਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੀਤਰਾਗਤਾ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਪਨ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਅਯਂ ਅਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਅਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗੋ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਯਂ ਅਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਅਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਬ੍ਬਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

੪੩. **ਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਚਲਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਂ। **ਚੁਤੂਪਪਾਤੋ**ਤਿ ਅਪਰਾਪਰਂ ਚਵਨਂ ਉਪਪਤਨਞ੍ਚ। ਨਿਸ੍ਸਿਤਪਦੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਨਂ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤੋ ਆਹ – **"ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਨਾਮਾ"**ਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਨਿਸ੍ਸਯੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਸੋ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵੇਨ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ **ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯੋ**ਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਰਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾ**ਤਿ ਚੇਤਨਾਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨਂ ਚੇਤਨਾਸੀਸੇਨ ਤਣ੍ਹਂ ਏਵ ਵਦਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਅਯਂ ਤਣ੍ਹਾਨਿਸ੍ਸਯੋ"**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵਿਪਰੀਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਮੋਹਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵੇ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਯਾ ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾ, ਅਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਏਵਂ ਚੇਤਨਾਸੀਸੇਨ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਵਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚੇਤਨਂਯੇਵ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ **"ਚੇਤਨਾ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ"**ਤਿ ਆਹ। **ਯਾ ਰਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ, ਅਯਂ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ**ਤਿ ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਰਾਗੋ ਅਨੁਸੇਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਨੁਸੇਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਯਾ ਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ, ਅਯਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ"**ਤਿ। ਇਧ ਵੇਦਨਾਸੀਸੇਨ ਚੇਤਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਣ੍ਹਾਯਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਂ। **ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਂ। ਯਥਾ ਵਾ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤੋ"**ਤਿ।

ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੀਤਿ ਦਰਥਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਾ। **ਕਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਕਰਜਕਾਯਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ। **ਚੇਤਸਿਕਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਾ ਦਰਥਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸੁਖੇ ਸਤਿ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਯਂ ਕਾਯਿਕਂ ਸੁਖ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਨਤਿਅਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਖੀਣਾਸਵੋ। **ਰੂਪਸਙ੍ਖਯੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਨਂ ਸਙ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। **ਅਤ੍ਥੀਤਿਪਿ ਨ ਉਪੇਤੀ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾਤਿਪਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਉਪਯੇਨ ਨ ਉਪੇਤਿ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਅਸਸ੍ਸਤੋਤਿ। **ਅਤ੍ਥਿ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਂ ਸਸ੍ਸਤਂ ਏਕਚ੍ਚਂ ਅਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ। **ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ। **ਗਮ੍ਭੀਰੋ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨਭਾਵਹੇਤੂਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਗਮ੍ਭੀਰੋ। **ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿਆਦਿਨਾ ਉਪਗਮਨਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵੂਪਸਮੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਸੀਤਿਭੂਤੋ।

ਇਧਾਗਤੀਤਿ ਪਰਲੋਕਤੋ ਇਧ ਆਗਤਿ। **ਗਤੀ**ਤਿ ਇਧਲੋਕਤੋ ਪਰਲੋਕਗਮਨਂ। ਤਂ ਪਨ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋਤਿ ਆਹ **"ਪੇਚ੍ਚਭਵੋ"**ਤਿ। ਇਧ **ਹੁਰ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਧਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ **"ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨਾ"**ਤਿ ਪਦੇਨ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਫਸ੍ਸਸਮੁਦਿਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਫਸ੍ਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਫਸ੍ਸੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਚ ਸਮੁਦਿਤੇਸੁ ਸਮ੍ਭੂਤੇਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਦਿਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਤਭਾਵੇਨੇਵ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ ਵਿਰਾਗਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਪਦੇਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਤਦਤ੍ਥਤਾਯ ਸੀਲਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਬ੍ਭਾਵਮਾਹ **"ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ"**ਤਿਆਦਿਨਾ।

੪੪. **ਨਾਮਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਾਮੇਨ ਮਿਸ੍ਸਿਤੋ। **ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਪਧਾਨਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ** ਵਿਜ੍ਜਾਤਿ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਂ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਓਤਰਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੩. ਸੋਧਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੪੫. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸੋਧਨੋ ਹਾਰੋਤਿ ਸੋਧਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਭਗਵਾ ਪਦੰ ਸੋਧੇਤੀ**ਤਿ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋ’’ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩੯; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੫੮, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨) ਵਦਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ – ‘‘ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਨਿਵੁਤੋ ਲੋਕੋ’’ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩੮; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੫੭, ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧) ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਅਜਿਤੇਨ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਪਦੰ ਸੋਧੇਤਿ ਨਾਮ, ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਤੋ। **ਨੋ ਚ ਆਰਮ੍ਭ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਤਾਵ ਆਰਮ੍ਭੰ ਸੋਧੇਤਿ, ਞਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਪਰਿਯੋਸਿਤਤ੍ਤਾ। **ਸੁਦ੍ਧੋ ਆਰਮ੍ਭੋ**ਤਿ ਞਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਬੋਧਿਤਤ੍ਤਾ ਸੋਧਿਤੋ ਆਰਮ੍ਭੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਞ੍ਞਾਣਪਕ੍ਖਨ੍ਦਾਨੰ ਦ੍ਵੇਲ਼੍ਹਕਜਾਤਾਨੰ ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਨਕਾਲੇ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸਯੋ ਅਵਿਜਟੰ ਮਹਾਗਹਨੰ ਵਿਯ ਮਹਾਦੁਗ੍ਗੰ ਵਿਯ ਚ ਅਨ੍ਧਕਾਰੰ ਅਵਿਭੂਤੰ ਹੋਤਿ। ਯਦਾ ਚ ਭਗਵਤਾ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕੇਹਿ ਅਪਦੇ ਪਦੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਹਿ ਨਿਜ੍ਜਟੰ ਨਿਗੁਮ੍ਬੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਹੇ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤੇ ਮਹਤਾ ਗਨ੍ਧਹਤ੍ਥਿਨਾ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਓਭਗ੍ਗਪਦਾਲਿਤੋ ਗਹਨਪ੍ਪਦੇਸੋ ਵਿਯ ਵਿਗਤਨ੍ਧਕਾਰੋ ਵਿਭੂਤੋ ਉਪਟ੍ਠਹਮਾਨੋ ਵਿਸੋਧਿਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਸੋਧਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੪. ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰੋਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਤਥਾ ਧਾਰਯਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਏਕਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾਸਙ੍ਖਾਤਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਮਤ੍ਤਤੋ ਧਾਰਯਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਵਿਕਪ੍ਪੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਕਾਰਣੰ **ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾਯੰ** ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਤੰ ਤੰ ਫਲੰ ਮਗ੍ਗਤਿ ਗਵੇਸਤੀਤਿ **ਮਗ੍ਗੋ,** ਤਦਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਮਗ੍ਗੀਯਤਿ ਗਵੇਸੀਯਤੀਤਿ ਵਾ **ਮਗ੍ਗੋ**। ਨਿਰਤਿਯਟ੍ਠੇਨ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਟ੍ਠੇਨ ਚ **ਨਿਰਯੋ**। ਉਦ੍ਧੰ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਿਰਿਯੰ ਅਞ੍ਚਿਤਾਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾਵ **ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ**। ਪੇਤਤਾਯ ਪੇਤ੍ਤਿ, ਇਤੋ ਪੇਚ੍ਚ ਗਤਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੇਤ੍ਤਿ ਏਵ **ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ**। ਨ ਸੁਰਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤੀਤਿ ਅਸੁਰਾ। ਅਸੁਰਾ ਏਵ **ਅਸੁਰਯੋਨਿ**। ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਗ੍ਗਾਤਿ **ਸਗ੍ਗਾ**। ਮਨਸ੍ਸ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾਯ **ਮਨੁਸ੍ਸਾ**। ਵਾਨੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਣ੍ਹਾ, ਤੰ ਤਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥੀਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ**। ਨਿਰਯੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਨਿਰਯਗਾਮੀ**। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਅਸੁਰਯੋਨਿਯੋ**ਤਿ ਅਸੁਰਯੋਨਿਯਾ ਹਿਤੋ, ਅਸੁਰਜਾਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਗ੍ਗੰ ਗਮੇਤੀਤਿ **ਸਗ੍ਗਗਾਮਿਯੋ। ਮਨੁਸ੍ਸਗਾਮੀ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਗਾਮੀ। **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਨਾਯ ਨਿਰੋਧੋ, ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਵਾ ਤਥਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ। **ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਰਸਨਿਰੋਧੋ, ਖਣਿਕਨਿਰੋਧੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੪੭. ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਭੂਤਾਨੰ ਉਪਾਦਾਯਾਤਿ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਉਪਾਦਾਰੂਪਨ੍ਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੰ...ਪੇ॰... ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋਤਿ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਤਥਾ ਭੂਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਪਥਵੀਧਾਤੁ ...ਪੇ॰... ਵਾਯੋਧਾਤੂਤਿ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਪਥਵੀਧਾਤੂਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਵੀਸਤਿ ਆਕਾਰਾ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਆਪੋਧਾਤੂਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਦ੍ਵਾਦਸ ਆਕਾਰਾ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਤੇਜੋਧਾਤੂਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਕਾਰਾ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਵਾਯੋਧਾਤੂਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਛ ਆਕਾਰਾ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **‘‘ਦ੍ਵੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਧਾਤੁਯੋ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**’’ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਕੇਸਾ**ਤਿ ਕੇਸਾ ਨਾਮ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਸਰੀਰਟ੍ਠਕਾ ਕਕ੍ਖਲ਼ਲਕ੍ਖਣਾ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਰੀਰੇ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੋ ਪਥਵੀਧਾਤੁਕੋਟ੍ਠਾਸੋ। **ਲੋਮਾ** ਨਾਮ...ਪੇ॰... **ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗੰ** ਨਾਮ ਸਰੀਰਟ੍ਠਕੰ ਕਕ੍ਖਲ਼ਲਕ੍ਖਣੰ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਰੀਰੇ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿ ਅਯੰ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। **ਆਪੋਧਾਤੁ**ਤਿਆਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਪਿਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਯੰ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – **ਯੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਤੇਜੋਧਾਤੁਨਾ ਕੁਪਿਤੇਨ। **ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ

ਅਯਂ ਕਾਯੋ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਏਕਾਹਿਕਜਰਾਦਿਭਾਵੇਨ ਉਸੁਮਜਾਤੋ ਹੋਤਿ। **ਯੇਨ ਚ ਜੀਰੀਯਤੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਅਯਂ ਕਾਯੋ ਜਰੀਯਤਿ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵੇਕਲ੍ਲਤਂ ਬਲਕ੍ਖਯਂ ਵਲਿਤ੍ਤਚਪਲਿਤਾਦਿਞ੍ਚ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। **ਯੇਨ ਚ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਕੁਪਿਤੇਨ ਅਯਂ ਕਾਯੋ ਡਯ੍ਹਤਿ, ਸੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ''ਡਯ੍ਹਾਮਿ ਡਯ੍ਹਾਮੀ''ਤਿ ਕਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਸਤਧੋਤਸਪ੍ਪਿਗੋਸੀਤਚਨ੍ਦਨਾਦਿਲੇਪਨਂ ਤਾਲਵਣ੍ਟਵਾਤਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਤਿ। **ਯੇਨ ਚ ਅਸਿਤਪੀਤਖਾਯਿਤਸਾਯਿਤਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਣਾਮਂ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਸਿਤਂ ਵਾ ਓਦਨਾਦਿ, ਪੀਤਂ ਵਾ ਪਾਨਕਾਦਿ, ਖਾਯਿਤਂ ਵਾ ਪਿਟ੍ਠਖਜ੍ਜਕਾਦਿ, ਸਾਯਿਤਂ ਵਾ ਅਮ੍ਬਪਕ੍ਕਮਧੁਫਾਣਿਤਾਦਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਪਾਕਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਰਸਾਦਿਭਾਵੇਨ ਵਿਵੇਕਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਮਾ ਤਯੋ ਤੇਜੋਧਾਤੂ ਚਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ। ਪਚ੍ਛਿਮੋ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋਵ।

ਉਦ੍ਧਙ੍ਗਮਾ ਵਾਤਾਤਿ ਉਗ੍ਗਾਰਹਿਕ੍ਕਾਰਾਦਿਪਵਤ੍ਤਕਾ ਉਦ੍ਧਂ ਆਰੋਹਨਵਾਤਾ। **ਅਧੋਗਮਾ ਵਾਤਾ**ਤਿ ਉਚ੍ਚਾਰਪਸ੍ਸਾਵਾਦਿਨੀਹਰਣਕਾ ਅਧੋ ਓਰੋਹਨਵਾਤਾ। **ਕੁਚ੍ਛਿਸਯਾ ਵਾਤਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤਾਨਂ ਬਹਿਵਾਤਾ। **ਕੋਟ੍ਠਾਸਯਾ ਵਾਤਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋਵਾਤਾ। **ਅਙ੍ਗਮਙ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ ਵਾਤਾ**ਤਿ ਧਮਨਿਜਾਲਾਨੁਸਾਰੇਨ ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਅਙ੍ਗਮਙ੍ਗਾਨਿ ਅਨੁਸਟਾ ਸਮਿਞ੍ਜਨਪਸਾਰਣਾਦਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾ ਵਾਤਾ। **ਅਸ੍ਸਾਸੋ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋਪਵਿਸਨਨਾਸਿਕਵਾਤੋ। **ਪਸ੍ਸਾਸੋ**ਤਿ ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਮਨਨਾਸਿਕਵਾਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਮਾ ਸਬ੍ਬੇ ਚਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ। ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਏਵ। ਏਵਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵਿਭਾਗੇਨ ਉਦਾਹਟਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਉਪਸਂਹਰਨ੍ਤੋ "**ਇਮੇਹਿ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਨ ਗਯ੍ਹੂਪਗ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਗਹਣਯੋਗ੍ਗਂ। **ਸਭਾਵਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣਤੋ।

ਏਵਂ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਮਨਸਿਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਸਨਚਾਰਂ ਪਾਲਿਵਸੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ਯਾ ਚੇਵ ਖੋ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

੪੮. ਏਵਂ ਸਚ੍ਚਮਗ੍ਗਰੂਪਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵਸੇਨ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ "**ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣ**"ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਜਾਨਿਤੁਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਯਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਜਾਨਿਤੁਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਞ੍ਞਾਣ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ** ਅਤੀਤਦ੍ਧਭੂਤਾ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤੁਯੋ। **ਅਪਰਨ੍ਤੋ** ਅਨਾਗਤਦ੍ਧਭੂਤਾ। **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤੋ** ਤਦੁਭਯਂ। **ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ** ਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਾਨਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਿ। **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਾ** ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਧਮ੍ਮਾ।

ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਯਸ੍ਮਾ ਅਤੀਤਾਨਂ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਯਾਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਜਾਨਿਤੁਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਯਾਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਾਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਜਾਤਿਤੋਪਿ ਕਥਿਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਠਾਨਾਨਿ ਜਾਨਿਤੁਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਕਥਿਤਾ। ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਇਮੇਸੁ ਅਟ੍ਠਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਜਾਤਿਤੋ ਕਥਿਤਾ। ਏਵਂ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਜਾਤਿਤੋ ਚ ਕਥਿਤਾਪਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਕਥਿਤੇ ਏਵ ਸੁਕਥਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਅਞ੍ਞਾਣ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਾਨਤ੍ਥਂ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਵਿਦਿਤਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਵਿਦਿਤਂ ਪਾਕਟਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ ਞਾਣਪਚ੍ਚਨੀਕਤੋ ਅਞ੍ਞਾਣਂ। ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਹਿ ਤਂ ਆਕਾਰਂ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ **ਅਦਸ੍ਸਨਂ**। ਅਭਿਸਮਯੋਤਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਤਂ ਆਕਾਰਂ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਭਿਸਮੇਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ **ਅਨਭਿਸਮਯੋ**। ਅਨੁਬੋਧੋ ਸਮ੍ਬੋਧੋ ਪਟਿਵੇਧੋਤਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਤਂ ਆਕਾਰਂ ਅਨੁਬੁਜ੍ਝਤਿ ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਨੁਬੁਜ੍ਝਿਤੁਂ ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਤੁਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ

ਅਨਨੁਬੋਧੋ ਅਸਮ੍ਬੋਧੋ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। ਤਥਾ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਂ ਉਪਲਕ੍ਖਣਂ ਪਚ੍ਚੁਪਲਕ੍ਖਣਂ ਸਮਪੇਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਤਂ ਆਕਾਰਂ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਤਿ ਉਪਲਕ੍ਖਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪਲਕ੍ਖਤਿ ਸਮਂ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਅਪੇਕ੍ਖਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਥਾ ਕਾਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ **ਅਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਂ ਅਨੁਪਲਕ੍ਖਣਂ ਅਪਚ੍ਚੁਪਲਕ੍ਖਣਂ ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਨਾਸ੍ਸ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਯਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਕਤਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਮ੍ਮਂ**। ਦੁਮ੍ਮੇਧਾਨਂ ਭਾਵੋ **ਦੁਮ੍ਮੇਜ੍ਝਂ**। ਬਾਲਾਨਂ ਭਾਵੋ **ਬਾਲ੍ਯਂ**। ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਅਤ੍ਥਾਨਤ੍ਥਂ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਸਮ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਪਜਾਨਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀਤਿ **ਅਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ**। ਮੋਹਨਵਸੇਨ **ਮੋਹੋ**। ਪਮੋਹਨਵਸੇਨ **ਪਮੋਹੋ**। ਸਮ੍ਮੋਹਨਵਸੇਨ **ਸਮ੍ਮੋਹੋ**। ਅਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਵਿਨ੍ਦਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**। ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਓਹਨਤਿ ਓਤਰਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ**। ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਯੋਜੇਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ**। ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਚੇਵ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਚ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ**। ਮਗ੍ਗੇ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤਚੋਰਾ ਵਿਯ ਅਦ੍ਧਿਕੇ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਤਿ ਵਿਲੁਪ੍ਪਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ**। ਯਥਾ ਨਗਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਲਿਘਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਲਙ੍ਗਿਯਾ ਪਤਿਤਾਯ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਨਗਰਪ੍ਪਵੇਸੋ ਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਯਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਯਨਗਰੇ ਅਯਂ ਪਤਿਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਾਪਕਂ ਞਾਣਗਮਨਂ ਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਲਙ੍ਗੀ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਅਕੁਸਲਞ੍ਚ ਤਂ ਮੂਲਞ੍ਚ, ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਵਾ ਮੂਲਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਤਂ ਪਨ ਨ ਅਞ੍ਞਂ, ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਮੋਹੋਤਿ **ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਏਕਪਦਿਕੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰੋ। **ਅਯਂ** ਵੁ**ਮਤ੍ਤਤਾ**ਤਿ ਅਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵੁਮਤ੍ਤਤਾ।

ਵਿ**ਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਵਿਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਵਿਦਿਤਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ। **"ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ**"ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇ ਵਿਸਯਭੂਤੇ ਞਾਣਂ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਾਕਟਕਰਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਪਕਾਰੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾ। ਪਜਾਨਨਾਕਾਰੋ **ਪਜਾਨਨਾ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਵਿਚਿਨਤੀਤਿ **ਵਿਚਯੋ**। ਪਕਾਰੇਹਿ ਵਿਚਿਨਤੀਤਿ **ਪਵਿਚਯੋ**। ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੇ ਵਿਚਿਨਤੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਵਿਚਯੋ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ **ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਪਤਿ ਪਤਿ ਉਪਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ **ਪਚ੍ਚੁਪਲਕ੍ਖਣਾ**। ਪਣ੍ਡਿਤਭਾਵੋ **ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਂ**। ਕੁਸਲਭਾਵੋ **ਕੋਸਲ੍ਲਂ**। ਨਿਪੁਣਭਾਵੋ **ਨੇਪੁਞ੍ਞਂ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਵਿਭਾਵਨਵਸੇਨ **ਵੇਭਬ੍ਯਾ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਚਿਨ੍ਤਨਵਸੇਨ **ਚਿਨ੍ਤਾ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ। ਭੂਰੀ**ਤਿ ਪਥਵਿਯਾ ਨਾਮਂ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਸਣ੍ਹਟ੍ਠੇਨ ਵਿਤ੍ਥਤਟ੍ਠੇਨ ਚ ਭੂਰੀ ਵਿਯਾਤਿ ਭੂਰੀ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਭੂਰੀ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਥਵੀ, ਤਾਯ ਪਥਵਿਸਮਾਯ ਵਿਤ੍ਥਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋਤਿ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞੋ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੨੭)। ਅਪਿ ਚ ਭੂਰੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯੇਵੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਭੂਤੇ ਅਤ੍ਥੇ ਰਮਤੀਤਿ **ਭੂਰੀ**।

ਕਿਲੇਸੇ ਮੇਧਤਿ ਹਿਂਸਤੀਤਿ **ਮੇਧਾ,** ਖਿਪ੍ਪਂ ਗਹਣਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਾ **ਮੇਧਾ**। ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਸਤ੍ਤਂ ਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਯਾਥਾਵਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧੇ ਪਰਿਣੇਤੀਤਿ **ਪਰਿਣਾਯਿਕਾ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਮ੍ਮਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ**। ਉਪ੍ਪਥਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਸਿਨ੍ਧਵੇ ਵੀਥਿਆਰੋਪਨਤ੍ਥਂ ਪਤੋਦੋ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਥੇ ਧਾਵਨਕੂਟਚਿਤ੍ਤਂ ਵੀਥਿਆਰੋਪਨਤ੍ਥਂ ਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਤੋਦੋ ਵਿਯਾਤਿ **ਪਤੋਦੋ**। ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਟਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ**। ਕਿਲੇਸਚ੍ਛੇਦਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਸਤ੍ਥਂ **ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥਂ**। ਅਚ੍ਚੁਗ੍ਗਤਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਪਾਸਾਦੋ **ਪਞ੍ਞਾਪਾਸਾਦੋ**। ਆਲੋਕਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਆਲੋਕੋ **ਪਞ੍ਞਾਆਲੋਕੋ**।

ਓਭਾਸਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਓਭਾਸੋ **ਪਞ੍ਞਾਓਭਾਸੋ**। ਪਜ੍ਜੋਤਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਪਜ੍ਜੋਤੋ **ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ**। ਰਤਿਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਰਤਿਦਾਯਕਟ੍ਠੇਨ ਰਤਿਜਨਕਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤੀਕਤਟ੍ਠੇਨ ਦੁਲ੍ਲਭਪਾਤੁਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਅਤੁਲਟ੍ਠੇਨ ਅਨੋਮਸਤ੍ਤਪਰਿਭੋਗਟ੍ਠੇਨ ਚ ਪਞ੍ਞਾਵ ਰਤਨਂ **ਪਞ੍ਞਾਰਤਨਂ**। ਨ ਤੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਸਯਂ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨ ਮੁਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਅਮੋਹੋ**। ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਪਦਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤਂ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਅਮੋਹਸ੍ਸ ਮੋਹਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥਂ। ਤੇਨੇਤਂ ਦੀਪੇਤਿ – ਯ੍ਵਾਯਂ ਅਮੋਹੋ, ਸੋ ਨ ਕੇਵਲਂ ਮੋਹਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਮੋਹਸ੍ਸ

ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਮੋਹੋਵ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਯਾਥਾਵਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਕੁਸਲਦਿਟ੍ਠਿ। ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪਸਟ੍ਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਵਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ **ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ। ਮਗ੍ਗਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਂ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ **ਮਗ੍ਗਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ।

ਅਸਞ੍ਞਾਸਮਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾ ਅਸਞ੍ਞਭਵੂਪਪਤ੍ਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧੇ ਏਕਚ੍ਚੇ ਤਿਤ੍ਥਾਯਤਨੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਵਾਯੋਕਸਿਣੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਝਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਦੋਸਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਤਿ ਹਤ੍ਥਚ੍ਛੇਦਾਦਿਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚੇਵ ਸਬ੍ਬਭਯਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ, ''ਅਲਂ ਇਮਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ, ਸਞ੍ਞਾਭਾਵੋ ਸਨ੍ਤੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਸਞ੍ਞਾਯ ਦੋਸਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਵਸੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਹੀਨਜ੍ਝਾਨਾ ਕਾਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸਞ੍ਞੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਂ ਨੇਸਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧੇਨੇਵ ਇਧ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਮਤ੍ਤਮੇਵ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ।

ਤੇ ਯਥਾ ਨਾਮ ਜਿਯਾਵੇਗੁਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਸਰੋ ਯਤ੍ਤਕੋ ਜਿਯਾਵੇਗੋ, ਤਤ੍ਤਕਮੇਵ ਆਕਾਸੇ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਝਾਨਵੇਗੁਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਉਪਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਤ੍ਤਕੋ ਝਾਨਵੇਗੋ, ਤਤ੍ਤਕਮੇਵ ਕਾਲਂ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ਝਾਨਵੇਗੇ ਪਨ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣੇ ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸਞ੍ਞਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਅਸਞ੍ਞਭਵੂਪਪਤ੍ਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤੀ''ਤਿ। **ਵਿਭੂਤਸਞ੍ਞਾਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਸਞ੍ਞਾਯਪਿ ਵਿਭਾਵਨਤੋ ''ਵਿਭੂਤਸਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕੇਚਿ ''ਵਿਭੂਤਰੂਪਸਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਮਤੇਨ ਵਿਭੂਤਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਸੇਸਾਰੁਪ੍ਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਸੇਸਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਵ।

ਨੇਵ**ਸੇਕ੍ਖਨਾਸੇਕ੍ਖੋ ਝਾਯੀ**ਤਿ ਝਾਨਲਾਭੀ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। **ਆਜਾਨਿਯੋ ਝਾਯੀ**ਤਿ ਅਰਹਾ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਵਾ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ। **ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਝਾਯੀ**ਤਿ ਖਲੁਙ੍ਕਸ੍ਸਸਦਿਸੋ ਝਾਯੀ। ਤਥਾ ਹਿ ਖਲੁਙ੍ਕੋ ਅਸ੍ਸੋ ਦਮਥਂ ਨ ਉਪੇਤਿ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਯਥਾਰੁਚਿ ਧਾਵਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਯੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਲਾਭੀ, ਸੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ''ਅਲਮੇਤ੍ਤਾਵਤਾ, ਕਤਮੇਤ੍ਤਾਵਤਾ''ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਿਦਮਥਾਯ ਅਪਰਿਸਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਧਾਵਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੋ ''ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਝਾਯੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਦਿਟ੍ਠੁਤ੍ਤਰੋ ਝਾਯੀ**ਤਿ ਝਾਨਲਾਭੀ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕੋ। **ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰੋ ਝਾਯੀ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨੇਨ ਝਾਯੀ, ਸਬ੍ਬੋ ਏਵ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਧਿਕੋ ਝਾਯੀ।

ਸਰਣੋ ਸਮਾਧੀਤਿ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ, ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਵਾ ਸਾਸਵੋ ਸਮਾਧਿ। **ਅਰਣੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੋ ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਏਵ ਵਾ। **ਸਵੇਰੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਪਟਿਘਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਏਕਗ੍ਗਤਾ। **ਅਵੇਰੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਅਨਨ੍ਤਰਦੁਕੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਸਾਮਿਸੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਸਮਾਧਿ। ਸੋ ਹਿ ਅਨਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਵਟ੍ਟਾਮਿਸਲੋਕਾਮਿਸਤਾਯ ਸਾਮਿਸੋ। **ਨਿਰਾਮਿਸੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਸਮਾਧਿ। **ਸਸਙ੍ਖਾਰੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਪਟਿਪਦੋ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞੋ ਸੁਖਾਪਟਿਪਦੋ ਚ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞੋ। ਸੋ ਹਿ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਨਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਇਤਰੋ **ਅਸਙ੍ਖਾਰੋ ਸਮਾਧਿ। ਏਕਂਸਭਾਵਿਤੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿ। **ਉਭਯਂਸਭਾਵਿਤੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸਮਥਯਾਨਿਕਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿ। **ਉਭਯਤੋ ਭਾਵਿਤਭਾਵਨੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਕਾਯਸਕ੍ਖਿਨੋ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਮਾਧਿ। ਸੋ ਹਿ ਉਭਯਤੋ ਭਾਗੇਹਿ ਉਭਯਤੋ ਭਾਵਿਤਭਾਵਨੋ।

ਆਗਾਲ਼੍ਹਪਟਿਪਦਾਤਿ ਕਾਮਾਨਂ ਓਰੋਹਨਪਟਿਪਤ੍ਤਿ, ਕਾਮਸੁਖਾਨੁਯੋਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਜ੍ਝਾਮਪਟਿਪਦਾ**ਤਿ ਕਾਮਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਝਾਪਨਵਸੇਨ ਖੇਦਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਧਾਨਕਰਣਕਾਲੇ ਸੀਤਾਦੀਨਿ ਅਸਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਦਾ, ਤਾਨਿ ਨਕ੍ਖਮਤੀਤਿ ਅਕ੍ਖਮਾ। ਸਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਤਾਨਿ ਖਮਤੀਤਿ **ਖਮਾ**। ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੪; ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕੇ ਸਮੇਤੀਤਿ **ਸਮਾ**। ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਦਮੇਤੀਤਿ **ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ**।

ਏਵਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ। **ਯੋ ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਯੋ ਕੋਚਿ ਜਾਤਿਆਦਿਧਮ੍ਮੋ। **ਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਜਰਾਦਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ। **ਸਮਾਨਭਾਵੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭਾਵੇਨ ਸਮਾਨਭਾਵੋ। **ਏਕਤ੍ਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਮਾਨਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭਾਵਾਨਂ ਏਕੀਭਾਵੇਨ। **ਏਕੀ ਭਵਤੀ**ਤਿ ਅਨੇਕੋਪਿ ''ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕਸਦ੍ਦਾਭਿਧੇਯਤਾਯ ਏਕੀ ਭਵਤਿ। ਏਤੇਨ ਏਕਤ੍ਤਤਾਯ ਲਕ੍ਖਣਮਾਹ। **ਯੇਨ ਯੇਨ ਵਾ ਪਨ ਵਿਲਕ੍ਖਣੋ**ਤਿ ਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਯੇਨ ਯੇਨ ਭਾਵੇਨ ਵਿਸਦਿਸੋ। **ਤੇਨ ਤੇਨ ਵੇਮਤ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਭਾਵੇਨ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵੇਮਤ੍ਤਤਂ ਵਿਸਦਿਸਤ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੇਨ ਸਮਾਨੋਪਿ ਜਾਤਿਆਦਿਕੋ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਆਦਿਭਾਵੇਨ ਜਰਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਿਸਿਟ੍ਠਤਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਿਨਾ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾਯ ਲਕ੍ਖਣਮਾਹ।

ਇਦਾਨਿ ਤਾਵ ਏਕਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾਵਿਸਯੇ ਨਿਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਾ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਚ੍ਛਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਪਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸ੍ਸ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸਯਤਾਯ। ਸੇਸਂ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੫. ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੪੯. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਹਾਰੋਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਜਨਯਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਲਕ੍ਖਣਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਕਿਂਲਕ੍ਖਣੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਹਿਨੋਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਂ ਪਟਿਕਾਰਣਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਹੇਤੁ**। ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਂ ਏਤੀਤਿ **ਪਚ੍ਚਯੋ**। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਸਦ੍ਦੇਹਿ ਕਾਰਣਮੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਸਾਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਭਾਵੋ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਸਮਾਨਭਾਵੋ ਬੀਜਂ ਹੇਤੁ। ਨਨੁ ਚ ਬੀਜਂ ਅਙ੍ਕੁਰਾਦਿਸਦਿਸਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ? ਨੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਤੋ ਹਿ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ।

"ਯਥਾ ਵਾ ਪਨਾ"ਤਿਆਦਿਨਾਪਿ ਉਦਾਹਰਣਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨੇਨ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਵਿਸੇਸਮੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਖੀਰਂ। **ਦਧਿ ਭਵਤੀ**ਤਿ ਏਕਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਭੇਦੋਪਚਾਰੇਨ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਨ ਹਿ ਖੀਰਂ ਦਧਿ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਨ ਚਤ੍ਥਿ ਏਕਕਾਲਸਮਵਧਾਨਂ ਦੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਦਧਿਸ੍ਸ ਚਾ"**ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਘਟੇ ਦੁਦ੍ਧਂ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਦਧਿ ਭਵਤਿ, ਦਧਿ ਤਤ੍ਥ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇ ਜਾਯਤਿ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਸਮਾਯੋਗੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਚਤ੍ਥਿ ਏਕਕਾਲਸਮਵਧਾਨਂ ਦੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਦਧਿਸ੍ਸ ਚ ਰਸਖੀਰਵਿਪਾਕਾਦੀਹਿ ਭਿਨ੍ਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। **ਏਵਮੇਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਹੇਤੁਭੂਤਸ੍ਸ ਖੀਰਸ੍ਸ ਫਲਭੂਤੇਨ ਦਧਿਨਾ ਨ ਏਕਕਾਲਸਮਵਧਾਨਂ, ਏਵਮਞ੍ਞਸ੍ਸਾਪਿ ਹੇਤੁਸ੍ਸ ਫਲੇਨ ਨ ਏਕਕਾਲਸਮਵਧਾਨਂ, ਨ ਤਥਾ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ, ਨ ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਫਲੇਨ ਭਿਨ੍ਨਕਾਲੋ ਏਵਾਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਏਵਂ ਬਾਹਿਰਂ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਂਸਾਰੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਹੇਤੂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਕਿਂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਅਨੇਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਆਹ **"ਪੁਰਿਮਿਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਚ੍ਛਿਮਿਕਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਹੇਤੂ"**ਤਿ। ਤੇਨ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਹੇਤੁਫਲਾਨਂ ਸਮਵਧਾਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਏਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਸਮਤ੍ਥੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **"ਪੁਰਿਮਿਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਹੇਤੁਫਲਭੂਤਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਂ ਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **"ਬੀਜਙ੍ਕੁਰੋ ਵਿਯਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ – ਯਥਾ ਬੀਜਂ ਅਙ੍ਕੁਰਸ੍ਸ ਹੇਤੁ ਹੋਨ੍ਤਂ ਸਮਨਨ੍ਤਰਹੇਤੁਤਾਯ ਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਬੀਜਤੋ ਫਲਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਬੀਜਂ ਪਰਮ੍ਪਰਹੇਤੁਤਾਯ ਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਪਿ ਹੇਤੁਭਾਵੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਪੁਨ **"ਯਥਾ ਵਾ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾਪਿ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਵਿਭਾਗਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਥਾਲਕ**ਨ੍ਤਿ ਦੀਪਕਪਲ੍ਲਿਕਾ। **ਅਨਗ੍ਗਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗਿਂ ਵਿਨਾ। **ਦੀਪੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਲੇਤੁਂ। **ਇਤਿ ਸਭਾਵੋ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਦੀਪੁਜ੍ਜਾਲਨਾਦੀਸੁ ਅਗ੍ਗਿਆਦਿਪਦੀਪਸਦਿਸਂ ਕਾਰਣਂ ਸਭਾਵੋ ਹੇਤੁ। **ਪਰਭਾਵੋ ਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਕਪਲ੍ਲਿਕਾਵਟ੍ਟਿਤੇਲਾਦਿਸਦਿਸੋ ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਸਭਾਵੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੋ**ਤਿ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੋ

ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਭਵੋ। **ਬਾਹਿਰੋ**ਤਿ ਤਤੋ ਬਹਿਭੂਤੋ। **ਜਨਕੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ। **ਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕੋ**ਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕੋ। **ਅਸਾਧਾਰਣੋ**ਤਿ ਆਵੇਣਿਕੋ। **ਸਾਧਾਰਣੋ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸਮਾਨੋ।

ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਕਾਰਣਂ ''ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਾਰਣਭਾਵੋ ਚ ਫਲਾਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਯੋ ਕਾਰਣਭਾਵੋ ਯਥਾ ਚ ਸੋ ਹੋਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਫਲਂ ਯੋ ਚ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ, ਯੋ ਚ ਕਾਰਣਫਲਾਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਭਾਵੇਤੁਂ **“ਅਵੁਪਚ੍ਛੇਦਤ੍ਥੋ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਫਲਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤਾ **ਸਨ੍ਤਤਿ**। ਕੋ ਚ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਕੋ ਕਾਰਣਫਲਭਾਵੋ ਚ? ਸੋ ਏਵ ਅਵੁਪਚ੍ਛੇਦਤ੍ਥੋ। ਯੋ ਫਲਭੂਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਕਾਰਣਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਸੋ ਵੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਯਥਾ ਤਂ ਅਰਹਤੋ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ। ਯੋ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਰੂਪਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਹੇਤੁ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਸੋ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਏਵ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਹੇਤੁਫਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ – ''ਅਵੁਪਚ੍ਛੇਦਤ੍ਥੋ ਸਨ੍ਤਤਿਅਤ੍ਥੋ''ਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਕਾਰਣਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਫਲਂ ਨਾਮ, ਨ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ **“ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋ ਫਲਤ੍ਥੋ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪੁਰਿਮਭਵੇਨ ਅਨਨ੍ਤਰਭਵਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **“ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਅਤ੍ਥੋ ਪੁਨਬ੍ਭਵਤ੍ਥੋ”**ਤਿ। ਤਥਾ ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਲਿਬੁਨ੍ਧੇਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਨ ਦੇਨ੍ਤਿ। ਯਾਵ ਚ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਤਾ, ਤਾਵ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤਿ ਨਾਮ, ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – **“ਪਲਿਬੋਧਤ੍ਥੋ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਤ੍ਥੋ, ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਤਤ੍ਥੋ ਅਨੁਸਯਤ੍ਥੋ”**ਤਿ। ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੇ ਨ ਕਦਾਚਿ ਤਂ ਨਾਮਰੂਪਙ੍ਕੁਰਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਸ੍ਸਤੀਤਿ ਆਹ – **“ਅਪਰਿਞ੍ਞਾਤਤ੍ਥੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਬੀਜਤ੍ਥੋ”**ਤਿ। **ਯਤ੍ਥ ਅਵੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਤਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਰੂਪਾਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਅਵੁਪਚ੍ਛੇਦੋ, ਤਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਤਿਵੋਹਾਰੋ । **ਯਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਪਚ੍ਚਯਪਰਮ੍ਪਰਦਸ੍ਸਨਂ ਹੇਤੁਫਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਵਿਭਾਵਨਮੇਵ।

“ਯਥਾ ਵਾ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾ”ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਸਭਾਵੋ ਹੇਤੂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਤਾਯਾ**ਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਤਾਯ। **ਮਨਸਿਕਾਰੋ**ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਮਨੋਧਾਤੁ। ਸਾ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਭਾਵੇਨ ਸਮਾਨਜਾਤਿਤਾਯ ਸਭਾਵੋ ਹੇਤੁ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਭਾਵੋ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਦਿਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਸਭਾਵੋ, ਸੋ ਹੇਤੂਤਿ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੋ ਲੋਕਿਯੋ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਏਵਂ ਯੋ ਕੋਚਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦੋ ਯੋ ਕੋਚਿ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਸੋ ਸਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਪਰਿਕ੍ਖਰਣਤੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਤੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ। ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਥਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਹਾਰੋਤਿ।

ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੬. ਸਮਾਰੋਪਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ

੫੦. **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਮਾਰੋਪਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ **ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨੇ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਕਾਰਣਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਗਹਿਤੇ। **ਯਤ੍ਤਕਾਨਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਓਤਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾਨਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਕਾਰਣਭੂਤਾਨਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਸਮਾਰੋਪਯਿਤਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾਯ ਆਰੋਪੇਤਬ੍ਬਾ, ਦੇਸਨਾਰੁਲ੍ਹੇ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਆਵਟ੍ਟੇ ਹਾਰੇ ''ਏਕਮ੍ਹਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨੇ, ਪਰਿਯੇਸਤਿ ਸੇਸਕਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੪ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰ) ਵਚਨਤੋ ਅਨੇਕੇਸਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਬਹੂਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਸਮਾਰੋਪਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਯਥਾ ਆਵਟ੍ਟੇ ਹਾਰੇ”**ਤਿ ਆਹ। ਨ ਕੇਵਲਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨੇਵ ਸਮਾਰੋਪਨਾ, ਅਥ ਖੋ ਵੇਵਚਨਭਾਵਨਾਪਹਾਨਵਸੇਨਪਿ ਸਮਾਰੋਪਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਰੋਪਨਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਵਚਨਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨਿ, ਨਨੁ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਵਚਨਹਾਰੇ ਏਵ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵਿਭਾਵਿਤੋਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ, ਇਧ ਪਨ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਵਚਨਗ੍ਗਹਣੰ ਭਾਵਨਾਪਹਾਨਾਨੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਸਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚੇਵ ਤੇਸੰ ਅਧਿਵਚਨਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਭਾਵਨਾਪਹਾਨਾਨਿ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਕਰਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ। **ਇਦੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਤਿਵਿਧੰ ਸੁਚਰਿਤੰ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਓਵਾਦਸ੍ਸ ਵਿਸਯਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ। ਤਤ੍ਥ "**ਕਾਯਿਕ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੀਹਿ ਸੁਚਰਿਤੇਹਿ ਸੀਲਾਦਯੋ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧੇ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਫਲਾਨਿ ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। ਵਨੀਯਤੀਤਿ **ਵਨੰ,** ਵਨਤਿ, ਵਨੁਤੇ ਇਤਿ ਵਾ **ਵਨੰ**। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ ਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹਸ੍ਸ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ ਤਪ੍ਪਟਿਬਨ੍ਧਛਨ੍ਦਰਾਗਾਦੀਨੰ, ਅਨੁਸਯਾ ਚ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਕਾਰਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੫੧. ਅਯੰ ਵਿਵਚਨੇਨ ਸਮਾਰੋਪਨਾਤਿ ਯੋ ''ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਫਲੰ, ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੰ, ਕਾਮਧਾਤੁਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਹਿ ਤਤਿਯਫਲਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਤਥਾ ਯੋ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਫਲੰ, ਅਗ੍ਗਫਲੰ ਅਰਹਤ੍ਤੰ, ਤੇਧਾਤੁਕਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਫਲਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਯੋ ਚ ''ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਹਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਅਯੰ ਵਿਵਚਨੇਹਿ ਚ ਸਮਾਰੋਪਨਾ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਤ੍ਵੰ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਾਹੀਤਿਆਦਿ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਕੇਵਲੰ ਤਤ੍ਥ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨੇਵ ਆਗਤੰ, ਇਧ ਭਾਵਨਾਸਮਾਰੋਪਨਵਸੇਨਾਤਿ ਅਯਮੇਵ ਵਿਸੇਸੋ। ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਏਵ ਕਾਮਰਾਗਤਦੇਕਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਨੰ ਏਕਨ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਾਤਿ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਬਨ੍ਧਕਿਲੇਸਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨੰ ਕਾਮਯੋਗੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੋ ਕਾਮਾਸਵੋ ਕਾਮੋਘੋ ਰਾਗਸਲ੍ਲੰ ਰੂਪਧਮ੍ਮਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖਕਿਲੇਸਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਰਾਗੋ ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਗਮਨਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੰ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ**"ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਤਥਾ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ, ਸਾ –

''ਯੋ ਸੁਖੰ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਦ੍ਦ, ਦੁਕ੍ਖਮਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਸਲ੍ਲਤੋ।
ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖੰ ਸਨ੍ਤੰ, ਅਦਕ੍ਖਿ ਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ''ਤਿ॥ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੩; ਇਤਿਵੁ॰ ੫੩) –

ਆਦਿਵਚਨਤੋ ਸਬ੍ਬੰ ਵੇਦਨੰ ''ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਵੇਦਨਾਹੇਤੁਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਬਨ੍ਧਕਿਲੇਸਾਨੰ ਗੋਸੀਲਾਦੀਹਿ ਭਵਸੁਦ੍ਧਿ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾਸ੍ਸਾਦੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਵੁਪਾਦਾਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ''ਅਨਤ੍ਥੰ ਮੇ ਅਚਰੀ''ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੯; ੧੦.੭੯; ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੩੭; ਵਿਭ॰ ੯੦੯, ੯੬੦) ਬ੍ਯਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਦੋਸਸਲ੍ਲਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਸ੍ਸਾਦਵਸੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਵਯੋਗਭਵਾਭਵਭਵੋਘਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਭਵਰਾਗਸ੍ਸ ਭਵਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਬਨ੍ਧਕਕਿਲੇਸਾਨੰ ਵੇਦਨਾਵਿਸਯਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦੋਸਾਗਤਿਗਮਨਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਏਤਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਵੇਦਨਾਸੁ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਤਥਾ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ, ਸਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ''ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ ਤਤ੍ਥ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਿਨੋਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਬਨ੍ਧਕਿਲੇਸਾਨੰ ਨਿਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਏਵ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥਦਿਟ੍ਠਾਸਵਦਿਟ੍ਠੋਘਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ''ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੩੯; ਵਿਭ॰ ੮੩੨, ੮੬੬, ੯੬੨) ਮਾਨਸਲ੍ਲਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾਪਰਿਞ੍ਞਾਯ

ਪਟਿਪਕ੍ਖਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਵ੍ਵਾਯ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਸ੍ਸ ਭਯਾਗਤਿਗਮਨਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਚਿਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਨਤ੍ਤਸਵ੍ਵਾਤਿ, ਸਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਤ੍ਤਸਵ੍ਵਾਯ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੭, ੨੦੨-੨੦੩; ੩.੨੭) ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਹੇਤੁਕਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵਅਵਿਜ੍ਜੋਘਮੋਹਸਲ੍ਲਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਬਨ੍ਧਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਰਾਗਸ੍ਸ ਮੋਹਾਗਤਿਗਮਨਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। ਸੇਸਂ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਸਮਾਰੋਪਨਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਚ ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ।

੧. ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

ਏਵਂ ਸੁਪਰਿਕਮ੍ਮਕਤਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਨਾਨਾਵਣ੍ਣਾਨਿ ਮੁਤ੍ਤਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਪਕਿਰਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਸੁਸਿਕ੍ਖਿਤਸਿਪ੍ਪਾਚਰਿਯਵਿਚਾਰਿਤੇਸੁ ਸੁਰਤ੍ਤਸੁਵਣ੍ਣਾਲਙ੍ਕਾਰੇਸੁ ਨਾਨਾਵਿਧਰਂਸਿਜਾਲਸਮੁਜ੍ਜਲਾਨਿ ਵਿਵਿਧਾਨਿ ਮਣਿਰਤਨਾਨਿ ਬਨ੍ਧਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਮਹਾਪਥਵਿਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਪਪ੍ਪਟਕੋਜਂ ਖਾਦਾਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਯੋਜਨਿਕਮਧੁਗਣ੍ਡਂ ਪੀਲੇਤ੍ਵਾ ਸੁਮਧੁਰਸਂ ਪਾਯੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਚ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕਚ੍ਚਾਨੋ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤਪਦੇਸੇ ਉਦਾਹਰਨ੍ਤੋ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰੇ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਸੁਤ੍ਤੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰਂ ਆਰਭਿ। ਆਰਭਨ੍ਤੋ ਚ ਯਾਯਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ –

੫. ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਪਠਮਂ, ਦਿਸਲੋਚਨਤੋ ਦਿਸਾ ਵਿਲੋਕੇਤ੍ਵਾ।

ਸਙ੍ਖਿਪਿਯ ਅਙ੍ਕੁਸੇਨ ਹਿ, ਨਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸੇ ਸੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ॥ –

ਗਾਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਤਂ ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਾਰੋ ਨਪ੍ਪਯੋਜੇਤਿ, ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਵਿਸਯਤ੍ਤਾ, ਨਯਵਿਚਾਰਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਰਿਤਤ੍ਤਾ । ਅਨੇਕੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਸੇਹਿ ਹਾਰਾਨਂ ਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਹਿ ਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗਵਾਰੋ। ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰੋ ਪਨ ਤਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਸੇ ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾਵ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਕਥਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸੋਲ਼ਸ ਹਾਰਾ ਪਠਮ''ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਂ ਪਚ੍ਚਾਮਸਿਤ੍ਵਾ **"ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕੁਹਿਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੇ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ''ਤਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤ੍ਥ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ''ਤਿ। ਏਤੇਨ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਹਾਰਾਨਂ ਯੋਜਨਾਨਯਦਸ੍ਸਨਂ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ।

ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁ ਸਤਿਆਰਕ੍ਖਾਭਾਵੇਨ ਅਗੁਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤੇਨਾ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਾਦਿਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਦੂਸਿਤੇਨ। **ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤੇਨਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਅਕਲ੍ਲਤਾਲਕ੍ਖਣੇਹਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੇਹਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟੇਨ। **ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਮਾਰਾਦੀਨਂ ਯਥਾਕਾਮਂ ਕਰਣੀਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਂ ਤਾਵ ਗਾਥਾਯ ਪਦਤ੍ਥੋ।

ਪਮਾਦਨ੍ਤਿ ''ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਪਦਂ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਸਤਿਵੋਸਗ੍ਗਲਕ੍ਖਣਂ ਪਮਾਦਂ ਕਥੇਤਿ। **ਤਂ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਪਦ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਪਮਜ੍ਜਨਂ ਗੁਣਮਾਰਣਤੋ ਮਚ੍ਚੁਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਮਾਰਸ੍ਸ ਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠਾਨਂ, ਤੇਨ ''ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ ਪਠਮਪਾਦਂ ਚਤੁਤ੍ਥਪਾਦੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**ਤਿ ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ ''ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਂ, ਸੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਵਿਪਰਿਯੇਸਗ੍ਗਾਹੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **"ਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਾਹਲਕ੍ਖਣੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ"**ਤਿ। ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸਾਮਞ੍ਞੇਨ

ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ “**ਕਿਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਯਤੀ**”ਤਿ। ਸਾਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸੇਸੋ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਵੋਹਰੀਯਤੀਤਿ ਆਹ – “**ਸਞ੍ਞਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਮਿਤੀ**”ਤਿ। ਤਂ ‘‘ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਯਤੀ’’ਤਿ ਪਦੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਸੁ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਸਬ੍ਬਮੁਦੁਕੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾਕਾਰਗ੍ਗਹਣਮਤ੍ਤਂ ਮਿਗਪੋਤਕਾਨਂ ਤਿਣਪੁਰਿਸਕੇਸੁ ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਞ੍ਞਾ ਵਿਯ। ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਤਤੋ ਬਲਵਤਰੋ, ਅਮਣਿਆਦਿਕੇ ਵਿਸਯੇ ਮਣਿਆਦਿਆਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੇ ਤਥਾ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਵਿਯ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਮਤ੍ਤਂ। ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਬਲਵਤਰੋ ਯਂ ਯਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਯਥਾ ਯਥਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਨਂ ਸਸ੍ਸਤਾਦਿਵਸੇਨ ‘‘ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞ’’ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਵਿਸਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਸੋ ਕੁਹਿਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਯਤਿ, ਚਤੂਸੁ ਅਤ੍ਤਭਾਵਵਤ੍ਥੂਸੂ**”ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਤਭਾਵਵਤ੍ਥੂਸੂ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ। ਤੇ ਹਿ ਆਹਿਤੋ ਅਹਂ ਮਾਨੋ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਅਤ੍ਤਾ, ‘‘ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਭਵਤਿ ਏਤ੍ਥ ਬੁਦ੍ਧਿ ਵੋਹਾਰੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ, ਸੋ ਏਵ ਸੁਭਾਦੀਨਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸ ਚ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਵਤ੍ਥੁ ਚਾਤਿ ‘‘ਅਤ੍ਤਭਾਵਵਤ੍ਥੂ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। “**ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੇਸਂ ਸਬ੍ਬਵਿਪਲ੍ਲਾਸਮੂਲਭੂਤਾਯ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਤਭਾਵਵਤ੍ਥੁਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਿਸਯਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਰੂਪਂ ਪਠਮਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਤ੍ਥੁ ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ। ਪੁਨ ਮੂਲਕਾਰਣਵਸੇਨ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਂਕਿਲੇਸਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਰਹਿਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਸੁਭਸੁਖਸਞ੍ਞਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਵ, ਤਥਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਤਾਸਂ ਸਾਤਿਸਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਤਣ੍ਹਾਨਿਵੁਤਂ…ਪੇ॰… ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਵੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਸੀਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਵੁਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਰਹਿਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਵ। ਤਣ੍ਹਾਪਿ ‘‘ਨਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਅਯੋਨਿਸੋ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਮੋਹੋ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਵੁਤਂ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਤਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਯੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋਤਿ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚਂ, ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਦ੍ਵਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ – “**ਸੋ ਅਤੀਤਂ ਰੂਪਂ…ਪੇ॰… ਅਤੀਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**”ਤਿ। ਏਤੇਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧੋਪਿ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਕਪ੍ਪਿਕਵਾਦੋ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਵਸੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ‘‘ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਂ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਦ੍ਵਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਅਨਾਗਤਂ ਰੂਪਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਅਨਾਗਤਂ ਰੂਪਂ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਨ੍ਦਨਵਸੇਨ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ। **ਅਨਾਗਤਂ ਵੇਦਨਂ, ਸਞ੍ਞਂ, ਸਙ੍ਖਾਰੇ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤੇਨ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਿਧੋਪਿ ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਕਪ੍ਪਿਕਵਾਦੋ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਵਸੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਮਸਾਵਜ੍ਜਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸ ਮੂਲਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ **ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚਾ**ਤਿ ਤੇ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਾਹਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨਪਿ ਤਾਸਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਭਾਵਂਯੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ, ਨ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਅਵਿਜ੍ਜਾਸੁ ਪਹੀਨਾਸੁ ਕੋਚਿ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੋ ਨ ਪਹੀਯਤੀਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਮੂਲਕਾਰਣਂ ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾ, ਏਵਂ ਸਕਲਸ੍ਸਾਪਿ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਮੂਲਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਯਥਾਨੁਸਨ੍ਧਿਨਾਵ ਗਾਥਂ ਨਿਟ੍ਠਪੇਤੁਂ “**ਤੇਸ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਸਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਞ੍ਚ, ਤੇਸਂ। “**ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਮਾਰਸ੍ਸ ਵਸਗਮਨੇਨ ਅਨਾਦਿਮਤਿਸਂਸਾਰੇ ਸਂਸਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤੇਨਾਤਿ ਏਤ੍ਥ “**ਥਿਨਂ ਨਾਮਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਨਂ ਸਰੂਪਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਭੂਤਤਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਵਾਤਿ ਤਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਕਿਲੇਸਮਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਮਾਰਖਨ੍ਧਮਾਰਮਚ੍ਚੁਮਾਰਾ ਗਹਿਤਾ ਏਵਾਤਿ “**ਕਿਲੇਸਮਾਰਸ੍ਸ ਚ ਸਤ੍ਤੁਮਾਰਸ੍ਸ ਚਾ**”ਤਿ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਸੋ ਹਿ ਨਿਵੁਤੋ ਸਂਸਾਰਾਭਿਮੁਖੋ**ਤਿ ਸੋ ਮਾਰਵਸਂ ਗਤੋ, ਤਤੋ ਏਵ ਨਿਵੁਤੋ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਯਾਵ ਨ ਮਾਰਬਨ੍ਧਨਂ ਛਿਜ੍ਜਤਿ, ਤਾਵ ਸਂਸਾਰਾਭਿਮੁਖੋਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਵਿਸਙ੍ਖਾਰਾਭਿਮੁਖੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਇਮਾਨਿ ਭਗਵਤਾ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨਿ। ਕਥਂ ਦੇਸਿਤਾਨਿ?

ਤਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਾ ਕਥਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਚ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਚ। ਤਾਸੁ ਅਭਿਧਮ੍ਮਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਨਾਮ **ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਰਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ, ਦੁਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ, ਮੂਲ਼੍ਹਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਰਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਦੁਟ੍ਠਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਟਿਘਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਮੂਲ਼੍ਹਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਮੋਮੂਹਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਾਵ ਇਮੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਗੁਤ੍ਤਿ ਅਗੋਪਾਯਨਾ ਅਪਾਲਨਾ ਅਨਾਰਕ੍ਖਾ ਸਤਿਵੋਸਗ੍ਗੋ ਪਮਾਦੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸਂਵਰੋ, ਏਵਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਂ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤਂ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇ ''ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ? ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਕੁਸਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡੇ** (ਧ॰ ਸ॰ ੩੬੫) ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਦੇਸਨਾਵਸੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਮਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚ ਮਾਰਾ। ਤੇਸੁ ਕਿਲੇਸਮਾਰਸ੍ਸ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਓਘਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਯੋਗਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਗਨ੍ਥਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਉਪਾਦਾਨਾਨਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਂ ਵਸੇਨ **ਆਸਵਗੋਚ੍ਛਕਾਦੀਸੁ** (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੧੪-੧੯, ੧੧੦੨) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ, ਤਥਾ ''ਜਾਤਿਮਦੋ ਗੋਤ੍ਤਮਦੋ ਆਰੋਗ੍ਯਮਦੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭ॰ ੮੩੨) ਆਗਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਵਿਭਾਗੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਂ ਤਾਵੇਤ੍ਥ ਅਭਿਧਮ੍ਮਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਕਥਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਸ੍ਸਿਤਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੪੭; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੧.੧੭) ਪਨ **ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ, ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਨ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਨ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋਤੇਨ ...ਪੇ॰... ਘਾਨੇਨ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ... ਕਾਯੇਨ... ਮਨਸਾ...ਪੇ॰... ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੪੭, ੪੧੧, ੪੨੧; ੨.੪੧੯; ੩.੧੫, ੭੫)। ਏਵਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਂ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਵਾ ਅਪਰਨ੍ਤਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਯੋਨਿਸੋ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ...ਪੇ॰... ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੩੭; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੪੦) ਵਾ ਯਾ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਾਯ ਹਤਂ ਉਪਹਤਂ। ਯਾ ਚ ਖੋ ''ਇਮਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਚ ਪਰਮਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਵਾਦਾ''ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲੇ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦ ਆਦਯੋ) ਪਞ੍ਚਤ੍ਤਯੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੧ ਆਦਯੋ) ਚ ਆਗਤਾ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ, ਤਾਸਂ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਭਾਵੋ ਕਥੇਤਬ੍ਬੋ।

ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤੇਨਾਤਿ **ਥਿਨਂ** ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ। **ਮਿਦ੍ਧਂ** ਨਾਮ ਵੇਦਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ। ਤਥਾ **ਥਿਨਂ** ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਸਂਹਨਨਂ। **ਮਿਦ੍ਧਂ** ਅਸਤ੍ਤਿਵਿਘਾਤੋ। ਇਤਿ ਥਿਨੇਨ ਮਿਦ੍ਧੇਨ ਚ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਭੂਤਂ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟਂ ਉਪਦ੍ਦੁਤਂ ਸਙ੍ਕੋਚਨਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਲਯਾਪਨ੍ਨਂ। **ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ **ਵਸੋ** ਨਾਮ ਇਚ੍ਛਾ ਲੋਭੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਰੁਚਿ ਆਕਙ੍ਖਾ ਆਣਾ ਆਣਤ੍ਤਿ। **ਮਾਰੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਮਾਰਾ – ਖਨ੍ਧਮਾਰੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਮਾਰੋ ਮਚ੍ਚੁਮਾਰੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਮਾਰੋ ਕਿਲੇਸਮਾਰੋਤਿ। **ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਵਸਂ ਇਚ੍ਛਂ...ਪੇ॰... ਆਣਤ੍ਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ ਉਪੇਤਿ ਵਤ੍ਤਤਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਤਿ ਨਾਤਿਕ੍ਕਮਤੀਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ''ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਵਾ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ। ਯੋ ਸੋ ''ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਯੇ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਉਪਾਦਾਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੋ, ਤੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ। ਏਵਂ ਭਗਵਤਾ ਇਧ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਮੁਦਯੋ ਚਾ**"ਤਿ। ਤੇਸਂ ਭਗਵਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਚ ਪਹਾਨਾਯ ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਤਰਂ ਕਾਤੁਂ "**ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਥਂ ਦੇਸੇਤੀਤਿ ਚੇ –

''ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ।
ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ, ਞਤ੍ਵਾਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ।

ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹੇ''ਤਿ॥ (ਉਦਾ॰ ੩੨) –

ਗਾਥਾਯ । ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਸ੍ਮਾ ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤਿਸਂਵਰੇਨ ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਰਕ੍ਖਣੇਨ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸ। **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ ਤਥਾ ਤਥਾ ਅਯੋਨਿਸੋ ਵਿਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਨਾਨਾਵਿਧਾਨਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਤੋ ਏਵ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਸਂ ਮਾਰਸ੍ਸ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ ਅਸ੍ਸ। **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰਤਾਯ ਵਿਧੁਤਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨੋ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਲਕ੍ਖਣਂ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੀਲਸਮਾਧੀਸੁ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ। ਤਤੋ ਏਵ ਚ **ਞਤ੍ਵਾਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ** ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਮਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਂ ਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ **ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹੇ**ਤਿ ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਸੋ ਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੁ ਖੀਣਾਸਵੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਤਿਵਿਧਦੁਕ੍ਖਤਾਯੋਗੇਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਗਤਿਯੋ ਜਹੇਯ੍ਯ, ਤਾਸਂ ਪਰਭਾਗੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਚ ਪਹਾਨਂ, ਅਯਂ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁ ਪਹਾਨਂ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਗਾਥਾਯ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ, ਪਚ੍ਛਿਮਗਾਥਾਯ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਭਾਸਿਤਾਨਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਸਮੁਦਯੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਆਦੀਨਵੋ, ਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ, ਸਬ੍ਬਗਤਿਜਹਨਂ ਫਲਂ, ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾਦਿਕੋ ਉਪਾਯੋ, ਅਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾਦਿਨਿਸੇਧਨਮੁਖੇਨ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾਦੀਸੁ ਨਿਯੋਜਨਂ ਭਗਵਤੋ ਆਣਤ੍ਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਪਦਤ੍ਥਾ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦਯੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**"ਤਿ।

ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੩. ਏਵਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰਪਦਤ੍ਥਵਿਚਯੋ ਵਿਚਯਹਾਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਕੁਸਲਾਦਿਵਿਭਾਗਪਵਿਚਯਮੁਖੇਨ ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਤਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾ ਦੁਵਿਧਾ**"ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਾ। **ਕੁਸਲ**-ਸਦ੍ਦੋ ਚੇਤ੍ਥ **ਬਾਹਿਤਿਕਸੁਤ੍ਤੇ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੮ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਅਨਵਜ੍ਜਤ੍ਥੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾ ਕੁਸਲਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਦ੍ਧਟਾ? ਹੇਟ੍ਠਾ ਦੇਸਨਾਹਾਰੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਤਣ੍ਹਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸਾ ਵਸੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਵਿਚਿਤ੍ਤਪਟਿਭਾਨਤਾਯ ਪਨ ਇਧਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾਮੁਖੇਨੇਵ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਕੁਸਲਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਣ੍ਹਾ ਉਦ੍ਧਟਾ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਸਾਰਂ ਗਮੇਤੀਤਿ **ਸਂਸਾਰਗਾਮਿਨੀ,** ਸਂਸਾਰਨਾਯਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਚਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਮੇਤੀਤਿ **ਅਪਚਯਗਾਮਿਨੀ**। ਕਥਂ ਪਨ ਤਣ੍ਹਾ ਅਪਚਯਗਾਮਿਨੀਤਿ? ਆਹ "**ਪਹਾਨਤਣ੍ਹਾ**"ਤਿ। ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭੂਤਾ ਤਣ੍ਹਾ। ਕਥਂ ਪਨ ਏਕਨ੍ਤਸਾਵਜ੍ਜਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਕੁਸਲਭਾਵੋਤਿ? ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਭਾਵਤੋ। ਯਥਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਏਵਂ **ਮਾਨੋਪਿ ਦੁਵਿਧੋ ਕੁਸਲੋਪਿ ਅਕੁਸਲੋਪਿ,** ਨ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵਾਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਦਸ੍ਸਨਭਾਵੇਨ ਮਾਨੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਮਾਨਸ੍ਸ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਯਂ ਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ – ''ਮਾਨਮਹਂ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਦੁਵਿਧੇਨ ਵਦਾਮਿ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਅਸੇਵਿਤਬ੍ਬਮ੍ਪੀ''ਤਿਆਦਿ। **ਯਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ''ਕੁਸਲਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤਣ੍ਹਾਯ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਨਾਮ –

> ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾਨਿ ਛ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਿ? ਰੂਪਾਨਂਤ੍ਵੇਵ ਅਨਿਚ੍ਚਤਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਂ 'ਪੁਬ੍ਬੇ ਚੇਵ ਰੂਪਾ ਏਤਰਹਿ ਚ, ਸਬ੍ਬੇਤੇ ਰੂਪਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਾ'ਤਿ

> ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਸੁ ਪਿਹੰ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਤਿ 'ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮਾਹੰ ਤਦਾਯਤਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਦਰਿਯਾ ਏਤਰਹਿ ਆਯਤਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਇਤਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਸੁ ਪਿਹੰ ਉਪਟ੍ਠਾਪਯਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਪਿਹਾ, ਪਿਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ। ਯੰ ਏਵਰੂਪੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ, ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੭) –

ਏਵੰ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਆਪਾਥਗਤੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰਵਿਮੋਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਤਅਰਿਯਫਲਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਿਹੰ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਦਧਿਗਮਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ''ਇਮਮ੍ਪਿ ਪਕ੍ਖੰ ਇਮਮ੍ਪਿ ਮਾਸੰ, ਇਮਮ੍ਪਿ ਸੰਵਚ੍ਛਰੰ, ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਭੂਮਿੰ ਸਮ੍ਪਾਪੁਣਿਤੁੰ ਨਾਸਕ੍ਖਿ''ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸੋਚਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਵਸੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਟਿਪਤ੍ତਿਯਾ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਨਾਮ। **ਅਯੰ ਤਣ੍ਹਾ ਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਅਯੰ ''ਪਿਹਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਕੁਸਲਾ। ਕਥੰ? **ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਕੁਸਲਾ**ਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਨ ਸਭਾਵੇਨ ਕੁਸਲਾ, ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੇਨ ਕੁਸਲਾ। ਤੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਨ ਤਣ੍ਹਾ ਕੁਸਲਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਕੁਸਲਾਤਿ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ** ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੇਨ ਕੁਸਲਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ । ਯਾਯ ਵਸੇਨ ''ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਗਾਥਾਯੰ ''ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਇਤਿ ਚਿਰਤਰੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਵਾਸੰ ਪਰਿਵਸਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਾਪਟਿਪਦਾਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਅਧਿਗਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਸੇਨ ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਸ੍ਸਾ ਕੋ ਪਵਿਚਯੋ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਮੂਲਿਕਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਪਾਦਕੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਆਗਮਨਪਟਿਪਦੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਕਤ੍ਥ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਝਾਨੇ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਪਾਰਮਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਉਕ੍ਕੰਸਗਤਾਯ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਭਾਵਨਾਯ। ਯੇਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਾਨਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਪਰਿਸੁਦ੍ਧ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤਤ੍ਥ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵੇਨ **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ**। ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵ **ਪਰਿਯੋਦਾਤੰ,** ਪਭਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਸੁਖਾਦੀਨੰ ਪਚ੍ਚਯਘਾਤੇਨ ਵੀਤਰਾਗਾਦਿਅਙ੍ਗਣਤ੍ਤਾ **ਅਨਙ੍ਗਣੰ**। ਅਨਙ੍ਗਣਤ੍ਤਾ ਏਵ **ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ,** ਅਙ੍ਗਣੇਨ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੁਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾ ਮੁਦੁਭੂਤੰ ਵਸਿਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ **"ਮੁਦੂ"**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚ **ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ,** ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਮੰ ਕਮ੍ਮਯੋਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮੁਦੁਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ ਹੋਤਿ , ਏਵੰ ਭਾਵਿਤੰ ਮੁਦੁਞ੍ਚ ਹੋਤਿ ਕਮ੍ਮਨਿਯਞ੍ਚ, ਯਥਯਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨)। ਏਤੇਸੁ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵਾਦੀਸੁ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਠਿਤੰ। ਠਿਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੰ, ਅਚਲੰ ਨਿਰਿਞ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮੁਦੁਕਮ੍ਮਞ੍ਞਭਾਵੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਸੇ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਠਿਤੰ। ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੰ। ਸਦ੍ਧਾਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇਨ ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ, ਵੀਰਿਯਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਕੋਸਜ੍ਜੇਨ ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ, ਸਤਿਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਪਮਾਦੇਨ ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ, ਸਮਾਧਿਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ, ਓਭਾਸਗਤੰ ਕਿਲੇਸਨ੍ਧਕਾਰੇਨ ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਛਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕ੍ਖਮੰ ਹੋਤਿ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨੀਵਰਣਦੂਰੀਭਾਵੇਨ **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ**। ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮੇਨ **ਪਰਿਯੋਦਾਤੰ**। ਝਾਨਪਟਿਲਾਭਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨੰ ਪਾਪਕਾਨੰ ਇਚ੍ਛਾਵਚਰਾਨੰ ਅਭਾਵੇਨ **ਅਨਙ੍ਗਣੰ। ਇਚ੍ਛਾਵਚਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਾਯ ਅਵਚਰਾਨੰ ਇਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਓਤਿਣ੍ਣਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਾਨੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਨੰ ਕੋਪਅਪਚ੍ਚਯਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨੰ ਚਿਤ੍ਤੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਵਿਗਮੇਨ **ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ**। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਚੇਤੰ **ਅਨਙ੍ਗਣਸੁਤ੍ਤਵਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਾਨੰ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੭ ਆਦਯੋ; ੭੦ ਆਦਯੋ) ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਮੁਦੁਭੂਤੰ**। ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵੂਪਗਮੇਨ **ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ**। ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਣੀਤਭਾਵੂਪਗਮੇਨ **ਠਿਤੰ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੰ**।

ਯਥਾ ਆਨੇਞ੍ਜਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਠਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕ੍ਖਮਂ ਹੋਤਿ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਪਾਦਕਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **“ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਵਿਧਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਵਿਸੇਸੇ**”ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸੋ**ਤਿ ਅਧਿਗਤਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੋ ਯੋਗੀ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ। **ਅਟ੍ਠਵਿਧਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧਂ ਗੁਣਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ। ਕੋ ਪਨ ਸੋ ਅਟ੍ਠਵਿਧੋ ਗੁਣੋਤਿ? ਆਹ “**ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਵਿਸੇਸੇ**”ਤਿ। ਮਨੋਮਯਿਦ੍ਧਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਞ੍ਚ। **ਤਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ। “**ਯਤੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ, ਤਤੋ ਪਰਿਯੋਦਾਤ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਰਿਮਂ ਪੁਰਿਮਂ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਦੁਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਸਂ ਰਾਗਾਦਿਅਙ੍ਗਣਾਨਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦਿਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨਞ੍ਚ ਅਭਾਵੇਨ ‘‘ਅਨਙ੍ਗਣਂ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਾਨਿ ਅਙ੍ਗਣਾਨਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਚਾਤਿ ਤਂ ਉਭਯਂ। ਤਦੁਭਯਂ ਤਣ੍ਹਾਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨੁਲੋਮਨਤੋ ਚ **ਤਣ੍ਹਾਪਕ੍ਖੋ। ਯਾ ਚ ਇਞ੍ਜਨਾ**ਤਿ ਯਾ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸਮਾਦਾਨੇਨ ਫਨ੍ਦਨਾ। **ਅਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਂ। **ਅਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਪਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਯਾ ਇਞ੍ਜਨਾ ਅਟ੍ਠਿਤਿ ਚ, ਅਯਂ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਹੇਤੁਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਪਕ੍ਖੋ।

“**ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੇਦਨਾਤੋਪਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਰਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਧਿਗਮਾਯ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕ੍ਖਮਂ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਚ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕ੍ਖਮਤਾ ਚੁਦ੍ਦਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਚਿਣ੍ਣਵਸਿਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਚ ਵਸਿਭਾਵੋ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭਿਨੋ, ਨ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਮਤ੍ਤਲਾਭਿਨੋਤਿ ਆਰੁਪ੍ਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਮਨਸਿਕਾਰਵਿਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਸੋ ਉਪਰਿਮਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਤਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੀ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਰਿਮਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ। **ਸਨ੍ਤਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਅਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਾਯਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਤਾਯਪਿ ‘‘ਸਨ੍ਤਾ’’ਤਿ ਮਨਸਿਕਰੋਤਿ। ਯਤੋ ਯਤੋ ਹਿ ਆਰੁਪ੍ਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਤਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤਿ, ਤਤੋ ਤਤੋ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਂ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – “**ਤਸ੍ਸ ਉਪਰਿਮਂ...ਪੇ॰... ਸਣ੍ਠਹਤੀ**”ਤਿ। **ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਾ ਚ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾਸੁ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਞ੍ਞਾਸੁ ਅਨਭਿਰਤਿ ਸਣ੍ਠਹਤਿ। “**ਸੋ ਸਬ੍ਬਸੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕਦੇਸੇਨ ਆਰੁਪ੍ਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਭਿਨੀਹਾਰੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਸਞ੍ਞਾ ਨਾਮੇਤਾ ਯਾਵਦੇਵ ਅਭਿਞ੍ਞਤ੍ਥਾਭਿਨੀਹਾਰਮਤ੍ਤਂ, ਨ ਪਨ ਅਰੂਪਾਵਚਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਵਿਯ ਸਨ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਵੋਕਾਰੋ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਨਾਮੇਤਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਵੋਕਾਰੋ, ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਕੁਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਤਤ੍ਥ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਾ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤਿ। **ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾ ਚਸ੍ਸ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਦਸਪਿ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾ ਵਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਮਾਹ।

ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਂ ਇਮਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨੇ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਯਪਿ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸ। **ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਆਰੁਪ੍ਪਸਮਾਧਿਨਾ ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸ। **ਓਭਾਸੋ**ਤਿ ਯੋ ਪੁਰੇ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨੋਭਾਸੋ। **ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨੋਭਾਸੋ ਅਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਜ੍ਜਨਕਾਲੇ ਵਿਗਚ੍ਛਤਿ। **ਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ। **ਸੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਰੂਪਾਰੂਪਸਮਾਧਿ। **ਛਲ਼ਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਉਪਕਾਰਕਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਭਾਵਭੂਤੇਹਿ ਛਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਪਤਿ ਅਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਕਾਰਂ ਸਹ ਵਿਸਯੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਸਹਗਤ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਪਿਯਰੂਪੇ ਸਾਤਰੂਪੇ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕੇ ਚ। ਤੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਮਾਹ। ਤਥਾ “**ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਕੋਸਜ੍ਜਸਾਰਮ੍ਭਸਾਠੇਯ੍ਯਵਿਕ੍ਖੇਪਸਮ੍ਮੋਸਾਨਂ ਪਹਾਨਂ। ਪੁਨ ਤਾਨਿ ਛ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਯਞ੍ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਸਹਗਤ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

੫੪. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ‘‘ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਮੁਖੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਸੋ ਸਮਾਧੀ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਯੋ ਸੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ

ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਫਲਭੂਤੋ ਸਮਾਧਿ **ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ** ਇਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **"ਅਯਂ ਸਮਾਧਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖੋ"**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧਿ ਅਪ੍ਪਿਤਪ੍ਪਿਤਕ੍ਖਣੇ ਸੁਖਤ੍ਤਾ **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖੋ**। ਪੁਰਿਮੋ ਪੁਰਿਮੋ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ **ਆਯਤਿਂ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ**। ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ **ਅਰਿਯੋ**। ਕਾਮਾਮਿਸਵਟ੍ਟਾਮਿਸਲੋਕਾਮਿਸਾਨਂ ਅਭਾਵਾ **ਨਿਰਾਮਿਸੋ**। ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਮਹਾਪੁਰਿਸੇਹਿ ਸੇਵਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਕਾਪੁਰਿਸਸੇਵਿਤੋ**। ਅਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਦਰਥਸਨ੍ਤਤਾਯ ਚ **ਸਨ੍ਤੋ**। ਅਤਿਤ੍ਤਿਕਰਟ੍ਠੇਨ **ਪਣੀਤੋ**। ਕਿਲੇਸਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਕਿਲੇਸਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਭਾਵੇਨ ਵਾ ਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾ **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਲਦ੍ਧੋ**। ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਂ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੀਤਿ ਹਿ ਇਦਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ। ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਕਿਲੇਸੇਨ ਵਾ ਅਰਹਤਾ ਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾਪਿ **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਲਦ੍ਧੋ** । ਏਕੋਦਿਭਾਵੇਨ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ, ਏਕੋਦਿਭਾਵਮੇਵ ਵਾ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ **ਏਕੋਦਿਭਾਵਾਧਿਗਤੋ**। ਅਪ੍ਪਗੁਣਸਾਸਵਸਮਾਧਿ ਵਿਯ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹ ਕਿਲੇਸੇ ਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ **ਨਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹਵਾਰਿਤਗਤੋ**ਤਿ।

ਯਤੋ ਯਤੋ ਭਾਗਤੋ ਤਞ੍ਚ ਸਮਾਧਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ, ਤਤੋ ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤੋ ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਤੋਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ ਸਤੋਵ ਵੁਟ੍ਠਹਤਿ, ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਵਸੇਨ ਵਾ ਸਤੋ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ ਸਤੋ ਵੁਟ੍ਠਹਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਦੇਤ੍ਥ ''ਅਯਂ ਸਮਾਧਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖੋ ਚੇਵ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਮੇਵ ਅਪਰਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਯਮੇਕੋ ਆਕਾਰੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਮਾਧਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪੁਨ **"ਯੋ ਚ ਸਮਾਧੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿਸੁਖਸ੍ਸ ''ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ **"ਯੋ ਚ ਸਮਾਧਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖੋ, ਯੋ ਚ ਸਮਾਧਿ ਆਯਤਿਂ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ, ਅਯਂ ਸਮਥੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਰਿਯਨਿਰਾਮਿਸਾਦਿਭਾਵੋ ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਨੁਭਾਵੇਨ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਯੋ ਚ ਸਮਾਧਿ ਅਰਿਯੋ...ਪੇ॰... ਅਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ"**ਤਿ।

ਏਵਂ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧਿਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਂ ਸਮਾਧਿਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸੋ ਸਮਾਧੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਯੋ ਸੋ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋ ਰੂਪਾਵਚਰਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ, ਸੋ ਸਮਾਧਿ। **ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨਾ**ਤਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਨ ਪਞ੍ਚਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **"ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ"**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪੀਤਿਂ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ **ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਸੁਖਂ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ **ਸੁਖਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਪਰੇਸਂ ਚੇਤੋ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਪਞ੍ਞਾ **ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਆਲੋਕਫਰਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਪਞ੍ਞਾ **ਆਲੋਕਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ''ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ, ਤੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਖਫਰਣਤਾ, ਪਰਚਿਤ੍ਤੇ ਞਾਣਂ ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਆਲੋਕਫਰਣਤਾ, ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਨਿਮਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੦੪)।

ਇਧ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯੋ ਚ ਪੀਤਿਫਰਣੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾਤਿ ਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਕਤਾ। ਪਞ੍ਞਾ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾਤਿਆਦੀਸੁ ਸਮਾਧਿਸਹਗਤਾ ਏਵਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਸਮਥੋ ਉਦ੍ਧਟੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਪੀਤਿਸੁਖਚੇਤੋਫਰਣਤਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾ **"ਸਮਥੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਇਤਰਾਨਿ ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨਾਤਿ ਤਾਨਿ **"ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

੫੫. ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਸਮਾਧਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਦਸ ਕਸਿਣਾਯਤਨਾਨੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਸਿਣਜ੍ਝਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਕਸਿਣਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਯੋਗਿਨੋ ਸੁਖਵਿਸੇਸਾਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ, ਮਨਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾਯਤਨਭਾਵਤੋ ਚ ਆਯਤਨਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਕਸਿਣਾਯਤਨਾਨਿ। ਪਥਵੀਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਤਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਪਥਵੀਮਣ੍ਡਲਮ੍ਪਿ, ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਂ ਉਗ੍ਗਹਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਸੁ ਝਾਨਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਆਕਾਸਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ

ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੇ ਪਵਤ੍ਤਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨੰ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨੰ। ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਕੇ ਸੁਦ੍ਧਸਮਥਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਕਸਿਣਾਨਿ ਸਮਥੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸੇਸਕਸਿਣਦ੍ਵਯੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ "**ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਏਵਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ। **ਸਬ੍ਬੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਭਾਵੇਨ ਅਭਿਨ੍ਨੋਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦਭਿਨ੍ਨੋ ਨਿਰਵਸੇਸੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ। **ਯੇਨ ਯੇਨ ਆਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਦੀਸੁ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖਤਾਦੀਸੁ ਚ ਆਕਾਰੇਸੁ ਯੇਨ ਯੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਤੇਨ ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ ਯੇ ਯੇ ਸਮਥਵਸੇਨ, ਯੇ ਚ ਯੇ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤੁੰ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਤੇ**ਤਿ ਸਮਥਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮਾ। **ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਤੀਹਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ, ਗਣਨੰ ਗਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹੀਤਿ? ਆਹ "**ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਅਨਤ੍ਤਤਾਯਾ**"ਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯ ਸਹਚਰਣਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ''ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਸੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਭਾਵਯਮਾਨੋ ਤੀਣਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨਿ ਭਾਵਯਤੀਤਿ ਸੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਾਯ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗੀ ਕਾਲੇਨ ਸਮਥੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਕਾਲੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਸਮ੍ਮਸਨਵਸੇਨ ਵਡ੍ਢਯਮਾਨੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਬ੍ਰੂਹੇਤਿ। **ਤਯੋ ਖਨ੍ਧੇ ਭਾਵਯਤੀ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਉਪਰੂਪਰਿਵਿਸੇਸੰ ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਏਤੇ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧੇ ਵਡ੍ਢੇਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਤਯੋ ਖਨ੍ਧੇ ਭਾਵਯਨ੍ਤੋ ਅਰਿਯੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵਯਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਇਦਾਨਿ ਯੇਸੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਯਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾਨੰ ਵਿਸੇਸਤੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਮੁਖਾਨਿ ਯੇਸਞ੍ਚ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਤਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਰਾਗਚਰਿਤੋ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਨਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਸਾ ਹਿ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਸਮੁਗ੍ਘਾਟਨੇਨ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ, ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਮੁਖਭਾਵਤੋ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵਤੋ ''ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਯਾ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿੰ। **ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੰ ਫਸ੍ਸੰ ਅਨੁਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਹਿਤੰ ਸੁਖਵੇਦਨਾਕਾਰਣਤੋ ਫਸ੍ਸੰ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਨੁਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ। **ਸੁਖੰ ਵੇਦਨੰ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ**ਤਿ ''ਅਯੰ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਾਦਿਨਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ, ਸਵਿਸਯੰ ਰਾਗੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ। "**ਰਾਗਮਲੰ ਪਵਾਹੇਨ੍ਤੋ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਰਾਗਸ੍ਸੇਵ ਪਹਾਨਮਾਹ। "**ਦੋਸਚਰਿਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ**"ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪਞ੍ਞਾਧਿਕਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਤਿਸਮੂਹਕਿਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਞ੍ਞਾਪਧਾਨਾਤਿ ਆਹ – "**ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਸਰਸਪਭਙ੍ਗੁਤਾਯ ਇਤ੍ਤਰਖਣਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਭਿਜ੍ਜਨੰ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸੇਵ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਮਾਧਿਪ੍ਪਧਾਨਾਤਿ ਆਹ – "**ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਨੋ ਖਨ੍ਤਿਬਹੁਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਰਤਿਞ੍ਚ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਵਿਹਰਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਤਾ ਵਿਭੂਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸੀਲਪ੍ਪਧਾਨਾਤਿ ਆਹ – "**ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**"ਤਿ। ਇਤਿ ਤੀਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਹਿ ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ – "**ਸੋ ਤੀਣਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨਿ ਭਾਵਯਨ੍ਤੋ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧੇ ਭਾਵਯਤੀ**"ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਤੀਹਿ ਚ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧੇ ਭਾਵਯਨ੍ਤੋ "**ਅਰਿਯੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵਯਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਯਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਪੁਨ ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਪਧਾਨਤ੍ਤਾ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਬਹੂਪਕਾਰਤ੍ਤਾ ਚ ਸਮਥਪਕ੍ਖਭਜਨੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਭਵਙ੍ਗਾਨੀ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਨਿ। **ਦ੍ਵੇ ਪਦਾਨੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਪਾਦਾ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਿ ਪਞ੍ਚਦਸ ਚਰਣਧਮ੍ਮਾ ਸੀਲਸਮਾਧਿਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ। **ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ**ਤਿ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਸੀਲਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ। ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਸੀਲਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ **ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ**। ਅਥ ਵਾ **ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ**ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰੇਨ ਭਾਵਿਤਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਕਾਯੋ। **ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ**ਤਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਸੀਲਵਸੇਨ ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ। ਸਮ੍ਮਾ ਕਾਯਭਾਵਨਾਯ ਸਤਿ ਅਚ੍ਚੁਨ੍ਤੰ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਪ੍ਪਹਾਨੰ ਅਨਵਜ੍ਜਞ੍ਚ ਉਟ੍ਠਾਨੰ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਥਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਸੀਲੇ ਸਿਜ੍ਝਮਾਨੇ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨੰ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾਸੁ ਚ ਭਾਵਿਤਾਸੁ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿੰ ਗਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੰਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਦੁਭਯਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਕਾਯੇ ਭਾਵਿਯਮਾਨੇ"**ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਪਞ੍ਚਵਿਧੰ ਅਧਿਗਮੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਮੇਵ ਅਵਤ੍ਥਾਵਿਸੇਸਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਖਿਪ੍ਪੰ ਸਕਿੰ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਨੇਵ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸ ਲੋਕਿਯਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਯ ਵਸਿਭਾਵਨਾਕਿਚ੍ਚੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਖਿਪ੍ਪਾਧਿਗਮੋ ਚ** ਹੋਤਿ। ਪਜਹਿਤਬ੍ਬਾਨੰ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਜਹਨਤੋ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਧਿਗਮੋ ਚ**। ਲੋਕਿਯੇਹਿ ਮਹਨ੍ਤਾਨੰ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਅਧਿਗਮਨਭਾਵਤੋ **ਮਹਾਧਿਗਮੋ ਚ**। ਤੇਸੰਯੇਵ ਵਿਪੁਲਫਲਾਨੰ ਅਧਿਗਮਨਤੋ **ਵਿਪੁਲਾਧਿਗਮੋ ਚ**। ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨਵਸੇਸਤੋ **ਅਨਵਸੇਸਾਧਿਗਮੋ ਚ ਹੋਤੀ**ਤਿ। ਕੇ ਪਨੇਤੇ ਅਧਿਗਮਾ? ਕੇਚਿ ਸਮਥਾਨੁਭਾਵੇਨ, ਕੇਚਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਭਾਵੇਨਾਤਿ ਇਮੰ ਵਿਭਾਗੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਸਮਥੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੫੬. ਇਤਿ ਮਹਾਥੇਰੋ ''ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਵਸੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮੁਖੇਨ ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੰ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਦੇਸਨਾਕੁਸਲਤਾਯ ਅਨੇਕੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਦੇਸੇਹਿ ਤਸ੍ਸਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਯ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸਾਨੰ ਭਾਵਨਾਨਿਸੰਸਾਨਞ੍ਚ ਵਿਭਜਨਵਸੇਨ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਵਿਚਯਹਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਦਸਨ੍ਨੰ ਤਥਾਗਤਬਲਾਨਮ੍ਪਿ ਵਸੇਨ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਦੇਸਯਤੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਓਵਾਦੇਨ ਸਾਵਕੇ ਨ ਵਿਸੰਵਾਦਯਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿਯਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਵਨਤੋ ''ਸਾਵਕਾ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੇ ਵੇਨੇਯ੍ਯੇ ਨ ਵਿਪ੍ਪਲਮ੍ਭੇਤਿ ਨ ਵਞ੍ਚੇਤਿ, ਵਿਸੰਵਾਦਨਹੇਤੂਨੰ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਬੋਧਿਮੂਲੇ ਏਵ ਸੁਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ। **ਤਿਵਿਧਨ੍ਤਿ** ਤਿਪ੍ਪਕਾਰੰ, ਤੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਦੰ ਕਰੋਥਾ**ਤਿ ਇਮੰ ਸਰਣਗਮਨੰ ਸੀਲਾਦਿਞ੍ਚ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥ। **ਇਮਿਨਾ ਉਪਾਯੇਨ ਕਰੋਥਾ**ਤਿ ਅਨੇਨਪਿ ਵਿਧਿਨਾ ਸਰਣਾਨਿ ਸੋਧੇਨ੍ਤਾ ਸੀਲਾਦੀਨਿ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਾਦੇਥ। **ਇਦੰ ਵੋ ਕੁਰੁਮਾਨਾਨਨ੍ਤਿ** ਇਦੰ ਸਰਣਗਮਨੰ ਸੀਲਾਦਿਞ੍ਚ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਅਨੁਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸਮ੍ਪਰਾਯਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨੰ ਵਸੇਨ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਚ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਾਨਿ ਸਮ੍ਪਾਦੇਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵੰ ਓਵਦਨਾਕਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਓਵਾਦੇਨ ਸਾਵਕੇ ਨ ਵਿਸੰਵਾਦਯਤੀ''ਤਿ, ਤੰ ਤਥਾਗਤਬਲੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਸੋ ਤਥਾ ਓਵਦਿਤੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਥਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ''ਇਦੰ ਕਰੋਥ, ਇਮਿਨਾ ਉਪਾਯੇਨ ਕਰੋਥਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਓਵਦਿਤੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਸਾਸਿਤੋ। **ਅਨੁਸਿਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨੰ। **ਤਥਾ ਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠੰ ਤਥਾ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਤੰ ਭੂਮਿਨ੍ਤਿ** ਯਸ੍ਸਾ ਭੂਮਿਯਾ ਅਧਿਗਮਤ੍ਥਾਯ ਓਵਦਿਤੋ, ਤੰ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਞ੍ਚ ਭਾਵਨਾਭੂਮਿਞ੍ਚ। **ਨੇਤੰ ਠਾਨੰ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਏਤੰ ਕਾਰਣੰ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਕਾਰਣਞ੍ਹਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥ ਫਲੰ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯਾਤਿ ''ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦੁਤਿਯਵਾਰੇ **ਭੂਮਿਨ੍ਤਿ** ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਸਙ੍ਖਾਤੰ ਭੂਮਿੰ।

ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਾਨਿਪਿ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤਾਯ ਪਠਮਫਲਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯਵਿਸੇਸੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿਪਿ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਸਤੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਸਤੋ**ਤਿ ਅਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਮਯਾ ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਸਤੋ। **ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਤਿ ਨੇਤੰ ਠਾਨੰ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ''ਇਮੇ ਨਾਮ ਤਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ''ਤਿ ਕੋਚਿ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਸਹੇਤੁਨਾ

ਸਕਾਰਣੇਨ ਵਚਨੇਨ, **ਸੁਨਕ੍ਖਤ੍ਤੋ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧ ਆਦਯੋ; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੬ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਵਿਪ੍ਪਲਪਨ੍ਤੋ ਪਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਏਤੰ ਕਾਰਣੰ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ। **ਯਸ੍ਸ ਤੇ ਅਤ੍ਥਾਯ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦੀਸੁ ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਤ੍ਥਾਯ ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਦਿਧਮ੍ਮੋ ਕਥਿਤੋ। **ਤਕ੍ਕਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਥਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। **ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਦਿਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮੰ।

ਅਨੁਰਾਯਿਕਾਤਿ ਅਨੁਰਾਯਕਰਣੰ ਅਨੁਰਾਯੋ, ਸੋ ਸੀਲੰ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਨੁਰਾਯਿਕਾ। ਅਨੁਰਾਯੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਨੁਰਾਯੰ ਵਾ ਫਲੰ ਅਰਹਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਰਾਯਪ੍ਪਯੋਜਨਾਤਿ ਵਾ ਅਨੁਰਾਯਿਕਾ। ਤੇ ਪਨ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਾਦਿਭੇਦੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ। **ਅਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਵਜ੍ਜਾ ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ।

ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਮਗ੍ਗਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ। **ਸੁਹਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਵਧਿਤੰ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਏਕਦੇਸਕਥਨਮੇਵ। ਮਤਕਪੇਤਾਦਿਦਾਨਮ੍ਪਿ ਸੋ ਨ ਕਰੋਤਿ ਏਵ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ**ਤਿ ਪੁਥੂਨੰ ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨੰ ਜਨਨਾਦੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

> ''ਪੁਥੂਨੰ ਜਨਨਾਦੀਹਿ, ਕਾਰਣੇਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ।
> ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ, ਪੁਥੁਵਾਯੰ ਜਨੋ ਇਤੀ''ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨; ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੫੧; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੦੦੭; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧.੧੩੦)।

"ਮਾਤਰ"ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਜਨਿਕਾ **ਮਾਤਾ**। ਜਨਕੋ ਚ **ਪਿਤਾ**। ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ ਖੀਣਾਸਵੋ **ਅਰਹਾ**ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਕਿੰ ਪਨ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਞ੍ਞੇ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਯ੍ਯਾਤਿ? ਏਤਮ੍ਪਿ ਅਟ੍ਠਾਨੰ। ਸਚੇਪਿ ਭਵਨ੍ਤਰਗਤੰ ਅਰਿਯਸਾਵਕੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਭਾਵੰ ਅਜਾਨਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕੋਚਿ ਏਵੰ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਇਦੰ ਕੁਨ੍ਥਕਿਪਿਲ੍ਲਿਕੰ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਸਕਲਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਗਬ੍ਭੇ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਰਜ੍ਜੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਾਹੀ''ਤਿ, ਨੇਵ ਸੋ ਨੰ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਯ੍ਯ। ਅਥਾਪਿ ਏਵੰ ਵਦੇਯ੍ਯੁੰ – ''ਸਚੇ ਇਮੰ ਨ ਘਾਤੇਸ੍ਸਸਿ, ਸੀਸੰ ਤੇ ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ, ਸੀਸਮੇਵਸ੍ਸ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁੰ, ਨੇਵ ਸੋ ਤੰ ਘਾਤੇਯ੍ਯ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵਸ੍ਸ ਪਨ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਅਰਿਯਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਬਲਦੀਪਨਤ੍ਥੰ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਵਤ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵੋ। ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਮਾਤੁਘਾਕਾਦੀਨਿਪਿ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਾਨਿ ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਹਾਬਲੋਵ ਚ ਅਰਿਯਭਾਵੋ, ਯੋ ਏਤਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਨ ਕਰੋਤੀਤਿ।

ਸਙ੍ਘੰ ਭਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸਮਾਨਸੰਵਾਸਕੰ ਸਮਾਨਸੀਮਾਯੰ ਠਿਤੰ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਙ੍ਘੰ ਭਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ''ਪਞ੍ਚਹੁਪਾਲਿ, ਆਕਾਰੇਹਿ ਸਙ੍ਘੋ ਭਿਜ੍ਜਤਿ ਕਮ੍ਮੇਨ ਉਦ੍ਦੇਸੇਨ ਵੋਹਰਨ੍ਤੋ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵਨੇਨ ਸਲਾਕਗ੍ਗਾਹੇਨਾ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੪੫੮)।

ਤਤ੍ਥ **ਕਮ੍ਮੇਨਾ**ਤਿ ਅਪਲੋਕਨਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਕਮ੍ਮੇਨ। **ਉਦ੍ਦੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੁਦ੍ਦੇਸੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਉਦ੍ਦੇਸੇਨ। **ਵੋਹਰਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਕਥਯਨ੍ਤੋ, ਤਾਹਿ ਤਾਹਿ ਉਪਪਤ੍ਤੀਹਿ ''ਅਧਮ੍ਮੰ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਭੇਦਕਰਵਤ੍ਥੂਨਿ ਦੀਪਯਨ੍ਤੋ। **ਅਨੁਸ੍ਸਾਵਨੇਨਾ**ਤਿ ''ਨਨੁ ਤੁਮ੍ਹੇ ਜਾਨਾਥ ਮਯ੍ਹੰ ਉਚ੍ਚਕੁਲਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਭਾਵੰ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਭਾਵਞ੍ਚ, ਮਾਦਿਸੋ ਨਾਮ ਉਦ੍ਧਮ੍ਮੰ ਉਬ੍ਬਿਨਯੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੰ ਗਾਹੇਯ੍ਯਾਤਿ ਕਿੰ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤੰ, ਕਿਮਹੰ ਅਪਾਯਤੋ ਨ ਭਾਯਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਕਣ੍ਣਮੂਲੇ ਵਚੀਭੇਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵਨੇਨ। **ਸਲਾਕਗ੍ਗਾਹੇਨਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤ੍ਵਾ ਅਨਿਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ''ਗਣ੍ਹਥ ਇਮੰ ਸਲਾਕ''ਨ੍ਤਿ ਸਲਾਕਗ੍ਗਾਹੇਨ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਵਾ ਪਮਾਣੰ, ਵੋਹਾਰਾਨੁਸ੍ਸਾਵਨਸਲਾਕਗ੍ਗਾਹਾਪਨੰ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋ । ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਤ੍ਥੁਦੀਪਨਵਸੇਨ ਹਿ ਵੋਹਰਨ੍ਤੇਨ ਤਤ੍ਥ ਰੁਚਿਜਨਨਤ੍ਥੰ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ ਸਲਾਕਾਯ ਗਾਹਿਤਾਯਪਿ ਅਭਿਨ੍ਨੋ ਏਵ ਹੋਤਿ ਸਙ੍ਘੋ। ਯਦਾ ਪਨ ਏਵੰ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਾ

ਅਤਿਰੇਕਾ ਵਾ ਸਲਾਕਂ ਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਆਵੇਣਿਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਵਾ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਸਙ੍ਘੋ ਭਿਨ੍ਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਙ੍ਘਂ ਭਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ ਸਙ੍ਘਰਾਜਿਂ ਵਾ ਜਨੇਯ੍ਯਾਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋਤਿ ਵਧਕਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ। **ਲੋਹਿਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਜੀਵਮਾਨਕਸਰੀਰੇ ਖੁਦ੍ਦਕਮਕ੍ਖਿਕਾਯ ਪਿਵਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਲੋਹਿਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਹਿ ਮਾਤੁਘਾਤਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਾਨਨ੍ਤਰਿਯਕਮ੍ਮਾਨਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਾਨਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ। **ਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਿਨਾਸਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ। **ਥੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤਿਯਂ। **ਭਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਨਾਸੇਯ੍ਯ।

ਅਞ੍ਞਂ ਸਤ੍ਥਾਰਨ੍ਤਿ ''ਅਯਂ ਮੇ ਸਤ੍ਥਾ ਸਤ੍ਥੁ ਕਿਚ੍ਚਂ ਕਾਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ''ਤਿ ਭਵਨ੍ਤਰੇਪਿ ਅਞ੍ਞਂ ਤਿਤ੍ਥਕਰਂ। **ਅਪਦਿਸੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ''ਅਯਂ ਮੇ ਸਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯਾਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। **ਇਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਞ੍ਞਂ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਂ ਪਰਿਯੇਸੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸਾਸਨਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਞ੍ਞਂ ਬਾਹਿਰਕਂ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ''ਅਯਂ ਦਕ੍ਖਿਣਾਰਹੋ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਤਾ ਕਾਰਾ ਮਹਪ੍ਫਲਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੁਤੂਹਲਮਙ੍ਗਲੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿਂ ਪਚ੍ਚੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ''ਇਮਿਨਾ ਇਦਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕੁਤੂਹਲਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਮਙ੍ਗਲੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੁਦ੍ਧਿਂ ਵੋਦਾਨਂ ਸਦ੍ਦਹੇਯ੍ਯ।

੫੭. **ਇਤ੍ਥੀ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਸਿਯਾਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਕੋਸੋਹਿਤਵਤ੍ਥਗੁਯ੍ਹਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਨ ਪਰਿਪੂਰਨ੍ਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਰਤਨਾਭਾਵੇਨ ਚ ਸਤ੍ਤਰਤਨਸਮਙ੍ਗਿਤਾ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਬ੍ਬਮਨੁਸ੍ਸਾਨਮ੍ਪਿ ਚ ਨ ਅਧਿਕੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਇਤ੍ਥੀ...ਪੇ॰... ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਠਾਨਾਨਿ ਉਤ੍ਤਮਾਨਿ, ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਞ੍ਚ ਹੀਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਤਾਦੀਨਿਪਿ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਾਨੀਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਯਥਾ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਂ, ਏਵਂ ਪੁਰਿਸਲਿਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਿਯਾਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਨੋ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਇਧ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ। ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਹਿ ਇਧ ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਕਾਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ। ਪੁਰਿਸੋ ਪਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਸਮਾਨੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਉਭਯਲਿਙ੍ਗਾਭਾਵੇ ਪੁਰਿਸਸਣ੍ਠਾਨਾਵ ਤਤ੍ਥ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ, ਨ ਇਤ੍ਥਿਸਣ੍ਠਾਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਵੁਤ੍ਤਮੇਤਂ। **ਇਤ੍ਥੀ ਤਥਾਗਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਟ੍ਠਤੁ ਤਾਵ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਗੁਣੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕਾਨਂ ਤਾਰਣਸਮਤ੍ਥੋ ਬੁਦ੍ਧਭਾਵੋ, ਪਣਿਧਾਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

''ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਲਿਙ੍ਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਹੇਤੁ ਸਤ੍ਥਾਰਦਸ੍ਸਨਂ।
ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਗੁਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਧਿਕਾਰੋ ਚ ਛਨ੍ਦਤਾ।
ਅਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸਮੋਧਾਨਾ, ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ॥ (ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੫੯) –

ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਪਣਿਧਾਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਾਨਿ। ਇਤਿ ਪਣਿਧਾਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਾਯ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਕੁਤੋ ਬੁਦ੍ਧਭਾਵੋਤਿ "**ਇਤ੍ਥੀ ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਸਿਯਾਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੂਰੋ ਪੁਞ੍ਞੁਸ੍ਸਯੋ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੂਰਮੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਪੁਰਿਸੋਵ ਅਰਹਂ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ।

ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾਤਿ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਯਾ, ਯਾ **ਜਾਤਿਖੇਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਾਲਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਪਤਿ। **ਆਣਾਖੇਤ੍ਤਂ** ਪਨ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲਂ। ਯਾ ਏਕਤੋ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ ਚ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ ਚ, ਯਤ੍ਥ ਚ **ਆਟਾਨਾਟਿਯਪਰਿਤ੍ਤਾ**ਦੀਨਂ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੭ ਆਦਯੋ) ਆਣਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਵਿਸਯਖੇਤ੍ਤਸ੍ਸ** ਪਰਿਮਾਣਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਬੁਦ੍ਧਾਨਞ੍ਹਿ ''ਯਾਵਤਕਂ ਞਾਣਂ ਤਾਵਤਕਂ ਨੇਯ੍ਯਂ, ਯਾਵਤਕਂ ਨੇਯ੍ਯਂ ਤਾਵਤਕਂ ਞਾਣਂ, ਨੇਯ੍ਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਞਾਣਂ, ਞਾਣਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਨੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੬੯; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੫) ਵਚਨਤੋ ਅਵਿਸਯੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਇਤਿ ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਖੇਤ੍ਤੇਸੁ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਙ੍ਗੀਤਿਯੋ ਆਰੂਲ਼੍ਹੇ ਤੇਪਿਟਕੇ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨੇ ''ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਇਮਂ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਂ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੇ ਬੁਦ੍ਧਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ।

ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਚਰਿਮਨ੍ਤਿ ਅਪੁਰੇ ਅਪਚ੍ਛਾ ਏਕਤੋ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪੁਰੇ ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪੁਰੇਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਿ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਚਕ੍ਕਵਾਲਕਮ੍ਪਨੇਨ ਖੇਤ੍ਤਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਧਾਤੁਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਪਰਂ ਪਨ ਪਚ੍ਛਾ, ਤਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾਪਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਉਦ੍ਧਂ ਨ ਵਾਰਿਤਾ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਚਰਿਮਂ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਅਨਚ੍ਛਰਿਯਤ੍ਤਾ। ਅਚ੍ਛਰਿਯਮਨੁਸ੍ਸਾ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ। ਯਥਾਹ – ''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਚ੍ਛਰਿਯਮਨੁਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੧)। ਯਦਿ ਚ ਅਨੇਕੇ ਬੁਦ੍ਧਾ ਏਕਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਅਨਚ੍ਛਰਿਯਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ। ਦੇਸਨਾਯ ਚ ਵਿਸੇਸਾਭਾਵਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਭੇਦਂ ਧਮ੍ਮਂ ਏਕੋ ਦੇਸੇਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨਪਿ ਸੋ ਏਵ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ, ਵਿਵਾਦਭਾਵਤੋ ਚ। ਬਹੂਸੁ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਏਕਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਬਹੂਨਂ ਆਚਰਿਯਾਨਂ ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕਾ ਵਿਯ ''ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਪਾਸਾਦਿਕੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੇਸਂ ਸਾਵਕਾ ਵਿਵਦੇਯ੍ਯੁਂ। ਕਿਂ ਵਾ ਏਤੇਨ ਕਾਰਣਗਵੇਸਨੇਨ, ਧਮ੍ਮਤਾਵੇਸਾ ਯਂ ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਦ੍ਵੇ ਤਥਾਗਤਾ ਏਕਤੋ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ (ਮਿ॰ ਪ॰ ੫.੧.੧)।

ਯਥਾ ਨਿਮ੍ਬਬੀਜਕੋਸਾਤਕਿਬੀਜਾਦੀਨਿ ਮਧੁਰਂ ਫਲਂ ਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਅਸਾਤਂ ਅਮਧੁਰਮੇਵ ਫਲਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਿ ਮਧੁਰਵਿਪਾਕਂ ਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ ਅਮਧੁਰਮੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਉਚ੍ਛੁਬੀਜਸਾਲਿਬੀਜਾਦੀਨਿ ਮਧੁਰਂ ਸਾਦੁਰਸਮੇਵ ਫਲਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ ਨ ਅਸਾਤਂ ਕਟੁਕਂ। ਏਵਂ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦੀਨਿ ਮਧੁਰਮੇਵ ਵਿਪਾਕਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ ਨ ਅਮਧੁਰਂ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

''ਯਾਦਿਸਂ ਵਪਤੇ ਬੀਜਂ, ਤਾਦਿਸਂ ਹਰਤੇ ਫਲਂ।
ਕਲ੍ਯਾਣਕਾਰੀ ਕਲ੍ਯਾਣਂ, ਪਾਪਕਾਰੀ ਚ ਪਾਪਕ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੬; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੨੨)।

ਤਸ੍ਮਾ "**ਤਿਣ੍ਣਂ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾਤਿ ਯੋ ਕੋਚਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਮਤ੍ਤੇਨ ਸਮਣੋ ਵਾ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ। ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ ਸਮ੍ਭਾਵਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵਿਮ੍ਹਾਪਨਤੋ **ਕੁਹਕੋ**। ਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯ ਪਯੁਤ੍ਤਵਾਚਾਯ ਵਸੇਨ **ਲਪਕੋ**। ਪਚ੍ਚਯਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਨਿਮਿਤ੍ਤਾਵਚਰਤੋ **ਨੇਮਿਤ੍ਤਕੋ। ਕੁਹਨਲਪਨਨੇਮਿਤ੍ਤਕਤ੍ਤਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕੁਹਨਾਦਿਭਾਵਮੇਵ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਸਨ੍ਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਸਨ੍ਤਮਾਨਸੋ ਵਿਯ ਚਰਨ੍ਤੋ। **ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣੇ**ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇ ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣੇ। **ਅਪ੍ਪਹਾਯ** ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ, **ਚੇਤਸੋ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ**ਤਿ ਨੀਵਰਣੇ। ਨੀਵਰਣਾ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ੍ਤਿ ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਵਿਬਾਧੇਨ੍ਤਿ ਉਪਤਾਪੇਨ੍ਤਿ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਚੇਤਸੋ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਯ ਦੁਬ੍ਬਲੀਕਰਣੇ**ਤਿ ਨੀਵਰਣੇ। ਨੀਵਰਣਾ ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਨ ਦੇਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਞ੍ਞਾਯ ਦੁਬ੍ਬਲੀਕਰਣਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਅਨੁਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ। **ਅਭਾਵਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਵਡ੍ਢਯਿਤ੍ਵਾ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ।

ਪਚ੍ਛਿਮਵਾਰੇ **ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ** ਵਾਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੋਧਿਸਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਦੋਸਾਪਗਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਪਾਰਮਿਤਾਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇਹਿ ਦੋਸੇਹਿ ਅਪਗਤੋ। ਏਤੇਨ ਪਰਿਪੂਰਿਤਪਾਰਮਿਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਮਗ੍ਗੋ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਮਿਸ੍ਸਕਾ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮੇਵ। ਸੇਸਂ ਅਨਨ੍ਤਰਵਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਯਂ ਏਤ੍ਥ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਠਾਨੇ ਚ ਠਾਨਂ, ਅਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਅਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ। **ਹੇਤੁਸੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਚ ਹੇਤੁਤੋ। **ਠਾਨਸੋ**ਤਿ ਤਙ੍ਖਣੇ ਏਵ ਆਵਜ੍ਜਨਸਮਨਨ੍ਤਰਂ। **ਅਨੋਧਿਸੋ**ਤਿ ਓਧਿਅਭਾਵੇਨ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਨਵਸੇਸੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਤਿ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਗਤਾਤਿਆਦੀਸੁ ਏਵ਼ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਭਾਵ਼ ਗਤਾ। **ਸਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਖਯਵ਼ਯਵ਼ਿਰਜ੍ਜਨਨਿਰੁਜ੍ਝਨਸਭਾਵ਼ਾ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾ, ਤੇ ਏਵ਼ ਚ ਸਤ੍ਤੁਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਾਦਾਨਭੂਤਾ **ਕੇਚਿ ਸਗ੍ਗੂਪਗਾ** ਯੇ ਧਮ੍ਮਚਾਰਿਨੋ, **ਕੇਚਿ ਅਪਾਯੂਪਗਾ** ਯੇ ਅਧਮ੍ਮਚਾਰਿਨੋ, **ਕੇਚਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੂਪਗਾ** ਯੇ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਕਰਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ।

੫੮. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਵ਼ੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਵ਼ਿਵ਼ਰਨ੍ਤੋ **"ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਮਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਗਾਥਾਦ੍ਵ਼ਯਮਾਹ। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ **"ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਅਰਿਯਾ ਚ ਅਨਰਿਯਾ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਯਮੇਵ਼ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਜੀਵ਼ਿਤਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਮਰਣਪਰਿਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਜੀਵ਼ਿਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਮਰਣਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਨ੍ਤੋ। **ਯਥਾਕਮ੍ਮਂ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦੇਤਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਯਥਾਕਮ੍ਮਂ ਗਮਨਂ, ਅਯਂ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । **ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਦਸ੍ਸਾਵ਼ਿਤਾ ਚ ਅਵ਼ਿਪ੍ਪਵ਼ਾਸੋ ਚਾ**ਤਿ ''ਪੁਞ੍ਞਪਾਪਫਲੂਪਗਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵ਼ਚਨੇਨ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਾਰਿਤਾ, ਕਤੂਪਚਿਤਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਦਾਨਾਭਾਵ਼ੋ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਮ੍ਮਮੇਵ਼ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ, ਪਾਪਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਪਾਪਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ**, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਪੁਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਰਾ"**ਤਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। ਅਪੁਞ੍ਞੋ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਪੁਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਰਾ। ਪਾਪਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਵ਼ਾ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵ਼ਚਨਂ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਨ੍ਤਹੇਤੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ **ਪੁਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ। ਪੁਨ **"ਨਿਰਯਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨੁਦ੍ਵ਼ਯੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਜ੍ਝਿਮਪਟਿਪਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਥਾ **"ਅਯਂ ਸਂਕਿਲੇਸੋ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵ਼ਟ੍ਟਵ਼ਿਵ਼ਟ੍ਟਵ਼ਸੇਨ ਆਦੀਨਵ਼ਸ੍ਸਾਦਨਿਸ੍ਸਰਣਵ਼ਸੇਨ ਹੇਤੁਫਲਵ਼ਸੇਨ ਚ ਗਾਥਾਯਂ ਤਯੋ ਅਤ੍ਥਵ਼ਿਕਪ੍ਪਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਪੁਨ **"ਨਿਰਯਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਤਿ ਅਯਂ ਸਂਕਿਲੇਸੋ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵ਼ੋਦਾਨਵ਼ਸੇਨ ਗਾਥਾਯ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੫੯. ਤੇਨ ਤੇਨਾਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਵ਼ਤ੍ਥੁਨਾ ਰੂਪਭਵ਼ਅਰੂਪਭਵ਼ਾਦਿਨਾ। **ਛਤ੍ਤਿਂਸਾ**ਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਤਾਵ਼ ਰੂਪਾਦਿਵ਼ਿਸਯਭੇਦੇਨ ਛ, ਤਥਾ ਭਵ਼ਤਣ੍ਹਾ ਵ਼ਿਭਵ਼ਤਣ੍ਹਾ ਚਾਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ। ਤਾ ਏਵ਼ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸ, ਬਾਹਿਰੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਤਿ ਏਵ਼ਂ ਛਤ੍ਤਿਂਸ। **ਯੇਨ ਯੇਨਾ**ਤਿ ''ਸੁਭਂ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਵ਼ੋਦਾਨਂ ਤਿਵ਼ਿਧਂ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਵ਼ਸੇਨਾਤਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਣ੍ਹਾਸਂਕਿਲੇਸੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। ਪੁਨ **"ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਮਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ"**ਤਿਆਦਿ ਪਟਿਪਦਾਵ਼ਿਭਾਗੇਨ ਗਾਥਾਨਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਗਾਮਿਨੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ਼ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਗਾਮਿਨੀ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਗਮਨਸੀਲਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਨ ਤਤ੍ਥਤਤ੍ਥਗਾਮਿਨੀਸਬ੍ਬਤ੍ਥਗਾਮਿਨੀਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਵ਼ਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਯੋ ਰਾਸੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। **ਯਨ੍ਤਿ** ਯਂ ਨਿਰਯਾਦਿ। ਤਂ ਤਂ ਠਾਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਗਮੇਤੀਤਿ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਗਾਮਿਨੀ**। ਪਟਿਪਦਾਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮੇ ਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮੇ ਚ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਕਰਣਕਮ੍ਮੇ ਚ ਵ਼ਿਭਾਗਸੋ ਭਗਵ਼ਤੋ ਪਵ਼ਤ੍ਤਞਾਣਂ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਂ ਨਾਮ ਤਥਾਗਤਬਲਂ। ਇਮਿਨਾ ਹਿ ਞਾਣੇਨ ਭਗਵ਼ਾ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਟਿਪਦਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ।

ਕਥਂ? ਸਕਲਗਾਮਵ਼ਾਸਿਕੇਸੁਪਿ ਏਕਂ ਸੂਕਰਂ ਵ਼ਾ ਮਿਗਂ ਵ਼ਾ ਮਾਰੇਨ੍ਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਚੇਤਨਾ ਪਰਸ੍ਸ ਜੀਵ਼ਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਰਮ੍ਮਣਾਵ਼ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਪਨ ਕਮ੍ਮਂ ਤੇਸਂ ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇਯੇਵ਼ ਨਾਨਾ ਹੋਤਿ। ਤੇਸੁ ਹਿ ਏਕੋ ਆਦਰੇਨ ਕਰੋਤਿ, ਏਕੋ ''ਤ੍ਵ਼ਮ੍ਪਿ ਕਰੋਹੀ''ਤਿ ਪਰੇਹਿ ਨਿਪ੍ਪੀਲ਼ਿਤੋ ਕਰੋਤਿ , ਏਕੋ ਸਮਾਨਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਵ਼ਿਯ ਹੁਤ੍ਵ਼ਾ ਅਪ੍ਪਟਿਬਾਹਮਾਨੋ ਵ਼ਿਚਰਤਿ। ਤੇਸੁ ਏਕੋ ਤੇਨੇਵ਼ ਕਮ੍ਮੇਨ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਏਕੋ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯਂ, ਏਕੋ ਪੇਤ੍ਤਿਵ਼ਿਸਯੇ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਏਵ਼ ''ਇਮਿਨਾ ਨੀਹਾਰੇਨ ਆਯੂਹਿਤਤ੍ਤਾ ਏਸ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯਂ, ਏਸ ਪੇਤ੍ਤਿਵ਼ਿਸਯੇ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਮ੍ਪਿ ''ਏਸ ਅਟ੍ਠਸੁ ਮਹਾਨਿਰਯੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਸੋਲ਼ਸਸੁ ਉਸ੍ਸਦੇਸੂ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਮ੍ਪਿ ''ਏਸ ਅਪਾਦਕੋ ਭਵ਼ਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਦ੍ਵ਼ਿਪਾਦਕੋ, ਏਸ ਚਤੁਪ੍ਪਾਦਕੋ, ਏਸ ਬਹੁਪ੍ਪਾਦਕੋ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਪੇਤ੍ਤਿਵ਼ਿਸਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਮ੍ਪਿ ''ਏਸ ਨਿਜ੍ਝਾਮਤਣ੍ਹਿਕੋ ਭਵ਼ਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਖੁਪ੍ਪਿਪਾਸਿਕੋ, ਏਸ ਪਰਦਤ੍ਤੂਪਜੀਵ਼ੀ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ।

‘‘ਤੇਸੁ ਚ ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਆਕਡ੍ਢਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਦਂ ਨਾਕਡ੍ਢਿਸ੍ਸਤਿ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕਮਤੁਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਥਾ ਸਕਲਗਾਮਵਾਸਿਕੇਸੁ ਏਕਤੋ ਦਾਨਂ ਦਦਮਾਨੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਚੇਤਨਾ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਾਵ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਪਨ ਕਮ੍ਮਂ ਤੇਸਂ ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਨਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤੇਸੁ ਹਿ ਕੇਚਿ ਦੇਵਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ‘‘ਇਮਿਨਾ ਨੀਹਾਰੇਨ ਆਯੂਹਿਤਤ੍ਤਾ ਏਸ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਦੇਵਲੋਕੇ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ‘‘ਏਸ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਭੁਮ੍ਮਦੇਵੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਜੇਟ੍ਠਕਦੇਵਰਾਜਾ ਹੁਤ੍ਵਾ, ਏਸ ਤਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਂ ਤਤਿਯਂ ਵਾ ਠਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਰਿਚਾਰਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ।

‘‘ਤੇਸੁ ਚ ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਇਦਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਆਕਡ੍ਢਿਤੁਂ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਦਂ ਨ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕਮਤੁਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਥਾ ‘‘ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਪਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤੇਸੁ ਚ ਏਸ ਇਮਿਨਾ ਨੀਹਾਰੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਰਹਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਅਨਾਗਾਮੀ, ਏਸ ਸਕਦਾਗਾਮੀ, ਏਸ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ, ਏਕਬੀਜੀ ਕੋਲਂਕੋਲੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ, ਏਸ ਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਿਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਮੇਵ ਠਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ, ਏਸ ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ, ਅਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਚ ਠਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਮਹਾਭੂਤਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਵਤ੍ਥਪੇਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ‘‘ਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਏਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਮਤ੍ਤੇ ਏਵ ਠਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਂ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਅਪ੍ਪਨਂ। ਏਸ ਅਪ੍ਪਨਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਤਿ, ਏਸ ਝਾਨਂ ਅਧਿਗਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਉਪਰਿਵਿਸੇਸਂ। ਏਸ ਉਪਰਿਵਿਸੇਸਮ੍ਪਿ ਅਧਿਗਮਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ।

ਅਨੇਕਧਾਤੂਤਿ ਅਨੇਕਾ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਪਥਵਾਦਯੋ ਚ ਧਾਤੁਯੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਨੇਕਧਾਤੁ, ਬਹੁਧਾਤੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦਿਲੋਕੋ। **ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੂ**ਤਿਆਦਿ ਯਾਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ‘‘ਅਨੇਕਧਾਤੂ’’ਤਿ ਲੋਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਾਸਂ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਚ ਧਾਤੁ। ਚਕ੍ਖੁ ਏਵ ਧਾਤੁ **ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ**। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਕਾਮਧਾਤੂ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਕਾਮਾ ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਚ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੋ ਚ। ਕਿਲੇਸਕਾਮਪਕ੍ਖੇ ਕਾਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਧਾਤੁ ਕਾਮਧਾਤੁ, ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਪਕ੍ਖੇ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮੋ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੇਨ, ਕਾਮੋ ਚ ਸੋ ਧਾਤੁ ਚਾਤਿ ਕਾਮਧਾਤੁ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਧਾਤੁ **ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ,** ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਬ੍ਯਾਪਾਦੋਵ ਧਾਤੁ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ, ਦਸਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਵਿਸਯਸ੍ਸ ਪਟਿਘਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਵਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਧਾਤੁ **ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ,** ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਵਿਹਿਂਸਾ ਏਵ ਵਾ ਧਾਤੁ ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ, ਪਰਸਤ੍ਤਵਿਹੇਸਨਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਅਬ੍ਯਾਪਾਦਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁਯੋ** ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਸਬ੍ਬਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ ਮੇਤ੍ਤਾਕਰੁਣਾ ਚਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਰੂਪਧਾਤੂ**ਤਿ ਰੂਪਭਵੋ, ਸਬ੍ਬੇ ਵਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ। **ਅਰੂਪਧਾਤੂ**ਤਿ ਅਰੂਪਭਵੋ, ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਵਾ। **ਨਿਰੋਧਧਾਤੂ**ਤਿ ਨਿਰੋਧਤਣ੍ਹਾ। **ਸਙ੍ਖਾਰਧਾਤੂ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾ ਧਾਤੁਯੋ ਏਤਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ **ਨਾਨਾਧਾਤੁ,** ਲੋਕੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **‘‘ਅਞ੍ਞਾ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ** ਯਾਵ **ਅਞ੍ਞਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂ**’’ਤਿ, ਯਥਾ ਚ ਇਦਂ ਞਾਣਂ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁਆਦਿਭੇਦੇਨ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਨੇਕਧਾਤੁਨਾਨਾਧਾਤੁਲੋਕਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਏਵਂ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕਸ੍ਸਪਿ ਵਸੇਨ ਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਹਿ ਦ੍ਵੇ ਚ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕਸ੍ਸੇਵ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਏਕਦੇਸੇਨੇਵ, ਨ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ। ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕਸ੍ਸ ਪਨ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਭਗਵਾ ਪਨ ‘‘ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਧਾਤੁਯਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾਯ ਇਮਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧੋ ਸੇਤੋ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਲ਼ੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਮਟ੍ਠੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਫਰੁਸੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਬਹਲੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਤਨੁਤ੍ਤਚੋ। ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਧਾਤੁਯਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾਯ ਇਮਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਂ ਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਏਵਰੂਪਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਧਾਤੁਯਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੁਪ੍ਫਂ ਨੀਲਂ ਹੋਤਿ ਪੀਤਕਂ ਲੋਹਿਤਕਂ ਓਦਾਤਂ ਸੁਗਨ੍ਧਂ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਂ, ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਧਾਤੁਯਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾਯ ਫਲਂ ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਮਹਨ੍ਤਂ ਦੀਘਂ ਵਟ੍ਟਂ ਸੁਸਣ੍ਠਾਨਂ ਦੁਸ੍ਸਣ੍ਠਾਨਂ ਮਟ੍ਠਂ ਫਰੁਸਂ ਸੁਗਨ੍ਧਂ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਂ ਤਿਤ੍ਤਂ ਮਧੁਰਂ ਕਟੁਕਂ ਅਮ੍ਬਿਲਂ ਕਸਾਵਂ ਹੋਤਿ, ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਧਾਤੁਯਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾਯ ਇਮਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਕਣ੍ਟਕੋ ਤਿਖਿਣੋ ਹੋਤਿ, ਅਤਿਖਿਣੋ ਉਜੁਕੋ ਕੁਟਿਲੋ ਕਣ੍ਹੋ ਨੀਲੋ ਓਦਾਤੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਏਵਂ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕਸ੍ਸਾਪਿ ਵਸੇਨ ਅਨੇਕਧਾਤੁਨਾਨਾਧਾਤੁਭਾਵਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਏਵ ਹਿ ਏਤਂ ਬਲਂ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਸਂ।

੬੦. ਯਂ ਯਦੇਵ ਧਾਤੁਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਹੀਨਾਦਿਸਭਾਵਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਸ੍ਸ ਹੀਨਾਦਿਸਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਂ। ਤਂ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਹਨਂ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – “**ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਤਦੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਕੇਚਿ ਰੂਪਾਧਿਮੁਤ੍ਤਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। **ਨਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਤਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਹੀਨਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਤਾਯ ਞਾਣਂ।

ਤੇ ਯਥਾਧਿਮੁਤ੍ਤਾ ਚ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ ਸਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਯਥਾ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਤਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਂ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਅਨੁਰੂਪਂ ਤਂ ਤਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਾਦਿਯਿਤਬ੍ਬਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾਨਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ “**ਤੇ ਛਬ੍ਬਿਧਂ ਕਮ੍ਮ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਕੇਚਿ ਲੋਭਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਤਂ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਛਬ੍ਬਿਧਂ ਪੁਨ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨਂ ਦੁਵਿਧਂ।

ਯਂ ਲੋਭਵਸੇਨ ਦੋਸਵਸੇਨ ਮੋਹਵਸੇਨ ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਦਸਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਮ੍ਮਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਤਾਯ ਕਾਲਕਨ੍ਤਿ **ਕਣ੍ਹਂ**। ਅਪਾਯੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਪਨਤੋ ਕਾਲਕਵਿਪਾਕਨ੍ਤਿ **ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ। ਯਂ ਸਦ੍ਧਾਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਦਸਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਮ੍ਮਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਣ੍ਡਰਨ੍ਤਿ **ਸੁਕ੍ਕਂ**। ਸਗ੍ਗੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਪਨਤੋ ਪਣ੍ਡਰਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ **ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ। ਯਂ ਲੋਭਵਸੇਨ ਦੋਸਵਸੇਨ ਮੋਹਵਸੇਨ ਸਦ੍ਧਾਵਸੇਨ ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ, ਇਦਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਕਮ੍ਮਂ। **ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਂ। ਮਿਸ੍ਸਕਕਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਕੁਸਲਵਸੇਨ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯਂ ਮਙ੍ਗਲਹਤ੍ਥਿਭਾਵਂ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਕੁਸਲੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇ ਸੁਖਂ ਅਨੁਭਵਤਿ, ਕੁਸਲੇਨ ਰਾਜਕੁਲੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋਪਿ ਅਕੁਸਲੇਨ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵੇਦਯਤਿ। **ਯਂ ਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ, ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਂ ਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਕਰਾ ਚਤੁਮਗ੍ਗਚੇਤਨਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਯਦਿ ਕਣ੍ਹਂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ ਦਦੇਯ੍ਯ। ਯਦਿ ਸੁਕ੍ਕਂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਸੁਕ੍ਕਉਪਪਤ੍ਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਦਦੇਯ੍ਯ। ਉਭਯਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਨ ਅਪ੍ਪਦਾਨਤੋ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨੇ ਪਠਮਂ ਅਚੇਲਕਪਟਿਪਦਾ ਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬ੍ਯਤਾ, ਦੁਤਿਯਂ ਤਿਬ੍ਬਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਮੁਖਸ੍ਸਾਪਿ ਰੁਦਤੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਚਰਣਂ, ਤਤਿਯਂ ਕਾਮੇਸੁ ਅਪਾਤਬ੍ਯਤਾ ਅਚੇਲਕਪਟਿਪਦਾ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਪਚ੍ਚਯੇ ਅਲਭਮਾਨਸ੍ਸਾਪਿ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁਖਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਚਰਣਂ। **ਯਂ ਏਵਂ ਜਾਤਿਯਂ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਏਵਂਪਕਾਰਂ ਕਮ੍ਮਂ। **ਇਮਿਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨਾ**ਤਿਆਦਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਚਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਫਲਦਾਨਸਮਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਕਤਂ ਉਪਚਿਤਂ। **ਅਵਿਪਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ। **ਵਿਪਾਕਾਯ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਾਕਦਾਨਾਯ ਕਤੋਕਾਸਂ। **ਨ ਚ ਭਬ੍ਬੋ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਿਧਾ ਗਨ੍ਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਨਤੋ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਿਧਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਨ ਚ ਭਬ੍ਬੋ। **ਤਂ ਭਗਵਾ ਨ ਓਵਦਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਵਿਪਾਕਾਵਰਣੇਨ ਨਿਵੁਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਭਗਵਾ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਨ ਓਵਦਤਿ, ਵਾਸਨਤ੍ਥਂ ਪਨ ਤਾਦਿਸਾਨਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਏਵ, ਅਜਾਤਸਤ੍ਤੁਆਦੀਨਂ ਵਿਯ।

ਉਪਚਿਤਨ੍ਤਿ ਕਾਤੁਂ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ – “**ਨ ਚ ਤਾਵ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਤ**”ਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਾਮਸ੍ਸ ਅਸਮਤ੍ਥਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪੁਰਾ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਫਲਨਿਪ੍ਫਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੁਰਾ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਤਾਯ ਸਜ੍ਜੁਕਂ ਫਲਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਭਾਜਨਭਾਵਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਯਤਿ ਪੁਰਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ – “**ਪੁਰਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਤ੍ਤਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੀ**”ਤਿ। ‘‘ਪੁਰਾ ਅਨਿਯਤਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੀ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋ ਏਵਤ੍ਥੋ। **ਅਸਮਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਕਮ੍ਮੇ ਅਸਮ੍ਪੁਣ੍ਣੇ, ਤੇ ਅਸਮ੍ਪੁਣ੍ਣੇ ਵਾ।

੬੧. ਏਵਂ ਕਿਲੇਸਨ੍ਤਰਾਯਮਿਸ੍ਸਕਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਾਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਮਿਸ੍ਸਕਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਾਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਸਬ੍ਬੇਸਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ। **ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਾਧਿਮਤ੍ਤਤਾ**ਤਿ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਤਿਬ੍ਬਭਾਵੋ। ਕਮ੍ਮਾਨਞ੍ਹਿ ਮੁਦੁਆਦਿਭਾਵੇਨ ਤਂਵਿਪਾਕਾਨਂ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਤਿਕ੍ਖਭਾਵੋ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੇ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਫਲਂ **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ**। ਉਪਪਜ੍ਜੇ ਅਨਨ੍ਤਰੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਫਲਂ **ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਂ**। ਅਪਰਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਇਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਫਲਂ **ਅਪਰਾਪਰਿਯਵੇਦਨੀਯਂ**। ਏਕਜਵਨਵਾਰਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਸੁ ਚੇਤਨਾਸੁ ਪਠਮਚੇਤਨਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਨਾਮ। ਪਰਿਯੋਸਾਨਚੇਤਨਾ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਂ ਨਾਮ। ਮਜ੍ਝੇ ਪਞ੍ਚ ਚੇਤਨਾ ਅਪਰਾਪਰਿਯਵੇਦਨੀਯਂ ਨਾਮ। **ਵਿਪਾਕਵੇਮਤ੍ਤਤਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਾਕਵੇਮਤ੍ਤਤਾਯ ਵਿਪਾਕਵਿਸੇਸੇ ਞਾਣਂ। ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਗਤਿਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਉਪਧਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਉਪਧਿਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਕਾਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਕਾਲਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਯੋਗਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ ਕਾਰਣਂ। ਸੋ ਚ ਨੇਸਂ ਕਾਰਣਭਾਵੋ ‘‘ਅਤ੍ਥੇਕਚ੍ਚਾਨਿ ਪਾਪਕਾਨਿ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾਨਿ ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪਟਿਬਾਲ੍ਹਾਨਿ ਨ ਵਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦਿਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨ (ਵਿਭ॰ ੮੧੦) ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੬੨. ਅਨਨ੍ਤਰਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਪਦੇਨੇਵ ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਤਥਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਕਮ੍ਮਂ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤਥਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖਂ, ਆਯਤਿਂ ਸੁਖਵਿਪਾਕ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨੇਸੁ ਕਮ੍ਮੇਸੁ। **ਸਂਕਿਲੇਸੋ**ਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਕਿਲਿਟ੍ਠਭਾਵੋ। **ਵੋਦਾਨਂ** ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨਂ। **ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ** ਪਗੁਣਵੋਦਾਨਂ ਭਵਙ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ। **ਏਵਂ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯਮੇਵਤ੍ਥੋ – ਇਮਿਨਾ ਆਕਾਰੇਨ ਝਾਨਾਦਿ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ ਵੋਦਾਯਤਿ ਵੁਟ੍ਠਹਤੀਤਿ ਜਾਨਨਞਾਣਂ ਭਗਵਤੋ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਆਵਰਣਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ।

ਕਤਿ ਝਾਨਾਨੀਤਿਆਦਿ ਝਾਨਾਦਯੋ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਆਰਦ੍ਧਂ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਨਯਵਸੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। **ਏਕਾਦਸਾ**ਤਿ ‘‘ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੯, ੧੭੪; ੩.੩੩੯, ੩੫੮; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੪੮; ੩.੩੧੨) ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਤਿਣ੍ਣਞ੍ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਅਟ੍ਠ। **ਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਏਵ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤ। **ਤਯੋ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦਯੋ ਤਯੋ। **ਦ੍ਵੇ**ਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਵਸੇਸਾ ਦ੍ਵੇ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਅਪ੍ਪਿਤਪ੍ਪਿਤਕ੍ਖਣੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਤੋ , ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਤੋ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਪਗਮਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਨਾਮ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਚ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸਮਾਧੀਸੁ ਚਤੁਕ੍ਕਨਯਪਞ੍ਚਕਨਯੇਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ **ਸਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ** ਨਾਮ। ਪਞ੍ਚਕਨਯੇ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ **ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ** ਨਾਮ। ਚਤੁਕ੍ਕਨਯੇ ਪਞ੍ਚਕਨਯੇਪਿ ਸੇਸਝਾਨੇਸੁ ਸਮਾਧਿ **ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ ਅਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ** ਨਾਮ।

ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਂ ‘‘ਸਮਾਧੀ’’ਤਿਪਿ ਨਾਮਂ ‘‘ਸਮਾਪਤ੍ਤੀ’’ਤਿਪਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਦਭਾਵਤੋ ਨ ‘‘ਸਮਾਧੀ’’ਤਿ ਨਾਮਂ। **ਸਞ੍ਞਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿ**ਆਦਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਹਾਨਭਾਗਿਯੋ ਸਮਾਧੀਤਿ ਅਪ੍ਪਗੁਣੇਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਨਂ ਕਾਮਾਦਿਅਨੁਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਹਾਨਭਾਗਿਯਤਾ। ‘‘ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾ ਸਂਕਿਲੇਸੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਕੁਕ੍ਕੁਟਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਜਞ੍ਞਾਜਿਗੁਚ੍ਛਨਮੁਖੇਨ ਤਪ੍ਪਰਮਤਾ। **ਕੁਕ੍ਕੁਟਝਾਯੀ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਝਾਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਪਠਮਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਪਠਮਂ ਦੁਤਿਯਂ ਵਾ ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਲਮੇਤ੍ਤਾਵਤਾ’’ਤਿ

ਸਙ੍ਕੋਚਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਉਤ੍ਤਰਿ ਨ ਵਾਯਮਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ''ਕੁਕ੍ਕੁਟਝਾਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਂਸਮਙ੍ਗੀ ਚ ਕੁਕ੍ਕੁਟਝਾਯੀ। ਤੇਸੁ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਆਸਨ੍ਨਬਲਵਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਤਾਭਾਵਤੋ ਚ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਇਤਰਾਨਿ ਪਨ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਤਾਭਾਵੇਪਿ ਮਨ੍ਦਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਤ੍ਤਾ ਵੋਦਾਨਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯੋ ਸਮਾਧੀਤਿ ਪਗੁਣੇਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਨਂ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ, ਪਗੁਣਵੋਦਾਨਂ ਭਵਙ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ''ਵੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਂ ਹੇਟ੍ਠਿਮਞ੍ਹਿ ਪਗੁਣਜ੍ਝਾਨਂ ਉਪਰਿਮਸ੍ਸ ਉਪਰਿਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਵੋਦਾਨਮ੍ਪਿ ''ਵੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਭਵਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਝਾਨੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਭਵਙ੍ਗਞ੍ਚ ਵੋਦਾਨਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸਿਭਾਵੇਨ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੁਟ੍ਠਾਨਕੋਸਲ੍ਲਂ ਇਧ ''ਵੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੬੩. ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਝਾਨਾਦਿਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਸ੍ਸ। **ਪਰਿਵਾਰਾ**ਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਸਤਿਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। **ਬਲਾਨੀ**ਤਿ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤਾਨਿਯੇਵ। ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਗਹਣਂ ਬਲਾਨਂ ਬਹੂਪਕਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਵੀਰਿਯੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਨ ਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਅਕਮ੍ਪਨੀਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਬਲਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ। **ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਾਧਿਮਤ੍ਤਤਾ**ਤਿ ਅਵਿਸਦਂ **ਮੁਦੁ**। ਨਾਤਿਵਿਸਦਂ **ਮਜ੍ਝਂ**। ਅਤਿਵਿਸਦਂ **ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ** ਬਲਵਂ "**ਤਿਕ੍ਖ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੁਰੂਪਂ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਂਖਿਤ੍ਤਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਸਂਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ। ਅਥ ਵਾ **ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤੇਨ। **ਸਂਖਿਤ੍ਤਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਚ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇਹਿ। **ਮੁਦੁਕ**ਨ੍ਤਿ ਲਹੁਕਂ ਅਪਾਯਭਯਵਟ੍ਟਭਯਾਦੀਹਿ ਸਨ੍ਤਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਭਾਰਿਯਂ ਅਕਤ੍ਵਾ। **ਮੁਦੁਤਿਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਤਿਤਿਕ੍ਖਂ। ਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੂਹਿ ਸਂਵੇਗਜਨਨਾਦਿਵਸੇਨ ਭਾਰਿਯਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਸਮਥਂ ਉਪਦਿਸਤੀ**ਤਿ ਸਮਥਂ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਦਿਸਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨ ਹਿ ਕੇਵਲੇਨ ਸਮਥੇਨ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। **ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਧੁਰਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਤਿਸਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਪਦਿਸਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤ੍ਥ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਯੋ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਆਦਯੋਵ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਉਪਦਿਸਤੀ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਯਾ**ਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਏਤ੍ਥ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਾਧਿਮਤ੍ਤਤਾਯ ਯਂ ਞਾਣਂ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਰਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਅਯਂ ਇਮਂ ਭੂਮਿ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਯਂ ਇਮਂ ਭੂਮਿਂ ਭਾਵਨਞ੍ਚ ਗਤੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਵਮਿਮਂ ਸਂਕਿਲੇਸਵਾਸਨਂ ਵੋਦਾਨਂ ਭਵਙ੍ਗਞ੍ਚ ਗਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ ਚ, ਕਾਲਵਚਨਿਚ੍ਛਾਯ ਅਭਾਵਤੋ, ਯਥਾ ਦੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ। ਇਮਾਯ ਵੇਲਾਯ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਇਮਾਯ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਤਿਕ੍ਖਭੇਦਾਯ ਅਨੁਸਾਸਨਿਯਾ। **ਏਵਂਧਾਤੁਕੋ**ਤਿ ਹੀਨਾਦਿਵਸੇਨ ਏਵਂਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਏਵਂਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੋ। **ਅਯਞ੍ਹਸ੍ਸ ਆਸਯੋ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਯਂ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਕਾਰੋ, ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਾਨੁਲੋਮਖਨ੍ਤਿਪ੍ਪਕਾਰੋ ਵਾ ਆਸਯੋ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਆਸਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾ ਵਸਨ੍ਤੀਤਿ ਆਸਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮਂ ਪਨ ਭਗਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਂ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਤੇਸਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਞ੍ਞਾਣਾਨਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਪਿ ਜਾਨਾਤਿ ਏਵ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ – ''ਕਾਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਜਾਨਾਤਿ 'ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਮਗਰੁਕੋ ਕਾਮਾਸਯੋ ਕਾਮਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ'ਤਿ। ਕਾਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਜਾਨਾਤਿ 'ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਗਰੁਕੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਸਯੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ'ਤਿ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਜਾਨਾਤਿ... ਬ੍ਯਾਪਾਦਂ... ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਂ... ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ... ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਂ ਸੇਵਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਜਾਨਾਤਿ 'ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਗਰੁਕੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਸਯੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ'''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੩)।

ਅਯਂ ਅਨੁਸਯੋਤਿ ਅਯਂ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋਯੇਵ ਅਨੁਸਯਿਤਕਿਲੇਸੋ। ਅਪ੍ਪਹੀਨੋਯੇਵ ਹਿ ਥਾਮਗਤੋ ਕਿਲੇਸੋ ਅਨੁਸਯੋ। **ਪਰਸਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਧਾਨਸਤ੍ਤਾਨਂ। **ਪਰਪੁਗ੍ਗਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਪਰੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਹੀਨਸਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕਤ੍ਥਮੇਵ ਵਾ ਏਤਂ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਭਾਵੋ ਚ ਅਪਰਭਾਵੋ ਚ ਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਅ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਓਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਤਸ੍ਸ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ ਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾਯ ਞਾਣਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਵੇਮਤ੍ਤਤਾਞਾਣਨ੍ਤਿ ਪਦਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਵਸੇਨ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਂ, ਇਦਂ ਅਟ੍ਠਮਂ ਤਥਾਗਤਬਲਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਅਨੇਕਵਿਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੇਕਵਿਧਂ, ਅਨੇਕੇਹਿ ਵਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ। **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਿਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਸਮਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤਂ ਭਵਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਵੁਤ੍ਥਸਨ੍ਤਾਨਂ। **ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੀ**ਤਿ ''ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਂ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਜਾਤਿਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਰਤਿ, ਅਨੁਦੇਵ ਵਾ ਸਰਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮਿਤਮਤ੍ਤੇ ਏਵ ਸਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਆਵਜ੍ਜਨਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਸਰਤਿ। **ਸੇਯ੍ਯਥਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਆਰਦ੍ਧਪ੍ਪਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੂਲਂ ਚੁਤਿਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ। ਏਸ ਨਯੋ **ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ।

ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਪਰਿਹਾਯਮਾਨੋ ਕਪ੍ਪੋ **ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੋ**, ਵਡ੍ਢਮਾਨੋ **ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਟ੍ਟੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ ਗਹਿਤੋ ਤਂਮੂਲਕਤ੍ਤਾ, ਵਿਵਟ੍ਟੇਨ ਚ ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਯਾਨਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਂਵਟ੍ਟੋ ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ ਵਿਵਟ੍ਟੋ ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੫੬) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ , ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਰਣਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਮੁਮ੍ਹਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ, ਅਮੁਮ੍ਹਿ ਭਵੇ ਵਾ ਯੋਨਿਯਂ ਵਾ ਗਤਿਯਂ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਵਾ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਾ ਫੁਸ੍ਸੋ ਵਾ। **ਏਵਂਗੋਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਭਗ੍ਗਵੋ ਵਾ ਗੋਤਮੋ ਵਾ। **ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਓਦਾਤੋ ਵਾ ਸਾਮੋ ਵਾ। **ਏਵਮਾਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਾਲਿਮਂਸੋਦਨਾਹਾਰੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਫਲਭੋਜਨੋ ਵਾ। **ਏਵਂਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਸਾਮਿਸਨਿਰਾਮਿਸਪ੍ਪਭੇਦਾਨਂ ਵਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ। **ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਵਸ੍ਸਸਤਪਰਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਵਾ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਪਰਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਵਾ। **ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿ**ਨ੍ਤਿ ਸੋ ਤਤੋ ਭਵਤੋ, ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਤੋ ਵਾ ਚੁਤੋ ਪੁਨ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਉਦਪਾਦਿਂ। ਅਥ ਵਾ ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਭਵੇ ਵਾ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਅਹੋਸਿਂ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ।

੬੪. **ਦਿਬ੍ਬੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ **ਦਿਬ੍ਬਂ**। ਦੇਵਤਾਨਞ੍ਹਿ ਸੁਚਰਿਤਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਰੁਹਿਰਾਦੀਹਿ ਅਪਲਿਬੁਦ੍ਧਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦੂਰੇਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥਂ ਦਿਬ੍ਬਂ ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਵੀਰਿਯਭਾਵਨਾਬਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ ਤਾਦਿਸਮੇਵਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਆਲੋਕਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਮਹਾਜੁਤਿਕਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਾਦਿਗਤਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ ਮਹਾਗਤਿਕਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਚਕ੍ਖੁ**। ਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ ਚਕ੍ਖੁਮਿਵਾਤਿਪਿ ਚਕ੍ਖੁ। ਚੁਤੂਪਪਾਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ**। ਯੋ ਹਿ ਚੁਤਿਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਉਪਪਾਤਂ, ਸੋ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਉਪਪਾਤਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨ ਚੁਤਿਂ, ਸੋ ਨਵਸਤ੍ਤਪਾਤੁਭਾਵਦਿਟ੍ਠਿਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਤਦੁਭਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਯਸ੍ਮਾ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ ਅਤਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। ਤਦੁਭਯਞ੍ਚ ਭਗਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਚੁਤੂਪਪਾਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ।

ਏਕਾਦਸਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਰਹਤੋ ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਸੋ ਖੋ ਅਹੰ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਾ ‘ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ’ਤਿ ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਿਂ। ‘ਅਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ... ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ... ਛਮ੍ਭਿਤਤ੍ਤੰ... ਉਪ੍ਪਿਲੰ... ਦੁਟ੍ਠੁਲ੍ਲੰ... ਅਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੰ... ਅਤਿਲੀਨਵੀਰਿਯੰ... ਅਭਿਜਪ੍ਪਾ... ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ... ਅਤਿਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ’ਤਿ ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਤਿਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਿ’’ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੨) ਏਵਮਾਦਿ।

ਤਦੇਵੰ ਏਕਾਦਸਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਰਹਤੋ ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ। ਮਨੁਸ੍ਸੂਪਚਾਰੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੰ**, ਮੰਸਚਕ੍ਖੁੰ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੰ। ਤੇਨ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ।

ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਮਨੁਸ੍ਸੰ ਮੰਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਓਲੋਕੇਤਿ। **ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾਪਿ ਦਟ੍ਠੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ। ਯੇ ਪਨ ਆਸਨ੍ਨਚੁਤਿਕਾ ਇਦਾਨਿ ਚਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਯੇ ਚ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ ਸਮ੍ਪਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਤੇ ‘‘ਚਵਮਾਨਾ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨਾ’’ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇ ਏਵਰੂਪੇ ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ। **ਹੀਨੇ**ਤਿ ਮੋਹਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਹੀਨਜਾਤਿਕੁਲਭੋਗਾਦਿਵਸੇਨ ਹੀਲ਼ਿਤੇ ਪਰਿਭੂਤੇ। **ਪਣੀਤੇ**ਤਿ ਅਮੋਹਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ। **ਸੁਵਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਅਦੋਸਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਟ੍ਠਕਨ੍ਤਮਨਾਪਵਣ੍ਣਯੁਤ੍ਤੇ। **ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਦੋਸਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਨਿਟ੍ਠਾਕਨ੍ਤਾਮਨਾਪਵਣ੍ਣਯੁਤ੍ਤੇ ਅਭਿਰੂਪੇ ਵਿਰੂਪੇ ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਗਤੇ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਗਤੇ, ਅਲੋਭਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਡ੍ਢੇ ਮਹਦ੍ਧਨੇ। **ਦੁਗ੍ਗਤੇ**ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਗਤੇ, ਲੋਭਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਦਲਿਦ੍ਦੇ ਅਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਨਭੋਜਨੇ। **ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ**ਤਿ ਯੰ ਯੰ ਕਮ੍ਮੰ ਉਪਚਿਤੰ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਉਪਗਤੇ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ‘‘ਚਵਮਾਨੇ’’ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਪਦੇਨ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਕਿਚ੍ਚੰ। ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਅਨਾਗਤੰਸਞਾਣਾਨਿ ਚ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਪਾਦਕਾਨੇਵ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਹੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨਾਤਿਆਦੀਸੁ ਦੁਟ੍ਠੁ ਚਰਿਤੰ, ਦੁਟ੍ਠੰ ਵਾ ਚਰਿਤੰ ਕਿਲੇਸਪੂਤਿਕਤ੍ਤਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ। ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਕਾਯਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੰ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ **ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ**। ਏਵੰ **ਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ**ਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਾ। **ਅਰਿਯਾਨੰ ਉਪਵਾਦਕਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਅਰਿਯਾਨੰ, ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਗਿਹਿਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਨਮ੍ਪਿ ਅਨ੍ਤਿਮਵਤ੍ਥੁਨਾ ਵਾ ਗੁਣਪਰਿਧੰਸਨੇਨ ਵਾ ਉਪਵਾਦਕਾ ਅਕ੍ਕੋਸਕਾ ਗਰਹਕਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ**ਤਿ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹੇਤੁਭੂਤਸਮਾਦਿਨ੍ਨਨਾਨਾਵਿਧਕਮ੍ਮਾ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਮੂਲਕੇਸੁ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਗਹਿਤਾਸੁਪਿ ਤੇਸੰ ਪੁਨ ਵਚਨੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ ਹਿ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦੋ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਸਦਿਸੋ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਸੇਯਜਥਾਪਿ , ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞੰ ਆਰਾਧੇਯ੍ਯ, ਏਵੰਸਮ੍ਪਦਮਿਦੰ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਦਾਮਿ ਤੰ ਵਾਚੰ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਤੰ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਅਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੯)।

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਰੰ ਨਾਮ ਅਞ੍ਞੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਨਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞੰ ਏਕਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ ਏਵੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਰੰ, ਯਥਯਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਰਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜ੍ਜਾਨੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੧੦)।

ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾਤਿ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾ। **ਪਰੰ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਗ੍ਗਹਣੇ। ਅਥ ਵਾ **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਚ੍ਛੇਦਾ। **ਪਰੰ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਚੁਤਿਤੋ ਉਦ੍ਧੰ। **ਅਪਾਯ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬੰ ਨਿਰਯਵੇਵਚਨੰ। ਨਿਰਯੋ ਹਿ ਸਗ੍ਗਮੋਕ੍ਖਹੇਤੁਭੂਤਾ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਮਤਾ ਅਯਾ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਾਨੰ ਵਾ ਆਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਅਪਾਯੋ। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਗਤਿ ਪਟਿਸਰਣਨ੍ਤਿ **ਦੁਗ੍ਗਤਿ,** ਦੋਸਬਹੁਲਤਾਯ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਗਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿ। ਵਿਵਸਾ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਕਟਕਾਰਿਨੋਤਿ **ਵਿਨਿਪਾਤੋ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਦਸਞ੍ਞਿਤੋ ਅਯੋਤਿ **ਨਿਰਯੋ**।

ਅਥ ਵਾ ਅਪਾਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿੰ ਦੀਪੇਤਿ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਹਿ ਅਪਾਯੋ, ਸੁਗਤਿਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿ, ਮਹੇਸਕ੍ਖਾਨੰ ਨਾਗਰਾਜਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਦੁਗ੍ਗਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੰ ਦੀਪੇਤਿ, ਸੋ ਹਿ ਅਪਾਯੋ ਚੇਵ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਚ ਸੁਗਤਿਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਗਤਿਭੂਤਤ੍ਤਾ। ਨ ਤੁ ਵਿਨਿਪਾਤੋ ਅਸੁਰਸਦਿਸੰ ਅਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ। ਪੇਤਮਹਿਦ੍ਧਿਕਾਨਞ੍ਹਿ ਵਿਮਾਨਾਨਿਪਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਵਿਨਿਪਾਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਸੁਰਕਾਯੰ ਦੀਪੇਤਿ, ਸੋ ਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਤ੍ਥੇਨ ਅਪਾਯੋ ਚੇਵ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਚ ਸੁਖਸਮੁਸ੍ਸਯੇਹਿ ਵਿਨਿਪਾਤਤ੍ਤਾ ਵਿਨਿਪਾਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨਿਰਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵੀਚਿਆਦਿਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰੰ ਨਿਰਯਮੇਵ ਦੀਪੇਤਿ। **ਉਪਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਉਪਗਤਾ, ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਯੰ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਏਤ੍ਥ ਸੁਗਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਸਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣੇਨ ਦੇਵਗਤਿੰ ਏਵ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਗਤੀਤਿ **ਸੁਗਤਿ**। ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਵਿਸਯੇਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਗ੍ਗੋਤਿ **ਸਗ੍ਗੋ**। ਸੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਯੰ ਵਚਨਤ੍ਥੋ। **ਅਮੁਕਾਯ ਕਪ੍ਪਕੋਟਿਯੰ ਉਪਚਿਤੰ** ਤੇਨਾਯੰ ਏਤਰਹਿ, ਅਨਾਗਤੇ ਵਾ ਸਗ੍ਗੂਪਗੋ ਅਪਾਯੂਪਗੋ ਚਾਤਿ ਅਟ੍ਠਮਨਵਮਬਲਞਾਣਕਿਚ੍ਚੰ ਏਕਜ੍ਝੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। ਤਥਾ **ਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸੇ**ਵਾਤਿਆਦੀਸੁਪਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਇਮਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਾਨੀ**"ਤਿ।

ਨਿਹਤੋ ਮਾਰੋ ਬੋਧਿਮੂਲੇਤਿ ਨਿਹਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਕਿਲੇਸਮਾਰੋ ਬੋਧਿਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ। **ਇਦੰ ਭਗਵਤੋ ਦਸਮੰ ਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਕਿਲੇਸਮਾਰਸ੍ਸ ਹਨਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੰ ਭਗਵਤੋ ਦਸਮੰ ਬਲੰ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਸਬ੍ਬਾਸਵਪਰਿਕ੍ਖਯੰ ਞਾਣ**"ਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਯਦਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਵਾਸਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਆਸਵਾ ਖੇਪਿਤਾ, ਤਦਾ ਭਗਵਤਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ ਅਧਿਗਤੰ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਯੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਪਤ੍ਤਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਅਯੰ ਤਾਵੇਤ੍ਥ ਆਚਰਿਯਾਨੰ ਸਮਾਨਤ੍ਥਕਥਾ। ਪਰਵਾਦੀ ਪਨਾਹ – ''ਦਸਬਲਞਾਣੰ ਨਾਮ ਪਾਟਿਏਕ੍ਕੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਯਸ੍ਮਾ 'ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਦਿਤਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ'ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸੇਵਾਯੰ ਪਭੇਦੋ''ਤਿ, ਤੰ ਨ ਤਥਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਅਞ੍ਞਮੇਵ ਹਿ ਦਸਬਲਞਾਣੰ, ਅਞ੍ਞੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ। ਦਸਬਲਞਾਣਞ੍ਹਿ ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚਮੇਵ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ ਤਮ੍ਪਿ ਤਤੋ ਅਵਸੇਸਮ੍ਪਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਦਸਬਲਞਾਣੇਸੁ ਹਿ ਪਠਮੰ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਮੇਵ ਜਾਨਾਤਿ। ਦੁਤਿਯੰ ਕਮ੍ਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮੇਵ, ਤਤਿਯੰ ਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਕਾਰਣਮੇਵ, ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਅਜ੍ਝਾਸਯਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਮੇਵ, ਪਞ੍ਚਮੰ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਮੇਵ, ਛਟ੍ਠੰ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਤੇਸੰ ਸੰਕਿਲੇਸਾਦਿਮੇਵ, ਸਤ੍ਤਮੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਤਿਕ੍ਖਮੁਦੁਭਾਵਮੇਵ, ਅਟ੍ਠਮੰ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਤਿਮੇਵ, ਨਵਮੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਚੁਤੂਪਪਾਤਮੇਵ, ਦਸਮੰ ਸਚ੍ਚਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮੇਵ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ ਪਨ ਏਤੇਹਿ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਤੇਸੰ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚੰ ਸਬ੍ਬੰ ਨ ਕਰੋਤਿ । ਤਞ੍ਹਿ ਝਾਨੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਇਦ੍ਧਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਕੁਬ੍ਬਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਿਲੇਸੇ ਖੇਪੇਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ।

ਅਪਿਚ ਪਰਵਾਦੀ ਏਵੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ''ਦਸਬਲਞਾਣੰ ਨਾਮੇਤੰ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰੰ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੰ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੰ ਕਾਮਾਵਚਰੰ ਰੂਪਾਵਚਰੰ ਅਰੂਪਾਵਚਰੰ ਲੋਕਿਯੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ। ਜਾਨਨ੍ਤੋ ''ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਾਨੀ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾਨੀਤਿ, ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣੰ ਸਿਯਾ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰੰ, ਸਿਯਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੰ, ਸਿਯਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ

ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਿ, ਤਤੋ ਦੁਵੇ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ, ਅਵਸਾਨੇ ਏਕਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਸਬ੍ਬਵ੍ਵੁਤਵ੍ਵਾਣਂ ਪਨ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਮੇਵ ਕਾਮਾਵਚਰਮੇਵ ਲੋਕਿਯਮੇਵਾਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੫. ਏਵਂ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਾਦੀਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਪਦਤ੍ਥੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤੋਯੇਵ। **ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠਾਨਿ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਸਤਿਕਵਾਟੇਨ ਪਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਨਂ ਅਵਸਰੋ ਏਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਕੋ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਏਵ ਤਸ੍ਸ ਗੋਚਰੋ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ ਘਟੇਤਿ ਸਂਸਨ੍ਦਤਿ ਸਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਿਪਰੀਤਮੇਵ ਵਿਤਕ੍ਕਤੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਚ ਦੁਕ੍ਖਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਬ੍ਬਾ ਭਵਗਤਿਯੋ ਜਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਤੋ ਏਵ ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਨਿਪਾਤਭਯਂ ਸਂਸਾਰਭਯਞ੍ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਚਾਯਮਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋ ਏਵਾਤਿ।

ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੬. ਸਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਯ ਸੁਸਂਵਿਹਿਤਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਭਵਤਿ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ ਸੁਚਰਿਤਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸੁਚਰਿਤਾਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ''ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸੁਚਰਿਤਾਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਚਨਨ੍ਤਿ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਬਹੁਲਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਂ ਸੁਕਰਨ੍ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਸਮਥਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋਤਿ ਸਮਥਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਂ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਦਸ੍ਸਨਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਞ੍ਚ ਠਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾਧੀਨਂ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤਦਤਿਕ੍ਕਮਨੁਪਾਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਆਰਭਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰੋਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਤੀਤਿ ਤਂ ਪਠਮਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਞਤ੍ਵਾਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਯਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਦੀਹਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਭਿਭਵਨਂ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ – **"ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਹਾਨਭਾਵਨਾ ਸਮਾਨਕਾਲਾ ਏਕਾਭਿਸਮਯਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ, ਤਥਾਪਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਭਾਵੇ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰੀ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਪਹਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ **"ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹੇਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹੇ''ਤਿ ਇਦਂ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਯੋਗੀਨਂ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਨਤ੍ਥਂ ਆਨਿਸਂਸਕਿਤ੍ਤਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਬ੍ਬਾ...ਪੇ॰... ਪਦਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੭. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ ਸਤਿਸੰਵਰੋ, ਸਤਿਬਲੇਨ ਚ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਬਹੁਲੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋਤਿ ਇਦਂ ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ"**ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ''ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰਤਾ ਕਾਰਣੂਪਚਾਰੇਨ ਇਦਂ ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, **ਗਹਿਤਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ** ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਲਕ੍ਖਣੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਨਭਾਵੇਨ ਵਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਗਹਿਤੋ ਭਵਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਲਕ੍ਖਣੇਨ ਗਹਣਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਨ੍ਤਿ ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕਾਰਣਤੋ ਗਹਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਤੋ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਪਭਵਤੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤੋ ਏਵ ਗਹਿਤੋ ਭਵਤਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾਨਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੮. ਰਕ੍ਖੀਯਤੀਤਿ **ਰਕ੍ਖਿਤਂ**। ਇਦਂ ਪਦਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਚਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਚਨੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਦਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਚਨਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਪਰਿਪਾਲੀਯਤੀਤਿ ਏਸਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਆਦ੍ਯਤ੍ਥੋ, ਪਕਾਰੇ ਵਾ। ਤੇਨ ਏਵਮਾਦਿਕਾ ਏਵਂਪਕਾਰਾ ਵਾ ਏਸਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ **ਚਿਤ੍ਤਂ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਚਿਨੋਤੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚਿਤਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਚਿਤ੍ਤਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ। ਸਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਯਂ ਏਤ੍ਥ ਭਗਵਤੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋਤਿ ''ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰਾਦਯੋ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਹਾਨਞ੍ਚ ਵਦਤੋ ਭਗਵਤੋ ਏਤ੍ਥ ਗਾਥਾਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਕੋਕਾਲਿਕੋ ਹੀ**ਤਿਆਦਿ ਨਿਦਾਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਤਤ੍ਥ **ਹਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਕਾਰਣੇ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਸ੍ਮਾ **ਕੋਕਾਲਿਕੋ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੧; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੮੯; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਕੋਕਾਲਿਕਸੁਤ੍ਤ) ਅਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਦੋਸੇਤ੍ਵਾ ਪਦੁਮਨਿਰਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹਿਤੁਕਾਮੋ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਭਗਵਾ ਸਤਿਆਰਕ੍ਖੇਨ ਚੇਤਸਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਤ੍ਤਮ੍ਹਿ** ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਸਤਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ ਦੇਸਨਾਨੁਸਨ੍ਧਿਦਸ੍ਸਨਂ।

ਚਤੁਬ੍ਯੂਹਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਆਵਟ੍ਟਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੯. ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਬਹੁਲੋ ਕਸਿਣਵਸੇਨ ਮੇਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਲਦ੍ਧਾਯ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤਮਞ੍ਜੂਸਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿਂਯੇਵ ਵਾ ਯਥਾਲਦ੍ਧਂ ਸਂਕਿਲੇਸਤੋ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਤਸ੍ਮਾ ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋਤਿ ਅਯਂ ਸਮਥੋ"**ਤਿ। ਪਞ੍ਞਾਪਧਾਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਆਹ – **"ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰੋਤਿ ਅਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ"**ਤਿ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੇ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੇ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਞਤ੍ਵਾਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਞ੍ਞਾ"**ਤਿ। ''ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਮੁਦਯਧਮ੍ਮਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਾਤਿ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਆਵਟ੍ਟਨਂ ਨਿਟ੍ਠਪੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮੇਨ ਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਟ੍ਠਪਨੇਨ ਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਆਵਟ੍ਟਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਆਵਟ੍ਟਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦. **ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੋ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ **ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਤਿਸਂਵਰੋ, ਸੋ ਛਬ੍ਬਿਧੋ ਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਸਂਵਰੋ ਯਾਵ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸਂਵਰੋਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਤਿਵਿਧੋ – ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾ ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣਂ...ਪੇ॰... ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣਨ੍ਤਿ। ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਂ ਪਞ੍ਞਾਸਵਿਧਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਾ ਰੂਪਸਮੁਦਯੋ...ਪੇ॰... ਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭਵਨਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਚਤੁਮਗ੍ਗਵਸੇਨ। ਤਤ੍ਥ ਸਤਿਸਂਵਰੋ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੋ। ਤੇਸੁ ਲੋਕਿਯੋ ਕਾਮਾਵਚਰੋਵ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਭੇਦਤੋ ਦੁਵਿਧੋ। ਏਕਮੇਕੋ ਚੇਤ੍ਥ ਚਤੁਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭੇਦਤੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਸੁਪਿ।

ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰੋਤਿਪਿ ਨੀਹਰਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ । ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਅਸਂਵਰੋ ਚਕ੍ਖੁਅਸਂਵਰੋ...ਪੇ॰... ਕਾਯਅਸਂਵਰੋ, ਚੋਪਨਕਾਯਅਸਂਵਰੋ, ਵਾਚਾਅਸਂਵਰੋ, ਮਨੋਅਸਂਵਰੋਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧੋ। ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੋ। ਅਞ੍ਞਾਣਂ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਂ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਵਿਧੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਭੂਮਿਤੋ ਪਞ੍ਚਵਿਧਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧. ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰੇ ਆਵਟ੍ਟਹਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ ਅਕਤ੍ਵਾ **''ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਭਾਵਿਤਾਯਾ''**ਤਿ ਆਹ। ਲੋਕਿਯਾ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨਾ**ਤਿ ''ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਥ ਵਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰੇ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਵੇਵਚਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੨. ''ਮਾਨਸਂ ਹਦਯਂ ਪਣ੍ਡਰਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬) ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੇਵਚਨਂ। ''ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਅਪ੍ਪਨਾ ਬ੍ਯਪ੍ਪਨਾ ਚੇਤਸੋ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਾ''ਤਿ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ। ''ਪਞ੍ਞਾ ਪਜਾਨਨਾ ਵਿਚਯੋ ਪਵਿਚਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੬) ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ। ''ਥਿਨਂ ਥਿਯਨਾ ਥਿਯਿਤਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਓਨਾਹੋ ਪਰਿਨਾਹੋ ਅਨ੍ਤੋਸਙ੍ਕੋਚੋ''ਤਿ ਥਿਨਸ੍ਸ। ''ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਕਾਯਾਲਸਿਯਂ ਸੁਪ੍ਪਂ ਸੁਪ੍ਪਨਾ ਸੁਪਿਤਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੬੩) ਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ। ''ਭਿਕ੍ਖਕੋ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਾਰਾ॰ ੪੫) ਭਿਕ੍ਖੁਪਦਸ੍ਸ। ''ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਅਪਾਯੋ ਵਿਨਿਪਾਤੋ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਸਂਸਾਰੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਾ ਵੇਵਚਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਵੇਵਚਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩. ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿਯਾ ਰਕ੍ਖਿਯਮਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਸ੍ਸਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **''ਰਕ੍ਖਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਸਤਿਯਾ''**ਤਿ। ਸੇਸਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੇ ਇਤੋ ਪਰੇਸੁ

ਓਤਰਣਸੋਧਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੇਸੁਪਿ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੪. ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੬. ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੇ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਯਂ ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਹੇਤੁਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੇਮਤ੍ਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ **ਯਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਭੂਤਂ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥਾਨਂ ਅਵਸਿਟ੍ਠਵਿਸਯਵਸੇਨੇਵ ਵੇਮਤ੍ਤਤਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯਂ ਸਚ੍ਚਾਗਮਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਸਚ੍ਚਤੋ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਆਗਮਨਂ, ਅਧਿਗਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਯਂ ਪਚ੍ਚਾਗਮਨ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਸ੍ਸ ਯਂ ਪਟਿਪਾਟਿਵਿਸਯਸ੍ਸ ਆਗਮਨਂ, ਤਂਤਂਵਿਸਯਾਧਿਗਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਮਾਰੋਪਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੇਸੁ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਿਸ੍ਸਕਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ

ਅਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਇਮਿਨਾਪਿ ਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ –

''ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾ ਮਨੋਮਯਾ।
ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨ, ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾ।
ਤਤੋ ਨਂ ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤਿ, ਛਾਯਾਵ ਅਨਪਾਯਿਨੀ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨)।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ? ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ **ਮਨੋ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਆਯਤਨਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਮਨਾਯਤਨਂ , ਧਾਤੁਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ? ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, ਕੁਸਲਾਨਂ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਸਾਧਿਪਤਿਕਾਨਂ ਅਧਿਪਤਿ, ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਅਪਿ ਚ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਮਨੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਯਥਾ ਬਲਗ੍ਗਸ੍ਸ ਰਾਜਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ, ਏਵਮੇਵਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਮਨੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ। ਤਤ੍ਥ ਤਿਵਿਧੇਨ ਮਨੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਛਨ੍ਦੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਛਨ੍ਦੇਨ ਅਵਿਹਿਂਸਾਛਨ੍ਦੇਨ। ਤਤ੍ਥ ਅਲੋਭਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਛਨ੍ਦੇਨ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਅਦੋਸਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਛਨ੍ਦੇਨ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਅਮੋਹਸ੍ਸ ਅਵਿਹਿਂਸਾਛਨ੍ਦੇਨ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ।

ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾਤਿ ਮਨੋ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੇਟ੍ਠਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਪਵਰਂ ਮੂਲਂ ਪਮੁਖਂ ਪਾਮੋਕ੍ਖਂ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾ''ਤਿ। **ਮਨੋਮਯਾ**ਤਿ ਮਨੇਨ ਕਤਾ, ਮਨੇਨ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ, ਮਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਮਨੋ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਮਨੋਮਯਾ''ਤਿ। ਤੇ ਪਨ ਧਮ੍ਮਾ ਛਨ੍ਦਸਮੁਦਾਨਿਤਾ ਅਨਾਵਿਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਫਸ੍ਸਸਮੋਧਾਨਾ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। **ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾ**ਤਿ ਯਾ ਸਦ੍ਧਾ ਸਦ੍ਦਹਨਾ ਓਕਪ੍ਪਨਾ ਅਭਿਪ੍ਪਸਾਦੋ। ਇਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਸਾਦੇਨ ਉਪੇਤੋ ਸਮੁਪੇਤੋ ਉਪਗਤੋ ਸਮੁਪਗਤੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਪਸਨ੍ਨੇਨਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ । **ਭਾਸਤਿ** ਵਾਤਿ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ। **ਕਰੋਤਿ** ਵਾਤਿ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ। ਇਤਿ ਦਸਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ।

ਤਤੋਤਿ ਦਸਵਿਧਸ੍ਸ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਪਚਿਤਤ੍ਤਾ। **ਨ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਸੋ ਕਤਪੁਞ੍ਞੋ ਕਤਕੁਸਲੋ ਕਤਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣੋ, ਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ। **ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ ਸੁਖਂ ਕਾਯਿਕਂ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ। **ਅਨ੍ਵੇਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤਿ।

ਇਧਸ੍ਸੁ ਪੁਰਿਸੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨੁਸਯੋ ਸੰਯੋਜਨਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਸੰਯੋਜਨਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਂ ਯਥਾਸੁਤਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਂ ਪਤ੍ਥੇਤਿ। ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਨੁਬਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਂ ਯਥਾਸੁਤਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਂ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤੋ ਪਸਾਦਨੀਯਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸਾਦੇਤਿ ਸਦ੍ਦਹਤਿ ਓਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਸੋ ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਤਿਵਿਧਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁਂ ਅਨੁਤਿਟ੍ਠਤਿ ਦਾਨਮਯਂ ਸੀਲਮਯਂ ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਪਜ੍ਜੇ ਵਾ ਅਪਰਾਪਰੇ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇ। ਇਤਿ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਤਿ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਂ ਤਂ ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵਂ ਵੇਦਨਾਯ ਅਪਰਾਪਰਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਤਣ੍ਹਾ। ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਂ...ਪੇ॰... ਸਮੁਦਯੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਮਨੋ, ਯੇ ਚ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਯਞ੍ਚ ਸੁਖਂ, ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਤੇ **ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ**। ਤੇਸਂ ਪੁਰਿਮਕਾਰਣਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਚ **ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ**। ਤੇਸਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਹਾਨਾਯ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ। ਯੇਨ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਯੇਨ ਪਜਹਤਿ, ਅਯਂ **ਮਗ੍ਗੋ**। ਯਤ੍ਥ ਚ ਮਗ੍ਗੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਯਂ **ਨਿਰੋਧੋ**। ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਵਂ ਆਯਤਨਧਾਤੁਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੁਖੇਨਾਪਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਮੁਦਯੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਆਦੀਨਵੋ, ਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ, ਸੁਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਵਯੋ ਫਲਂ, ਮਨਸਾ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਕਾਯਵਚੀਸਮੀਹਾ ਉਪਾਯੋ, ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੁਖਕਾਮੇਨ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਮਨਸਾ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਭਗਵਤੋ ਆਣਤ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨਨਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਜਾਨਨਤੋ **ਮਨੋ**। ਮਨਨਲਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਆਧਿਪਚ੍ਚਕਰਣਤੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਈਹਾਭਾਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ **ਧਮ੍ਮਾ**। ਗਾਮੇਸੁ ਗਾਮਣਿ ਵਿਯ ਪਧਾਨਟ੍ਠੇਨ ਮਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾ**। ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇਨ ਮਨਸਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ **ਮਨੋਮਯਾ**। ਅਕਾਲੁਸ੍ਸਿਯਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਓਕਪ੍ਪਨਤੋ ਚ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਪ੍ਫਾਰਤੋ ਤਥਾ ਸਾਦਿਯਨਤੋ ਚ **ਭਾਸਤਿ**। ਚੋਪਨਕਾਯਵਿਪ੍ਫਾਰਤੋ ਤਥਾ ਸਾਦਿਯਨਤੋ ਚ **ਕਰੋਤਿ**। ਤਥਾ ਪਸੁਤਤ੍ਤਾ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਚ ''ਤਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੁਖਨਤੋ ਸਾਤਭਾਵਤੋ ਇਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਚ ''ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਤੂਪਚਿਤਤ੍ਤਾ ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਚ ''ਅਨ੍ਵੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਾਰਣਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤੋ ਅਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਤੋ ਚ ''ਛਾਯਾਵ ਅਨਪਾਯਿਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਅਨੁਪਦਵਿਚਯਤੋ ਵਿਚਯਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਧਿਪਚ੍ਚਯੋਗਤੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤਤੋ ਏਵ ਤੇਸਂ ਮਨਸ੍ਸ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨਤੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਤਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਮਨਸਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਮਨੋਮਯਤਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਮਨਸਾ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮਾਨਂ ਕੁਸਲਭਾਵੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਯੇਨ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਉਪਚਿਤਂ, ਤਂ ਛਾਯਾ ਵਿਯ ਸੁਖਂ ਅਨ੍ਵੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋ ਮਨੋਪਵਿਚਾਰਾਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। "**ਭਾਸਤੀ**"ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ''ਕਰੋਤੀ''ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਤੇ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਯਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ''ਮਨਸਾ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਸਾਦੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਤਂ ਸੀਲਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸੀਲਂ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਮਾਧਿ ਪਞ੍ਞਾਯਾਤਿ ਯਾਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਲਕ੍ਖਣੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ''ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਵਚਨੇਨ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਛਨ੍ਦਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਪਿ ਵੀਰਿਯਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਪਿ ਵੀਮਂਸਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਲਕ੍ਖਣੇਨ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਮਨਸਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ

ਨੇਸੰ ਸਦ੍ਧਾਦਿਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਲਕ੍ਖਣੇਨ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਮਨਸਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ‘‘ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾ’’ਤਿ ਯਥਾ ਮਨਸ੍ਸ ਪਸਾਦਸਮਨ੍ਨਾਗਮੋ ਤੰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨਵਜ੍ਜਭਾਵਲਕ੍ਖਣੰ। ਏਵੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤਿਆਦਿਸਮਨ੍ਨਾਗਮੋਪਿ ਨੇਸੰ ਅਨਵਜ੍ਜਭਾਵਲਕ੍ਖਣੰ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ‘‘ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤੀ’’ਤਿ ਸੁਖਾਨੁਗਮਨਵਚਨੇਨ ਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਨੰ ਮਨਾਪਿਯਰੂਪਾਦੀਨੰ ਅਨੁਗਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾਤਿ। ਅਯੰ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਚਤੁਬ੍ਯੂਹੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ‘‘ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ‘‘ਮਨੋ’’ਤਿਆਦੀਨੰ ਪਦਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਚਨੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਪਦਤ੍ਥਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਪਦਤ੍ਥੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋਵ। ਯੇ ਸੁਖੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕਾ, ਤੇਹਿ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਮਨਸਾ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਕਮ੍ਮਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਭਗਵਤੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਯ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤੇਸੰ ਸਮ੍ਮਾ ਉਪਨੇਤਾਰੋ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਦੇਸਨਾਯ ਨਿਦਾਨੰ। ‘‘ਛਦ੍ਵਾਰਾਧਿਪਤੀ ਰਾਜਾ (ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੮੧ ਏਰਕਪਤ੍ਤਨਾਗਰਾਜਵਤ੍ਥੁ), ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੬੨; ੧੨੦੫-੧੨੦੬), ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਸਬ੍ਬੇਵ ਵਸਮਨ੍ਵਗੂ’’ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੨) ਏਵਮਾਦਿਸਮਾਨਯਨੇਨ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਦੇਸਨਾਯ ਸੰਸਨ੍ਦਨਾ ਦੇਸਨਾਨੁਸਨ੍ਧਿ। ਪਦਾਨੁਸਨ੍ਧਿਯੋ ਪਨ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਵਾਤਿ। ਅਯੰ ਚਤੁਬ੍ਯੂਹੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਆਵਟ੍ਟੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ‘‘ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਯਾਨਿ ਤੀਣਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨੰ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਾਨੰ ਹੇਤੁ। ਯੇ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਾ, ਅਯੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ। ਯੰ ਮਨੋਸਹਜਨਾਮਰੂਪੰ, ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ। ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਪੁਰਿਮਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ, ਅਯੰ ਸਮੁਦਯੋ। ਯਤ੍ਥ ਤੇਸੰ ਪਹਾਨੰ, ਅਯੰ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਅਯੰ ਆਵਟ੍ਟੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ‘‘ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨ, ਤਤੋ ਨੰ ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤੀ’’ਤਿ ਨਯਿਦੰ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਯੋ ਹਿ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਮ੍ਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੇ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਸਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸਾਦੇਤਿ, ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਚ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਭੂਤਗੁਣਾਭਿਤ੍ਥਵਨਵਸੇਨ ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਨਿਪਚ੍ਚਕਾਰੰ ਵਾਸ੍ਸ ਯੰ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਤਤੋ ਨੰ ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਪਨ ਤੰ ਤਤੋ ਚਕ੍ਕੰਵ ਵਹਤੋ ਪਦਮਨ੍ਵੇਤਿ। ਇਤਿ ਹਿ ਇਦੰ ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯੰ। ਯੰ ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾ, ਤਞ੍ਚੇ ਵਚੀਕਮ੍ਮੰ ਕਾਯਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਗਤੇਹਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੰ ਮਿਚ੍ਛਾਗਤੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ ਪਨਾਯੰ ਪਸਾਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ? ਨਾਯੰ ਪਸਾਦੋ, ਪਸਾਦਪਤਿਰੂਪਕੋ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਧਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਅਯੰ ਵਿਭਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਤਿਆਦਿ। ਯੰ ਮਨਸਾ ਪਦੁਟ੍ਠੇਨ ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾਨੁਗਾਮੀ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੰ ਏਤਸ੍ਸ ਉਜੁਪਟਿਪਕ੍ਖੋ। ਅਯੰ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਵੇਵਚਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ‘‘ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ’’ਤਿ ਮਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਮਨਾਯਤਨੰ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਪੁਰੇਚਾਰਿਨੋ ਪੁਰੇਗਾਮਿਨੋਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਾ ਸਭਾਵਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਸੇਟ੍ਠੰ ਪਧਾਨੰ ਪਵਰਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਮਨੋਮਯਾ ਮਨੋਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਮਨੋਸਮ੍ਭੂਤਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੇਨ ਓਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤੇਨਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਸੁਖੰ ਸਾਤੰ ਵੇਦਯਿਤਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਅਨ੍ਵੇਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤਿ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। ਅਯੰ ਵੇਵਚਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਤਿ ਅਯੰ ਮਨਸੋ ਕਿਚ੍ਚਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਸਭਾਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾਤਿ ਪਧਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਮਨੋਮਯਾਤਿ ਸਹਜਾਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਪਸਨ੍ਨੇਨਾਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸ੍ਸ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਨੰ

ਨਿਕ੍ਖੇਪਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਨਂ ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤੀਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਫਲਾਨੁਬਨ੍ਧਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਵਿਨਾਸਪਵ੍ਵਤ੍ਤੀਤਿ। ਅਯਂ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਓਤਰਣੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾਤਿ ਕਾਯਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੋ। ਤਾਸਂ ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਅਯਂ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਓਤਰਣੋ। ਮਨੋਤਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਮਨੋਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਗਹਿਤਾਤਿ। ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ...ਪੇ॰... ਸਮੁਦਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਓਤਰਣੋਤਿ। ਅਯਂ ਓਤਰਣੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਸੋਧਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਤਿ ਆਰਮ੍ਭੋ ਨੇਵ ਪਦਸੁਦ੍ਧਿ, ਨ ਆਰਮ੍ਭਸੁਦ੍ਧਿ। ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਤਿ ਪਦਸੁਦ੍ਧਿ, ਨ ਆਰਮ੍ਭਸੁਦ੍ਧਿ। ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਯਾਵ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਪਦਸੁਦ੍ਧਿ, ਨ ਆਰਮ੍ਭਸੁਦ੍ਧਿ। ਸੁਖਮਨ੍ਵੇਤੀਤਿ ਪਨ ਪਦਸੁਦ੍ਧਿ ਚੇਵ ਆਰਮ੍ਭਸੁਦ੍ਧਿ ਚਾਤਿ। ਅਯਂ ਸੋਧਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾ ਮਨੋਮਯਾਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾਤਿ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ, ਤਥਾ ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾਤਿ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ, ਤਥਾ ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾਤਿ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਸੋ ਪਸਾਦੋ ਦੁਵਿਧੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਜਾਪਾਦਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਓਕਪ੍ਪਨਤੋ। ਤਥਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਹੇਤੁਭੂਤੋਪਿ ਵਙ੍ਢਿਹੇਤੁਭੂਤੋਵਾਤਿ ਅਯਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਤਯਿਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ ਹੇਤੁਨਾ ਚ ਯੋ ਪਸਨ੍ਨਮਾਨਸੋ, ਵਿਪਾਕੇਨ ਚ ਯੋ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋਤਿ। ਅਯਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਨੋਤਿ ਕੁਸਲਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭੋ ਅਦੋਸੋ ਅਮੋਹੋਤਿ ਤਯੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੇਤੂ, ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭੋ ਅਦੋਸੋਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੇਤੂ। ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਹੇਤੁ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਚਕ੍ਕਾਨਿ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਤਥਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਦਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਦੀਨਂ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਾਦਯੋ। ਤਥਾ ਤਯੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ, ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਪਸਾਦਸ੍ਸ, ਸਦ੍ਧੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੁਕੁਸਲਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਵਿਪਾਕਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਮਨੋਤਿ ਪੁਞ੍ਞਚਿਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਤਿਵਿਧਂ – ਦਾਨਮਯਂ, ਸੀਲਮਯਂ, ਭਾਵਨਾਮਯਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦਾਨਮਯਸ੍ਸ ਅਲੋਭੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ, ਸੀਲਮਯਸ੍ਸ ਅਦੋਸੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ, ਭਾਵਨਾਮਯਸ੍ਸ ਅਮੋਹੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਅਭਿਪ੍ਪਸਾਦੋ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ, ''ਸਦ੍ਧਾਜਾਤੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩) **ਸੁਤ੍ਤਂ** ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਂ। ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ ਸੁਖਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਯੋਨਿਸੋ ਹਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ...ਪੇ॰... ਪਦਹਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵਂ ਚਤੂਸੁ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇਸੁ ਭਾਵਿਯਮਾਨੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਯਾਵ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਯਂ ਭਾਵਨਾਯ ਸਮਾਰੋਪਨਾ। ਸਤਿ ਚ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਨਞ੍ਚ ਸਿਦ੍ਧਮੇਵਾਤਿ। ਅਯਂ ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਤਥਾ –

''ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤਿ, ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤਿ।
ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਂ, ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ''ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯੭; ਉਦਾ॰ ੭੫; ਪੇਟਕੋ॰ ੧੬)।

ਤਤ੍ਥ **ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀ**ਤਿ ਦਾਨਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀ**ਤਿ ਸੀਲਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਭਸ੍ਸ ਚ ਦੋਸਸ੍ਸ ਚ ਮੋਹਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਮਾਹ। ਤੇਨ ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ**ਤਿ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਮਾਹ।

ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਅਲੋਭੋ ਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਅਦੋਸੋ ਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਅਮੋਹੋ ਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਤੇਸਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਦਾਨੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹਾਨਂ, ਸੀਲੇਨ ਮਜ੍ਝਿਮਾਨਂ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਸੁਖੁਮਾਨਂ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਕਤਾਵੀਭੂਮਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ...ਪੇ॰... ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਅਗ੍ਗਫਲਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਥਾ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ...ਪੇ॰... ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਲੋਕਿਯਕੁਸਲਮੂਲਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਮੂਲਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਕੁਸਲਮੂਲਸ੍ਸ ਫਲਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦਦਤੋ...ਪੇ॰... ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ।

ਦਦਤੋ ...ਪੇ॰... ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਸਗ੍ਗਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਦਦਤੋ...ਪੇ॰... ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਦਾਨਕਥਂ ਸੀਲਕਥਂ ਸਗ੍ਗਕਥਂ ਲੋਕਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਦੇਸਨਮਾਹ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਲੋਕੇ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਾਮੁਕ੍ਕਂਸਿਕਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਮਾਹ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਦੇਸਨਾਯ ਫਲਮਾਹ।

ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਆਮਿਸਦਾਨਞ੍ਚ ਵਦਤਿ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਭਯਦਾਨਂ ਵਦਤਿ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤੇਨ ਚ ਸੀਲਸਂਯਮੇਨ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਂਯਮੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਮਥੋ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਂ ਸੋ ਸਮਥੇ ਠਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕੋਸਲ੍ਲਯੋਗਤੋ ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਂ ਰਾਗਂ ਜਹਾਤਿ, ਦੋਸਂ ਜਹਾਤਿ, ਮੋਹਂ ਜਹਾਤਿ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਾਪਕੇ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਹਾਤਿ। ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਚ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਯਂ ਸੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ**? ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਕਿਂ ਦੇਸਿਤਂ? ਦ੍ਵੇ ਸੁਗਤਿਯੋ ਦੇਵਾ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ, ਦਿਬ੍ਬਾ ਚ ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ, ਮਾਨੁਸਕਾ ਚ ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ, ਦਿਬ੍ਬਾ ਚ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਮਾਨੁਸਕਾ ਚ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਦਯੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਤਯਿਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਚ ਆਦੀਨਵੋ ਚ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ‘‘ਦਦਤੋ...ਪੇ॰... ਨ ਚੀਯਤੀ’’ਤਿ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਦ੍ਵੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯੋ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਚ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ ਚ। ਇਦਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ। ਫਲਾਦੀਨਿ ਪਨ ਯਥਾਰਹਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ। ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਵਿਚਯੋਤਿ ''ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਠਮੇਨ ਪਦੇਨ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਦਾਨਮਯਂ ਸੀਲਮਯਂ ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦਸਵਿਧਸ੍ਸਪਿ ਦੇਯਜਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਛਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਪਿ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ। ''ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀ''ਤਿ ਦੁਤਿਯੇਨ ਪਦੇਨ ਅਵੇਰਾ ਅਸਪਤ੍ਤਾ ਅਬਜਾਪਾਦਾ ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ''ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕ''ਨ੍ਤਿ ਤਤਿਯੇਨ ਪਦੇਨ ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦੋ ਅਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ''ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ''ਤਿ ਰਾਗਕ੍ਖਯੇਨ ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਮੋਹਕ੍ਖਯੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਅਯਂ ਵਿਚਯੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਯੁਤ੍ਤੀਤਿ ਦਾਨੇ ਠਿਤੋ ਉਭਯਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ ਮਚ੍ਛਰਿਯਪ੍ਪਹਾਨਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸਾ ਯੁਤ੍ਤਿ। ਸੀਲਸਂਯਮੇ ਠਿਤੋ ਉਭਯਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਂ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸਾ ਯੁਤ੍ਤਿ। ਪਾਪਕੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸਾ ਯੁਤ੍ਤਿ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣੇਸੁ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸਾ ਯੁਤ੍ਤੀਤਿ। ਅਯਂ ਯੁਤ੍ਤਿਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਲਕ੍ਖਣੋਤਿ ''ਦਦਤੋ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਪੇਯਜਵਜ੍ਜਂ ਅਤ੍ਥਚਰਿਯਂ ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ''ਸਂਯਮਤੋ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਖਨ੍ਤਿਮੇਤ੍ਤਾਅਵਿਹਿਂਸਾਅਨੁਦ੍ਦਯਾਦਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵੇਰਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ''ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਹਿਰੀਓਤ੍ਤਪ੍ਪਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਤਾਦਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਵੇਰਾਵਡ੍ਢਨੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਅਹਿਰੀਕਾਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਾਦਯੋ ਅਚੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ''ਕੁਸਲੋ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਕੋਸਲ੍ਲਦੀਪਨੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਦਿਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ''ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਾਦਯੋਪਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਅਭਿਸਮਯਲਕ੍ਖਣੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ''ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਖਯਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਖੇਪੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾਤਿ ਅਯਂ ਲਕ੍ਖਣੋ।

ਚਤੁਬਜੂਹੋਤਿ ਦਦਤੋਤਿ ਗਾਥਾਯਂ ਭਗਵਤੋ ਕੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ? ਯੇ ਮਹਾਭੋਗਤਂ ਪਤ੍ਥਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਦਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਦਾਲਿਦ੍ਦਿਯਪ੍ਪਹਾਨਾਯ। ਯੇ ਅਵੇਰਤਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਪਞ੍ਚ ਵੇਰਾਨਿ ਪਜਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ ਛਨ੍ਦਕਾਮਾ, ਤੇ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤੁਕਾਮਾ, ਤੇ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਂ ਪਜਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਭਗਵਤੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਵਂ ਨਿਬ੍ਬਚਨਨਿਦਾਨਸਨ੍ਧਯੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਅਯਂ ਚਤੁਬਜੂਹੋ।

ਆਵਟ੍ਟੋਤਿ ਯਞ੍ਚ ਅਦਦਤੋ ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਯਞ੍ਚ ਅਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ, ਯਞ੍ਚ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਪਾਪਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਅਯਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਸਮੁਦਯੋ। ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭੇਨ ਚ ਅਦੋਸੇਨ ਚ ਅਮੋਹੇਨ ਚ ਦਾਨਾਦੀਹਿ ਪਹਾਨਂ, ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ। ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਅਟ੍ਠ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਯਂ ਮਗ੍ਗੋ। ਯੋ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਖਯੋ, ਅਯਂ ਨਿਰੋਧੋਤਿ। ਅਯਂ ਆਵਟ੍ਟੋ।

ਵਿਭਤ੍ਤੀਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਏਕਂਸੇਨ ਯੋ ਭਯਹੇਤੁ ਦੇਤਿ, ਰਾਗਹੇਤੁ ਦੇਤਿ, ਆਮਿਸਕਿਞ੍ਚਿਕ੍ਖਹੇਤੁ ਦੇਤਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਂ ਵਡ੍ਢਤਿ। ਯਞ੍ਚ ਦਣ੍ਡਦਾਨਂ ਸਤ੍ਥਦਾਨਂ ਪਰਵਿਹੇਠਨਤ੍ਥਂ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਅਸ੍ਸ ਪਵਡ੍ਢਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਕੁਸਲੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਵਾ ਅਨ੍ਨਂ ਦੇਤਿ, ਪਾਨਂ ਵਤ੍ਥਂ ਯਾਨਂ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਂ ਸੇਯਜਾਵਸਥਂ ਪਦੀਪੇਯਜਂ ਦੇਤਿ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਅਭਯਦਾਨਂ ਦੇਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਸਞ੍ਞੀ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਏਕਂਸੇਨ ਅਭਯੂਪਰਤਸ੍ਸ ਚੀਯਤਿ, ਕਿਂਕਾਰਣਂ? ਯਂ ਅਸਮਤ੍ਥੋ, ਭਯੂਪਰਤੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਭਾਯਤਿ ''ਮਾ ਮਂ ਰਾਜਾਨੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਹਤ੍ਥਂ ਵਾ ਛਿਨ੍ਦੇਯਜੁਂ...ਪੇ॰...

ਜੀਵਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸੂਲੇ ਉਤ੍ਤਾਸੇਯ੍ਯੁ’’ਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਸਂਯਮੇਨ ਅਵੇਰਂ ਚੀਯਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਏਵਂ ਸਮਾਨੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਏਵਂ ਸਮਾਦਿਯਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਾਪਕੋ ਵਿਪਾਕੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਚ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ, ਸੋ ਤਤੋ ਆਰਮਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਂਯਮੇਨ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤਿ। ਸਂਯਮੋ ਨਾਮ ਸੀਲਂ। ਤਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਚੇਤਨਾ ਸੀਲਂ, ਚੇਤਸਿਕਂ ਸੀਲਂ, ਸਂਵਰੋ ਸੀਲਂ, ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਸੀਲਨ੍ਤਿ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਪਾਪਪਹਾਯਕਾ ਸਤ੍ਤਤ੍ਤਿਂਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਅਯਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿ।

ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੋਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤਿ, ਅਦਦਤੋਪਿ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤਿ, ਨ ਦਾਨਮਯਿਕਂ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤਿ ਅਸਂਯਮਤੋਪਿ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤਿ, ਯਂ ਦਾਨੇਨ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਬਲੇਨ ਭਾਵਨਾਬਲੇਨ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਂ, ਅਕੁਸਲੋ ਪਨ ਨ ਜਹਾਤਿ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਤੇਸਂ ਅਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤੀਤਿ। ਅਯਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੋ।

ਵੇਵਚਨੋਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤਿ। ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਤੋ ਕੁਸਲਂ ਉਪਚੀਯਤਿ। ਅਨੁਮੋਦਤੋਪਿ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤਿ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਸਾਦਤੋਪਿ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਕਿਰਿਯਾਯਪਿ। ਸਂਯਮਤੋਤਿ ਸੀਲਸਂਵਰਤੋ ਸੋਰਚ੍ਚਤੋ। ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਪਾਪਂ ਨ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਅਕੁਸਲਂ ਨ ਵਡ੍ਢਤਿ। ਕੁਸਲੋਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਨਿਪੁਣੋ ਮੇਧਾਵੀ ਪਰਿਕ੍ਖਕੋ। ਜਹਾਤੀਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ ਸਮੁਗ੍ਘਾਟੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੇਵਚਨੋ।

ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਲੋਭਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਲੋਭਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਦੋਸਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਦੋਸਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਮੋਹਸ੍ਸ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਮੋਹਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਲੋਭਾਦੋਸਾਮੋਹਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ। ਅਯਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ।

ਓਤਰਣੋਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਦਾਨਂ ਨਾਮ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਓਤਰਣੋ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਸਂਯਮੋ ਨਾਮ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਅਯਂ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਓਤਰਣੋ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਪਾਪਪ੍ਪਹਾਨਂ ਨਾਮ ਤੀਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਹਿ ਹੋਤਿ। ਤੇਸਂ ਉਪਾਯਭੂਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨੀਤਿ ਅਯਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਹਿ ਓਤਰਣੋ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਸੋ ਚ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਅਯਂ ਧਾਤੂਹਿ ਚ ਆਯਤਨੇਹਿ ਚ ਓਤਰਣੋਤਿ। ਅਯਂ ਓਤਰਣੋ।

ਸੋਧਨੋਤਿ ਦਦਤੋਤਿਆਦਿਕਾ ਪਦਸੁਦ੍ਧਿ, ਨੋ ਆਰਮ੍ਭਸੁਦ੍ਧਿ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਅਯਂ ਪਦਸੁਦ੍ਧਿ ਚ ਆਰਮ੍ਭਸੁਦ੍ਧਿ ਚਾਤਿ। ਅਯਂ ਸੋਧਨੋ।

ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋਤਿ ਦਦਤੋਤਿ ਅਯਂ ਏਕਤ੍ਤਤਾ, ਚਾਗੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਆਮਿਸਦਾਨਂ ਅਭਯਦਾਨਂ, ਅਟ੍ਠ ਦਾਨਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਅਯਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਸਂਯਮੋਤਿ ਅਯਂ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ ਸਤਿਸਂਵਰੋਤਿ ਅਯਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਜਹਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਂ ਪਜਹਤੀਤਿਆਦਿਕਾ ਅਯਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਅਯਂ ਏਕਤ੍ਤਤਾ। ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂਤਿ ਅਯਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾਤਿ। ਅਯਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੋ।

ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋਤਿ ਦਾਨਸ੍ਸ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਅਲੋਭੋ ਹੇਤੁ, ਸਂਯਮਸ੍ਸ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਅਦੋਸੋ ਚ ਹੇਤੁ, ਪਾਪਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਹੇਤੁ, ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਯਾ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਹੇਤੁ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ।

ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋਤਿ ਦਦਤੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਦਾਨਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ, ਤਂ ਸੀਲਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਂਯਮਤੋ ਵੇਰਂ ਨ ਚੀਯਤੀਤਿ ਸੀਲਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ, ਤਂ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ। ਸੀਲੇਨ ਹਿ ਝਾਨੇਨਪਿ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾ ਨ ਚੀਯਨ੍ਤਿ। ਯੇਪਿਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ, ਤੇਪਿਸ੍ਸ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕੁਸਲੋ ਚ ਜਹਾਤਿ ਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤਂ

ਭਾ੧ਨਾਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯ੧ਤ੍ਥੁ। ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਕ੍ਖਯਾ ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ ਰਾਗਸ੍ਸਪਿ ਖਯਾ ਦੋਸਸ੍ਸਪਿ ਖਯਾ ਮੋਹਸ੍ਸਪਿ ਖਯਾ। ਤਤ੍ਥ ਰਾਗੋਤਿ ਯੋ ਰਾਗੋ ਸਾਰਾਗੋ ਚੇਤਸੋ ਸਾਰਜ੍ਜਨਾ ਲੋਭੋ ਲੁਬ੍ਭਨਾ ਲੁਬ੍ਭਿਤਤ੍ਤੁਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਦੋਸੋਤਿ ਯੋ ਦੋਸੋ ਦੁਸ੍ਸਨਾ ਦੁਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤੁਂ ਬਜਾਪਾਦੋ ਚੇਤਸੋ ਬਜਾਪਜ੍ਜਨਾ ਦੋਸੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਮੋਹੋਤਿ ਯਂ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਅਨਭਿਸਮਯੋ ਅਸਮ੍ਬੋਧੋ ਅਪ੍ਪਟਿ੧ੇਧੋ ਦੁਮ੍ਮੇਜ੍ਝਂ ਬਾਲਜਂ ਅਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ। ਇਤਿ ਇਮੇਸਂ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਖਯੋ ਨਿਰੋਧੋ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਯਨਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂਤਿ। ਅਯਂ ਸਮਾਰੋਪਨੋ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤੋ।

ਮਿਸ੍ਸਕਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤ੧ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯. ਏਵੰ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਏਕਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਚ ਹਾਰਵਿਚਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨਯਵਿਚਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯਥਾ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ, ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਤਾਤਿ ਗਾਥਾ। ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਹਾਰੋ ਕਿਂ ਦੇਸਯਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਹਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਆਰਦ੍ਧੋ, ਏਵੰ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ, ਤਣ੍ਹਞ੍ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਮ੍ਪਿ ਚਾਤਿ ਗਾਥਾ, ਅਯਂ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟੋ ਕਿਂ ਨਯਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨਾਰਭਿਤ੍ਵਾ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਮੁਖੇਨ ਆਰਦ੍ਧਨ੍ਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਹਾਰਨਯਾਨਂ ਵਿਸਯਭੇਦਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਹਾਰਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੁਖੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ, ਨ ਏਵੰ ਨਯਾ। ਨਯਾ ਪਨ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਮੂਲਪਦੇਹਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਾਯ ਨਯਤੋ ਅਨੁਬੁਜ੍ਝਿਯਮਾਨੋ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਹਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਨਯਤਿ ਸਮ੍ਪਾਪੇਤੀਤਿ **ਨਯੋ**। ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਆਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨਂ ਵਸੇਨ ਮੂਲਪਦਵਿਭਾਗਤੋ ਤਿਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾ। ਏਕਮੇਕੋ ਚੇਤ੍ਥ ਯਤੋ ਨੇਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਨੇਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਂਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਾਨਂ ਵਿਭਾਗਤੋ ਦ੍ਵਿਸਙ੍ਗਹੋ ਚਤੁਛਅਟ੍ਠਦਿਸੋ ਚਾਤਿ ਭਿਨ੍ਨੋ ਹਾਰਨਯਾਨਂ ਵਿਸਯੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ‘‘ਹਾਰਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਚਯੋ, ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਯਾ ਤਯੋ ਚ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ’’ਤਿ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰ)। ਏਵੰ ਵਿਸਿਟ੍ਠਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਹਾਰਨਯਾਨਂ ਹਾਰੇਹਿ ਅਞ੍ਞਥਾ ਨਯੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਸਮੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ**। ਕੇ ਸਮੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ? ਨਯਾ। ਨਯਾਨਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ **ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ**। ਕਿਂ ਪਨ ਤਂ? ਤਂਤਂਮੂਲਪਦੇਹਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਾਦੀਨਂ ਨਯਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਭੂਮੀਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਵਕ੍ਖਤਿ – ‘‘ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮੀ’’ਤਿ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੮੧)। **ਪੁਬ੍ਬਾ ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਚ ਭਵਤਣ੍ਹਾਯ ਚਾ**ਤਿਆਦਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਬ੍ਬਾ ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ**ਤਿ ਅਸੁਕਸ੍ਸ ਨਾਮ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ, ਅਸੁਕਸ੍ਸ ਵਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਨੋ ਕਾਲੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਨਾਹੋਸੀਤਿ ਏਵੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਵਤਣ੍ਹਾਨਂ ਨ ਕਾਚਿ ਪੁਰਿਮਾ ਮਰਿਯਾਦਾ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਨਮਤਗ੍ਗਤ੍ਤਾ ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ‘‘ਅਨਮਤਗ੍ਗੋਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਸਾਰੋ, ਪੁਬ੍ਬਾ ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੪; ਕਥਾ॰ ੭੫) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਵਤਣ੍ਹਾਸੁ। ਯਦਿਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਂਯੋਜਨਭਾਵੋ, ਤਣ੍ਹਾਯ ਚ ਨੀਵਰਣਭਾਵੋ **ਪਾਲ਼ਿਯਂ** ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਥਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਦੀਨਵੇਹਿ ਭਵੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾ ਸਂਯੋਜੇਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **“ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਂਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਮਿਸ੍ਸਿਤਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਾ ਅਭਿਨਿਵੇਸਵਤ੍ਥੂਸੁ ਬਦ੍ਧਾ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਕ੍ਖੇਨ ਵਿਚਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਕ੍ਖੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਹਾਯੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧੇਨ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਅਭਿਨਿਵੇਸਵਤ੍ਥੁਭੂਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਤੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ**ਤਿ ਤੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਿਭੂਤਾ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਣ੍ਹਾਪਕ੍ਖੇਨਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਸਤਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤੇਨ। ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਰਿਤੇ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤੇ ਚ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ’’ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨਪਯੋਗਂ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ। **ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਸੁਖਸ੍ਸ ਅਲ੍ਲੀਯਨਪਯੋਗਂ ਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬ੍ਯਤਂ।

ਯਦਿਪਿ ਬਾਹਿਰਕਾ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਂ ਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ ਚ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ‘‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਏਤ੍ਤਕਂ ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ, ‘‘ਅਯਂ ਤਣ੍ਹਾ, ਅਯਂ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਰਾਗੋ’’ਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਪਨ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਕਾ ਪਨ ਕਥਾ ਨਿਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਹੇਤੂਸੂਤਿ ਆਹ – **“ਇਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨਤ੍ਥਿ ਸਚ੍ਚਵਵਤ੍ਥਾਨ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਨਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾ। **ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕੋਸਲ੍ਲ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਭਾਵਨਾਕੋਸਲ੍ਲਂ, ਤਾਸੁ ਉਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਸਵਨਮਨਸਿਕਾਰਕੋਸਲ੍ਲਂ ਵਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸਮਥਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਉਪਸਮਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵੂਪਸਮਸੁਖਾਧਿਗਮੋ। **ਵਿਪਰੀਤਚੇਤਾ**ਤਿ

ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਚੇਤਾ। **ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਖੇਨ ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਅਨਵਜ੍ਜਪਚ੍ਚਯਪਰਿਭੋਗਸੁਖੇਨ ਕਾਯਂ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਦਰਥਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯੇਹਿ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਉਪਸਮਸੁਖਂ, ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਯਖੇਦਨਦੁਕ੍ਖੇਨ।

ਸੋ ਲੋਕਂ ਵਡ੍ਢਯਤੀਤਿ ਸੋ ਕਾਮੇ ਪਟਿਸੇਵਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਲੋਕਂ ਵਡ੍ਢੇਤਿ ਪੀਨੇਤਿ। ਪੁਤ੍ਤਨਤ੍ਤੁਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਵਾ ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਨਤੋ ਸਤ੍ਤਲੋਕਂ ਵਡ੍ਢੇਤਿ। **ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਨੇਨ ਪੁਤ੍ਤਮੁਖਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਅਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਨਾਤਿਦਲ੍ਹਤਾਯ **ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ**। ਦਲ੍ਹਤਾਯ **ਏਵਂਦਿਟ੍ਠੀ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਸੁਖਂ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨਾ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾ ਕਾਮੇਸੁ ਪੁਞ੍ਞਸਞ੍ਞੀ ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਵਿਹਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਤਦਭਿਞ੍ਞਾ ਸਨ੍ਤਾਤਿ ਤਥਾਸਞ੍ਞਿਨੋ ਸਮਾਨਾ। **ਰੋਗਮੇਵ ਵਡ੍ਢਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵਰੋਗਮੇਵ ਕਿਲੇਸਰੋਗਮੇਵ ਵਾ ਅਪਰਾਪਰਂ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤਿ। **ਗਣ੍ਡਸਲ੍ਲੇਸੁ**ਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਰੋਗਾਭਿਤੁਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਰੋਗਬ੍ਯਾਧਿਤਾ। **ਗਣ੍ਡਪਟਿਪੀਲ਼ਿਤਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗਣ੍ਡਬਾਧਿਤਾ। **ਸਲ੍ਲਾਨੁਵਿਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਲ੍ਲੇਨ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠਾ। **ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜਾਨੀ**ਤਿ ਉਪਪਜ੍ਜਨਚਵਨਾਨਿ। **ਉਗ੍ਘਾਤਨਿਗ੍ਘਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਚ੍ਚਾਵਚਭਾਵਂ। **ਰੋਗਗਣ੍ਡਸਲ੍ਲਭੇਸਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਰੋਗਾਦਿਤਿਕਿਚ੍ਛਨਂ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਰੋਗਨਿਗ੍ਘਾਤਕਭੇਸਜ੍ਜ**"ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਰੋਗਨਿਗ੍ਘਾਤਕ**ਨ੍ਤਿ ਰੋਗਵੂਪਸਮਨਂ। "**ਸਂਕਿਲੇਸੋ ਦੁਕ੍ਖ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਤੇਸਂ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਭਾਵੇਨ ਕਥੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਂਕਿਲੇਸੋ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗਸਂਕਿਲੇਸਵਨ੍ਤੋ, ਤੇਹਿ ਵਾ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਮਾਨੋ ਰੂਪਾਰੂਪਕਾਯੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। **ਤਦਭਿਸਙ੍ਗੋ ਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਸਙ੍ਗੋ ਆਸਙ੍ਗੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾ ਤਣ੍ਹਾ।

੮੦. ਇਦਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾਨਂ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਦਸ੍ਸਨੇ ਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ** ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਰੂਪਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਬਲਵਾ, ਨ ਤਥਾ ਅਤ੍ਤਨਿਯਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਏਸ ਨਯੋ **ਵੇਦਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ। **ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ ਤਣ੍ਹਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਞ੍ਚਨਪਲਿਬੋਧਭਾਵਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸਂ ਵੇਦਨਾਦਿਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਧਾਰਂ ਵਾ ਰੂਪਂ। **ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਧਾਰਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ। **ਵੇਦਨਾਵਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤੇਸਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਤਨਿਯਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਬਲਵਾ, ਨ ਤਥਾ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਲਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਨਿਯਨ੍ਤਿ ਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਤਦਞ੍ਞਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਗਾਹਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾ ਸਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਯੇ, ਸਤੀ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ।

ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। **ਅਨ੍ਵਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਅਨੁਗਾਮਿਨੋ। ਯਦਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਜਹਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਦਾ ਤਸ੍ਸਾ ਅਨੁਗੁਣਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੇ ਪਨ ਤੇਤਿ? ਆਹ "**ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**"ਤਿਆਦਿ। "**ਤੇ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਤੋ ਖਨ੍ਧਮੁਖੇਨ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਿ। "**ਤਤ੍ਥ ਸਕ੍ਕਾਯੋ**"ਤਿਆਦਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਪੁਨ "**ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਕ੍ਕਾਯਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨ ਉਚ੍ਛੇਦਾਦਿਅਨ੍ਤਦ੍ਵਯਂ, ਮਜ੍ਝਿਮਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਿਨੋ**ਤਿ ਇਮੇ ਰੂਪਾਦਿਕੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਤ੍ਤਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਭਾਵਤੋ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਤਾ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ ਨ ਹੋਤਿ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਏਵਂ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤੋ ''ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਿਨੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਿਨੋ**ਤਿ ਇਮੇ ''ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਰੂਪਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ

‘‘ਸੋ ਨਿਚ੍ਚੋ ਧੁਵੋ ਸਸ੍ਸਤੋ’’ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨਤੋ ‘‘ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਿਨੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। “**ਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤਾ, ਅਯਂ ਸਂਸਾਰਪਵਤ੍ਤੀ**”ਤਿਆਦਿ ਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ, ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

ਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਂ ਸਮਾਸਤੋ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਅਤ੍ਤਾ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚੋਤਿ ਚ ਆਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਦਸ੍ਸਨਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਹੋਤਿ। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਹਿ ਅਤ੍ਤਵਾਦੋ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਅਨ੍ਤੋਗਧੋ ਏਵਾਤਿ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨੀ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਦਸ੍ਸਨਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲੇ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮ ਆਦਯੋ) ਆਗਤਾਨਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਵਨ੍ਤਾਨਂ ਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਦਸ੍ਸਨਾਨਂ। **ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਪਹਾਯਕਪਟਿਪਕ੍ਖੋ। **ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਪਹਾਨਸਞ੍ਞਾ ਵਿਰਾਗਸਞ੍ਞਾ ਨਿਰੋਧਸਞ੍ਞਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ…ਪੇ॰… ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਏਤੇ ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ।

ਏਵਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮਥਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਦਸ ਚ ਕਸਿਣਾਯਤਨਾਨੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਮੋਹਜਾਲ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਮੋਹਜਾਲਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ਮੋਹਜਾਲਞ੍ਚ। **ਅਨਾਦਿਅਨਿਧਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਾਯ ਕੋਟਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ਅਨਾਦਿ। ਅਸਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਧਿਗਮੇ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਨਿਧਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਮੋਹਜਾਲਹੇਤੁਕਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਮੋਹਜਾਲੇ ਪਦਾਲਿਤੇ ਪਦਾਲਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – “**ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਞਾਣਵਜਿਰਂ ਮੋਹਜਾਲਪ੍ਪਦਾਲਨ**”ਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਞਾਣਵਜਿਰ**ਨ੍ਤਿ ਵਜਿਰੂਪਮਞਾਣਂ। ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤੇਜੇਤ੍ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਸਭਾਵਂ ਆਪਾਦਿਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਮਗ੍ਗਞਾਣਞ੍ਚ ਞਾਣਵਜਿਰਂ। ਇਦਮੇਵ ਹਿ ਞਾਣਂ ਭਗਵਤੋ ਪਵਤ੍ਤਂ ‘‘ਮਹਾਵਜਿਰਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਸਸਮ੍ਭਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ‘‘ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਆਹ। **ਮੋਹਜਾਲਪ੍ਪਦਾਲਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਵਤਣ੍ਹਾਨਂ ਪਦਾਲਨਂ। ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸਕਅਤ੍ਤਭਾਵਾਦੀਸੁ ਚ ਸਂਸਿਬ੍ਬਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਜਾਲਂ ਭਵਤਣ੍ਹਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾ ਜਾਲਿਨੀ ਸਿਬ੍ਬਿਨੀ ਜਾਲਨ੍ਤਿ ਚ ਅਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗਦਿਟ੍ਠਿਤਣ੍ਹਾਭਿਨਿਵੇਸਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਾਨਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਮੋਹਜਾਲਪਰਿਯਾਯਵਿਸੇਸਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਨੁਸਨ੍ਧਿਨਾ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਂ ਨਿਗਮੇਨ੍ਤੋ “**ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾ ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਚ ਭਵਤਣ੍ਹਾਯ ਚਾ**”ਤਿ ਆਹ।

੮੧. “**ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਲ੍ਲੇਖਾਨੁਸਨ੍ਤਤਵੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਸਲ੍ਲੇਖਵੁਤ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ **ਸਲ੍ਲੇਖੇ ਤਿਬ੍ਬਗਾਰਵੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਹਿ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਦਿਨਾ ਅਨੁਪਾਯੇਨਪਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਲ੍ਲੇਖਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਚਰਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਸਾਸਨੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਧੁਤਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਲ੍ਲੇਖਪਟਿਪਦਂ ਪੂਰੇਤਿ। **ਸਿਕ੍ਖਾਨੁਸਨ੍ਤਤਵੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਚ੍ਛਿਦ੍ਦਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਵੁਤ੍ਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਵਿਸਯੇ ਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸੀ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਸੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਮਾਨੋ ਪਞ੍ਞਾਧਿਕੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – “**ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰੀ ਭਵਤੀ**”ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਹੋਤੀਤਿ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਮਾਨੋ ਸਦ੍ਧਾਧਿਕੋਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – “**ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾਨੁਸਾਰੀ ਭਵਤੀ**”ਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯਾ**ਤਿਆਦਿ ਪਟਿਪਦਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੇਟ੍ਠਾ **ਦੇਸਨਾਹਾਰਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੫ ਆਦਯੋ) ਆਗਤੋ ਏਵ, ਅਤ੍ਥੋਪਿ ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ।

ਅਪੁਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਪਨ **ਵਿਵੇਚਿਯਮਾਨੋ**ਤਿ ਵਿਮੋਚਿਯਮਾਨੋ। **ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਰਤੀ**ਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਨ੍ਧਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਆਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞੋ ਪਨ ਖਿਪ੍ਪਂ ਧਮ੍ਮਂ ਆਜਾਨਾਤੀਤਿ। “**ਸਤ੍ਤਾਪਿ ਦੁਵਿਧਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਾਗੇਨ ਪੁਨ ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

"**ਯੇ ਹਿ ਕੇਚੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਾਸਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਨਿਯਜਾਨੇ ਤੀਸੁਪਿ ਕਾਲੇਸੁ ਏਕਨ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮਾਹਿ ਏਵ ਚਤੂਹਿ ਪਟਿਪਦਾਹੀ**ਤਿ ਇਮਾਹਿ ਏਵ ਚਤੂਹਿ ਪਟਿਪਦਾਹਿ, ਤਬ੍ਬਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾਯ ਅਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਭਾਵਤੋ। **ਚਤੁਕ੍ਕਮਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਦਾਚਤੁਕ੍ਕਂ, ਪਟਿਪਦਾ ਹਿ ਮਗ੍ਗੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਚਤੁਕ੍ਕਮਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਗ੍ਗਂ। ਤਾ ਪਨ ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ ਦਿਸਾਲੋਚਨਨਯੇ ਆਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਕਿਮਤ੍ਥਂ ਪਨ ਚਤੁਕ੍ਕਮਗ੍ਗਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਅਬੁਧਜਨਸੇਵਿਤਾਯਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਬੁਧਜਨਸੇਵਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਅਪਣ੍ਡਿਤਜਨਸੇਵਿਤਾਯ। **ਬਾਲਕਨ੍ਤਾਯਾ**ਤਿ ਬਾਲਜਨਕਾਮਿਤਾਯ। **ਰਤ੍ਤਵਾਸਿਨਿਯਾ**ਤਿ ਰਤ੍ਤੇਸੁ ਰਾਗਾਭਿਭੂਤੇਸੁ ਵਸਤੀਤਿ ਰਤ੍ਤਵਾਸਿਨੀ, ਤਸ੍ਸਾ। **ਨਨ੍ਦਿਯਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ ਨਨ੍ਦੀਸਙ੍ਖਾਤਾਯ। **ਅਵਟ੍ਟਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤ੍ਥਂ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ਦ੍ਵੇ ਦਿਸਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੇਪਿ ਦ੍ਵੇ ਦਿਸਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਾ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਭੂਮੀਤਿ।

੮੨. ਏਵਂ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੇਨ ਯਸ੍ਮਾ ਚਸ੍ਸ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਦਿਸਾਲੋਚਨਨਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਵੇਯਜਾਕਰਣੇਸੁ ਹਿ ਯੇ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾ**"ਤਿ ਦਿਸਾਲੋਚਨਲਕ੍ਖਣਂ ਏਕਦੇਸੇਨ ਪਚ੍ਚਾਮਸਿਤ੍ਵਾ "**ਤੇ ਦੁਵਿਧਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ**"ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤੇ**ਤਿ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮਾ। **ਦੁਵਿਧਾ**ਤਿ ''ਇਮੇ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਾ, ਇਮੇ ਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਦੁਵਿਧੇਨ। **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਰਿਤੋ ਇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ, ਧਮ੍ਮਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਤਂਤਂਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ ਆਲੋਚਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਂ ਪਕਾਰਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਦੁਵਿਧਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਲੋਕਵਟ੍ਟਾਨੁਸਾਰੀ ਚ ਲੋਕਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਸਾਰੀ ਚਾ**"ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਲੋਕੋ ਏਵ ਵਟ੍ਟਂ ਲੋਕਵਟ੍ਟਂ। ਲੋਕਵਟ੍ਟਭਾਵੇਨ ਅਨੁਸਰਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਲੋਕਵਟ੍ਟਾਨੁਸਾਰੀ, ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਲੋਕਸ੍ਸ, ਲੋਕਤੋ ਵਾ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਲੋਕਵਿਵਟ੍ਟਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਤਂ ਅਨੁਸਰਤਿ ਅਨੁਲੋਮਨਵਸੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਲੋਕਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਸਾਰੀ, ਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਵਟ੍ਟਂ ਨਾਮ ਸਂਸਾਰੋ, ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**"ਨ੍ਤਿ।

ਤਂ ਕਥਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਥਂ ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੇ? **ਉਪਚਯੇਨ**। ਯਥਾ ਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਫਲਦਾਨਸਮਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਕਤਂ ਉਪਚਿਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਚਿਤਭਾਵੇ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਿਲੇਸਾ ਚਤੂਹਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਾ, ਦਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਹੇਤੁਭਾਵਤੋ। **ਤੇ ਕਤ੍ਥ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਤੇ ਪਨ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਕਤ੍ਥ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਆਹ – "**ਦਸ ਵਤ੍ਥੁਕੇ ਕਿਲੇਸਪੁਞ੍ਜੇ**"ਤਿ। ਦਸਵਿਧਕਾਰਣੇ ਕਿਲੇਸਸਮੂਹੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਲੇਸਾਪਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁ, ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾਪਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁ। ਤੇਸੁ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਪੁਰਿਮਸਿਦ੍ਧਾ ਕਿਲੇਸਾ ਪਰਤੋ ਪਰੇਸਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਕਿਲੇਸਾਪਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁ। ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਪਰਿਕ੍ਖਤਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਹਾਰਸੀਸੇਨ ਤਬ੍ਬਿਸਯਾ ਕਿਲੇਸਾਪਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਚਤਸ੍ਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। "**ਪਠਮੇ ਆਹਾਰੇ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕੇ ਕਿਲੇਸਪੁਞ੍ਜੇ ਪੁਰਿਮਂ ਪੁਰਿਮਂ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਠਮੇ ਆਹਾਰੇ**ਤਿ ਵਿਸਯਭੂਤੇ ਪਠਮੇ ਆਹਾਰੇ ਪਠਮੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਾਹਾਰੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਪਠਮੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ**ਤਿ ਪਠਮੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਅਪ੍ਪਹੀਨੇ ਸਤਿ **ਪਠਮਂ ਉਪਾਦਾਨਂ** ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਯੇਵ ਕਥਯਿਸ੍ਸਾਮ।

੮੩. ਇਦਾਨਿ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਕਿਲੇਸਪੁਞ੍ਜਂ ਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਕਰੋਨ੍ਤੋ "**ਯੋ ਚ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਂ ਫਸ੍ਸਾਹਾਰਞ੍ਚ ਅਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਕਾਯਵੇਦਨਾਸੁ ਤਿਬ੍ਬੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਹੋਤਿ, ਇਤਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਛਨ੍ਦਰਾਗਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਯੋ ਚ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ, ਯੋ ਚ ਫਸ੍ਸੋ ਆਹਾਰੋ, **ਇਮੇ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ**

ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰਞ੍ਚ ਅਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਤੇਸੁ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞੀ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞੀ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਤੇ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਦ੍ਵੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਪੁਰਿਮਕਾਨਿ ਏਵ ਚ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇਉਪਾਦਾਨਯੋਗਗਨ੍ਥਾਸਵਓਘਸਲ੍ਲਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਅਗਤਿਗਮਨਾਨਿ ਤਣ੍ਹਾਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਚ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਚ੍ਛਿਮਕਾਨਿ ਪਨ ਤਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

੮੪. **ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੇ ਆਹਾਰੇ "ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ"ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਆਹਾਰੇਸੁ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੇ ਆਹਾਰੇ ਚਤੂਸੁ ਚ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਸੁ ''ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਸ੍ਸ ਅਸੁਭਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਅਸੁਭਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਚ। ਤਥਾ ਫਸ੍ਸਾਹਾਰਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਚ ਵਿਸੇਸਤੋ ਤਤ੍ਥ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਤਥਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਚ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਚੇਤਨਾਪਧਾਨਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – "**ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਆਹਾਰੇ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**"ਤਿ। **ਪਠਮੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਠਿਤੋ ਕਾਮੇ ਉਪਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ''ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਰਿਯੇਸਗ੍ਗਾਹੀ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਨ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇ ਦਲ਼੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ । **ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਤਥਾ ਕਾਮਾਨਂ ਗਹਣਂ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ। ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਰਿਯੇਸਗ੍ਗਾਹੀ ''ਸੀਲਬ੍ਬਤੇਹਿ ਅਨਾਗਤੇ ਭਵਵਿਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਤਂ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਦਲ਼੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ''ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਰਿਯੇਸਗ੍ਗਾਹੀ ''ਸਬ੍ਬੇ ਭਵਾ ਨਿਚ੍ਚਾ ਧੁਵਾ ਸਸ੍ਸਤਾ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਸਂਸਾਰਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨਿਂ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਂ ਦਲ਼੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ''ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਿਪਰਿਯੇਸਗ੍ਗਾਹੀ ''ਅਸਤਿ ਅਤ੍ਤਨਿ ਕਸ੍ਸਿਦਂ ਕਮ੍ਮਫਲਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਕਰੋਤਿ, ਸੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਂ ਦਲ਼੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਦੁਤਿਯੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਠਿਤੋ**"ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮਯੋਗੋਤਿ ਯੇਨ ਕਾਮਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨੇਨ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਹਿ ਸਹ ਸਤ੍ਤੋ ਸਂਯੋਜੀਯਤਿ, ਅਯਂ ਕਾਮਰਾਗੋ ''ਕਾਮਯੋਗੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਵਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਤੋ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਭਵੁਪਾਦਾਨੇਨ ਭਵੇਨ ਸਹ ਸਤ੍ਤੋ ਸਂਯੋਜੀਯਤਿ, ਅਯਂ ਭਵਰਾਗੋ ''ਭਵਯੋਗੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਾਯ ਅਹੇਤੁਕਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਪਾਪਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਅਵਸਿਟ੍ਠਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਤ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਸਹ ਸਂਯੋਜੀਯਤਿ, ਅਯਂ ਪਾਪਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ''ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਾਯ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨੇਨ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖੇਨ ਚ ਸਹ ਸਤ੍ਤੋ ਸਂਯੋਜੀਯਤਿ, ਅਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਕਾਮਯੋਗਾਦਯੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਪਠਮੇ ਯੋਗੇ ਠਿਤੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥਤੀ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥਤੀ**ਤਿ ਪਰਾਭਿਜ੍ਝਾਯਨਲਕ੍ਖਣਾਯ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਨਾਮਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥਤਿ ਘਟ੍ਟੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾਯ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਭਵਰਾਗਵਸੇਨ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਸੁ ਸਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਦੂਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ – "**ਦੁਤਿਯੇ ਯੋਗੇ ਠਿਤੋ ਬਜਾਪਾਦੇਨ ਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥਤੀ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਸੇਨ ਚ ਸੀਲਬ੍ਬਤੇਹਿ ਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਚ ਅਭਿਨਿਵਿਸਤੀਤਿ ਆਹ – "**ਤਤਿਯੇ…ਪੇ॰… ਇਦਂਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੇਨ ਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥਤੀ**"ਤਿ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ। **ਏਵਂ ਗਨ੍ਥਿਤਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਮਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ। **ਆਸਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਸਵਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਕੁਤੋ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਆਸਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਕੁਤੋ ਪਨ ਹੇਤੁਤੋ ਤੇ ਕਿਲੇਸਾ ਆਸਵਨ੍ਤੀਤਿ ਆਸਵਹੇਤੁਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਕਿਲੇਸਾ ਕੁਸਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਨਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਾ, ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਏਵ ਵਾ ਆਸਵਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਅਨੁਸਯਤੋ ਵਾ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਤੋ ਵਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਕਾਮਾਸਵੋ**ਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਸਿਦ੍ਧੇਨ ਕਾਮਰਾਗਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਕਾਮਾਸਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਕਤ੍ਥਚਿਦੇਵ ਵਿਸਯੇ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਤੋ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਵਿਸਯੇ ਤਬ੍ਬਿਸਯਬਹੁਲੇ ਚ ਭਵੇ ਪਤ੍ਥੇਤੀਤਿ ਆਹ – "**ਬਜਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਭਵਾਸਵੋ**"ਤਿ। **ਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ**ਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਸਿਦ੍ਧੇਨ ਤਂਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਅਪਰਾਪਰਂ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਗਨ੍ਥੇਨ੍ਤਸ੍ਸ

ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। **ਇਦੰਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ**ਤਿ ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚੰ ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਤੋ ਅਨੇਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਵਾ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ ਇਦੰਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਸਿਦ੍ਧੇਨ ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭੂਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਆਸਵਾ ਏਵ ਪਰਿਬੁਦ੍ਧਾ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿੰ ਓਹਨਨ੍ਤਿ ਓਸਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ''ਓਘਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ – "**ਤਸ੍ਸ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸਵਾ**"ਤਿਆਦਿ।

ਅਨੁਸਯਸਹਗਤਾਤਿ ਅਨੁਸਯਭਾਵੰ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਅਨੁਸਯਭੂਤਾ ਵਾ। **ਅਜ੍ਝਾਸਯ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ। **ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਓਗਾਲ੍ਹਾ। **ਹਦਯੰ ਆਹਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਸਙ੍ਖਾਤੰ ਹਦਯੰ ਆਹਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯੰ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫) ''ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨ ਹਦਯ''ਨ੍ਤਿ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਲ੍ਲਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਜ੍ਝਾਸਯੰ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠਾ ਹਦਯੰ ਆਹਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ''ਸਲ੍ਲਾ''ਤਿ। ਪੀਲ਼ਾਜਨਨੰ ਦੁਰੁਦ੍ਧਰਣਤਾ ਚ ਸਲ੍ਲਟ੍ਠੋ। ''ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਹਣਮੁਖੇਨ ''ਏਸੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਗਹਣੰ ਹੋਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯਪਿ ਮਾਨੰ ਜਪ੍ਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਦਿਟ੍ਠੋਘੇਨ ਮਾਨਸਲ੍ਲੋ**"ਤਿ।

ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਓਕਾਸੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਗਹਿਤੰ। **ਚਤੂਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਣ੍ਠਹਤੀ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਹਤਿ। ਤਾਨਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਰੂਪੇ ਵੇਦਨਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੂ**"ਤਿ। **ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨੇਨਾ**ਤਿ ਲੋਭਸਹਗਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਨਨ੍ਦੀ ਸਹਜਾਤਕੋਟਿਯਾ , ਇਤਰਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ ਉਪਸੇਚਨਨ੍ਤਿ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨੰ, ਤੇਨ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨੇਨ। ਕੇਨ ਪਨ ਤੰ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨਨ੍ਤਿ ਆਹ – "**ਰਾਗਸਲ੍ਲੇਨ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨਾ**"ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਰਾਗਸਲ੍ਲੇਨਾ**ਤਿ ਰਾਗਸਲ੍ਲੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨਾਤਿ ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤਲਕ੍ਖਣੇ ਕਰਣਵਚਨੰ। **ਰੂਪੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਉਪਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵਤੋ ਚ ਰੂਪੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ। ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਠਿਤਿ। ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਦੋਸਸਲ੍ਲੇਨਾ**ਤਿ ਸਹਜਾਤੇਨ ਦੋਸਸਲ੍ਲੇਨ। ਯਦਾ ਵੇਦਨੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਦਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾਵ ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਉਪਸਿਤ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਵੇਦਨਾਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾਵ। ਯਦਾ ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇਨ ਦੋਸਸਲ੍ਲੇਨ ਵੇਦਨੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਦਾ ਸਹਜਾਤਕੋਟਿਯਾ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ ਵਾ ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਉਪਸਿਤ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਵੇਦਨਾ ਪਨ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਨਯੋ ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਦੁਤਿਯੋ ਸਬ੍ਬਵੇਦਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਮਾਨਸਲ੍ਲੇਨਾਤਿ ਮਾਨਸਲ੍ਲੇਨ ਸਹਜਾਤੇਨ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇਨ ਵਾ। **ਮੋਹਸਲ੍ਲੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਨਾਦਿਮਤਿਸੰਸਾਰੇ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾ ਰੂਪਾਭਿਰਾਮਾਤਿ ਰਾਗਸਲ੍ਲਵਸੇਨ ਪਠਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਯੋਜਿਤਾ। ਸਬ੍ਬਾਯਪਿ ਵੇਦਨਾਯ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਯਾਯਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਚ ਦੋਸੋ ਅਨੁਸੇਤੀਤਿ ਦੋਸਸਲ੍ਲਵਸੇਨ ਦੁਤਿਯਾ, ਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ''ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਮਞ੍ਞਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਮਾਨਸਲ੍ਲਵਸੇਨ ਤਤਿਯਾ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਸਮੂਹਘਨੰ ਦੁਬ੍ਬਿਨਿਬ੍ਭੋਗਨ੍ਤਿ ਮੋਹਸਲ੍ਲਵਸੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਯੋਜਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਉਪਤ੍ਥਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਓਲੁਬ੍ਭਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਹਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਿਤੰ। **ਤਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ''ਚੇਤਨਾ ਚੇਤਸਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੮੨) ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਇਮੇ ਚ ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਇਮੇ ਚ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾ ਕਿਲੇਸਾ। ਸੇਸੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

੮੫. ਇਦਾਨਿ ਆਹਾਰਾਦਯੋ ਨਯਾਨੰ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤੁੰ "**ਇਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ**"ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ, ਤੰ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ। ਪੁਨ **ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ**ਤਿਆਦਿ ਆਹਾਰਾਦੀਸੁਯੇਵ ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਤੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ

ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਦਸਨ੍ਨੰ ਸੁਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਦੇਸੇਸੁ ਸਮੁਦਾਯਵੋਹਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸਮੁਦਾਯੇਸੁ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਮਞ੍ਞਾ ਅਵਯਵੇਸੁਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ , ''ਯਥਾ ਪਟੋ ਦਡ੍ਢੋ, ਸਮੁਦ੍ਦੋ ਦਿਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਚ। **ਏਕੋ ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਬਜਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਬਜਞ੍ਜਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਬਜਞ੍ਜਨਤ੍ਥੋਪਿ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਦਸਹਿਪਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ਸਵਤ੍ਥਕਾ ਤਣ੍ਹਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਰਾਗਚਰਿਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਖਿਪ੍ਪਂ ਦੂਸੇਤੀਤਿ ਆਹ – **"ਇਮੇ ਰਾਗਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ"**ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਪਠਮਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਰਾਗਚਰਿਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਏਵੰ ਦੁਤਿਯਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਦੋਸਚਰਿਤਸ੍ਸ। ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਮਨ੍ਦਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਸਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਆਹਾਰਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਦਯੋ ਯਦਿਪਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਹਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਯਥਾਰਹਂ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਚ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪੁਰਿਮੇ ਆਹਾਰਦ੍ਵਯੇ ਦੁਕ੍ਖਾਕਾਰੇਨ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਯੋ ਚ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ, ਯੋ ਚ ਫਸ੍ਸੋ ਆਹਾਰੋ, ਇਮੇ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। ਏਵਞ੍ਚੇਤਂ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਨ ਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨਂ ਵਿਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨਂ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਕੋਚਿ ਨਿਯਮੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। **ਇਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਲੋਕਵਟ੍ਟਾਨੁਸਾਰਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਲੋਕਾ ਤੀਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਹੀ**ਤਿ ਨਿਗਮਨਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਇਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾ ਸਬ੍ਬੇ ਆਹਾਰਾਦਯੋ ਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤਵਟ੍ਟਾਨੁਸਾਰਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇ ਲੋਕਭੂਤਾ ਵਟ੍ਟਤੋ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਹੀਤਿ।

੮੬. ਏਵੰ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੇ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਬ੍ਬਬ੍ਰਹ੍ਮਅਰਿਯਆਨੇਞ੍ਜਵਿਹਾਰੋਤਿ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਹਾਰਾ**। ਮਾਨਪ੍ਪਹਾਨਆਲਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤਅਵਿਜ੍ਜਾਪਹਾਨਭਵੂਪਸਮਾ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ**। ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ**। ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਦਯੋ **ਚਤਸ੍ਸੋ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ**। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰੋ ਤਪਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪੁਞ੍ਞਧਮ੍ਮੋ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾ ਸਬ੍ਬੂਪਧਿਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚਾਤਿ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਖਭਾਗਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਪਠਮਾ ਪਟਿਪਦਾਤਿਆਦਿ ਪਟਿਪਦਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਂ ਅਭੇਦਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਂ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਕਸ੍ਮਾ ਵਿਸੁਂ ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ? ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਪੁਞ੍ਜਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਟਿਪਦਾਦਿਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਤੇਸਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿਆਦਿ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੮੭)। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ''ਇਦਂ ਨਾਮ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਇਮਾਯ ਏਵ ਪਟਿਪਦਾਯ ਇਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾਪਿ ਪਠਮਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਪਠਮਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਸਮ੍ਭਵਵਸੇਨ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ – **"ਪਠਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਪਠਮਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਆਹਾਰਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਪਟਿਪਦਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿਯੇਵ ਹਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖਾਪਟਿਪਦਾਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਦਿਨਾਮਕਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ''ਪਠਮੇ ਆਹਾਰੇ ਪਠਮੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਧਿਕਰਣਭੇਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵੰ ਅਧਿਕਰਣਭੇਦਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ''ਪਠਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਪਠਮਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਅਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਬ੍ਬਤਾਰੋਹਨਂ ਵਿਯ ਕਦਾਚਿਦੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਂ **ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ,** ਅਚ੍ਛਰਾਯੋਗ੍ਗਂ ਅਚ੍ਛਰਿਯਨ੍ਤਿ ਪੋਰਾਣਾ। ਅਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ ਭੂਤਨ੍ਤਿ **ਅਬ੍ਭੁਤਂ**। ਉਭਯਮ੍ਪੇਤਂ ਵਿਮ੍ਹਯਾਵਹਸ੍ਸ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਨ ਹਿ ਮਾਨਪ੍ਪਹਾਨਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵਤਰਂ ਵਿਮ੍ਹਨੀਯਞ੍ਚ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਅਧਿਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ**। ਸਚ੍ਚਞ੍ਚ ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ, ਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਚ੍ਚਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ **ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਮਾਧਿ ਏਵ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤਾਯ **ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ**। ਸੁਖਂ ਭਜਤੀਤਿ **ਸੁਖਭਾਗਿਯੋ,** ਸੁਖਭਾਗਸ੍ਸ ਵਾ ਸੁਖਕੋਟ੍ਠਾਸਸ੍ਸ ਹਿਤੋਤਿ ਸੁਖਭਾਗਿਯੋ। ਏਕਸ੍ਸਪਿ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਦਯੋ ਵਿਯ ਏਕਦੇਸੇ ਅਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ**।

ਪਠਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਪਠਮੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤੀਤਿ ਪਠਮਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਭਾਵਨਾਬਹੁਲੀਕਾਰੋ ਪਠਮਸ੍ਸ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਭਾਵਿਤੇ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਭਾਵਿਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵੰਸਮ੍ਪਦਮਿਦੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਭਾਵਤੋ “**ਪਠਮੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ ਭਾਵਿਤੋ ਬਹੁਲੀਕਤੋ ਕਾਮਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਥਾ ਪੀਤਿਪਟਿਸੰਵੇਦਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਦੁਤਿਯੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਤਤਿਯੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਉਕ੍ਕੰਸਗਤਸੁਖਸ੍ਸ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਵਿਰਾਗਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਉਪੇਕ੍ਖਕੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵਤੋ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਰੂਪਾਵਚਰਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ ਰੂਪਾਵਚਰਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨੰ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੰ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਦੂਰੀਭਾਵੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾਨੰ, ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੰ ਪੀਤਿਵਿਰਾਗੇਨ ਸੁਖੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੰ ਅਰਿਯਵਿਹਾਰਾਨੰ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਆਨੇਞ੍ਜਵਿਹਾਰਾਨੰ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ “**ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਭਾਵਿਤੰ ਬਹੁਲੀਕਤੰ ਪਠਮੰ ਵਿਹਾਰੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤੀ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਤਿ ਯੋ ਯਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਸੋ ਤੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੮੧. ਇਦਾਨਿ ਪਟਿਪਦਾਦਯੋ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੇ ਦਿਸਾਭਾਵੇਨ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤੁੰ “**ਤਤ੍ਥ ਇਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। ਪੁਨ “**ਪਠਮਾ ਪਟਿਪਦਾ**”ਤਿਆਦਿ ਪਟਿਪਦਾਚਤੁਕ੍ਕਾਦੀਸੁ ਯੇਨ ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵੋਦਾਨੰ, ਤੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਯਦਿਪਿ ਤੀਸੁ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਸੁ ‘‘ਇਦੰ ਨਾਮ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ ਇਮਾਯ ਏਵ ਪਟਿਪਦਾਯ ਇਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਯੇਸੰ ਪਨ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਪੁਰਿਮਾਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਟਿਪਦਾਹਿ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੋ। ਤਥਾ ਯਸ੍ਸ ਤਤਿਯਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਨ, ਯਸ੍ਸ ਚ ਚਤੁਤ੍ਥਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੋ, ਤੇਸੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਵਸੇਨ ਅਯੰ ਪਟਿਪਦਾਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਸੰਸਨ੍ਦਨਾ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਸੰਸਨ੍ਦਨਾਯਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਤੇਸੰ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਅਸਨ੍ਤਾਸਨਜਵਪਰਕ੍ਕਮਾਦਿਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਸੀਹਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾਨਞ੍ਚ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੰ ਵਿਹਰਣੰ। ਯਦਿਦੰ ਆਹਾਰਾਦਿਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਮੁਖੇਨ ਸਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਟਿਪਦਾਦਿਸਮ੍ਪਾਦਨਾ। ਇਦਾਨਿ ਆਹਾਰਾਦੀਨੰ ਪਟਿਪਦਾਦੀਹਿ ਯੇਨ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨੰ, ਤੰ ਨੇਸੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਤੇਸੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਤੇਸੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੋ ਪਹਾਯਕਭਾਵੋ ਚ ਆਹਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੋ ਤਪ੍ਪਟਿਬਨ੍ਧਛਨ੍ਦਰਾਗਵਸੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ “**ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੰ ਭਾਵਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਚਾ**”ਤਿਆਦਿ ਤਸ੍ਸਾਯੰ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – **ਤੇਸੰ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦੇਤੰ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੰ ਨਾਮ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾਨੰ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨੰ ਭਾਵਨਾ, ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾਨੰ ਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਚ। ਤਥਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਪੁਞ੍ਜਸ੍ਸ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਪਹਾਨੰ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਿਰਿਯਾ ਅਨਵਸੇਸਨਨ੍ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧਿਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੰ ਵਿਪਰਿਯਾਸਾਨਧਿਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਨੰ ਭਾਵਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਚ। **ਵਿਪਰਿਯਾਸਾਨਧਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨੰ ਅਪਵਤ੍ਤਨੰ ਪਹਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨੰ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਗੋਚਰਭੂਤਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੂਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਪਰਿਯਾਸਾ ਕਿਲੇਸਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੂਤਿ। **ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮੀ**ਤਿ ਯਾਯੰ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੇ ਦਸਨ੍ਨੰ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨੰ,

‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੋਦਾਨਪਕ੍ਖੇਪਿ ਦਸਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾਦੀਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਵਿਭਾਵਨਾਮੁਖੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਾ, ਅਯਂ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿ ਨਾਮ।

੮੮. ਇਦਾਨਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਆਦਿਪੁਗ੍ਗਲਤ੍ਤਯਵਸੇਨ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਂ ਵਿਭਾਵੇਤੁਕਾਮੋ ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨਯਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਨੁਪ੍ਪਵੇਸਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਨਯਤੋ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਨਯੋ ਨਿਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਏਵ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਆਦਿਪੁਗ੍ਗਲਤ੍ਤਯੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੁਂ **‘‘ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯਾ’’**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ**ਤਿ ਇਮੇ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ। ਏਸ ਨਯੋ ਇਤਰਤ੍ਥਾਪਿ। ਪੁਨ **‘‘ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯਾ’’**ਤਿਆਦਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਚਤੁਕ੍ਕਤੋ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਆਦਿਪੁਗ੍ਗਲਤ੍ਤਯਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯੋ ਸਾਧਾਰਣਾਯਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਪਟਿਪਦਾਯ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਸੁਖਾਪਟਿਪਦਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਚ ਨਿਯ੍ਯਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਕਥਂ ਪਨ ਪਟਿਪਦਾਦ੍ਵਯਂ ਏਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਕਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਦ੍ਵੇ ਪਟਿਪਦਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਪਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਟਿਪਦਾਸੁ ਯੋ ਯਾਯ ਕਾਯਚਿ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਅਯਂ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੦) ਪਟਿਪਦਾ ਚਲਤਿ ਨ ਚਲਤੀਤਿ ਵਿਚਾਰਣਾਯਂ ‘‘ਚਲਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਸ੍ਸਪਿ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਞਾਣਨ੍ਤਰਮਗ੍ਗਨ੍ਤਰੇਸੁ ਪਟਿਪਦਾਭੇਦੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋਵਾਤਿ।

‘‘ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੇਸਨਾਵਿਭਾਗੇਹਿਪਿ ਤਮੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਤਤ੍ਥ **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਞ੍ਚਾਤਿ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਲੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਤੇਨ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਞ੍ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਞ੍ਚ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਧਿਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਂ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਂ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਞ੍ਚਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੀਣਿ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਯਂ ਸਂਕਿਲੇਸੋਤਿ ਅਯਂ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਦਿਦ੍ਵਾਦਸਤ੍ତਿਕਸਙ੍ਗਹੋ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਂਕਿਲੇਸੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। **ਇਦਂ ਵੋਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਤੀਣਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਨਯਸ੍ਸ ਦਿਸਾਭੂਤਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ – **‘‘ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚਾ’’**ਤਿਆਦਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨਯਾਨਂ ਉਦ੍ਦੇਸਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਨ ਕਤੋਤਿ? ਨਯਾਨਂ ਨਯੇਹਿ ਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਪਠਮਨਯਤੋ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਤਤਿਯਨਯਸ੍ਸ, ਤਤਿਯਨਯਤੋ ਚ ਦੁਤਿਯਨਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਠਮਨਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਤਤਿਯਨਯੋ, ਤਤਿਯਨਯਾਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਦੁਤਿਯਨਯੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਪਨ ਤਤਿਯਨਯਤੋ ਦੁਤਿਯਨਯੋ, ਦੁਤਿਯਨਯਤੋ ਪਠਮਨਯੋਪਿ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨ੍ਤੇ ‘‘ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਠਮਨਯਸ੍ਸ ਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੀਣਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੀਣਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਦਿ ਏਵਂ ‘‘ਦ੍ਵੇ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੀਣਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੀਣਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਨਯੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਅਯਂ ਪਨ ਨਯੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਏਵਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਤ੍ਥਨਯਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਸਤਿ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸੇ ਤਤੋ ਵਿਨਿਗ੍ਗਮੋਪਿ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਏਵਾਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ **ਪੇਟਕੋਪਦੇਸੇਨ** ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਵਿਭਾਵਨਾ – ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਦੁਵਿਧੋ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਚ। ਤਥਾ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ

ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਪਨ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ। ਇਤਿ ਇਮਾਸੁ ਪਟਿਪਦਾਸੁ ਯਥਾਰਹਂ ਠਿਤੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੇਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਤਪ੍ਪਟਿਬਨ੍ਧਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ ਸਬ੍ਬੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੋ ਅਨੁਗਨ੍ਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਪਾਲ਼ਿ – ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਕਾਮੇਸੁ ਦੋਸਦਿਟ੍ਠੀ, ਨ ਚ ਯੇ ਕਾਮੇਸੁ ਅਨੁਸਯਾ ਸਮੂਹਤਾ, ਤੇ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਥਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ''ਕਾਮੇਹਿ ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਥੋ''ਤਿ, ਤੇ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇਯੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਅਨਤ੍ਥਿਕਾ , ਇਤਿ ਕਾਮੇ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚੇਤਸਿਕੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਅਨਜ੍ਝੋਸਿਤਾ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ। ਯੇ ਪਨ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਕਾਮੇਸੁ ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਾ, ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਥਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁ ''ਕਾਮੇਹਿ ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਥੋ''ਤਿ, ਤੇ ਪਿਯਰੂਪਂ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ। ਇਤਿ ਇਮੇ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਟਿਪਦਾਸੁ ਸਮੋਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚ ਸੁਖਾਯਞ੍ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਦ੍ਵਿਧਾ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਚ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ, ਤੇ ਸੁਖੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਖਿਪ੍ਪਞ੍ਚ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ''ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਪਠਮਂ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਉਪਾਦਾਯ ਦਨ੍ਧਤਰਂ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਸੁਖੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਦਨ੍ਧਞ੍ਚ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ''ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਦੁਵਿਧਾ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਚ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ, ਤੇ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਖਿਪ੍ਪਞ੍ਚ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ''ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਪਠਮਂ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਉਪਾਦਾਯ ਦਨ੍ਧਤਰਂ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਦਨ੍ਧਞ੍ਚ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ''ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ। ਇਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾਯੋ ਅਪਞ੍ਚਮਾ ਅਛਟ੍ਠਾ। ਯੇ ਹਿ ਕੇਚਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਇਮਾਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪਟਿਪਦਾਹਿ ਅਨਞ੍ਞਾਹਿ, ਅਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਚਤੁਕ੍ਕਮਗ੍ਗੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। ਯਾ ਚਤੁਕ੍ਕਮਗ੍ਗੇਨ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੋ ਨਾਮ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਰਿਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਉਪਾਦਾਨਾ ਯੋਗਾ ਗਨ੍ਥਾ ਆਸਵਾ ਓਘਾ ਸਲ੍ਲਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ ਅਗਤਿਗਮਨਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਇਮਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਦਸ ਪਦਾਨਿ। ਅਯਂ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਂਸਨ੍ਦਨਾ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ, ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਚ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ, ਯੋ ਚ ਫਸ੍ਸੋ ਆਹਾਰੋ, ਇਮੇ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਚ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰੋ, ਯੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰੋ, ਇਮੇ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ।

ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੋ ਆਹਾਰੋ ਪਠਮੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਆਹਾਰੋ ਦੁਤਿਯੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਤਤਿਯੋ ਆਹਾਰੋ ਤਤਿਯੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਆਹਾਰੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਅਪਞ੍ਚਮਾ ਅਛਟ੍ਠਾ। ਇਦਞ੍ਚ ਪਮਾਣਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ।

ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਠਿਤੋ ਕਾਮੇ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਇਦਂ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ। ਦੁਤਿਯੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਠਿਤੋ ਅਨਾਗਤਂ ਭਵਂ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਇਦਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ। ਤਤਿਯੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਠਿਤੋ ਵਿਪਰੀਤਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਇਦਂ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ। ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਠਿਤੋ ਖਨ੍ਧੇ ਅਤ੍ਤਤੋ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਇਦਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ।

ਤਤ੍ਥ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨੇ ਠਿਤੋ ਕਾਮੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਗਨ੍ਥਤਿ, ਅਯਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੋ। ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨੇ ਠਿਤੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦਂ ਗਨ੍ਥਤਿ, ਅਯਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥੋ। ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨੇ ਠਿਤੋ ਪਰਾਮਾਸਂ ਗਨ੍ਥਤਿ, ਅਯਂ ਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨੇ ਠਿਤੋ ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤੋ ਗਨ੍ਥਤਿ, ਅਯਂ

ਇਦੰਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸਕਾਯਗਨ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਗਨ੍ਥਿਤਾ ਕਿਲੇਸਾ ਆਸਵਨ੍ਤਿ। ਕਿਂ ਪਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਆਸਵਨ੍ਤੀਤਿ? ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾ। ਯੇ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾ, ਤੇ ਅਨੁਸਯਾ। ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਕਾਮਾਸਵੋ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਭਵਾਸਵੋ, ਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ, ਇਦੰਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ।

ਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸਵਾ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ ਗਤਾ ਓਘਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ''ਓਘਾ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਾਸਵੋ ਕਾਮੋਘੋ, ਭਵਾਸਵੋ ਭਵੋਘੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ, ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ।

ਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਓਘਾ ਆਸਯਮਨੁਪਵਿਟ੍ਠਾ ਅਨੁਸਯਸਹਗਤਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਲ੍ਲਾਤਿ ਹਦਯਮਾਹਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮੋਘੋ ਰਾਗਸਲ੍ਲਂ, ਭਵੋਘੋ ਦੋਸਸਲ੍ਲਂ, ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ ਮੋਹਸਲ੍ਲਂ, ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ ਦਿਟ੍ਠਿਸਲ੍ਲਂ।

ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਸਲ੍ਲੇਹਿ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਚਤੂਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਰੂਪੇ ਵੇਦਨਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ। ਇਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਰਾਗਸਲ੍ਲੇਨ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨਂ ਰੂਪੂਪਗਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਦੋਸਸਲ੍ਲੇਨ ਵੇਦਨੂਪਗਂ। ਮੋਹਸਲ੍ਲੇਨ ਸਞ੍ਞੂਪਗਂ। ਦਿਟ੍ਠਿਸਲ੍ਲੇਨ ਨਨ੍ਦੂਪਸੇਚਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰੂਪਗਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

ਚਤੂਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਹਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦਾ ਦੋਸਾ ਭਯਾ ਮੋਹਾ। ਰਾਗੇਨ ਛਨ੍ਦਾ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਦੋਸੇਨ ਦੋਸਾ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੋਹੇਨ ਮੋਹਾ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਭਯਾ ਅਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਇਮੇ ਚ ਕਿਲੇਸਾ ਅਯਂ ਸਂਸਾਰਹੇਤੁ।

ਤਤ੍ਰਿਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ ਕਬਲੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ ''ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਕਾਮਯੋਗੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੋ ਕਾਮਾਸਵੋ ਕਾਮੋਘੋ ਰਾਗਸਲ੍ਲਂ ਰੂਪੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਛਨ੍ਦਾ ਅਗਤਿਗਮਨਂ, ਅਯਂ ਪਠਮਾ ਦਿਸਾ।

ਫਸ੍ਸੋ ਆਹਾਰੋ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ ਭਵਯੋਗੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥੋ ਭਵਾਸਵੋ ਭਵੋਘੋ ਦੋਸਸਲ੍ਲਂ ਵੇਦਨੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਦੋਸਾ ਅਗਤਿਗਮਨਂ, ਅਯਂ ਦੁਤਿਯਾ ਦਿਸਾ।

ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰੋ ''ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ ਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥੋ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ ਦਿਟ੍ਠਿਸਲ੍ਲਂ ਸਞ੍ਞੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਭਯਾ ਅਗਤਿਗਮਨਂ, ਅਯਂ ਤਤਿਯਾ ਦਿਸਾ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰੋ ''ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ ਇਦੰਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋਕਾਯਗਨ੍ਥੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ ਮੋਹਸਲ੍ਲਂ ਸਙ੍ਖਾਰੂਪਗਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ ਮੋਹਾ ਅਗਤਿਗਮਨਂ, ਅਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਦਿਸਾ। ਇਤਿ ਇਮੇਸਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਪਠਮੇਨ ਪਦੇਨ ਪਠਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਆਲੋਕਨਂ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਪਦੇਨ ਦੁਤਿਯਾਯ ਦਿਸਾਯ, ਤਤਿਯੇਨ ਪਦੇਨ ਤਤਿਯਾਯ ਦਿਸਾਯ, ਚਤੁਤ੍ਥੇਨ ਪਦੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਾ ਦਿਸਾਯ ਆਲੋਕਨਂ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਿਸਾ ਆਲੋਕਨਾ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸਾ ਚਤੂਸੁ ਪਦੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਯਂ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੋ।

ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਹਾਰਾ ਦਿਬ੍ਬੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਅਰਿਯੋ ਆਨੇਞ੍ਜੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮਾਧਯੋ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿ ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਿ ਵੀਮਂਸਾਸਮਾਧਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸੁਖਭਾਗਿਯਾ ਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰ ਤਪਸਾ ਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰਾ ਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਬ੍ਬਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ ਭਾਵਿਯਮਾਨਾ ਬਹੁਲੀਕਰਿਯਮਾਨਾ ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਪਠਮੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਠਮੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਪਠਮੰ ਵਿਹਾਰੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਠਮੋ ਵਿਹਾਰੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਪਠਮੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਠਮੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਪਠਮੰ ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ ਅਬ੍ਭੁਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਠਮੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਪਠਮੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਠਮੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਪਠਮੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ। ਏਵੰ ਯਾਵ ਸਬ੍ਬਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਾ ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਪਠਮਞ੍ਚ ਝਾਨੰ ਪਠਮਞ੍ਚ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਦਿਬ੍ਬੋ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਪਠਮਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ ਪਠਮੋ ਚ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰੋ ਚ ਮੇਤ੍ਤਾ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਅਯੰ ਪਠਮਾ ਦਿਸਾ।

ਦੁਤਿਯਾ ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ ਦੁਤਿਯਞ੍ਚ ਝਾਨੰ ਦੁਤਿਯਞ੍ਚ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਦੁਤਿਯਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ ਦੁਤਿਯੋ ਚ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਿ ਚ ਤਪੋ ਚ ਕਰੁਣਾ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਅਯੰ ਦੁਤਿਯਾ ਦਿਸਾ।

ਤਤਿਯਾ ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ ਤਤਿਯਞ੍ਚ ਝਾਨੰ ਤਤਿਯਞ੍ਚ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਅਰਿਯੋ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਤਤਿਯਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ ਤਤਿਯੋ ਚ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿ ਚ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਚ ਮੁਦਿਤਾ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਅਯੰ ਤਤਿਯਾ ਦਿਸਾ।

ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ ਚਤੁਤ੍ਥਞ੍ਚ ਝਾਨੰ ਚਤੁਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਆਨੇਞ੍ਜੋ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਚਤੁਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਚ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਵੀਮੰਸਾਸਮਾਧਿ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਅਯੰ ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਦਿਸਾ। ਇਮਾਸੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਦਿਸਾਨੰ ਯਾ ਆਲੋਕਨਾ, ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਿਸਾਲੋਚਨੋ ਨਾਮ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਯੋਜਨਾ – ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਆਹਾਰਾ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਚ ਪਟਿਪਦਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਉਪਾਦਾਨਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਝਾਨਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਯੋਗਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਵਿਹਾਰਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਗਨ੍ਥਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਆਸਵਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਓਘਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਸਲ੍ਲਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਸਮਾਧਯੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਸੁਖਭਾਗਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਅਗਤਿਗਮਨਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਨਿ। ਇਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਪਕ੍ਖਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਯੋਜਨਾ। ਅਯੰ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੇ ਦਿਸਾਲੋਚਨੋ ਨਯੋ।

ਤਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ, ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੰ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ, ਦੁਤਿਯਾਯ ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲੰ, ਤਤਿਯਾਯ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੰ, ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੰ ਪਰਿਯੋਸਾਨਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ **ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਨਯੋ**? ਪਟਿਪਦਾਵਿਭਾਗੇਨ ਚਤੂਸੁ ਪੁਗ੍ਗਲੇਸੁ ਯੋ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਅਯੰ **ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ**। ਯੋ ਸੁਖਾਯ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ, ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਅਯੰ **ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂ**। ਯੋ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਅਯੰ **ਨੇਯ੍ਯੋ**। ਇਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾ । ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਸਮਥੋ, ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਯੁਗਨਦ੍ਧਾ। ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਮੁਦੁਕਾ ਦੇਸਨਾ, ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਾ ਦੇਸਨਾ, ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਮੁਦੁਕਾ ਦੇਸਨਾ।

ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ, ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ ਚ, ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ ਚ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ ਚ। ਇਤਿ ਇਮੇਸੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਚਤੂਹਿ ਪਟਿਪਦਾਹਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ।

ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੋ, ਤੀਣਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਤਯੋ ਫਸ੍ਸਾ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ, ਤਯੋ ਉਪਵਿਚਾਰਾ, ਤਯੋ ਕਿਲੇਸਾ, ਤਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਾ, ਤਯੋ ਪਰਿਲ਼ਾਹਾ, ਤੀਣਿ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਤਾ।

ਤੀਣਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀਤਿ ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ, ਦੋਸੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ, ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ। **ਤਯੋ ਫਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ। **ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ**ਤਿ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ। **ਤਯੋ ਉਪਵਿਚਾਰਾ**ਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਦੋਮਨਸ੍ਸੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਉਪੇਕ੍ਖੂਪਵਿਚਾਰੋ। **ਤਯੋ ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਲੋਭੋ, ਦੋਸੋ, ਮੋਹੋ। **ਤਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ। **ਤਯੋ ਪਰਿਲ਼ਾਹਾ**ਤਿ ਰਾਗਜੋ, ਦੋਸਜੋ, ਮੋਹਜੋ। **ਤੀਣਿ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੋ, ਠਿਤਿ, ਵਯੋ। **ਤਿਸ੍ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਤਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾ, ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾ।

ਤਤ੍ਥ ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ ਮਨਾਪਿਕੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਹਤਿ। ਤਦੇਵ ਮਨਾਪਿਕਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਂ ਫਸ੍ਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਸੁਖਂ ਵੇਦਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਸੋਮਨਸ੍ਸੂਪਵਿਚਾਰਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਰਾਗੋ, ਰਾਗਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਰਾਗਜੋ ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, ਰਾਗਜਂ ਪਰਿਲ਼ਾਹਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਉਪ੍ਪਾਦਂ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾ।

ਦੋਸੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ ਅਮਨਾਪਿਕੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਹਤਿ। ਤਦੇਵ ਅਮਨਾਪਿਕਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯਂ ਫਸ੍ਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਵੇਦਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਦੋਮਨਸ੍ਸੂਪਵਿਚਾਰਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਦੋਸੋ, ਦੋਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਦੋਸਜੋ ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, ਦੋਸਜਂ ਪਰਿਲ਼ਾਹਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾ।

ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਠਾਨਿਯਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਹਤਿ। ਤਦੇਵ ਉਪੇਕ੍ਖਾਠਾਨਿਯਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨੀਯਂ ਫਸ੍ਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵੇਦਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਉਪੇਕ੍ਖੂਪਵਿਚਾਰਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਮੋਹੋ, ਮੋਹਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਮੋਹਜੋ ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, ਮੋਹਜਂ ਪਰਿਲ਼ਾਹਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਵਯੋ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਯਂ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾ। ਇਤਿ ਅਯਂ ਤੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਯੋ ਕੋਚਿ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੋ, ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਤੀਸੁ ਅਕੁਸਲਮੂਲੇਸੁ ਸਮੋਸਰਤੀਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੋ? **ਤੀਣਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ** ਅਲੋਭੋ, ਅਦੋਸੋ, ਅਮੋਹੋ। **ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਞ੍ਞਾ** ਸੁਤਮਯੀ, ਚਿਨ੍ਤਾਮਯੀ, ਭਾਵਨਾਮਯੀ। **ਤਯੋ ਸਮਾਧੀ** ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰੋ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ। **ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ** ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ , ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ। **ਤੀਣਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। **ਤਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਾ** ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ। **ਤੀਣਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ** ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। **ਤਯੋ ਉਪਵਿਚਾਰਾ** ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੂਪਵਿਚਾਰੋ, ਅਵਿਹਿਂਸੂਪਵਿਚਾਰੋ **ਤਿਸ੍ਸੋ ਏਸਨਾ** ਕਾਮੇਸਨਾ, ਭਵੇਸਨਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ। **ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ** ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ਅਲੋਭੋ ਕੁਸਲਮੂਲਂ ਸੁਤਮਯਿਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ। ਸੁਤਮਯਿ ਪਞ੍ਞਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ

ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਨਵ੍ਵਾਤਵ੍ਵਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਨਵ੍ਵਾਤਵ੍ਵਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਿਤੂਪਵਿਚਾਰੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੂਪਵਿਚਾਰੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਕਾਮੇਸਨੰ ਪਜਹਤਿ। ਕਾਮੇਸਨਪ੍ਪਹਾਨੰ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ।

ਅਦੋਸੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਿਪਵ੍ਵੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਿਪਵ੍ਵਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਵ੍ਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਵ੍ਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੂਪਵਿਚਾਰੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੂਪਵਿਚਾਰੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਭਵੇਸਨੰ ਪਜਹਤਿ, ਭਵੇਸਨਪ੍ਪਹਾਨੰ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ।

ਅਮੋਹੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ ਭਾਵਨਾਮਯਿਪਵ੍ਵੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਭਾਵਨਾਮਯਿਪਵ੍ਵਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੰ ਸਮਾਧਿੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਧਿਪਵ੍ਵਾਸਿਕ੍ਖੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਧਿਪਵ੍ਵਾਸਿਕ੍ਖਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਅਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਵ੍ਵਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਵ੍ਵਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਅਵਿਹਿੰਸੂਪਵਿਚਾਰੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਅਵਿਹਿੰਸੂਪਵਿਚਾਰੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਪਵ੍ਵਾਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ।

ਇਤਿ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਕਾ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਕਾ ਚ ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਨਯਸ੍ਸ ਦਿਸਾ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ **ਤਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ** ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਸੁਵ੍ਵਤੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ, ਅਯੰ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲੋ ਨਾਮ ਦੁਤਿਯੋ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਇਮੇ ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਉਗ੍ਘਟਿਤਵ੍ਵੂ ਵਿਪਵ੍ਚਿਤਵ੍ਵੂ ਨੇਯ੍ਯੋਤਿ ਇਮੇਸੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਦ੍ਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਵ੍ਵਾਯ, ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਵ੍ਵਾਯ ਚ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੇਯੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਵ੍ਵਾਯ, ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਦਨ੍ਧਾਭਿਵ੍ਵਾਯ ਚ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। ਤੇ ਵਿਸੇਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੋ ਚ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤੋ ਚ। ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮੇਸੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਅਯੰ ਸੰਕਿਲੇਸੋ – ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਹਿਰੀਕਵ੍ਚ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਵ੍ਚ ਅਸਤਿ ਚ ਅਸਮ੍ਪਜਵ੍ਵਵ੍ਚ ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਚ ਸੰਯੋਜਨਾਨਿ ਚ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨਵ੍ਚ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਚ ਅਹੰਕਾਰੋ ਚ ਮਮੰਕਾਰੋ ਚ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਵ੍ਚ ਦੋਵਚਸ੍ਸਤਾ ਚ ਕੋਸਜ੍ਜਵ੍ਚ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਵ੍ਚ ਅਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਅਹਿਰੀਕਵ੍ਚ ਅਸਤਿ ਚ ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਚ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨਵ੍ਚ ਅਹੰਕਾਰੋ ਚ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਵ੍ਚ ਕੋਸਜ੍ਜਵ੍ਚ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਵ੍ਚ, ਅਯੰ ਏਕਾ ਦਿਸਾ।

ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਵ੍ਚ ਅਸਮ੍ਪਜਵ੍ਵਵ੍ਚ ਸੰਯੋਜਨਾਨਿ ਚ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਚ ਮਮੰਕਾਰੋ ਚ ਦੋਵਚਸ੍ਸਤਾ ਚ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਅਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਚ, ਅਯੰ ਦੁਤਿਯਾ ਦਿਸਾ। ਦਸਨ੍ਨੰ ਦੁਕਾਨੰ ਦਸ ਪਦਾਨਿ ਪਠਮਾ ਦਿਸਾਤਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵ੍ਵਾਪੇਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਕਣ੍ਹਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਦਸਨ੍ਨੰ ਦੁਕਾਨੰ ਦਸ ਪਦਾਨਿ ਦੁਤਿਯਕਾਨਿ, ਅਯੰ ਦੁਤਿਯਾ ਦਿਸਾ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੋ? ਸਮਥੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਚਰਣਵ੍ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਵ੍ਵਵ੍ਚ ਹਿਰੀ ਚ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਵ੍ਚ ਅਹੰਕਾਰਪ੍ਪਹਾਨਵ੍ਚ ਮਮੰਕਾਰਪ੍ਪਹਾਨਵ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਚ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਚ ਪਵ੍ਵਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਚ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਚ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਵ੍ਚ ਸੋਮਨਸ੍ਸਵ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਚ।

ਦਸਨ੍ਨੰ ਦੁਕਾਨੰ ਸਮਥਾਦੀਨਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਿ ਪਠਮਾਨਿ ਦਸ ਪਦਾਨਿ ਪਠਮਾ ਦਿਸਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਿ ਦੁਤਿਯਾਨਿ ਦਸ ਪਦਾਨਿ ਦੁਤਿਯਾ ਦਿਸਾ। ਇਤਿ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਚ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ।

ਤਾਸੁ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਸਮਥਾਦੀਹਿ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਪਹਾਨੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਪਹਾਨਾ ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਪਹਾਨੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਪਹਾਨਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਇਮਾ ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਨਯੇ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ।

ਤਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਮਥੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ, ਤੇਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਸਮਥੋ ਚ ਅਲੋਭੋ ਚ ਅਦੋਸੋ ਚ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਪਦਾਨਿ ਸਮਥੰ ਭਜਨ੍ਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਮੋਹੋ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਚ ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਭਜਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਕੁਸਲਾਨਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਲੋਭੋ ਚ ਦੋਸੋ ਚ ਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਚ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਪਦਾਨਿ ਤਣ੍ਹੰ ਭਜਨ੍ਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਮੋਹੋ ਚ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਚ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਭਜਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲੋ ਚ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤੋ ਚ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਨਯੰ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ।

ਕਥੰ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲੇ ਨਯੇ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਨਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ? ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਮੋਹੋ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਚ ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਅਮੋਹੋ, ਸਮਥੋ ਚ ਅਲੋਭੋ ਚ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਅਲੋਭੋ, ਅਦੋਸੋ ਅਦੋਸੋ ਏਵ। ਏਵੰ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਕੁਸਲਾਨਿ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਲੋਭੋ ਚ ਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਚ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਲੋਭੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਮੋਹੋ ਚ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਚ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਮੋਹੋ, ਦੋਸੋ ਦੋਸੋ ਏਵ। ਏਵੰ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਤਿਪੁਕ੍ਖਲੇ ਨਯੇ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਨਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ।

ਕਥੰ ਚਤੂਸੁ ਪਦੇਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ? ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਚ, ਅਯੰ ਪਠਮੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਲੋਭੋ ਚ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਚ, ਅਯੰ ਦੁਤਿਯੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਚ, ਅਯੰ ਤਤਿਯੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਮੋਹੋ ਚ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚ, ਅਯੰ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਇਤਿ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਚਤੂਸੁ ਪਦੇਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਸਮਥੋ ਚ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾ ਚ ਪਠਮੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਅਲੋਭੋ ਚ ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ ਚ ਦੁਤਿਯੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ ਚ ਤਤਿਯੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਅਮੋਹੋ ਚ ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਇਤਿ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਕੁਸਲਾਨਿ ਚਤੂਸੁ ਪਦੇਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਨਯੇ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਨਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ। ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਨਯਾਨੰ ਯਾ ਭੂਮਿਯੋ ਗੋਚਰੋ, ਸੋ ਏਕੇਕੰ ਨਯੰ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਸਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਕੁਸਲੇ ਵਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਅਨ੍ਵੇਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਅਨ੍ਵੇਸਿਤ੍ਵਾ ਸੋ ਨਯੋ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਮ੍ਹਿ ਨਯੇ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਯਥਾ ਏਕਮ੍ਹਿ ਨਯੇ ਇਤਰੇਸੰ ਨਯਾਨੰ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਟ੍ਠਾਨਿ, ਤਤੋ ਤਤੋ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਨਯੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਅਨੁਪ੍ਪਵਿਟ੍ਠਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮੇਸੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਨਯਾਨੰ ਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲ਼ਿਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਫਲਾਨਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਪਠਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਪਠਮੰ ਫਲੰ, ਦੁਤਿਯਾਯ ਦਿਸਾਯ ਦੁਤਿਯੰ ਫਲੰ, ਤਤਿਯਾਯ ਦਿਸਾਯ ਤਤਿਯੰ ਫਲੰ, ਚਤੁਤ੍ਥਾਯ ਦਿਸਾਯ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਫਲੰ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ।

ਤਿਪੁਕ੍ਖਲਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਤਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਪਠਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ, ਦੁਤਿਯਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤੋ, ਤਤਿਯਾਯ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ।

ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਪਠਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਤਣ੍ਹਾਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਦੁਤਿਯਾਯ ਦਿਸਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ। ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਨਯੇਸੁ ਯਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਆਲੋਚਨਾ, ਅਯਂ ਦਿਸਾਲੋਚਨੋ ਨਯੋ। ਯਾ ਆਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਚ ''ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਇਮਂ ਧਮ੍ਮਂ ਭਜਤੀ''ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਯੋਜਨਾ, ਅਯਂ **ਅਙ੍ਕੁਸੋ ਨਯੋ**ਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਨਯਾ।

ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਥਾ ਨਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਾਦੀਸੁ ਮੂਲਪਦੇਹੇਵ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਰੂਪਤੋ ਨ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਮੂਲਪਦੇਹਿ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਪਟ੍ਠਾਨਤੋਪਿ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨ੍ਤੋ "**ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮੂਲਪਦਾ ਕੁਹਿਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ? ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨੇ**"ਤਿ ਆਹ। ਮੂਲਪਦਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਹਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਙ੍ਗਹੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਏਵਾਤਿ। ਅਥ **ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕੋ ਵਚਨਤ੍ਥੋ? ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਂ , ਸਾਸਨਂ ਦੇਸਨਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਵੇਨੇਯਜਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਤੇਸਂ ਹਿਤਸੁਖਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤ੍ਥਂ ਪਕਾਰੇਹਿ ਠਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਂ। ਇਧ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਤਥਾਭਾਵਦੀਪਨਂ ''ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਸਾਸਨਂ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਦਯੋ। ਤੇਸਂ ਪਵਤ੍ਤੁਨੁਪਾਯਭਾਵਤੋ ਪਤਿਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹੀਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਸਂਕਿਲੇਸਾਦਿਧਮ੍ਮਾ। ਤੇਸਂ ਪਵੇਦਨਤੋ ਤਦੁਪਚਾਰੇਨ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ। ਤੇਸਂ ਪਨ ਸਮੂਹਭਾਵਤੋ ਅਯਂ ਪਕਰਣਪ੍ਪਦੇਸੋ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨਂ? ਪਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠੇਨ ਗਮਨਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਯੇ ਤੇ ਗੋਟ੍ਠਾ ਪਟ੍ਠਿਤਗਾਵੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੬) ਆਗਤਟ੍ਠਾਨਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਯੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨੇਨ ਤੇ ''ਗੋਟ੍ਠਾ ਪਟ੍ਠਿਤਗਾਵੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਗਮਨਂ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਨਾਤਿਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤਨਯੇਸੁ ਹਾਰਨਯੇਸੁ ਅਨਿਸ੍ਸਙ੍ਗਗਮਨਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦਿਲੋਕਿਯਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਤਦੁਭਯਵੋਮਿਸ੍ਸਕਭੇਦੇਸੁ ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤਨਯਲਾਭਤੋ ਨਿਸ੍ਸਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਗਮਨਤ੍ਤਾ ਤੇ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦਯੋ ਲੋਕਿਯਾਦਯੋ ਚ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵੋਮਿਸ੍ਸਾ ਚ ਅਧਿਕਰਣਵਸੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ। ਤੇਸਂ ਪਕਾਸਨਤੋ ਅਯਂ ਪਕਰਣਪ੍ਪਦੇਸੋ ਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

"**ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯ**"ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਂਕਿਲੇਸੋ। ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗੇ ਸਂਕਿਲੇਸਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਪਵਤ੍ਤਂ **ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ**। ਵਾਸਨਾ ਪੁਞ੍ਞਭਾਵਨਾ, ਵਾਸਨਾਭਾਗੇ ਪਵਤ੍ਤਂ **ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ,** ਵਾਸਨਂ ਭਜਾਪੇਤੀਤਿ ਵਾ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ। ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਨਂ ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਪਦਾਲਨਂ ਨਿਬ੍ਬੇਧੋ। ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗੇ ਪਵਤ੍ਤਂ, ਨਿਬ੍ਬੇਧਂ ਭਜਾਪੇਤੀਤਿ ਵਾ **ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ**। ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਸਿਕ੍ਖਾਧਮ੍ਮਾ ਅਸੇਕ੍ਖਾ, ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਵੇ ਪਵਤ੍ਤਂ, ਅਸੇਕ੍ਖੇ ਭਜਾਪੇਤੀਤਿ ਵਾ **ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਂ**। ਤੇਸੁ ਯਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸੋ ਵਿਭਤ੍ਤੋ, ਇਦਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ। ਯਤ੍ਥ ਦਾਨਾਦਿਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵਿਭਤ੍ਤਂ, ਇਦਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ। ਯਤ੍ਥ ਸੇਕ੍ਖਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਵਿਭਤ੍ਤਾ, ਇਦਂ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਵਿਭਤ੍ਤਾ, ਇਦਂ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਂ। ਇਤਰਾਨਿ ਤੇਸਂ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਨਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਤਾਨਿ ਪਨ ਛ ਦੁਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤਿਕਾ ਏਕਂ ਚਤੁਕ੍ਕਂ ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਏਕਂ ਚਤੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਦੁਕਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਤਿਕਾ ਉਦ੍ਧਟਾ, ਇਤਰੇ ਨ ਉਦ੍ਧਟਾ, ਅਨੁਦ੍ਧਰਣੇ ਕਾਰਣਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤੇਪਿ ਗਹੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸਂਖਿਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ – ''ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਕਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਤਣ੍ਹਾਸਂਕਿਲੇਸੋਵ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਤਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਕਿਲੇਸੋਵ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਂਕਿਲੇਸੋਵ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਤਿਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ "**ਤਣ੍ਹਾਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਥਾ ਵੋਦਾਨਂ ਨਾਮ ਸਂਕਿਲੇਸੇ ਸਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਵੋਦਾਨਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਵਿਭਾਗੇਨ ਤਿਧਾਵ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ "**ਤਣ੍ਹਾਵੋਦਾਨਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਾਦਿ ਏਵ ਹੋਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਨਯੋ ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨਤ੍ਥਿ।

"**ਤਤ੍ਥ ਸਂਕਿਲੇਸੋ ਤਿਵਿਧੋ**"ਤਿਆਦਿ ਸਂਕਿਲੇਸਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਸਮਥਾਦਿਨਿਦ੍ਧਾਰਣਵਸੇਨ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਾਦਿਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯਦਿ ਆਸਤ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਭਵੇਸੂ**ਤਿ ਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਦਿ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਏਵਂ ਸਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਯਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਭਵਤਿ

ਪੁਜ੍ਜਭਵਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ। **ਤਤ੍ਰੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਭਵੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ। **ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਕਤਾਨੀ**ਤਿ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵੰ ਪਦਨ੍ਤਰਸੰਯੋਜਨਵਸੇਨ ਮਿਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਕਤਾਨਿ। **ਅਟ੍ਠ ਭਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰੀਤਿ ਏਵੰ ਅਟ੍ਠ ਭਵਨ੍ਤਿ।

ਤਾਨਿਯੇਵ ਅਟ੍ਠ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਕਤਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਨਿਯੇਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨੇਵਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਚ, ਨਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਨ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵੰ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਕਤਾਨਿ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਤਿ ਸੋਲ਼ਸ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਏਕਕਾ, ਛ ਦੁਕਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤਿਕਾ, ਏਕੋ ਚਤੁਕ੍ਕੋ, ਅਪਰੋਪਿ ਏਕੋ ਚਤੁਕ੍ਕੋਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਦ੍ਵੇ ਦੁਕਾ, ਦ੍ਵੇ ਤਿਕਾ, ਦ੍ਵੇ ਚਤੁਕ੍ਕਾ ਚ ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਅਨਾਗਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਦਾਨਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਸਕਲਸਾਸਨਸਙ੍ਗਹਿਤਭਾਵੰ ਵਿਭਾਵੇਤੁੰ **"ਇਮੇਹਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇਹਿ ਭਿਨ੍ਨੇਹਿ ਨਵਵਿਧੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਭਿਨ੍ਨੰ ਭਵਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਇਮੇਹਿ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਹਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਨਵਵਿਧੰ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਭਿਨ੍ਨੰ ਸੋਲ਼ਸਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨੇਨ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਦੇਸੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਕਥੰ ਪਨ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦਿਭਾਵੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਆਹ **"ਗਾਥਾਯ ਗਾਥਾ ਅਨੁਮਿਨਿਤਬ੍ਬਾ"**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਗਾਥਾਯ ਗਾਥਾ ਅਨੁਮਿਨਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਅਯੰ ਗਾਥਾ ਵਿਯ ਗਾਥਾ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਤਿ ਵਾ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਾਤਿ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾਤਿ ਵਾ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਾਤਿ ਵਾ ਅਨੁਮਿਨਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਨੁ ਅਨੁ ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਗਾਥਾਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ ''ਸੁਤ੍ਤੇਨਾ''ਤਿਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਇਦਾਨਿ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਨਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯੰ ਸੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **"ਕਾਮਨ੍ਧਾ ਜਾਲਸਞ੍ਛਨ੍ਨਾ"**ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਅਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਸ, ਏਵੰ ਇਤੋ ਪਰਾਨਮ੍ਪਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਨੰ ਉਤ੍ਤਾਨਪਦਾਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੰ ਨ ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਾਮ।

ਅਗਤਿਗਮਨਾਨੀਤਿ ਕਾਯਾਦੀਹਿ ਅਯੁਤ੍ਤਗਮਨਾਨਿ, ਅਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਰਣਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਛਨ੍ਦਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਹੇਤੁ ਇਚ੍ਛਾਪਚ੍ਚਯਾ। **ਅਗਤਿੰ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ ਗਤਿੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਕਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਧੂਨੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਧਮ੍ਮੰ। **ਅਤਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਅਤਿਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਤਿ। **ਨਿਹੀਯਤੀ**ਤਿ ਹਾਯਤਿ। **ਯਸੋ**ਤਿ ਕਿਤ੍ਤਿ ਚ ਪਰਿਵਾਰੋ ਚ।

"ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ"ਤਿ ਗਾਥਾਯੰ **ਮਨੋ**ਤਿ ਯਦਿਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਦਿਭੇਦੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚਤੁਭੂਮਕਚਿਤ੍ਤੰ ਮਨੋ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਨ ਠਾਨੇ **ਚਕ੍ਖੁਪਾਲਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ** (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨; ਥੇਰਗਾ॰ ੯੫) ਪੁਰਿਮਜਾਤਿਯੰ ਵੇਜ੍ਜਭੂਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਵਸੇਨ ਨਿਯਮਿਯਮਾਨੰ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਸੋ ਮਨੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ,** ਮਨਸਾ ਪਠਮਗਾਮਿਨਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇ ਪਨ ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਤਯੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ। ਏਤੇ ਹਿ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ। ਕਥੰ ਪਨੇਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਏਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਮਨੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ? ਉਪ੍ਪਾਦਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੇਨ। ਯਥਾ ਹਿ ਬਹੂਸੁ ਏਕਤੋ ਗਾਮਘਾਤਾਦਿਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇਸੁ ''ਕੋ ਏਤੇਸੰ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਯੋ ਤੇਸੰ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਯੰ ਯੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤੇ

ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਦਤ੍ਤੋ ਵਾ ਮਿਤ੍ਤੋ ਵਾ ਤੇਸਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਇਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੇਨ ਮਨੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ। ਨ ਹਿ ਤੇ ਮਨੇ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣਨ੍ਤਿ, ਮਨੋ ਪਨ ਏਕਚ੍ਚੇਸੁ ਚੇਤਸਿਕੇਸੁ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਵ।

ਅਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਮਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾ**। ਯਥਾ ਹਿ ਚੋਰਾਦੀਨਂ ਚੋਰਜੇਟ੍ਠਕਾਦਯੋ ਅਧਿਪਤਿਨੋ ਸੇਟ੍ਠਾ, ਤਥਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਮਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ। ਯਥਾ ਪਨ ਦਾਰੁਆਦੀਹਿ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨਿ ਭਣ੍ਡਾਨਿ ਦਾਰੁਮਯਾਦੀਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਏਤੇਪਿ ਮਨਤੋ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਮਨੋਮਯਾ** ਨਾਮ। **ਪਦੁਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਦੋਸੇਹਿ ਪਦੁਟ੍ਠੇਨ ਦੂਸਿਤੇਨ ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾ। ਸੋ ਹਿ ਭਾਸਨ੍ਤੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਮੇਵ ਭਾਸਤਿ, ਕਰੋਨ੍ਤੋਪਿ ਤਿਵਿਧਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਮੇਵ ਕਰੋਤਿ, ਅਭਾਸਨ੍ਤੋ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤੇਹਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਪਦੁਟ੍ਠਮਨਤਾਯ ਤਿਵਿਧਂ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪੂਰੇਤਿ। ਏਵਮਸ੍ਸ ਦਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਤਤੋ ਨਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨ੍ਵੇਤੀ**ਤਿ ਤਤੋ ਤਿਵਿਧਦੁਚ੍ਚਰਿਤਤੋ ਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨ੍ਵੇਤਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨੁਭਾਵੇਨ ਚਤੂਸੁ ਅਪਾਯੇਸੁ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤਿ। ਯਥਾ ਕਿਂ? **ਚਕ੍ਕਂਵ ਵਹਤੋ ਪਦ**ਨ੍ਤਿ, ਯਥਾ ਨਾਮ ਸਕਟਂ ਵਹਤੋ ਬਲੀਬਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਦਂ ਪਹਰਨ੍ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਵਂ ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨੁਗਚ੍ਛਤੀਤਿ।

"**ਮਿਦ੍ਧੀ ਯਦਾ ਹੋਤੀ**"ਤਿ ਗਾਥਾਯਂ **ਮਿਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤੋ। **ਮਹਗ੍ਘਸੋ**ਤਿ ਮਹਾਭੋਜਨੋ ਆਹਰਹਤ੍ਥਕਅਲਂਸਾਟਕਤਤ੍ਰਵਟ੍ਟਕਕਾਕਮਾਸਕਭੁਤ੍ਤਵਮਿਤਕਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਿਯ। **ਨਿਦ੍ਦਾਯਿਤਾ**ਤਿ ਸੁਪਨਸੀਲੋ। **ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਸਾਯੀ**ਤਿ ਸੇਯ੍ਯਸੁਖਪਸ੍ਸਸੁਖਾਨਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਨਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਕਸਯਨਸੀਲੋ । **ਨਿਵਾਪਪੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਕੁਣ੍ਡਕਾਦਿਨਾ ਸੂਕਰਭਤ੍ਤੇਨ ਪੁਟ੍ਠੋ। ਘਰਸੂਕਰੋ ਹਿ ਬਾਲਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪੋਸਿਯਮਾਨੋ ਥੂਲਸਰੀਰਕਾਲੇ ਗੇਹਤੋ ਬਹਿ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤੁਂ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾਮਞ੍ਚਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਸਯਤੇਵ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਦਾ ਪੁਰਿਸੋ ਮਿਦ੍ਧੀ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਗ੍ਘਸੋ ਚ, ਨਿਵਾਪਪੁਟ੍ਠੋ ਮਹਾਵਰਾਹੋ ਵਿਯ ਅਞ੍ਞੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਯਾਪੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਨਿਦ੍ਦਾਸੀਲੋ ਸਂਪਰਿਵਤ੍ਤਸਾਯੀ, ਤਦਾ ਸੋ ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਤੀਣਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਮਨਸਿ ਕਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਤੇਸਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞੋ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਗਬ੍ਭਂ ਉਪੇਤਿ, ਗਬ੍ਭਵਾਸਤੋ ਨ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

"**ਅਯਸਾਵ ਮਲ**"ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਾਯਂ **ਅਯਸਾ**ਤਿ ਅਯਤੋ। **ਸਮੁਟ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਂ। **ਤਤੁਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ। **ਅਤਿਧੋਨਚਾਰਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਧੋਨਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯੇ ਇਦਮਤ੍ਥਿਤਾਯ ਅਲਮੇਤੇਨਾਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨਪਞ੍ਞਾ, ਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਚਰਨ੍ਤੋ ਅਤਿਧੋਨਚਾਰੀ ਨਾਮ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਅਯਤੋ ਮਲਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯ ਯਤੋ ਤਂ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਂ, ਤਮੇਵ ਖਾਦਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯੇ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਂ ਅਤਿਧੋਨਚਾਰਿਨਂ ਸਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕਾਨੇਵ ਤਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਨਯਨ੍ਤੀਤਿ।

"**ਚੋਰੋ ਯਥਾ**"ਤਿ ਗਾਥਾਯਂ **ਚੋਰੋ ਯਥਾ ਸਨ੍ਧਿਮੁਖੇ ਗਹੀਤੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਚੋਰੋ ਘਰਸਨ੍ਧਿਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਗੇਹਂ ਪਵਿਸਨ੍ਤੋ ਘਰਸਨ੍ਧਿਮੁਖੇ ਏਵ ਰਾਜਪੁਰਿਸੇਹਿ ਗਹਿਤੋ। **ਸਕਮ੍ਮੁਨਾ ਹਞ੍ਞਤਿ ਬਜ੍ਝਤੇ ਚਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਕਮ੍ਮੇਨ ਕਸਾਭਿਤਾਲ਼ਨਾਦਿਨਾ ਹਞ੍ਞਤਿ ਚੇਵ ਅਦ੍ਦੁਬਨ੍ਧਨਾਦਿਨਾ ਬਜ੍ਝਤਿ ਚ। **ਏਵਂ ਅਯਂ ਪੇਚ੍ਚ ਪਜਾ ਪਰਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਯਂ ਪਾਪਕਾਰਿਨੀ ਪਜਾ ਇਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਪਰਲੋਕੇ। **ਸਕਮ੍ਮੁਨਾ ਹਞ੍ਞਤਿ ਬਜ੍ਝਤੇ ਚਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਕਤੇਨ ਪਾਪਕਮ੍ਮੇਨ ਨਿਰਯਾਦੀਸੁ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾਦੀਹਿ ਹਞ੍ਞਤਿ ਚੇਵ ਪਰਿਬਜ੍ਝਤਿ ਚਾਤਿ।

"**ਸੁਖਕਾਮਾਨੀ**"ਤਿ ਗਾਥਾਯਂ **ਯੋ ਦਣ੍ਡੇਨ ਵਿਹਿਂਸਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਣ੍ਡੇਨ ਵਾ ਲੇਡ੍ਡੁਆਦੀਹਿ ਵਾ ਵਿਬਾਧਤਿ। **ਪੇਚ੍ਚ ਸੋ ਨ ਲਭੇ ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਲੋਕੇ ਮਨੁਸ੍ਸਸੁਖਂ ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਸੁਖਂ ਵਾ ਨ ਲਭਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸੁਖੇ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ।

ਗੁਨ੍ਨਂ ਚੇ ਤਰਮਾਨਾਨਨ੍ਤਿ ਗਾਵੀਸੁ ਮਹੋਘਂ ਤਰਨ੍ਤੀਸੁ। **ਜਿਮ੍ਹਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੁਙ੍ਗਵੋ**ਤਿ ਯਦਿ ਯੂਥਪਤਿ ਉਸਭੋ ਕੁਟਿਲਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। **ਸਬ੍ਬਾ ਤਾ ਜਿਮ੍ਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਾ ਗਾਵਿਯੋ ਕੁਟਿਲਮੇਵ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? **ਨੇਤ੍ਤੇ ਜਿਮ੍ਹਂ ਗਤੇ ਸਤੀ**ਤਿ ਨੇਤ੍ਤੁਰਿ ਕੁਟਿਲਂ

ਗਤੇ ਸਤਿ, ਨੇਤ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕੁਟਿਲੰ ਗਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਹਿ ਤਾਸੰ ਪਚ੍ਚਯਿਕੋ ਉਪਦ੍ਦਵਹਰੋ ਚ।

“**ਏਵਮੇਵ**”ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਾਯੰ ਯਥਾ ਚੇਤੰ, ਏਵਮੇਵੰ ਯੋ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਪਧਾਨਸਮ੍ਮਤੋ, ਯਦਿ ਸੋ ਅਧਮ੍ਮਚਾਰੀ ਸਿਯਾ। ਯੇ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਜੀਵਿਨੋ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਧਮ੍ਮਿਕਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਾਮਿਸਮ੍ਪਦਾ ਹਿ ਪਕਤਿਸਮ੍ਪਦੰ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਏਤਦੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਬ੍ਬੰ ਰਟ੍ਠੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਸੇਤਿ, ਰਾਜਾ ਚੇ ਹੋਤਿ ਅਧਮ੍ਮਿਕੋ। ਸੁਕਿਚ੍ਛਰੂਪਾ** ਵਤਾਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਕਿਚ੍ਛਾਪਨ੍ਨਰੂਪਾ ਵਤ। **ਉਪਧੀਸੂ**ਤਿ ਕਾਮਗੁਣੂਪਧੀਸੁ। **ਰਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਭਿਭੂਤਾ। **ਕਟੁਕ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ।

ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੁਜਨਕੇਨੇਵ ਪਤ੍ਤੁਵਟ੍ਟਿਪ੍ਪਭਵਸ੍ਸ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਕਦਲਿਯਾ ਪਰਾਭਵਾਯ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ – “**ਫਲੰ ਵੇ ਕਦਲਿੰ ਹਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਤਥਾ ਫਲਪਰਿਯੋਸਾਨਤ੍ਤਾ ਓਸਧੀਨੰ ‘‘ਫਲੰ ਵੇਲੁੰ ਫਲੰ ਨਲ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਵਲਵਾਯ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿੰ ਗਦ੍ਰਭਸ੍ਸ ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਤਰੀ ਨਾਮ, ਸਾ ਗਬ੍ਭੰ ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਕਾਲੇ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਵਿਜਾਯਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਪਾਦੇਹਿ ਭੂਮਿੰ ਪਹਰਨ੍ਤੀ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਅਥਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਾਦੇ ਚਤੂਸੁ ਖਾਣੁਕੇਸੁ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿੰ ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਪੋਤਕੰ ਨੀਹਰਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਮਰਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – “**ਗਬ੍ਭੋ ਅਸ੍ਸਤਰਿੰ ਯਥਾ**”ਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲੰ ਕਦਲਿਵੇਲੁਨਲੇਪਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ, ਗਬ੍ਭੋ ਚ ਅਸ੍ਸਤਰਿੰ, ਏਵੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮਫਲਭੂਤੋ ਸਕ੍ਕਾਰੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੰ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ।

ਕੋਧਮਕ੍ਖਗਰੂਤਿ ਕੁਜ੍ਝਨਲਕ੍ਖਣੰ ਕੋਧੰ, ਪਰਗੁਣਮਕ੍ਖਨਲਕ੍ਖਣੰ ਮਕ੍ਖਞ੍ਚ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਚਰਨ੍ਤੋ। **ਸੁਖੇਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਸੁਖੇਤ੍ਤੇਪਿ। **ਪੂਤਿਬੀਜੰ**ਵਾਤਿ ਪੂਤਿਭਾਵੰ ਗਤੰ ਬੀਜੰ ਵਿਯ। ਛਕਣਰਸਾਦਿਪਰਿਭਾਵਨਸੁਕ੍ਖਾਪਨਸੁਖਸਯਾਦੀਨਿ ਅਕਰਣੇਨ ਬੀਜਦੋਸਦੁਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚੇਤਸਾਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਚੇਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੰ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। **ਇਰਿਯਤੀ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਯਥਾਭਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤੰ।

ਮਾਕਤ੍ਥਾਤਿ ਮਾ ਅਕਤ੍ਥ। **ਨ ਪਮੁਤ੍ਤਜਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਪਮੋਕ੍ਖੋ ਨਤ੍ਥਿ। **ਉਪੇਚ੍ਚਾਪੀ**ਤਿ ਸਞ੍ਚਿਚ੍ਚਾਪਿ, ਬੁਦ੍ਧਿਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

“**ਅਧਮ੍ਮੇਨਾ**”ਤਿ ਵਤ੍ਵਾਪਿ “**ਮੁਸਾਵਾਦੇਨਾ**”ਤਿ ਵਚਨੰ ਮੁਸਾਵਾਦਸ੍ਸ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ‘‘ਏਕੰ ਧਮ੍ਮੰ ਅਤੀਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੭੬), ਤਥਾ ‘‘ਏਵੰ ਪਰਿਤ੍ਤੰ ਖੋ, ਰਾਹੁਲ, ਤੇਸੰ ਸਾਮਞ੍ਞੰ, ਯੇਸੰ ਨਤ੍ਥਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨਮੁਸਾਵਾਦੇ ਲਜ੍ਜਾ’’ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੮)। **ਤੰ ਕਥੰ ਨੁ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤੰ ਧਨੰ ਕੇਨ ਨੁ ਪਕਾਰੇਨ ਤੇਸੰ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਧਮ੍ਮੇਨ ਤੇਸੰ ਸਮ੍ਭਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸੁ ਨਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕੰ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਰਾਯਾ ਸੁ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਧਮ੍ਮਿਯਵੋਹਾਰਾਦਿਤੋ ਰਾਜਨ੍ਤੁਰਾਯਾਦਯੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। **ਸੂ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ। **ਸਮ੍ਭਤਸ੍ਸ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਤੰ ਸਜ੍ਜਿਤੰ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। **ਸਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਗਤਿੰ। ਸਾ ਹਿ ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਸੋਭਨੇਹਿ ਅਗ੍ਗੋਤਿ ਸਗ੍ਗੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਾਨੰ ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਹਾਨਿਯਾ। **ਹਤਾ**ਤਿ ਵਿਨਟ੍ਠਾ।

ਵਿਵਟ੍ਟਤੇਤਿ ਨਿਵਟ੍ਟਤਿ। **ਲੋਭਾ ਖਣਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਭਹੇਤੁ ਅਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਾਯਵਿਸਮਾਦਿਯੋਗੇਨ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਖਣਤਿ ਨਾਮ। **ਮਿਤ੍ਤੇਹਿ ਜੀਰਤੀ**ਤਿ ਮਿਤ੍ਤਭਾਵੇਹਿ ਹਾਯਤਿ।

ਚਰਨ੍ਤੀਤਿ ਚਤੂਹਿ ਇਰਿਯਾਪਥੇਹਿ ਅਕੁਸਲਮੇਵ ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਵਿਚਰਨ੍ਤਿ। **ਬਾਲਾ**ਤਿ ਇਧਲੋਕਤ੍ਥੰ ਪਰਲੋਕਤ੍ਥਞ੍ਚ ਅਜਾਨਨ੍ਤਾ ਇਧ ਬਾਲਾ ਨਾਮ। **ਦੁਮ੍ਮੇਧਾ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞਾ। ਨ ਹਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਦੁਟ੍ਠਤ੍ਤੰ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ। **ਅਮਿਤ੍ਤੇਨੇ**ਵਾਤਿ ਅਮਿਤ੍ਤਭੂਤੇਨ ਵਿਯ ਵੇਰਿਨਾ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਕਟੁਕਪ੍ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਖਿਣਫਲੰ, ਦੁਕ੍ਖਫਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਤੰ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ ਸਾਧੁ, ਯੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਯੰ ਕਮ੍ਮੰ ਨਿਰਯਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਸਮਤ੍ਥੰ ਦੁਕ੍ਖੁਦਯੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਾਨੁਸ੍ਸਰਿਤਕ੍ਖਣੇ ਅਨੁਤਪ੍ਪਤਿ ਅਨੁਸੋਚਤਿ, ਤੰ ਕਤੰ ਨ ਸਾਧੁ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰੰ ਨ ਭਦ੍ਦਕੰ। **ਯਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਮੁਖੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੂਹਿ ਤਿਨ੍ਤਮੁਖੋ ਰੋਦਨ੍ਤੋ ਵਿਪਾਕੰ ਪਟਿਸੇਵਤਿ ਅਨੁਭੋਤਿ।

ਦੁਕ੍ਕਰਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਪਟਿਵਤ੍ਤਪੂਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਸੀਲਸ੍ਸ ਕਾਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜਤਾਯ ਦੁਕ੍ਕਰੰ। ਸਮਾਦਾਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਖਣ੍ਡੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਸ੍ਸ ਚਰਿਮਕਚਿਤ੍ਤੰ ਪਾਪੇਤਬ੍ਬਤਾਯ **ਦੁਤ੍ਤਿਤਿਕ੍ਖੰ,** ਸੀਲਸੰਵਰਾਦਯੋ ਵਾ ਅਪਰਿਕ੍ਖਤੇ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜਤਾਯ ਦੁਕ੍ਕਰੰ। ਅਧਿਵਾਸੇਤਬ੍ਬਾਨੰ ਪਨ ਦੁਸ੍ਸਹਨਤੋ ਖਨ੍ਤਿਸੰਵਰਵਸੇਨ ਦੁਤ੍ਤਿਤਿਕ੍ਖੰ। **ਅਬਜਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਮਨ੍ਦੂਪਞ੍ਞੇਨ। **ਸਾਮਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਣਭਾਵੋ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਾਮਞ੍ਞਸ੍ਸ। **ਸਮ੍ਬਾਧਾ**ਤਿ ਦੁਨ੍ਨਿਵਤ੍ਥਦੁਪ੍ਪਾਰੁਤਮਾਤੁਗਾਮਾਦਿਸਮ੍ਮਦ੍ਦਾ। **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਸੀਲਸੰਵਰਾਦੀਨੰ ਪਰਿਬਨ੍ਧਭੂਤੇਸੁ ਸਮ੍ਬਾਧਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਵਿਸਭਾਗਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਸੁ। ਅਥ ਵਾ ਦੁਕ੍ਕਰਨ੍ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਦੁਤ੍ਤਿਤਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਦੁਤ੍ਤਿਤਿਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਮੰ ਦੁਰਧਿਵਾਸਿਯੰ। **ਅਬਜਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਬਾਲੇਨ। **ਸਾਮਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਣਧਮ੍ਮੋ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯੰ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਦਸਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਵੀਸਤਿਪਿ…ਪੇ॰… ਸਟ੍ਠਿਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਦਨ੍ਤੇਭਿ ਦਨ੍ਤਮਾਧਾਯ ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਤਾਲੁੰ ਆਹਚ੍ਚ ਚੇਤਸਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਭਿਨਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਏਕਾਸਨੰ ਏਕਭਤ੍ਤੰ ਪਟਿਸੇਵਮਾਨਾ ਆਪਾਣਕੋਟਿਕੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਚਰਨ੍ਤਾ ਸਾਮਞ੍ਞੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਬਾਲਾ ਅਬਜਤ੍ਤਾ ਕਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਬਹੂਹਿ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਬਾਧਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਾਮਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਬਹੂ ਸਮ੍ਬਾਧਾ, ਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਬਹੂ ਪਰਿਸ੍ਸਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਪ੍ਪਮੇਯਜੰ ਪਮਿਨਨ੍ਤੋਤਿ ਅਪ੍ਪਮੇਯਜੰ ਖੀਣਾਸਵਪੁਗ੍ਗਲੰ ''ਏਤ੍ਤਕਸੀਲੋ ਅਯੰ ਏਤ੍ਤਕਸਮਾਧਿ ਏਤ੍ਤਕਪਞ੍ਞੋ''ਤਿ ਏਵੰ ਮਿਨਨ੍ਤੋ। **ਕੋਧ ਵਿਦ੍ਵਾ ਵਿਕਪ੍ਪਯੇ**ਤਿ ਕੋ ਇਧ ਵਿਦ੍ਵਾ ਮੇਧਾਵੀ ਵਿਕਪ੍ਪੇਯਜ, ਖੀਣਾਸਵੋਵ ਖੀਣਾਸਵੰ ਮਿਨਨ੍ਤੋ ਵਿਕਪ੍ਪੇਯਜਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। **ਨਿਵੁਤੰ ਮਞ੍ਞੇ**ਤਿ ਯੋ ਪਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਮਿਨੇਤੁੰ ਆਰਭਤਿ, ਤੰ ਨਿਵੁਤੰ ਅਵਕੁਜ੍ਜਪਞ੍ਞੰ ਮਞ੍ਞਾਮਿ। **ਅਕਿਸ੍ਸ**ਵਨ੍ਤਿ ਕਿਸ੍ਸਵਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕੁਠਾਰੀਤਿ ਅਤ੍ਤਚ੍ਛੇਦਕਟ੍ਠੇਨ ਕੁਠਾਰਿਸਦਿਸੀ ਫਰੁਸਵਾਚਾ। **ਛਿਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਕੁਸਲਮੂਲਸਙ੍ਖਾਤੇ ਮੂਲੇਯੇਵ ਨਿਕਨ੍ਤਤਿ। **ਵਿਸੰ ਹਲਾਹਲੰ ਇਵਾ**ਤਿ ਹਲਾਹਲਸਙ੍ਖਾਤੰ ਵਿਸੰ ਇਵ। **ਏਵੰ ਵਿਰਦ੍ਧੰ ਪਾਤੇਤੀ**ਤਿ ਵਿਰਦ੍ਧੰ ਅਪਰਦ੍ਧੰ ਖਲਿਤਪੁਗ੍ਗਲੰ ਏਵੰ ਅਪਾਯੇਸੁ ਵਿਨਿਪਾਤੇਤਿ। **ਵਾਚਾ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਾ ਯਥਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਵਾਚਾ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦਨਵਸੇਨ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਾ।

ਨਿਨ੍ਦਿਯਨ੍ਤਿ ਨਿਨ੍ਦਨੀਯੰ। **ਤੰ ਵਾ ਨਿਨ੍ਦਤਿ ਯੋ ਪਸੰਸਿਯੋ**ਤਿ ਯੋ ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਤਾਯ ਪਸੰਸਾਰਹੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਤੰ ਵਾ ਸੋ ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾਦੀਨਿ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਗਰਹਤਿ। **ਵਿਚਿਨਾਤੀ**ਤਿ ਉਪਚਿਨਾਤਿ। **ਕਲਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਰਾਧੰ। **ਅਯੰ ਕਲੀ**ਤਿ ਅਯੰ ਅਪਰਾਧੋ। **ਅਕ੍ਖੇਸੂ**ਤਿ ਜੂਤਕੀਲਨਕ੍ਖੇਸੁ। **ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਸਹਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਨੇਨਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾਪਿ ਸਦ੍ਧਿੰ। **ਸੁਗਤੇਸੂ**ਤਿ ਸੋਭਨਗਮਨਤ੍ਤਾ, ਸੁਨ੍ਦਰੰ ਠਾਨੰ ਗਤਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਮਾ ਗਤਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਗਦਤ੍ਤਾ ਸੁਗਤਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ। **ਮਨੰ ਪਦੋਸਯੇ**ਤਿ ਯੋ ਮਨੰ ਪਦੋਸੇਯਜ, ਤਸ੍ਸ ਅਯੰ ਮਨੋਪਦੋਸੋ ਏਵ ਮਹਤ੍ਤਰੋ ਕਲੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ **ਸਤੰ ਸਹਸ੍ਸਾਨੰ…ਪੇ॰… ਪਾਪਕ**ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਤੰ ਸਹਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਗਣਨਾਯ ਸਤਸਹਸ੍ਸੰ। **ਛਤ੍ਤਿੰਸਤੀ**ਤਿ ਅਪਰਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸਤਿ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਨਿ। **ਪਞ੍ਚ ਚਾ**ਤਿ ਅਬ੍ਬੁਦਗਣਨਾਯ ਪਞ੍ਚ ਚ ਅਬ੍ਬੁਦਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਏਤ੍ਤਕੋ ਸੋ ਕਾਲੋ, ਯੰ ਕਾਲੰ ਅਰਿਯਗਰਹਿਵਾਚੰ ਮਨਞ੍ਚ ਪਣਿਧਾਯ ਪਾਪਕੰ ਨਿਰਯੰ ਉਪੇਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਪਦੁਮਨਿਰਯੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਨ ਪਰਤੋ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ।

ਲੋਭਗੁਣੇਤਿ ''ਗੁਣੋ''ਤਿ ਬਾਲੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ, ਅਨੇਕਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਭੋਯੇਵ ਲੋਭਗੁਣੋ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਲੋਭਗੁਣੇ, ਤਣ੍ਹਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਨੁ ਅਨੁ ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਅਵਦਞ੍ਞੂ**ਤਿ ਅਵਚਨਞ੍ਞੂ, ਬੁਦ੍ਧਾਨਮ੍ਪਿ ਓਵਾਦਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਹਣਤੋ। **ਮਚ੍ਛਰੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਮਚ੍ਛਰਿਯੇਨ ਮਚ੍ਛਰੀ। **ਪੇਸੁਣਿਯੰ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪੇਸੁਣਿਯਸ੍ਮਿੰ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾਨੰ ਭੇਦਨੇਨ। ਕੋਕਾਲਿਕਞ੍ਹਿ ਮੀਯਮਾਨੰ ਓਵਦਨ੍ਤੇਨ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇਨ ਭਾਸਿਤਾ ਇਮਾ ਗਾਥਾਤਿ। **ਮੁਖਦੁਗ੍ਗਾ**ਤਿ ਮੁਖਵਿਸਮ। **ਵਿਭੂਤਾ**ਤਿ ਵਿਗਤਭੂਤ ਅਲਿਕਵਾਦਿ। **ਅਨਰਿਯਾ**ਤਿ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸ। **ਭੂਨਹੂ**ਤਿ ਭੂਤਿਹਨਕ ਅਤ੍ਤਨੋ ਬੁਦ੍ਧਿਵਿਨਾਸਕ। **ਪੁਰਿਸਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਸਾਧਮ। **ਕਲੀ**ਤਿ ਅਲਕ੍ਖਿਪੁਰਿਸ। **ਅਵਜਾਤਕਪੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਵਜਾਤਪੁਤ੍ਤ। **ਮਾ ਬਹੁਭਾਣਿਧ ਨੇਰਯਿਕੋਸੀ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਬਹੁਭਾਣੀ ਮਾ ਹੋਹਿ, ਨੇਰਯਿਕੋ ਅਸਿ ਜਾਤੋ। **ਰਜਮਾਕਿਰਸੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਰਜੰ ਅਤ੍ਤਨਿ ਪਕ੍ਖਿਪਸਿ। **ਸਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਸਮਿਤਕਿਲੇਸੇ ਖੀਣਾਸਵੇ। **ਕਿਬ੍ਬਿਸਕਾਰੀ**ਤਿ ਪਾਪਕਾਰਿ। **ਪਪਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਰਕੰ।

ਇਦਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਂ ਸਭਾਵਭੇਦਤੋ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦਤੋ ਚ ਅਨੇਕਭੇਦਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਅਨੇਕੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਪਸਨ੍ਨੇਨਾਤਿ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਫਲਾਦੀਨਿ ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੇਨ।

ਇਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਹਤ੍ਥਪਗਸੀਸੂਪਗਾਦਿਅਲਙ੍ਕਾਰੇਹਿ ਮਣਿਕਨਕਾਦੀਹਿ ਚ ਸਮਿਦ੍ਧਂ। **ਫੀਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਲਮਧੁਫਾਣਿਤਾਦੀਹਿ ਚ ਧਨਧਞ੍ਞਾਦੀਹਿ ਚ ਵਿਪੁਲਂ। **ਆਕਿਣ੍ਣਮਨੁਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਨ੍ਤਰਮਨੁਸ੍ਸਂ। **ਸਮ੍ਬਾਧਬ੍ਯੂਹ**ਨ੍ਤਿ ਬ੍ਯੂਹਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਨਿਬ੍ਬਿਦ੍ਧਰਚ੍ਛਾਯੋ। ਯੇਸੁ ਪਵਿਟ੍ਠਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਨਿਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਸਮ੍ਬਾਧਾ ਬ੍ਯੂਹਕਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮ੍ਬਾਧਬ੍ਯੂਹਂ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਤਸ੍ਸ ਨਗਰਸ੍ਸ ਘਨਵਾਸਮੇਵ ਦੀਪੇਤਿ। **ਭਨ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਦਮਥਂ ਅਨੁਪਗਤੇਨ, ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨ੍ਤੇਨ ਵਾ। **ਅਪਾਪਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਲਾਮਕਂ। **ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨਾ**ਤਿ ਅਚਲਪ੍ਪਸਾਦੇਨ, ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਤੋ ਆਗਤੇਨ ਪਸਾਦੇਨ।

ਪੇਚ੍ਚ ਸੋ ਲਭਤੇਤਿ ਯੋ ਭੂਤੇ ਦਣ੍ਡੇਨ ਨ ਹਿਂਸਤਿ, ਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਲੋਕੇ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸਸੁਖਂ ਦੇਵਭੂਤੋ ਦਿਬ੍ਬਸੁਖਂ ਉਭਯਂ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸੁਖਂ ਲਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚਾਰਿਕਂ ਪਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਜਨਪਦਚਾਰਿਕਂ ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਗਵਾ ਜਨਪਦਚਾਰਿਕਂ ਚਰਤੀਤਿ? ਸਤ੍ਤਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਜਨਪਦਚਾਰਿਕਂ ਚਰਨ੍ਤਿ – ਦੇਸਨ੍ਤਰਗਤਾਨਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨਂ ਵਿਨਯਨਤ੍ਥਂ, ਤਤ੍ਰ ਠਿਤਾਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਂ, ਭਾਵਕਾਨਂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਨਿਬਦ੍ਧਵਾਸਪਰਿਹਰਣਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਤਤ੍ਥ ਅਨਾਸਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਂ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਵਸਿਤਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਦੇਸਾਨਂ ਚੇਤਿਯਭਾਵਸਮ੍ਪਾਦਨਂ, ਬਹੂਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨੂਪਸਙ੍ਕਮਨਾਦੀਹਿ ਪੁਞ੍ਞੋਘਪ੍ਪਸਵਨਂ, ਅਵੁਟ੍ਠਿਆਦਿਉਪਦ੍ਦਵੂਪਸਮਨਞ੍ਚਾਤਿ ਇਮੇਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਜਨਪਦਚਾਰਿਕਂ ਚਰਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਸਿਦਤ੍ਤਪੁਰਾਣਾਤਿ ਇਸਿਦਤ੍ਤੋ ਚ ਪੁਰਾਣੋ ਚ, ਤੇਸੁ ਇਸਿਦਤ੍ਤੋ ਸਕਦਾਗਾਮੀ। **ਪੁਰਾਣੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ। ਸਾਕੇਤੇ**ਤਿ ''ਸਾਕੇਤੋ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਭੋਗਗਾਮਕੇ। **ਮਗ੍ਗੇ ਪੁਰਿਸਂ ਠਪੇਸੁ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਕਿਰ ਗਾਮਦ੍ਵਾਰੇਨ ਭਗਵਤੋ ਗਮਨਮਗ੍ਗੋ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਚੇ ਭਗਵਾ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਪਮਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਅਥ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਨ ਲਭੇਯ੍ਯਾਮਾ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਮਜ੍ਝੇ ਪੁਰਿਸਂ ਠਪੇਸੁਂ। **ਅਨੁਬਨ੍ਧਿਂਸੂ**ਤਿ ਨ ਦੂਰਤੋਵ, ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਨੁਬਨ੍ਧਿਂਸੁ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਸਕਟਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝੇ ਜਙ੍ਘਮਗ੍ਗੇਨ ਅਗਮਾਸਿ, ਇਤਰੇ ਉਭੋਸੁ ਪਸ੍ਸੇਸੁ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਅਗਮਂਸੁ। **ਮਗ੍ਗਾ ਓਕ੍ਕਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਹਿ ਕੇਨਚਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਵ ਪਟਿਸਨ੍ਥਾਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਠਿਤਾ ਕੇਨਚਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਦਿਵਸਭਾਗਮ੍ਪਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਚਿਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਇਮੇ ਮਯ੍ਹਂ ਸਾਸਨੇ ਵਲ੍ਲਭਾ ਆਗਤਫਲਾ, ਇਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਦਿਵਸਭਾਗਂ ਪਟਿਸਨ੍ਥਾਰਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ਮਗ੍ਗਤੋ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਯੇਨਞ੍ਞਤਰਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ। **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦੀ**ਤਿ ਤੇ ਕਿਰ ਛਤ੍ਤੁਪਾਹਨਕਤ੍ਤਰਦਣ੍ਡਪਾਦਬ੍ਭਞ੍ਜਨਤੇਲਾਨਿ ਚੇਵ ਅਟ੍ਠਵਿਧਞ੍ਚ ਪਾਨਕਂ ਸਰਭਪਾਦਪਲ੍ਲਙ੍ਕਞ੍ਚ ਗਾਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਗਮਂਸੁ। ਅਥ ਨਂ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਪਞ੍ਞਪੇਤ੍ਵਾ ਅਦਂਸੁ। ਸਤ੍ਥਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਸੀਦਿ। **ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੂ**ਤਿ ''ਛਤ੍ਤੁਪਾਹਨਾਦੀਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦੇਥਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ।

ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਾ ਕੋਸਲੇਸੁ ਚਾਰਿਕਂ ਪਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਨਿਯਤਾਚਿਣ੍ਣਤ੍ਤਾ। ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਚਾਰਿਕਚਰਣਂ ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸੇਯੇਵ। ਸਚੇਪਿ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਦੇਸੇ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸੇਯੇਵ ਅਰੁਣਂ ਉਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਨਿਯਤਾਚਿਣ੍ਣਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਕਾਸੀਸੂ**ਤਿ ਕਾਸਿਰਟ੍ਠਤੋ। ਤਥਾ **ਮਗਧੇਸੂ**ਤਿ ਮਗਧਰਟ੍ਠਤੋ। **ਆਸਨ੍ਨੇ ਨੋ ਭਗਵਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨ ਕੇਵਲਂ ਆਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਏਵ ਤੇਸਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਖੋ ''ਇਦਾਨਿ ਦਾਨਂ ਦਾਤੁਂ ਗਨ੍ਧਮਾਲਾਦਿਪੂਜਂ ਕਾਤੁਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤੁਂ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤੁਂ ਲਭਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਨੇਸਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਥਪਤਯੋ ਸਮ੍ਬਾਧੋ ਘਰਾਵਾਸੋਤਿ ਥਪਤਯੋ ਯਸ੍ਮਾ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਮਯਿ ਦੂਰੀਭੂਤੇ ਅਨਪ੍ਪਕਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਆਸਨ੍ਨੇ ਅਨਪ੍ਪਕਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ ''ਸਮ੍ਬਾਧੋ ਘਰਾਵਾਸੋ''ਤਿ। ਘਰਾਵਾਸਸ੍ਸ ਹਿ ਦੋਸੇਨ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਏਵਂ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਘਰਾਵਾਸਂ ਪਹਾਯ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ ਅਸ੍ਸਥ, ਏਵਂ ਵੋ ਮਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂਯੇਵ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਤਂ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਨ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਕਿਞ੍ਚਨਸਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੇਨ ਸਮ੍ਬਾਧਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਮਹਾਘਰੇ ਵਸਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਹਿ ਸਕਿਞ੍ਚਨਸਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੇਨ ਘਰਾਵਾਸੋ ਸਮ੍ਬਾਧੋਵ। **ਰਜੋਪਥੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਰਜਾਨਂ ਆਗਮਨਪਥੋ, ਆਗਮਨਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਪਨ ਅਕਿਞ੍ਚਨਅਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੇਨ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ। ਚਤੁਰਤਨਿਕੇਪਿ ਹਿ ਗਬ੍ਭੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇਨ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਘਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਮ੍ਪਿ ਅਕਿਞ੍ਚਨਾਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੇਨ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਅਲਞ੍ਚ ਪਨ ਵੋ ਥਪਤਯੋ ਅਪ੍ਪਮਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਸਮ੍ਬਾਧਘਰਾਵਾਸੇ ਵਸਨ੍ਤਾਨਂ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਅਪ੍ਪਮਾਦਮੇਵ ਕਾਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਾਗਾਤਿ ਹਤ੍ਥਿਨੋ। **ਓਪਵਯ੍ਹਾ**ਤਿ ਰਞ੍ਞੋ ਆਰੋਹਨਯੋਗ੍ਗਾ। **ਏਕਂ ਪੁਰਤੋ ਏਕਂ ਪਚ੍ਛਤੋ ਨਿਸੀਦਾਪੇਮਾ**ਤਿ ਤੇ ਕਿਰ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਨਾ ਸਬ੍ਬਾਲਙ੍ਕਾਰਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾ ਦ੍ਵੀਸੁ ਨਾਗੇਸੁ ਤਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਏਵਂ ਨਿਸੀਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗਂ ਮਜ੍ਝੇ ਕਤ੍ਵਾ ਉਭੋਸੁ ਪਸ੍ਸੇਸੁ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਮਾਹਂਸੁ। **ਨਾਗੋਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਸੇਸਿਤਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ। **ਤਾਪਿ ਭਗਿਨਿਯੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਪਮਾਦਂ ਨਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਤ੍ਤਾਪੀ**ਤਿ ਸਿਤਕਥਿਤਵਿਕ੍ਖੇਪਿਤਾਦੀਨਿ ਅਕਰੋਨ੍ਤੇਹਿ ਅਤ੍ਤਾਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ । ਏਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਹਿ ''ਸਾਮਿਦੁਬ੍ਭਕੋ ਏਸੋ''ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਥਪਤਯੋਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤੁਮ੍ਹੇ ਰਾਜਾ ਨਿਚ੍ਚਂ ਰਾਜਭਣ੍ਡਂ ਪਟਿਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਸਮ੍ਬਾਧੋ ਘਰਾਵਾਸੋ ਰਜੋਪਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਂਸੁਕੂਲਿਕਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਏਵਂ ਪਟਿਚ੍ਛਾਪੇਨ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ। ਅਲਞ੍ਚ ਖੋ ਥਪਤਯੋ ਅਪ੍ਪਮਾਦਾਯ, ਅਪ੍ਪਮਾਦਮੇਵ ਕਰੋਥਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੋਤਿ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਚਾਗੋ। **ਪਯਤਪਾਣੀ**ਤਿ ਆਗਤਾਗਤਾਨਂ ਦਾਨਤ੍ਥਾਯ ਧੋਤਹਤ੍ਥੋ। **ਵੋਸਗ੍ਗਰਤੋ**ਤਿ ਵੋਸਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੇ ਚਾਗੇ ਰਤੋ। **ਯਾਚਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਾਚਿਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤੋ। ''ਯਾਜਯੋਗੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਦਾਨਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਰਤੋ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋਪਿ ਸਂਵਿਭਾਗੇ ਰਤੋ। **ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਭਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਇਦਂ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਦਂ ਅਯ੍ਯਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਕਤਵਿਭਾਗਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਦਾਤਬ੍ਬਮੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਠਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਮੇਹਿ ਖੋ ਥਪਤਯੋ ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਇਮੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੇਨ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਏਵਂ ਤੇਸਂ ਥਪਤੀਨਂ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤੁਮ੍ਹੇ ਖੋ ਥਪਤਯੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

[illegible]ਸ੍ਸਂ ਕਪ੍ਪਕੋਟਿਯੋਤਿ ਸਹਸ੍ਸਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਾ ਅਹੇਸੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਅਸੀਤਿ ਕਪ੍ਪਕੋਟਿਯੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਅਸੀਤਿਆਯੁਕਪ੍ਪਕੋਟਿਯੋ ਅਹੇਸੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਤ੍ਥ ਪਨ ਤੇ ਅਹੇਸੁਨ੍ਤਿ? ਆਹ **"ਦੇਵੇ ਚੇਵ ਮਨੁਸ੍ਸੇ ਚਾ"**ਤਿ, ਦੇਵੇਸੁ ਚੇਵ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਂਵਿਰੁਲ੍ਹਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਪਲ੍ਲਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵਿਰੂਲ੍ਹੇ। **ਅਲਭਿਂਹ**ਨ੍ਤਿ ਅਲਭਿਂ ਅਹਂ। **ਅਜ੍ਜ ਤਿਂਸਂ ਤਤੋ ਕਪ੍ਪਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਕਪ੍ਪਤੋ ਅਜ੍ਜ ਸਮ੍ਪਤਿ ਅਯਂ ਕਪ੍ਪੋ ਤਿਂਸਤਿਮੋ। **ਤਸ੍ਸਾ ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਾਸਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਗਤਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਾਸਨਤੋ।

ਤਣ੍ਹਾਨਿਘਾਤਕੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਕੋ। **ਵਟਂਸਕੋ**ਤਿ ਪੁਪ੍ਫਮਯਕਣ੍ਣਿਕੋ। **ਸਬ੍ਬਪੁਪ੍ਫੇਹਿਲਙ੍ਕਤੋ**ਤਿ ਨਾਨਾਪੁਪ੍ਫੇਹਿ ਅਲਙ੍ਕਤੋ। **ਲਪਨਨ੍ਤਰਾ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਾਧਰੋਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਤੋ। **ਓਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਪਭਾ। **ਮੁਦ੍ਧਨਨ੍ਤਰਧਾਯਥਾ**ਤਿ ਮੁਦ੍ਧਨਿ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਥ। **ਕਙ੍ਖਂ ਵਿਤਰਾ**ਤਿ ਵਿਮਤਿਂ ਵਿਨੋਦੇਹਿ। **ਯਸ੍ਸ ਤਂ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ , ਸਦਾ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਤਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਆਕਙ੍ਖਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਦਾ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ ਭਗਵਾ **ਥੇਰਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਬ੍ਰਵੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਰਾਜਾ ਰਟ੍ਠੇ**

ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿੰ ਰਟ੍ਠੇ ਰਾਜਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਚਰਿਮ**ਨ੍ਤਿ ਚਰਿਮਭਵੇ। **ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਕਤ੍ਵਾ। **ਧਮ੍ਮਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੰ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੋਧਿੰ ਵਾ।

ਸੁਵਣ੍ਣਚ੍ਛਦਨੰ ਨਾਵਨ੍ਤਿ ਉਭੋਸੁ ਪਸ੍ਸੇਸੁ ਸੁਵਣ੍ਣਾਲਙ੍ਕਾਰੇਹਿ ਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਵਸੇਨ ਛਾਦਿਤੰ ਸੁਵਣ੍ਣਨਾਵੰ। **ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਟ੍ਠਾ ਵਿਯਾਕਾਸਿ, ਸਕ੍ਕਸ੍ਸ ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਸਾ ਦੇਵਤਾ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਟ੍ਠਾ ਸਕ੍ਕਸ੍ਸ ਬਜਾਕਾਸਿ, ਏਵੰ ਮਯਾਪਿ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਯਥਾਸੁਤੰ ਤੰ ਭਗਵਤੋ ਵਦਤਿ।

ਪੰਸੁਥੂਪੇਸੂਤਿ ਸਰੀਰਧਾਤੁੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪੰਸੂਹਿ ਕਤਥੂਪੇਸੁ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਤੇ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਕਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਨੇਵਾਹ – "**ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਕਤੇਸੁ ਦਸਬਲਧਰਾਨ**"ਨ੍ਤਿ।

ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਸਰੀਰਵਣ੍ਣਾਤਿ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਸਰੀਰਸਦਿਸਵਣ੍ਣਾ। **ਸੁਭਗਸਣ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਸੋਭਗ੍ਗਯੁਤ੍ਤਸਣ੍ਠਾਨਾ। **ਉਲ਼ਾਰੰ ਵਤ ਤੰ ਆਸੀ**ਤਿ ਤੰ ਮਯਾ ਕਤੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਉਲ਼ਾਰੰ ਵਤ ਅਹੋਸਿ। **ਯਾਹ**ਨ੍ਤਿ ਯਾ ਅਹੰ। **ਸਤਸਹਸ੍ਸੰ ਕਪ੍ਪੇ, ਮੁਦਿਤੋ ਥੂਪੰ ਅਪੂਜੇਸੀ**ਤਿ ਥੂਪੰ ਪੂਜੇਤ੍ਵਾ ਸਤਸਹਸ੍ਸੰ ਆਯੁਕਪ੍ਪੇ ਅਹੰ ਮੁਦਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ ਵਿਨਿਪਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਾਯੁਪਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। **ਯੰ ਚਕ੍ਖੁ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁੰ। **ਪਣਿਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਠਪਿਤੰ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਮ੍ਹਿ। **ਵਿਧੂਤਲਤੋ**ਤਿ ਵਿਧੂਤਤਣ੍ਹਾਲਤੋ, ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਣ੍ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਾਮਾਕਪਤ੍ਥੋਦਨਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਾਮਾਕਤਿਣਾਨੰ ਨਾਲਿਕੋਦਨਮਤ੍ਤੰ। **ਅਖਿਲੇ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਚੇਤੋਖਿਲਾਨੰ ਅਭਾਵੇਨ ਅਖਿਲੇ। **ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਓਕਪ੍ਪਯਿ ਧਮ੍ਮਮੁਤ੍ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੇ ਉਤ੍ਤਮਧਮ੍ਮੰ ਪਚ੍ਚੇਕਬੋਧਿੰ ''ਉਤ੍ਤਮਧਮ੍ਮੇਨ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਭਵਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਹਿੰ। "**ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਪਣਿਧੇਸਿੰ ਮਾਨਸ**"ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਧਮ੍ਮੰ ਅਹਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਛਿਕਰੇਯਜਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਣਿਦਹਿੰ। **ਭਵੇ ਕੁਦਾਸੁਪਿ ਚ ਮਾ ਅਪੇਕ੍ਖਵਾ**ਤਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਭਵੇ ਅਪੇਕ੍ਖਵਾ ਮਾ ਭਵੇਯਜਨ੍ਤਿ ਚ ਪਣਿਧੇਸਿੰ ਮਾਨਸਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਕੁਰੂਸੂਤਿ ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੂਸੁ। **ਦੀਘਾਯੁਕੇਸੂ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਯੁਕਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਮਮੇਸੂ**ਤਿ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹੇਸੁ। **ਪਾਣੀਸੂ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੇਸੁ। **ਅਹੀਨਗਾਮੀਸੂ**ਤਿ ਯਥਾਲਦ੍ਧਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਹਿ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਅਪਰਿਹੀਨਸਭਾਵੇਸੁ । **ਤਿਦਸੋਪਪਜ੍ਜਥਾ**ਤਿ ਤਾਵਤਿੰਸੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਪਜ੍ਜਿੰ, ਤਿਦਸੇ ਵਾ ਤਾਵਤਿੰਸਭਵਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਿੰ। **ਵਿਸਿਟ੍ਠਕਾਯੂਪਗਤੋ**ਤਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਕਾਯੇਸੁ ਨਾਨਾਵਣ੍ਣਕਾਯੇਸੁ ਉਪਗਤੋ। **ਯਸਸ੍ਸਿਸੂ**ਤਿ ਪਰਿਵਾਰਵਨ੍ਤੇਸੁ। **ਹਿਤਾਹਿਤਾਸਿਹੀ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਵੀਤਿਵਤ੍ਤੀਹਿ। **ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਖ੍ਵਿਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਖੋ ਇਮੰ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਸਕਾਸੀਤਿ ਸੋ ਅਕਾਸਿ। **ਬਲਿਮਾਭਿਹਾਰੀ**ਤਿ ਪੂਜਾਬਲਿੰ ਅਭਿਹਰਿ। **ਪਤਿਤਸ੍ਸ ਏਕ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥਤੋ ਏਕਪੁਪ੍ਫੰ ਪਤਿਤੰ।

ਉਪਰਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਉਪਰਿ ਵੇਹਾਸੇ ਠਿਤੰ। **ਅਰਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਪਚ੍ਚੇਕਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੰ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਸਯਾ ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਵਿਸਯਾ ਚ। **ਯੇ ਮੇ ਵਿਜ੍ਜਿੰਸੂ**ਤਿ ਯੇ ਮੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਹੇਸੁੰ। **ਜਾਤਿਮਰਣਸੰਸਾਰੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਦਾਨਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਜਾਯਨਮੀਯਨਭੂਤੋ ਸੰਸਾਰੋ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਚ ਦਾਨਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦੰ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਵਾਸਨਾਭਾਗਪੁਞ੍ਞਵਿਭਾਵਨਾਨੰ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੰ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

''**ਬੁਦ੍ਧੰ ਅਧੋ…ਪੇ॰… ਅਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯਾ**''ਤਿ ਇਦੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਓਘਤਰਣਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ। **ਨ ਚੇਤਨਾ ਕਰਣੀਯਾ**ਤਿ ਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬੰ। **ਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵੋ।

੧੦੦.

ਯਦਾ ਹਵੇਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਹਵੇ ਕਾਲੇ। **ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਨੁਲੋਮਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਪਟਿਵੇਧਸਾਧਕਾ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ। **ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਾ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਚਤੁਅਰਿਯਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਾ। ਆਤਾਪੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਵੀਰਿਯਂ। **ਆਤਾਪਿਨੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯਵਤੋ। **ਝਾਯਤੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਚ ਝਾਨੇਨ ਝਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਬਾਹਿਤਪਾਪਸ੍ਸ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ। **ਅਥਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਪਯਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਅਥਸ੍ਸ ਏਵਂ ਪਾਤੁਭੂਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਯਾ ਤਾ ''ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਫੁਸਤੀਤਿ? ਨੋ ਕਲ੍ਲੋ ਪਞ੍ਹੋਤਿ ਭਗਵਾ ਅਵੋਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨) ਨਯੇਨ ''ਕਤਮਂ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਜਰਾਮਰਣਂ, ਕਸ੍ਸ ਪਨਿਦਂ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ? ਨੋ ਕਲ੍ਲੋ ਪਞ੍ਹੋਤਿ ਭਗਵਾ ਅਵੋਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫) ਚ ਨਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਕਙ੍ਖਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾ ਚ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਸ੍ਸੇਵ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ''ਅਹੋਸਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਮਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦) ਸੋਲ਼ਸਕਙ੍ਖਾ ''ਬੁਦ੍ਧੇ ਕਙ੍ਖਤਿ ਧਮ੍ਮੇ ਕਙ੍ਖਤੀ''ਤਿਆਦਿਕਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੦੦੮) ਅਟ੍ਠ ਚ ਕਙ੍ਖਾ ਆਗਤਾ, ਤਾ ਸਬ੍ਬਾ ਵਪਯਨ੍ਤਿ ਅਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਮਾ? **ਯਤੋ ਪਜਾਨਾਤਿ ਸਹੇਤੁਧਮ੍ਮਂ,** ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਸਹੇਤੁਕਂ ਇਮਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਂ ਕੇਵਲਂ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਂ ਪਜਾਨਾਤਿ ਅਞ੍ਞਾਸਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ।

ਯਤੋ ਖਯਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਅਵੇਦੀਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਖਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਵੇਦਿ ਅਞ੍ਞਾਸਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਾਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਝਾਯਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਅਵਿਦਿਤਤ੍ਤਾ ਕਙ੍ਖਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਾ ਕਙ੍ਖਾ ਵਪਯਨ੍ਤੀਤਿ।

ਆਰਞ੍ਞਵਨ੍ਤਿ ਆਰਞ੍ਞਕਂ। **ਅਞ੍ਞਾਤੁਞ੍ਛੇਨ ਯਾਪੇਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਲੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਨਿਚ੍ਚਨਵੋਯੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਞ੍ਛੇਨ ਪਿਣ੍ਡਚਰਿਯਾਯ ਯਾਪੇਨ੍ਤਂ। ਅਥ ਵਾ ਅਭਿਲਕ੍ਖਿਤੇਸੁ ਇਸ੍ਸਰਜਨਗੇਹੇਸੁ ਕਟੁਕਭਣ੍ਡਸਮ੍ਭਾਰਂ ਸੁਗਨ੍ਧਭੋਜਨਂ ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਞ੍ਛਨਂ ਞਾਤੁਞ੍ਛਨਂ ਨਾਮ, ਘਰਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਪਨ ਦ੍ਵਾਰੇ ਠਿਤੇਨ ਲਦ੍ਧਮਿਸ੍ਸਕਭੋਜਨਂ ਅਞ੍ਞਾਤੁਞ੍ਛਨਂ ਨਾਮ। ਇਦਂ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤੇਨ ਯਾਪੇਨ੍ਤਂ। **ਕਾਮੇਸੁ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਕਿਲੇਸਕਾਮੇਸੁ ਨਿਰਪੇਕ੍ਖਂ।

ਛੇਤ੍ਵਾਤਿ ਵਧਿਤ੍ਵਾ। **ਸੁਖਂ ਸੇਤੀ**ਤਿ ਕੋਧਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ ਅਪਰਿਦਯ੍ਹਮਾਨਤ੍ਤਾ ਸੁਖਂ ਸਯਤਿ। **ਨ ਸੋਚਤੀ**ਤਿ ਕੋਧਵਿਨਾਸੇਨ ਵਿਨਟ੍ਠਦੋਮਨਸ੍ਸਤ੍ਤਾ ਨ ਸੋਚਤਿ। **ਵਿਸਮੂਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਸ੍ਸ। **ਮਧੁਰਗ੍ਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਂ ਅਕ੍ਕੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਪਹਟਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਹਰਿਤ੍ਵਾ ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਸੋ ''ਮਧੁਰਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਠਾਨੇ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ''ਅਗ੍ਗ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਰਿਯਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ।

ਹਨੇਤਿ ਹਨੇਯ੍ਯ। **ਉਪ੍ਪਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਟਿਤਂ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਸੇਨ ਸਮੁਦਾਚਾਰੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਸੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਂ। **ਵਿਨੋਦਯੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਨੀਹਰੇਯ੍ਯ।

ਸਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਦੇਸਨਾਸੀਸਮੇਤਂ, ਏਕਤੋਧਾਰਾਦਿਨਾ ਸਤ੍ਥੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਓਮਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਹਟੋ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਹਿ ਪਹਾਰਾ ਓਮਟ੍ਠੋ ਉਮ੍ਮਟ੍ਠੋ ਮਟ੍ਠੋ ਵਿਮਟ੍ਠੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਉਪਰਿ ਠਤ੍ਵਾ ਅਧੋਮੁਖਂ ਦਿਨ੍ਨਪ੍ਪਹਾਰੋ **ਓਮਟ੍ਠੋ** ਨਾਮ, ਅਧੋ ਠਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਂ ਮੁਖਂ ਦਿਨ੍ਨਪ੍ਪਹਾਰੋ **ਉਮ੍ਮਟ੍ਠੋ** ਨਾਮ, ਅਗ੍ਗਲ਼ਸੂਚਿ ਵਿਯ ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਕਤੋ **ਮਟ੍ਠੋ** ਨਾਮ, ਸੇਸੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ **ਵਿਮਟ੍ਠੋ** ਨਾਮ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਠਾਨੇ ਓਮਟ੍ਠੋ ਗਹਿਤੋ। ਸੋ ਹਿ ਸਬ੍ਬਦਾਰੁਣੋ ਦੁਰੁਦ੍ਧਰਣਸਲ੍ਲੋ ਦੁਤ੍ਤਿਕਿਚ੍ਛੋ ਅਨ੍ਤੋਦੋਸੋ ਅਨ੍ਤੋਪੁਬ੍ਬਲੋਹਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ। ਪੁਬ੍ਬਲੋਹਿਤਂ ਅਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਵਣਮੁਖਂ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਪੁਬ੍ਬਲੋਹਿਤਂ ਨੀਹਰਿਤੁਕਾਮੇਹਿ ਮਞ੍ਚੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਅਧੋਸਿਰੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ, ਮਰਣਂ ਵਾ ਮਰਣਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। **ਪਰਿਬ੍ਬਜੇ**ਤਿ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ।

ਇਮਾਯ ਗਾਥਾਯ ਕਿਂ ਕਥਿਤਂ? ਯਥਾ ਸਤ੍ਤਿਯਾ ਓਮਟ੍ਠਪੁਰਿਸੋ ਸਲ੍ਲੁਬ੍ਬਾਹਨਵਣਤਿਕਿਚ੍ਛਨਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਪਯੋਗਂ ਕਰੋਤਿ ਪਰਕ੍ਕਮਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਦਯ੍ਹਮਾਨੇ ਮਤ੍ਥਕੇ ਆਦਿਤ੍ਤਸਿਰੋ ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਪਨਤ੍ਥਾਯ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਪਯੋਗਂ ਕਰੋਤਿ

ਪਰਕ੍ਕਮਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਮਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਾਯ ਸਤੋ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਭਗਵਾਤਿ ਕਥੇਸਿ।

ਏਵਂ ਦੇਵਤਾਯ ਕਥਿਤੇ ਅਥ ਭਗਵਾ ਚਿਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਇਮਾਯ ਦੇਵਤਾਯ ਉਪਮਾ ਦਲ੍ਹਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਨੀਤਾ, ਅਤ੍ਥੋ ਪਨ ਪਰਿਤ੍ਤਕੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ। ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਥੇਨ੍ਤੀਪਿ ਹਿ ਏਸਾ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਮੇਵ ਕਥੇਯ੍ਯ, ਯਾਵ ਚ ਕਾਮਰਾਗੋ ਮਗ੍ਗੇਨ ਨ ਸਮੁਗ੍ਘਾਟਿਯ੍ਯਤਿ, ਤਾਵ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋਵ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਤਮੇਵ ਉਪਮਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਠਮਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਦੇਵਤਾਯ ਵਿਨਿਵਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਯ ਓਮਟ੍ਠੋ"**ਤਿ ਦੁਤਿਯਗਾਥਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਪੁਰਿਮਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਲੋਕਾਮਿਸਨ੍ਤਿ ਕਾਮਗੁਣੇ। **ਸਨ੍ਤਿਪੇਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਪੇਕ੍ਖਮਾਨੋ। **ਪਬ੍ਬਜ**ਵਾਤਿ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤੋ। **ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਤਿਪੇਸਿਤਚਿਤ੍ਤੋ। **ਵਿਰਤੋ ਕਾਮਸਬ੍ਬਾਯਾ**ਤਿ ਯਾਯ ਕਾਯਚਿ ਸਬ੍ਬਤੋ ਕਾਮਸਬ੍ਬਾਯ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤਿਯਾ ਵਿਰਤੋ। ''ਵਿਰਤ੍ਤੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਕਾਮਸਬ੍ਬਾਯਾਤਿ ਪਨ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ ਹੋਤਿ। **ਸਗਾਥਾਵਗ੍ਗੇ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੬) ''ਕਾਮਸਬ੍ਬਾਸੂ''ਤਿ ਪਾਠੋ। ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹਿ ਦਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਅਤੀਤਤ੍ਤਾ **ਸਬ੍ਬਸਂਯੋਜਨਾਤੀਤੋ**। ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਵਾ ਉਦ੍ਧਮ੍ਭਾਗਿਯਸਂਯੋਜਨਾਤੀਤੋ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦਨਤੋ ਨਨ੍ਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਤਿਣ੍ਣਞ੍ਚ ਭਵਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਤ੍ਤਾ **ਨਨ੍ਦੀਭਵਪਰਿਕ੍ਖੀਣੋ**। ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ **ਗਮ੍ਭੀਰੇ** ਸਂਸਾਰਣ੍ਣਵੇ **ਨ ਸੀਦਤਿ**।

ਸਦ੍ਧਾਨੋਤਿ ਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿਭੇਦੇਨ, ਅਪਰਭਾਗੇ ਚ ਸਤ੍ਤਤ੍ਤਿਂਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਭੇਦੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਤ੍ਤਾ। ਤਂ ਸਦ੍ਧਾਨੋ ਅਰਹਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਞ੍ਞਂ ਲਭਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਨ ਸਦ੍ਧਾਮਤ੍ਤਕੇਨੇਵ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਦ੍ਧਾਜਾਤੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤੋ ਸੋਤਂ ਓਦਹਤਿ, ਓਦਹਿਤਸੋਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇਨ **ਸੁਸ੍ਸੂਸਂ ਲਭਤੇ ਪਞ੍ਞਂ**।

ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸਦ੍ਦਹਿਤ੍ਵਾਪਿ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯੇ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਪਿ ਵਤ੍ਤਕਰਣੇਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤ੍ਵਾ ਯਦਾ ਪਯਿਰੁਪਾਸਨਾਯ ਆਰਾਧਿਤਚਿਤ੍ਤਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਅਧਿਗਤਾਯ ਸੋਤੁਕਾਮਤਾਯ ਸੋਤਂ ਓਦਹਿਤ੍ਵਾ ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਲਭਤੀਤਿ ਏਵਂ ਸੁਸ੍ਸੂਸਮ੍ਪਿ ਚ ਸਤਿਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਸੁਭਾਸਿਤਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਞ੍ਞੂਤਾਯ ਵਿਚਕ੍ਖਣੋ ਏਵ ਲਭਤਿ, ਨ ਇਤਰੋ। ਤੇਨਾਹ – **"ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਵਿਚਕ੍ਖਣੋ"**ਤਿ।

ਪਤਿਰੂਪਕਾਰੀਤਿ ਦੇਸਕਾਲਾਦੀਨਿ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕਿਯਸ੍ਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਤਿਰੂਪਂ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਪਤਿਰੂਪਕਾਰੀ। **ਧੁਰ**ਵਾਤਿ ਚੇਤਸਿਕਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ। **ਉਟ੍ਠਾਤਾ**ਤਿ ਕਾਯਿਕਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਉਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਸਿਥਿਲਪਰਕ੍ਕਮੋ। **ਵਿਨ੍ਦਤੇ ਧਨ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਨਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ। **ਸਚ੍ਚੇਨਾ**ਤਿ ਵਚੀਸਚ੍ਚੇਨ ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚੇਨ ਚ। ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਅਰਿਯਸਾਵਕਾ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਂ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਾ ਕਿਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿਯੇਵ। **ਦਦ**ਨ੍ਤਿ ਪਰੇਸਂ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਇਚ੍ਛਿਤਂ ਪਤ੍ਥਿਤਂ ਦੇਨ੍ਤੋ **ਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਗਨ੍ਥਤਿ** ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਦ੍ਦਦਂ ਵਾ ਦਦਨ੍ਤੋ ਗਨ੍ਥਤਿ, ਦਾਨਮੁਖੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤੇਹਿ ਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। **ਅਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ ਪਰਂ ਲੋਕਂ, ਸ ਵੇ ਪੇਚ੍ਚ ਨ ਸੋਚਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਇਮੇ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਇਮਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ ਪਰਂ ਲੋਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨ ਸੋਚਤਿ, ਸੋਕਕਾਰਣਂ ਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਯਸ੍ਸੇਤੇ ਚਤੁਰੋ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਘਰਮੇਸਿਨੋ।
ਸਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮੋ ਧਿਤਿ ਚਾਗੋ, ਸ ਵੇ ਪੇਚ੍ਚ ਨ ਸੋਚਤੀ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੯੦) –

ਗਾਥਂ ਅਵਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਦਾਹਟਂ। **ਆਲ਼ਵਕਸੁਤ੍ਤੇ** ਹਿ ਇਮਾ ਗਾਥਾ ਆਲ਼ਵਕੇਨ ''ਕਥਂ ਸੁ ਲਭਤੇ ਪਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੮੭) ਪੁਟ੍ਠੇਨ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਾਤਿ।

ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਵਣ੍ਣੇਨਾਤਿ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਕਾਰਣੇਨ, ਪਕਾਰੇਨ ਵਾ। **ਸੰਵਾਸੋ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਸਹਵਾਸੋ ਸਮਾਗਮੋ। **ਤਨ੍ਤਿ** ਤਥਾ ਸਮਾਗਤੰ ਅਨੁਕਮ੍ਪਿਤਬ੍ਬੰ ਪੁਰਿਸੰ। **ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨਾ**ਤਿ ਕਰੁਣਾਸਮੁਸ੍ਸਾਹਿਤੇਨ ਪਸਾਦੇਨ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਮਨਸਾ। **ਨ ਤੇਨ ਹੋਤਿ ਸੰਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਸਾਸਨੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨੰ ਸੰਯੋਜਨਵਸੇਨ ਸੰਯੁਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ। **ਯਾਨੁਕਮ੍ਪਾ ਅਨੁਦ੍ਦਯਾ**ਤਿ ਯਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਾਪਨਵਸੇਨ ਕਰੁਣਾਯਨਾ, ਮੇਤ੍ਤਾਯਨਾ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਭਯੋ.**ਚ ਦੋਸੋ ਚਾ**ਤਿ ਰਾਗਦੋਸਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਵ। **ਕੁਤੋਨਿਦਾਨਾ**ਤਿ ਕਿੰਨਿਦਾਨਾ ਕਿੰਹੇਤੁਕਾ। ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਸ੍ਸ ਹਿ ਅਯੰ ਤੋ-ਆਦੇਸੋ, ਸਮਾਸੇ ਚਸ੍ਸ ਲੋਪਾਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਅਰਤੀ ਰਤੀ ਲੋਮਹੰਸੋ ਕੁਤੋਜਾ**ਤਿ ਯਾਯੰ ਪਨ੍ਤੇਸੁ ਸੇਨਾਸਨੇਸੁ, ਅਧਿਕੁਸਲੇਸੁ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਰਤਿ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਿਤਾ, ਯਾ ਚ ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਰਤਿ ਅਭਿਰਤਿ ਆਸਤ੍ਤਿ ਕੀਲ਼ਨਾਦਿ, ਯੋ ਚ ਲੋਮਹੰਸਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤੋ ਲੋਮਹੰਸਸਙ੍ਖਾਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਤ੍ਰਾਸੋ, ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਤੋ ਜਾਤਾ ਕੁਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕੁਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿ ਕੁਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ। **ਮਨੋ**ਤਿ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ। **ਵਿਤਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ। **ਕੁਮਾਰਕਾ ਧਙ੍ਕਮਿਵੋਸਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਕੁਮਾਰਕਾ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਾ ਕਾਕੰ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪਾਦੇ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਓਸਜਨ੍ਤਿ ਖਿਪਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਕੁਸਲਮਨੰ ਅਕੁਸਲਵਿਤਕ੍ਕਾ ਕੁਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯ ਓਸਜਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾ।

ਰਾਗੋ ਚਾਤਿ ਦੁਤਿਯਗਾਥਾ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ। ਤਤ੍ਥ **ਇਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਅਤ੍ਤਭਾਵਨਿਦਾਨਾ ਹਿ ਰਾਗਦੋਸਾ, ਅਰਤਿ ਰਤਿ ਲੋਮਹੰਸਾ ਚ ਅਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਜਾਤਾ। ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਏਵ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯ ਕੁਸਲਮਨੰ ਓਸਜਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਤਦਞ੍ਞੰ ਪਕਤਿਆਦਿਕਾਰਣੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ ਆਹ – "**ਇਤੋਨਿਦਾਨਾ ਇਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯਾ**"ਤਿ। ਪੁਰਿਮਗਾਥਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਦਾਨਿ ਯ੍ਵਾਯੰ ''ਇਤੋਨਿਦਾਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਤ੍ਤਭਾਵਨਿਦਾਨਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਜਾਤਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੰ ਸਾਧੇਨ੍ਤੋ ਆਹ – "**ਸ੍ਨੇਹਜਾ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਾ**"ਤਿ। ਏਤੇ ਹਿ ਰਾਗਾਦਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਤਣ੍ਹਾਸ੍ਨੇਹੇਨ ਜਾਤਾ। ਤਥਾ ਜਾਯਨ੍ਤਾ ਚ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਭੇਦੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮ੍ਭੂਤਾ। ਤੇਨਾਹ – ''ਸ੍ਨੇਹਜਾ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਾ''ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਦਤ੍ਥਜੋਤਿਕੰ ਉਪਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਨਿਗ੍ਰੋਧਸ੍ਸੇਵ ਖਨ੍ਧਜਾ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਖਨ੍ਧਜਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਜਾਤਾ ਪਾਰੋਹਾ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਨਿਗ੍ਰੋਧਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਜਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਾਰੋਹਾ ਆਪੋਰਸਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸ੍ਨੇਹੇ ਸਤਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਯਨ੍ਤਾ ਚ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਨਿਗ੍ਰੋਧੇ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਸਾਖਪ੍ਪਦੇਸੇਸੁ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਏਤੇ ਰਾਗਾਦਯੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਤਣ੍ਹਾਸ੍ਨੇਹੇ ਸਤਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਯਨ੍ਤਾ ਚ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਚਕ੍ਖਾਦਿਪ੍ਪਦੇਸੇਸੁ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਸ੍ਨੇਹਜਾ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਾ''ਤਿ। **ਪੁਥੂ ਵਿਸਤ੍ਤਾ ਕਾਮੇਸੂ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਰਾਗੋਪਿ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕਾਦਿਵਸੇਨ, ਦੋਸੋਪਿ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਆਦਿਵਸੇਨ ਅਰਤਿਆਦਯੋਪਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਭੇਦਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿਮੇ ਕਿਲੇਸਾ ਪੁਥੂ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਵਸੇਨ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਕਾਮੇਸੁ ਤਥਾ ਤਥਾ ਵਿਸਤ੍ਤਾ ਲਗ੍ਗਾ ਸੰਸਿਬ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ। ਕਿਮਿਵ? **ਮਾਲੁਵਾਵ ਵਿਤਤਾ ਵਨੇ** ਯਥਾ ਵਨੇ ਵਿਤਤਾ ਮਾਲੁਵਾ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਰੁਕ੍ਖਸਾਖਪ੍ਪਸਾਖਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਵਿਸਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਲਗ੍ਗਾ ਸੰਸਿਬ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ, ਏਵੰ ਏਤੇ ਕਿਲੇਸਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤ੍ਥ ਪੁਥੁਪਭੇਦੇਸੁ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਵਿਸਤ੍ਤੰ ਕਿਲੇਸਗਹਨੰ।

ਯੇ ਨੰ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ ਯਤੋਨਿਦਾਨੰ, ਤੇ ਨੰ ਵਿਨੋਦੇਨ੍ਤਿ ਸੁਣੋਹਿ ਯਕ੍ਖ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯੇ ਸਤ੍ਤਾ ਨੰ ਕਿਲੇਸਗਹਨੰ ''ਇਤੋਨਿਦਾਨੰ ਏਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਨੰ ਤਣ੍ਹਾਸਿਨੇਹਸਿਨੇਹਿਤੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਤੰ ਤਣ੍ਹਾਸਿਨੇਹੰ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਭਾਵਨਾਞਾਣਗ੍ਗਿਨਾ ਵਿਸੋਸੇਨ੍ਤਾ ਵਿਨੋਦੇਨ੍ਤਿ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਭਾਸਿਤੰ ਸੁਣੋਹਿ ਯਕ੍ਖਾਤਿ। **ਤੇ ਦੁਤ੍ਤਰੰ ਓਘਮਿਮੰ ਤਰਨ੍ਤਿ, ਅਤਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬੰ ਅਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯਾ**ਤਿ ਯੇ ਹਿ ਸੰਕਿਲੇਸਗਹਨੰ ਵਿਨੋਦੇਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵੇਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨੰ ਵਿਨਾ ਕਿਲੇਸਵਿਨੋਦਨੰ ਅਤ੍ਥਿ। ਏਵੰ ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵੇਨ੍ਤਾ ਤੇ ਪਕਤਿਞਾਣੇਨ ਦੁਤ੍ਤਰੰ ਕਾਮੋਘਾਦਿੰ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੰ ਓਘੰ ਇਮਿਨਾ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ ਸੁਪਿਨਨ੍ਤੇਨਪਿ ਅਤਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬੰ ਅਨਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬੰ ਅਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਤਰਨ੍ਤਿ।

ਦੁਕ੍ਕਰਂ ਭਗਵਾਤਿ ਏਕੋ ਕਿਰ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਾਵਚਰੋ ਬਹਲਕਿਲੇਸਤਾਯ ਸਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਸਮਣਧਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਮਨ੍ਦਤਾਯ ਅਰਿਯਭੂਮਿਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾਵ ਕਾਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੇਵਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਤਥਾਗਤਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਕਰਭਾਵਂ ਆਰੋਚੇਨ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਕਰ**ਨ੍ਤਿ ਦਸਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ...ਪੇ... ਸਟ੍ਠਿਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਮਣਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਰਣਂ ਨਾਮੇਤਂ ਦੁਕ੍ਕਰਂ। **ਸੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ। **ਸੀਲਸਮਾਹਿਤਾ**ਤਿ ਸੀਲੇਨ ਸਮਾਹਿਤਾ ਸਮੁਪੇਤਾ। **ਠਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸਭਾਵਾ। ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤਪਞ੍ਹਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਪਞ੍ਹਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨ੍ਤੋ "**ਅਨਗਾਰਿਯੁਪੇਤਸ੍ਸਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਗਾਰਿਯੁਪੇਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਨਿਗ੍ਗੇਹਭਾਵਂ ਉਪਗਤਸ੍ਸ, ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੁਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਚਤੁਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਤੋਸੋ।

ਭਾਵਨਾਯਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤਵੂਪਸਮਭਾਵਨਾਯ। **ਤੇ ਛੇਤ੍ਵਾ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਜਾਲ**ਨ੍ਤਿ ਯੇ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੂਪਸਮੇ ਰਤਾ, ਤੇ ਦੁਸ੍ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਚਤੁਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਤੋਸਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤਾ ਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਾ, ਤੇ ਸੀਲਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤਾ ਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਤੇ ਅਰਿਯਾ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਜਾਲਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕਿਲੇਸਜਾਲਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਦੁਗ੍ਗਮੋਤਿ ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਯੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੂਪਸਮੇ ਰਤਾ, ਤੇ ਦੁਸ੍ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਚਤੁਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਤੋਸਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤਾ ਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਾ, ਤੇ ਸੀਲਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤਾ ਨ ਕਿਲਮਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਸੀਲੇ ਪਰਮਗ੍ਗਾਹਿਨੇ ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਤੇ **ਅਰਿਯਾ** ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਜਾਲਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕਿਲੇਸਜਾਲਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ **ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ**। ਕਿਂ ਨ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਪਨ ਦੁਗ੍ਗਮੋ "**ਭਗਵਾ ਵਿਸਮੋ ਮਗ੍ਗੋ**"ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਨੇਵ ਦੁਗ੍ਗਮੋ ਨ ਵਿਸਮੋ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਯ ਪਨਸ੍ਸ ਬਹੂ ਪਰਿਸ੍ਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਵਂਸਿਰਾ**ਤਿ ਞਾਣਸਿਰੇਨ ਅਧੋਸਿਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ **ਪਪਤਨ੍ਤਿ**। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਆਰੋਹਿਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਏਵ ਤੇ **ਮਗ੍ਗੇ** ਪਪਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਅਰਿਯਾਨਂ ਸਮੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਸ੍ਵੇਵ ਮਗ੍ਗੋ ਅਰਿਯਾਨਂ ਸਮੋ ਹੋਤਿ। **ਵਿਸਮੇ ਸਮਾ**ਤਿ ਵਿਸਮੇਪਿ ਸਤ੍ਤਕਾਯੇ ਸਮਾ ਏਵ।

ਇਦਞ੍ਹਿ ਤਂ ਜੇਤਵਨਨ੍ਤਿ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਜੇਤਵਨਸ੍ਸ ਚੇਵ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਏਵਮਾਹ। **ਇਸਿਸਙ੍ਘਨਿਸੇਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਨਿਵੇਸਿਤਂ। ਏਵਂ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਜੇਤਵਨਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਕਥੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਕਥੇਨ੍ਤੋ "**ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਜ੍ਜਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਚੇਤਨਾ। **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ। **ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਸਮਾਧਿ, ਸਮਾਧਿਪਕ੍ਖਿਕਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਸੀਲਂ ਜੀਵਿਤਮੁਤ੍ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਞ੍ਚ ਉਤ੍ਤਮਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ। **ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਵਾਯਾਮਸਤਿਸਮਾਧਯੋ। **ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਜੀਵਾ। **ਜੀਵਿਤਮੁਤ੍ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਂ ਨਾਮ ਉਤ੍ਤਮਨ੍ਤਿ। "**ਏਤੇਨ ਮਚ੍ਚਾ ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**"ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਨ ਗੋਤ੍ਤਧਨੇਹਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਯੋਨਿਸੋ ਵਿਚਿਨੇ ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਾਯੇਨ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਂ ਵਿਚਿਨੇਯ੍ਯ। **ਏਵਂ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਯੋਨਿਸੋ ਵਿਚਿਨੇ ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਾਯੇਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਵਿਚਿਨੇਯ੍ਯ। **ਏਵਂ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਕਥੇਨ੍ਤੋ "**ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋਵਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋਵਾ**ਤਿ ਅਵਧਾਰਣਵਚਨਂ, ਏਤੇਹਿ ਪਞ੍ਞਾਦੀਹਿ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋਵ ਸੇਯ੍ਯੋਤਿ ਵਦਤਿ। **ਉਪਸਮੇਨਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਵੂਪਸਮੇਨ। **ਪਾਰਙ੍ਗਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਤੋ, ਯੋ ਕੋਚਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਨ ਤਾਦਿਸੋ। **ਏਤਾਵਪਰਮੋ ਸਿਯਾ,** ਨ ਥੇਰਾ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੋ ਨਾਮ ਸਾਵਕੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਤਿ।

ਅਤੀਤਨ੍ਤਿ ਅਤੀਤੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ। **ਨਾਨ੍ਵਾਗਮੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਨਾਨੁਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। **ਨਪ੍ਪਟਿਕਙ੍ਖੇ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਨ ਪਤ੍ਥੇਯ੍ਯ। **ਯਦਤੀਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣਵਚਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਯਂ ਅਤੀਤਂ, **ਤਂ ਪਹੀਨਂ** ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਨਾਨੁਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਯਂ ਤਤ੍ਥ **ਅਨਾਗਤਂ,** ਤਂ **ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ** ਅਜਾਤਂ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਪਤ੍ਥੇਯ੍ਯ। **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥੇਵ ਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਹਿ **ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ,** ਅਰਞ੍ਞਾਦੀਸੁ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਸਂਹੀਰਂ ਅਸਂਕੁਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਹਿ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਨ

ਸੰਹਿਰਤਿ ਨ ਕੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਅਸੰਹੀਰਾ ਅਸੰਕੁਪ੍ਪਾ, ਤਂ **ਅਨੁਬ੍ਰੂਹਯੇ** ਵਡ੍ਢੇਯਜ ਪਟਿਵਿਪਸ੍ਸੇਯਜਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਨ ਸੰਹਿਰਤਿ ਨ ਕੁਪ੍ਪਤੀਤਿ **ਅਸੰਹੀਰਂ ਅਸੰਕੁਪ੍ਪਂ**, ਤਂ ਵਿਦ੍ਵਾ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ **ਅਨੁਬ੍ਰੂਹਯੇ**, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਅਪ੍ਪੇਨ੍ਤੋ ਵਡ੍ਢੇਯਜਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨੁਬ੍ਰੂਹਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ **ਅਜ੍ਜੇਵ ਕਿਚ੍ਚਮਾਤਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਆਤਾਪਨਪਰਿਤਾਪਨੇਨ ''ਆਤਪ੍ਪ''ਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਵੀਰਿਯਂ ਅਜ੍ਜੇਵ ਕਾਤਬ੍ਬਂ। **ਕੋ ਜਞ੍ਞਾ ਮਰਣਂ ਸੁ**ਵੇਤਿ ਸ੍ਵੇ ਜੀਵਿਤਂ ਵਾ ਮਰਣਂ ਵਾ ਕੋ ਜਾਨਾਤਿ। ਅਜ੍ਜੇਵ ਦਾਨਂ ਦਸ੍ਸਾਮਿ, ਸੀਲਂ ਵਾ ਰਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਵਾ ਪਨ ਕੁਸਲਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ''ਅਜ੍ਜ ਤਾਵ ਪਪਞ੍ਚੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸ੍ਵੇ ਵਾ ਪੁਨਦਿਵਸੇ ਵਾ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ''ਅਜ੍ਜੇਵ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਵੀਰਿਯਂ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਮਹਾਸੇਨੇਨਾ**ਤਿ ਅਹਿਵਿਚ੍ਛਿਕਵਿਸਸਤ੍ਥਾਦੀਨਿ ਹਿ ਅਨੇਕਾਨਿ ਮਰਣਕਾਰਣਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਸੇਨਾਤਿ ਤਾਯ ਮਹਤਿਯਾ ਸੇਨਾਯ ਵਸੇਨ ਮਹਾਸੇਨੇਨ ਏਵਰੂਪੇਨ ਮਚ੍ਚੁਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ''ਕਤਿਪਾਹਂ ਤਾਵ ਆਗਮੇਹਿ, ਯਾਵਾਹਂ ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਾਦਿਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਸ੍ਸਯਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਮਿਤ੍ਤਸਨ੍ਥਵਾਕਾਰਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਾ ''ਇਦਂ ਸਤਂ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਂ ਵਾ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਤਿਪਾਹਂ ਆਗਮੇਹੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਲਞ੍ਜਾਨੁਪ੍ਪਦਾਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਾ ''ਇਮਿਨਾ ਬਲਰਾਸਿਨਾ ਪਟਿਬਾਹਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਬਲਰਾਸਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਾ **ਸਙ੍ਗਰੋ** ਨਤ੍ਥਿ। ਸਙ੍ਗਰੋਤਿ ਹਿ ਮਿਤ੍ਤਕਰਣਲਞ੍ਜਦਾਨਬਲਰਾਸਿਸਙ੍ਕਡ੍ਢਨਾਨਂ ਨਾਮਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਤਨ੍ਦ੍ਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਲਸਂ ਉਟ੍ਠਾਹਕਂ। ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਭਦ੍ਦੋ ਏਕਰਤ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਭਦ੍ਦੇਕਰਤ੍ਤੋ। ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ''ਭਦ੍ਦੇਕਰਤ੍ਤੋ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਸਨ੍ਤਤਾਯ **ਸਨ੍ਤੋ ਬੁਦ੍ਧਮੁਨਿ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ**।

ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਾਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ। ਚਕ੍ਖੁਭੂਤਾਯ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ। **ਸਤਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਾ**ਤਿ ਸਤਿਯਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ, ਸਤਿਵਿਸਿਟ੍ਠਾਯ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ। **ਕਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਨਾਮਕਾਯੇਨ।

ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਂ ਚਕ੍ਖੁ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਂ, ਯਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਨਿਵੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। **ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸਾ। **ਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਮੇਵ।

ਯਸ੍ਸ ਸੇਲੂਪਮਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਕਘਨਂ ਸੇਲਂ ਵਿਯ ਪਕਤਿਵਾਤੇਹਿ ਲੋਕਧਮ੍ਮਵਾਤੇਹਿ ਅਕਮ੍ਪਨੀਯਤੋ ਯਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸੇਲੂਪਮਂ। ਤੇਨਾਹ – "**ਠਿਤਂ ਨਾਨੁਪਕਮ੍ਪਤੀ**"ਤਿ। **ਰਜਨੀਯੇਸੂ**ਤਿ ਲਾਭਾਦੀਸੁ। **ਕੋਪਨੇਯਜੇ**ਤਿ ਅਲਾਭਾਦਿਕੇ। **ਕੁਤੋ ਨਂ ਦੁਕ੍ਖਮੇਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਏਵਂ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤਂ ਵੀਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਲੋਕਧਮ੍ਮਂ ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸਂ ਲੋਕਧਮ੍ਮਹੇਤੁਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਾਨੁਗਮਿਸ੍ਸਤਿ।

ਯੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਬਾਹਿਤਪਾਪਧਮ੍ਮਤਾਯ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਨ ਦਿਟ੍ਠਮਙ੍ਗਲਿਕਤਾਯ ਹੁਂਹੁਙ੍ਕਾਰਕਸਾਵਾਦਿਪਾਪਧਮ੍ਮਯੁਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲਂ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ। ਸੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਬਾਹਿਤਪਾਪਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਹੁਂਹੁਙ੍ਕਾਰਪ੍ਪਹਾਨੇਨ **ਨਿਹੁਂਹੁਙ੍ਕੋ**। ਰਾਗਾਦਿਕਸਾਵਾਭਾਵੇਨ **ਨਿਕ੍ਕਸਾਵੋ**। ਸੀਲਸਂਵਰੇਨ ਸਂਯਤਚਿਤ੍ਤਤਾਯ **ਯਤਤ੍ਤੋ**। ਚਤੁਮਗ੍ਗਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਵੇਦੇਹਿ ਅਨ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਵੇਦਾਨਂ ਵਾ ਅਨ੍ਤਂ ਗਤਤ੍ਤਾ **ਵੇਦਨ੍ਤਗੂ**। ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਵੁਸਿਤਤ੍ਤਾ **ਵੂਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋ। ਧਮ੍ਮੇਨ ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਾਦਂ ਵਦੇਯਜਾ**ਤਿ ਸੋ ''ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਵਾਦਂ ਵਦੇਯਜ। **ਯਸ੍ਸ** ਸਕਲਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੇ **ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ** ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇਪਿ ਰਾਗੁਸ੍ਸਦੋ ਦੋਸੁਸ੍ਸਦੋ ਮੋਹੁਸ੍ਸਦੋ ਮਾਨੁਸ੍ਸਦੋ ਦਿਟ੍ਠੁਸ੍ਸਦੋਤਿ ਇਮੇ **ਉਸ੍ਸਦਾ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨ ਗਾਧਤੀਤਿ ਨ ਪਤਿਟ੍ਠਹਤਿ। **ਸੁਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਸੁਕ੍ਕਸਙ੍ਖਾਤਾ ਗਹਾ। ਯਦਿ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਦੀਨਂ ਪਭਾ ਤਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਮੋ ਏਵ ਚ ਸਿਯਾਤਿ ਆਸਙ੍ਕਮਾਨੇ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਤਮੋ ਤਤ੍ਥ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**"ਤਿ। **ਯਦਾ ਚ ਅਤ੍ਤਨਾਵੇਦੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਵਂਵਿਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਤ੍ਤਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇਨ ਞਾਣੇਨ ਯਦਾ ਵਿਨ੍ਦਤਿ, **ਅਥ** ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਤੋ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਤੋ ਚ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਸਕੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਸਕਅਤ੍ਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ। **ਏਤੰ ਪਿਸਾਚ**ਨ੍ਤਿ ਅਜਕਲਾਪਕ, ਏਤੰ ਤਯਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ਪਿਸਾਚੰ ਕਿਲੇਸਪਿਸਾਚਞ੍ਚ। **ਪਕ੍ਕੁਲ**ਨ੍ਤਿ ਤਯਾ ਕਤੰ ਅਕ੍ਕੁਲੰ ਪਕ੍ਕੁਲਕਰਣਞ੍ਚ। **ਅਤਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ।

ਨਾਭਿਨਨ੍ਦਤਿ ਆਯਨ੍ਤਿਨ੍ਤਿ ਪੁਰਾਣਦੁਤਿਯਿਕੰ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿੰ ਅਞ੍ਞੰ ਵਾ ਨ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਤਿ। ਤਮੇਵ **ਪਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿੰ ਨ ਸੋਚਤਿ। ਸਙ੍ਗਾ ਸਙ੍ਗਾਮਜਿੰ ਮੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾਪਿ ਸਙ੍ਗਤੋ ਮੁਤ੍ਤੰ ਸਙ੍ਗਾਮਜਿੰ ਭਿਕ੍ਖੁੰ।

ਬਹ੍ਵੇਤ੍ਥਾਤਿ ਬਹੁ ਏਤ੍ਥ **ਨ੍ਹਾਯਤਿ ਜਨੋ,** ਨ ਤੇਨ ਸੋ ਸੁਦ੍ਧੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਜਾਤਿਬਲੰ ਨਿਸੇਧਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਬਲਸ੍ਸ ਨਿਸੇਧਕੰ। **ਸਹਾਯਾ ਵਤਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਸਹ ਅਯਨਵਸੇਨ ਸਹਾਯਾ ਵਤ। ਕਾਲੇਨ ਕਾਲੰ ਸਪ੍ਪਾਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਵਨਵਸੇਨ ਚਿਰਰਤ੍ਤੰ ਸਮੇਤਿ ਸਮਾਗਮੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਚਿਰਰਤ੍ਤਸਮੇਤਿਕਾ। ਸਿਥਿਲਮਾਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਸਿਥਿਲੰ ਵੀਰਿਯੰ ਕਤ੍ਵਾ।

ਭਾਸਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋ ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਸਤ੍ਥ ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਚ ਪਞ੍ਚਸ੍ਵੇਵ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਦਯੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਅਨੁਪਾਦਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਉਪਰਿ ਚ ਵਿਸੇਸਾਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ''ਨਤ੍ਥਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੧; ਕਥਾ॰ ੩੫੫ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਮਾਨੰ)। ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਾਭਾਵੰ ਪਚ੍ਚਾਮਸਤਿ ''ਤਤ੍ਰ ਕੋ ਵਿਸੇਸੋ''ਤਿ। **ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ**ਤਿ ਅਧਿਕਪਯੋਗੋ। **ਨਾਨਾਕਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵਿਸੇਸੋਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਅਯੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਿਪਿ ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੰ ਵਿਸੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਪਨ ਸਵਾਸਨਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਾਦਨਾਦਿਸਕਲਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਗੁਣਸਮਾਯੋਗੋ। ਅਯੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਤੋ ਵਿਸੇਸੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞ੍ਹਿ ਕਸ੍ਸਪਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸਿ। ਅਨ੍ਤਰਾ ਅਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਥਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ ਨਾਮ ਨਾਹੋਸਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯੰ ਭਗਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ **ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ** ਨਾਮ। **ਅਸਞ੍ਜਾਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨੰ। **ਅਨਕ੍ਖਾਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਕਥਿਤਸ੍ਸ। ਮਗ੍ਗੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਮਗ੍ਗਞ੍ਞੂ**। ਮਗ੍ਗੰ ਵਿਦਿਤੰ ਪਾਕਟੰ ਅਕਾਸੀਤਿ **ਮਗ੍ਗਵਿਦੂ**। ਮਗ੍ਗੇ ਚ ਅਮਗ੍ਗੇ ਚ ਕੋਵਿਦੋਤਿ **ਮਗ੍ਗਕੋਵਿਦੋ। ਮਗ੍ਗਾਨੁਗਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੰ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ। **ਪਚ੍ਛਾਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਅਹੰ ਪਠਮੰ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਸਾਵਕਾ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ।

''**ਨੀਚੇ** ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੫; ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੮) ਤਮੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਤਮੋ**। ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਹਿ ਪੁਨ ਨਿਰਯਤਮੁਪਗਮਨਤੋ **ਤਮਪਰਾਯਣੋ**। ਇਤਿ ਉਭਯੇਨਪਿ ਖਨ੍ਧਤਮੋਵ ਕਥਿਤੋ ਹੋਤਿ। ''ਅਡ੍ਢੇ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੫; ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੮) ਜੋਤਿਨਾ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਜੋਤਿ,** ਆਲੋਕਭੂਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦੀਹਿ ਪੁਨ ਸਗ੍ਗੂਪਪਤ੍ਤਿਭਾਵੂਪਗਮਨਤੋ **ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ**। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਇਤਰੇਪਿ ਦ੍ਵੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਨ ਤੰ ਦਲ੍ਹੰ ਬਨ੍ਧਨਮਾਹੁ ਧੀਰਾਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਧੀਰਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਪਣ੍ਡਿਤਪੁਰਿਸਾ। ਯੰ ਸਙ੍ਖਲਿਕਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਯੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ **ਆਯਸੰ** ਅਦ੍ਦੁਬਨ੍ਧਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਦਾਰੁਮਯਞ੍ਚ ਪਬ੍ਬਜਤਿਣੇਹਿ ਰਜ੍ਜੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਕਤਰਜ੍ਜੁਬਨ੍ਧਨਞ੍ਚ, ਤੰ ਅਸਿਆਦੀਹਿ ਛਿਨ੍ਦਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ ''ਥਿਰ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਾਰਤ੍ਤਰਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਰਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਰਤ੍ਤਾ। ਬਲਵਰਾਗਰਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਣਿਕੁਣ੍ਡਲੇਸੂ**ਤਿ ਮਣੀਸੁ ਚ ਕੁਣ੍ਡਲੇਸੁ ਚ, ਮਣਿਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਾ ਕੁਣ੍ਡਲੇਸੁ। **ਏਤੰ ਦਲ੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਯੇ ਮਣਿਕੁਣ੍ਡਲੇਸੁ ਸਾਰਤ੍ਤਰਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੁ ਯੋ ਰਾਗੋ, ਯਾ ਚ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰੇਸੁ ਅਪੇਕ੍ਖਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਏਤੰ ਕਿਲੇਸਮਯੰ ਬਨ੍ਧਨੰ ਪਣ੍ਡਿਤਪੁਰਿਸਾ ''ਦਲ੍ਹ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਓਹਾਰਿਨਨ੍ਤਿ ਆਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਚਤੂਸੁ ਅਪਾਯੇਸੁ ਪਾਤਨਤੋ ਅਵਹਰਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਹਰਤੀਤਿ ਓਹਾਰਿਨੰ। **ਸਿਥਿਲ**ਨ੍ਤਿ ਬਨ੍ਧਨਟ੍ਠਾਨੇ ਛਵਿਆਦੀਨਿ ਅਕੋਪੇਤ੍ਵਾ ਬਨ੍ਧਨਭਾਵਮ੍ਪਿ ਅਜਾਨਾਪੇਤ੍ਵਾ ਜਲਪਥਥਲਪਥਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਮੰ ਕਾਤੁੰ ਦੇਤੀਤਿ ਸਿਥਿਲੰ। **ਦੁਪ੍ਪਮੁਞ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਭਵਸੇਨ ਹਿ ਏਕਵਾਰਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਕਿਲੇਸਬਨ੍ਧਨੰ ਦਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਤੋ ਕਚ੍ਛਪੋ ਵਿਯ ਦੁਮ੍ਮੋਚਯੰ ਹੋਤੀਤਿ ਦੁਪ੍ਪਮੁਞ੍ਚੰ। **ਏਤਮ੍ਪਿ ਛੇਤ੍ਵਾਨਾ**ਤਿ ਏਤੰ ਦਲ੍ਹਮ੍ਪਿ ਕਿਲੇਸਬਨ੍ਧਨੰ ਞਾਣਖਗ੍ਗੇਨ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ **ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਨੋ** ਹੁਤ੍ਵਾ **ਕਾਮਸੁਖੰ ਪਹਾਯ ਪਰਿਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ** ਪਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚੇਤੇਤੀਤਿ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾਵਸੇਨ ਚੇਤੇਤਿ। **ਪਕਪ੍ਪੇਤੀ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨੰ ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮਭਾਵੰ ਪਾਪਨਵਸੇਨ ਕਪ੍ਪੇਤਿ। **ਅਨੁਸੇਤੀ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਅਨੁਸਯੋਵ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਪ੍ਪਹੀਨਭਾਵੇਨ ਅਨੁਸੇਤਿ। **ਆਰਮ੍ਮਣਮੇਤੰ ਹੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ**ਤਿ ਯਦੇਤੰ ਚੇਤਨੰ ਪਕਪ੍ਪਨੰ ਅਨੁਸਯਨਞ੍ਚ, ਏਤੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੇ ਸਤਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮੰ ਜਵਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਕਡ੍ਢਨਸਮਤ੍ਥਤਾਸਮ੍ਪਾਦਨਤੋ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਹੋਤਿ। **ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

“**ਨੋ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚੇਤੇਤੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਮੇਵ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ, ਯਦਿਪਿ ਕਦਾਚਿ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਪਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਤਿ, ਤੇ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਯੇਵਾਤਿ। ਸਤਿ ਚ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਵਟ੍ਟਤਿਯੇਵ। ਤਤਿਯਵਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

“**ਸਮੁਦ੍ਦੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਸਮੁਦ੍ਦੋ**”ਤਿਆਦਿ ਯਦਿ ਦੁਪ੍ਪੂਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸੰਸੀਦਨਟ੍ਠੇਨ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ ਸਾਗਰੋ ‘‘ਸਮੁਦ੍ਦੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਤਤੋ ਸਤਭਾਗੇਨਪਿ ਸਹਸ੍ਸਭਾਗੇਨਪਿ ਚਕ੍ਖੁਆਦੀਸ੍ਵੇਵ ਅਯੰ ਨਯੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨਾਹ – “**ਚਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਸਮੁਦ੍ਦੋ, ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਮਯੋ ਵੇਗੋ**”ਤਿ, ਰੂਪੇਸੁ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਆਵਿਞ੍ਛਨਤੋ ਰੂਪਾਯਤਨਮੇਵ ਵੇਗੋ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵੇਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯੋ ਤੰ ਰੂਪਮਯੰ ਵੇਗੰ ਸਹਤੀਤਿ ਯੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਹ ਵਿਸਯੇਨ ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਚ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਤੋ ਕਿਲੇਸਜਾਲਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ ਅਭਿਭਵਤਿ। **ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤਰਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮੁਦ੍ਦ**ਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸਮੁਦ੍ਦੰ ਤਿਣ੍ਣੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਚਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਸਮੁਦ੍ਦੋਤਿ ਯਦਿਪਿ ਦੁਪ੍ਪੂਰਣਟ੍ਠੇਨ ਯਦਿ ਵਾ ਸਮੁਦਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦ੍ਦੋ, ਚਕ੍ਖੁਮੇਵ ਸਮੁਦ੍ਦੋ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਪਥਵਿਤੋ ਯਾਵ ਅਕਨਿਟ੍ਠਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਨੀਲਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੰ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਭਾਵੰ ਕਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਏਵੰ ਦੁਪ੍ਪੂਰਣਟ੍ਠੇਨਪਿ ਸਮੁਦ੍ਦੋ। ਚਕ੍ਖੁ ਚ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਨੀਲਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਸਮੁਦੇਤਿ ਅਸੰਵੁਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਓਸਰਮਾਨੰ ਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਸਦੋਸਭਾਵੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਸਮੁਦਨਟ੍ਠੇਨਪਿ ਸਮੁਦ੍ਦੋ। ਤਥਾ ਚਕ੍ਖੁੰ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਾਦੀਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦ੍ਵਾਰਤਾਯ ਤੇਹਿ ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਸਮੁਦਨਟ੍ਠੇਨ ਤੇਮਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦ੍ਦੋ। **ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਮਯੋ ਵੇਗੋ**ਤਿ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਊਮਿਮਯੋ ਵੇਗੋ ਵਿਯ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨੀਲਾਦਿਭੇਦਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਰੂਪਮਯੋ ਵੇਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਯੋ ਤੰ ਰੂਪਮਯੰ ਵੇਗੰ ਸਹਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਤੰ ਚਕ੍ਖੁਸਮੁਦ੍ਦੇ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤੰ ਰੂਪਮਯੰ ਵੇਗੰ ਮਨਾਪੇ ਰੂਪੇ ਰਾਗੰ, ਅਮਨਾਪੇ ਦੋਸੰ, ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਨੇ ਮੋਹਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸੇ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਉਪੇਕ੍ਖਕਭਾਵੇਨ ਸਹਤਿ।

ਸਊਮਿਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਕਿਲੇਸਊਮੀਹਿ ਸਊਮਿੰ। ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟੇਹਿ **ਸਾਵਟ੍ਟੰ**। ਕਿਲੇਸਗਹੇਹਿ **ਸਗਹੰ**। ਕਿਲੇਸਰਕ੍ਖਸੇਹਿ **ਸਰਕ੍ਖਸੰ**। ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਸ੍ਸ ਵਾ ਵਸੇਨ **ਸਊਮਿੰ**। ਕਾਮਗੁਣਵਸੇਨ **ਸਾਵਟ੍ਟੰ**। ਮਾਤੁਗਾਮਵਸੇਨ **ਸਗਹੰ ਸਰਕ੍ਖਸੰ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ‘‘ਊਮਿਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੯; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੨; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੨੨)। ਤਥਾ ਆਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤੰ ਕਾਮਗੁਣਾਨੰ ਅਧਿਵਚਨੰ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੯; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੨੨)। ਗਹਰਕ੍ਖਸੋਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤੁਗਾਮਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੯)। ਸੇਸਦ੍ਵਾਰੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਸਊਮਿਭਯੰ ਦੁਤ੍ਤੁਰੰ ਅਚ੍ਚਤਰੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਊਮਿਭਯੇਨ ਸਭਯੰ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿ। **ਲੋਕਨ੍ਤਗੂ**ਤਿ ਸੰਸਾਰਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਗਤੋ। **ਪਾਰਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਗਤੋਤਿ ਕਥੀਯਤਿ।

ਬਲ਼ਿਸਾਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਨਤ੍ਥਹੇਤੁਤਾਯ ਬਲ਼ਿਸਾ ਵਿਯ ਬਲ਼ਿਸਾ। **ਅਨਯਾਯਾ**ਤਿ ਅਨਤ੍ਥਾਯ। **ਬਜਾਬਾਧਾਯਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਯ। **ਇਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਪਰਿਯਿਟ੍ਠਾ ਵਾ ਅਪਰਿਯਿਟ੍ਠਾ ਵਾ ਸੁਖਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਇਟ੍ਠਾ। ਕਾਮਨੀਯਟ੍ਠੇਨ **ਕਨ੍ਤਾ**। ਮਨਸ੍ਸ ਵਡ੍ਢਨਟ੍ਠੇਨ **ਮਨਾਪਾ**। ਪਿਯਸਭਾਵਤਾਯ **ਪਿਯਰੂਪਾ**। ਕਿਲੇਸਕਾਮਸਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਕਾਮੂਪਸੰਹਿਤਾ**। ਰਾਗਜਨਨਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰਞ੍ਜਨਤੋ **ਰਜਨੀਯਾ। ਤਞ੍ਚੇ**ਤਿ ਤੰ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਨੀਲਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਰੂਪਾਯਤਨੰ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਭਾਵੇਨ ਚ ਏਕਵਿਧਤੰ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਤੰਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਤਞ੍ਚੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਭੂਤਾਯ ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਤਣ੍ਹਾਯ ਅਭਿਮੁਖੋ ਨਨ੍ਦਤਿ। **ਅਭਿਵਦਤੀ**ਤਿ ''ਅਹੋ ਸੁਖੰ, ਅਹੋ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਾਪੇਨ੍ਤਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਯਨਵਸੇਨ ਅਭਿਵਦਤਿ। **ਅਜ੍ਝੋਸਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਗਿਲਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਗਿਲਿਤਬਲ਼ਿਸੋ ਮਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਯੰ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਕਿਲੇਸਮਾਰਸ੍ਸ ਬਲ਼ਿਸਭੂਤੰ ਰੂਪਤਣ੍ਹੰ ਗਿਲਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੇਸਵਾਰੇਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਅਭੇਦੀ**ਤਿ ਭਿਨ੍ਦਿ। **ਪਰਿਭੇਦੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਭਿਨ੍ਦਿ। ਸੇਸੰ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਅਯੰ ਲੋਕੋ ਸਨ੍ਤਾਪਜਾਤੋਤਿ ਅਯੰ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਜਾਤਸਨ੍ਤਾਪੋ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸੋਕਸਨ੍ਤਾਪੋ ਚ ਰਾਗਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪਰਿਲ਼ਾਹਸਨ੍ਤਾਪੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਫਸ੍ਸਪਰੇਤੋ**ਤਿ ਅਨੇਕੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਫਸ੍ਸੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ। **ਰੋਦੰ ਵਦਤਿ ਅਤ੍ਤਤੋ**ਤਿ ਤੰ ਤੰ ਅਤ੍ਤਨਾ ਫੁਟ੍ਠੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਭਾਵਿਤਕਾਯਤਾਯ ਅਧਿਵਾਸੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ''ਅਹੋ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਈਦਿਸੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਮਯ੍ਹੰ ਸਤ੍ਤੁਨੋਪਿ ਮਾ ਹੋਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਲਪਨ੍ਤੋ ਵਦਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? **ਯੇਨ ਯੇਨ ਹਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਤੰ ਹੋਤਿ ਅਞ੍ਞਥਾ,** ਯਸ੍ਮਾ ਏਤੇ ਸਤ੍ਤਾ ਯੇਨ ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਟਿਕਾਰੰ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਆਸੀਸਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਤਿਕਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੰ ਹੋਤਿ। ਯੇਨ ਵਾ ਪਕਾਰੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਡ੍ਢਿੰ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਵਡ੍ਢਿ ਏਵ ਪਨ ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵਿਤੰ ਇਚ੍ਛਾਵਿਘਾਤੰ ਏਵ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਅਯੰ **ਭਵਸਤ੍ਤੋ** ਕਾਮਾਦਿਭਵੇਸੁ ਸਤ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤ**ਲੋਕੋ,** ਤਥਾਪਿ **ਭਵਮੇਵਾਭਿਨਨ੍ਦਤਿ,** ਨ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ। **ਯਦਭਿਨਨ੍ਦਤਿ ਤੰ ਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਕਾਮਾਦਿਭਵੰ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ, ਤੰ ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਅਨੇਕਬ੍ਯਸਨਾਨੁਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਤਿਵਿਯ ਭਯਾਨਕਟ੍ਠੇਨ **ਭਯੰ। ਯਸ੍ਸ ਭਾਯਤੀ**ਤਿ ਯਤੋ ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਤੋ ਭਾਯਤਿ, **ਤੰ** ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਚ **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ।

ਭਵਵਿਪ੍ਪਹਾਨਾਯਾਤਿ ਭਵਸ੍ਸ ਪਜਹਨਤ੍ਥਾਯ। **ਖੋ**ਤਿ ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਕਾਮਾਦਿਭਵਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਹਾਨਤ੍ਥੰ ਇਦੰ ਮਯਾ ਅਧਿਗਤੰ ਮਗ੍ਗ**ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਵੁਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ।

ਏਵੰ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਏਕੰਸੇਨੇਵ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਭਾਵੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ **"ਯੇ ਹਿ ਕੇਚੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਭਵੇਨਾ**ਤਿ ਰੂਪਭਵੇਨ ਵਾ ਅਰੂਪਭਵੇਨ ਵਾ। **ਭਵਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੰਸਾਰਸ੍ਸ। **ਵਿਪ੍ਪਮੋਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ, ਸੰਸਾਰਸੁਦ੍ਧਿਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਭਵਗਾਮਿਕਮ੍ਮੇਨ ਪਨ ਰੂਪਾਰੂਪਜ੍ਝਾਨੇਨ , ਤੰਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ ਚ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇਨ ਭਵਵਿਸੁਦ੍ਧਿੰ ਵਦਨ੍ਤਾ ਭਵੇਨ ਭਵਵਿਪ੍ਪਮੋਕ੍ਖੰ ਵਦਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। ਤੇਨਾਹ – **"ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਅਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾ ਭਵਸ੍ਮਾਤਿ ਵਦਾਮੀ"**ਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਭਵੇਨਾ**ਤਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਭਵਤਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ ''ਭਵਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੇਨ ''ਭਵੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ। ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਹਿ ਇਧੇਕਚ੍ਚੇ ਭਵਵਿਸੇਸੰਯੇਵ ਭਵਵਿਪ੍ਪਮੋਕ੍ਖੰ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਤੰ **ਬਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ** ਆਹ – ''ਇਦੰ ਨਿਚ੍ਚੰ, ਇਦੰ ਧੁਵੰ,

ਇਦੰ ਸਸ੍ਸਤੰ, ਇਦੰ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੧; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੫)। **ਵਿਭਵੇਨਾ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ। ਵਿਭਵਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ''ਵਿਭਵੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਭਵਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਮਾਹੰਸੂ**ਤਿ ਸੰਸਾਰਸੁਦ੍ਧਿੰ ਵਦਿੰਸੁ। ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਹਿ ਇਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸੰਸਾਰਸੁਦ੍ਧਿੰ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ –

> ''ਯਤੋ ਖੋ, ਭੋ, ਅਯੰ ਅਤ੍ਤਾ ਰੂਪੀ ਚਾਤੁਮਹਾਭੂਤਿਕੋ...ਪੇ॰... ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਖੋ, ਭੋ, ਅਯੰ ਅਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੧)।

ਅਨਿਸ੍ਸਟਾਤਿ ਅਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਮਾਹ – "**ਉਪਧਿਞ੍ਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਮਿਦੰ ਸਮ੍ਭੋਤੀ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦਿਉਪਧਿੰ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਯਤ੍ਥ ਇਮੇ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਤਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧੂਪਧਿਕਿਲੇਸੂਪਧਿਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੂਪਧਯੋ ਅਧਿਗਤਾ ਞਾਤਾ। ਕੁਤੋ ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣਤਾਤਿ। ਯੰ ਪਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣੰ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਸਬ੍ਬੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਲੋਕਮਿਮੰ ਪਸ੍ਸਾਤਿ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਆਲਪਤਿ। **ਪੁਥੂ**ਤਿ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਰੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੰ। **ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ। **ਭੂਤਰਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥੀ ਪੁਰਿਸੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਇਤ੍ਥਿਯਾਤਿ ਏਵੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਰਤੰ, ਤਤੋ ਏਵ **ਭਵਾ ਅਪਰਿਮੁਤ੍ਤਾ। ਯੇ ਹਿ ਕੇਚਿ ਭਵਾ**ਤਿ ਇਤ੍ਤਰਖਣਾ ਵਾ ਦੀਘਾਯੁਕਾ ਵਾ ਸਾਤਵਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਸਾਤਵਨ੍ਤੋ ਵਾ ਭਵਾ। **ਸਬ੍ਬਧੀ**ਤਿ ਉਦ੍ਧੰ ਅਧੋ ਤਿਰਿਯਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਭਾਵੇਨ। **ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਭਵਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਭਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਅਵਿਪਰੀਤੰ **ਪਸ੍ਸਤੋ ਭਵਤਣ੍ਹਾਪਿ ਪਹੀਯਤਿ** ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, **ਵਿਭਵੰ** ਉਚ੍ਛੇਦਮ੍ਪਿ **ਨਾਭਿਨਨ੍ਦਤਿ** ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬ **ਤਣ੍ਹਾਨੰ** ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਮਗ੍ਗੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਤੋ **ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ** ਨਿਬ੍ਬੁਤਿ ਹੋਤਿ। **ਤਸ੍ਸ** ਏਵੰ **ਨਿਬ੍ਬੁਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਨੁਪਾਦਾ** ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਅਨੁਪਾਦਾਨਤੋ ਅਗ੍ਗਹਣਤੋ **ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ ਨ ਹੋਤਿ**। ਏਵੰਭੂਤੇਨ ਚ **ਅਭਿਭੂਤੋ** ਪਞ੍ਚਵਿਧੋਪਿ **ਮਾਰੋ** ਵਿਜਿਤੋ ਅਸ੍ਸ ਅਨੇਨ ਮਾਰੇਨ ਸਙ੍ਗਾਮੋ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਭਵੇ ਸਮਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਤਾਦਿਲਕ੍ਖਣਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ।

ਅਨੁਸੋਤਗਾਮੀ ਅਨ੍ਧਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ **ਪਟਿਸੋਤਗਾਮੀ** ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। **ਠਿਤਤ੍ਤੋ** ਸੇਕ੍ਖੋ। ਇਤਰੋ ਅਸੇਕ੍ਖੋ।

ਅਭਿਜਾਤਿਕੋਤਿ ਜਾਤਿਯੋ। **ਕਣ੍ਹਾਭਿਜਾਤਿਕੋ**ਤਿ ਕਣ੍ਹੇ ਨੀਚੇ ਕੁਲੇ ਜਾਤੋ। **ਕਣ੍ਹੰ ਧਮ੍ਮੰ ਅਭਿਜਾਯਤੀ**ਤਿ ਕਾਲਕੰ ਦਸਵਿਧੰ ਦੁਸ੍ਸੀਲਧਮ੍ਮੰ ਪਸਵਤਿ ਕਰੋਤਿ, ਸੋ ਤੰ ਅਭਿਜਾਯਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ। **ਸੁਕ੍ਕੰ ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਹੰ ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨੰ ਅਕਤਤ੍ਤਾ ਨੀਚੇ ਕੁਲੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ, ਇਦਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞੰ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸੁਕ੍ਕੰ ਪਣ੍ਡਰੰ ਧਮ੍ਮੰ ਅਭਿਜਾਯਤਿ, ਸੋ ਤੇਨ ਸਗ੍ਗੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ। **ਅਕਣ੍ਹੰ ਅਸੁਕ੍ਕੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਸਚੇ ਕਣ੍ਹੰ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕੰ ਦਦੇਯ੍ਯ। ਸੁਕ੍ਕੰ, ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕੰ ਦਦੇਯ੍ਯ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਦਾਨਤੋ ਪਨ ''ਅਕਣ੍ਹੰ ਅਸੁਕ੍ਕ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਕਿਲੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤੇ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਨਾਮ। ਤੰ ਏਸ ਅਭਿਜਾਯਤਿ ਪਸਵਤਿ ਕਰੋਤਿ। **ਸੁਕ੍ਕਾਭਿਜਾਤਿਕੋ**ਤਿ ਸੁਕ੍ਕੇ ਉਚ੍ਚੇ ਕੁਲੇ ਜਾਤੋ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। "**ਕਣ੍ਹੰ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਹਾਰਸਮ੍ਪਾਤਵਾਰੇ ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਏਵ।

ਮਾਨੁਸਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਭਾਵੰ, ਮਨੁਸ੍ਸਯੋਨਿਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਵੇ**ਤਿ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਕਿਚ੍ਚਮੇਵ ਚਾਤਿ ਦਵੇ। ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਤ੍ਵੇਵ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਚਾਕਿਚ੍ਚੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸੁਕਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ''ਕਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਤੇਸੰ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨੰ।

ਪਧਾਨਾਨੀਤਿ ਉਤ੍ਤਮਾਨਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿੰ **ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਸੂ**ਤਿ ਵਿਸਯੇ ਭੁਮ੍ਮੰ। ਦੁਤਿਯੇ ਅਧਿਕਰਣੇ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਆਮਿਸਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ ਅਰਹਤ੍ਤੇਨ ਸਮਧੁਰੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ? ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੇਸੁ ਦਕ੍ਖਿਣਾਯ

ਮਹਪ੍ਫਲਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। **ਯੇਨ ਯੇਨ** ਵਾ **ਪਨ** **ਵਤ੍ਥੁਨਾ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਾਦਿਵਤ੍ਥੁਨਾ। **ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਾ**ਤਿ ਭਵਤਣ੍ਹਾਦਿਵਸੇਨ ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਾ। ਦੁਤਿਯੇ **ਯੇਨ ਯੇਨ** ਵਾ **ਪਨ** **ਵਤ੍ਥੁਨਾ**ਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਵਤ੍ਥੁਆਦਿਨਾ।

ਇਮਿਨਾ ਅਸੁਭੇਨ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇਨਾਤਿ ਅਸੁਭਸ੍ਸ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਅਸੁਭੇਨ ਅਸਿਵੇਨ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇਨ। **ਇਦੰ ਬਾਲਲਕ੍ਖਣੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿੰ ਭਵੇ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਮਙ੍ਗਿਤਾਯ ਬਾਲੋ ਅਯੰ ਭਵਤੀਤਿ ਉਪਲਕ੍ਖਣੰ ਜਾਯਤਿ। **ਇਦੰ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯੰ ਸੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤੰ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯੰ ਨਾਮ ਸੁਤ੍ਤੰ।

ਇਮਿਨਾ ਸੁਭੇਨਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ **ਮਹਾਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣੰ। **ਕਿਲੇਸਭੂਮੀਹੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਕਿਲੇਸਾਵਤ੍ਥਾਹਿ ਵਾ। **ਸਾਨੁਸਯਸ੍ਸ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੰ ਜਾਯਤੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨੁਸਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇ ਰਾਗਾਦਯੋ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੋ ਸੰਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤਚਿਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਕਾਮਰਾਗਾਦੀਹਿ ਸੰਯੁਜ੍ਜਤਿ ਨਾਮ। **ਸੰਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਉਪਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਕਾਮਰਾਗਸੰਯੋਜਨਾਦੀਹਿ ਸੰਯੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਾਦੀਨਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨਿ ਚ ਉਪਾਦਿਯਤਿ। ਸੇਸੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

੪੧੨.ਸੋਲਸਵਿਧੇਨ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤੇਹਿ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧੇਨ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗੋ ਮੂਲਪਦੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ, ਨ ਇਮਸ੍ਸਾਪਿ ਤੇਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤੋ ਪਦੇਸੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਮੂਲਪਦੰ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮੂਲਪਦਾ"**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਸੇਨ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ **"ਲੋਕਿਯੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਵਤਿਕਾ, ਥਵੋ ਚਾਤਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧੰ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨੰ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ। ਤਤ੍ਥ **ਲੋਕਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਕੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ, ਲੋਕੇ ਵਾ ਵਿਦਿਤੋ ਲੋਕਿਯੋ। ਇਧ ਪਨ ਲੋਕਿਯੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਲੋਕਿਯੰ। ਤਥਾ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ**। ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਦੇਸੇਨ ਲੋਕਿਯੋ, ਪਦੇਸੇਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੰ **ਲੋਕਿਯਞ੍ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚ**। ਯਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਯ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮੁਖੇਨ ਦੇਸਿਤੰ, ਤੰ **ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨੰ**। ਧਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਦੇਸਿਤੰ **ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨੰ**। ਉਭਯਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤੰ **ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ**। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਪਨ ਗੁਣਾਭਿਤ੍ਥਵਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਸੁਤ੍ਤੰ **ਥਵੋ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਜ੍ਜੁਖੀਰ**ਨ੍ਤਿ ਤਙ੍ਖਣੰਯੇਵ ਧੇਨੁਯਾ ਥਨੇਹਿ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੰ ਅਬ੍ਭੁਣ੍ਹਖੀਰੰ। **ਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਣਮਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਧੇਨੁਯਾ ਥਨਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੰ ਖੀਰੰ ਤਙ੍ਖਣੰਯੇਵ **ਨ ਮੁਚ੍ਚਤਿ** ਨ ਪਰਿਣਮਤਿ ਨ ਦਧਿਭਾਵੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਕ੍ਕਾਦਿਅਮ੍ਬਿਲਸਮਾਯੋਗਤੋ ਪਨ ਪਰਤੋ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇਨ ਪਕਤਿੰ ਜਹਤਿ ਦਧਿਭਾਵੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਕਿਰਿਯਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਨ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਦਿ ਵਿਪਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਨਾਨਾਗਤੀਨੰ ਸਭਾਵਟ੍ਠਾਨੰ ਸਿਯਾ, ਨ ਕੋਚਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਕਾਤੁੰ ਵਿਸਹੇਯ੍ਯ। ਯਾਵ ਪਨ ਕੁਸਲਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਤਾਵ ਤੰ ਤੇ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਭੇਦਾ ਅਪਾਯੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਪਨਵਸੇਨ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਞ੍ਚ **ਡਹਨ੍ਤੰ ਬਾਲਮਨ੍ਵੇਤਿ,** ਕਿੰ ਵਿਯ? **ਭਸ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਨੋਵ ਪਾਵਕੋ**। ਯਥਾ ਹਿ ਛਾਰਿਕਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ ਵੀਤਚ੍ਚਿਤਙ੍ਗਾਰੋ ਅਕ੍ਕਨ੍ਤੋਪਿ ਛਾਰਿਕਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਨ ਤਾਵ ਡਹਤਿ, ਛਾਰਿਕੰ ਪਨ ਤਾਪੇਤ੍ਵਾ ਚਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਡਹਨਵਸੇਨ ਯਾਵ ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗਾ ਡਹਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਯੇਨ ਕਤੰ, ਤੰ ਬਾਲੰ ਦੁਤਿਯੇ ਵਾ ਤਤਿਯੇ ਵਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਨਿਰਯਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਡਹਨ੍ਤੰ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤੀਤਿ।

ਯਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿ ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਛੇਕੇਨ ਸਾਰਥਿਨਾ ਸੁਦਨ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸਾ ਵਿਯ ਛ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਸਮਥੰ** ਦਨ੍ਤਭਾਵੰ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਵਨਭਾਵੰ **ਗਤਾਨਿ,** ਤਸ੍ਸ ਨਵਵਿਧੰ ਮਾਨੰ ਪਹਾਯ ਠਿਤਤ੍ਤਾ **ਪਹੀਨਮਾਨਸ੍ਸ** ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਆਸਵਾਨੰ ਅਭਾਵੇਨ **ਅਨਾਸਵਸ੍ਸ** ਤਾਦਿਭਾਵੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਤਥਾਰੂਪਸ੍ਸ **ਦੇਵਾਪਿ ਪਿਹਯਨ੍ਤਿ,** ਮਨੁਸ੍ਸਾਪਿ ਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚ ਆਗਮਨਞ੍ਚ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ। **ਆਹਾਰੇ ਸਤੀ**ਤਿ ਆਹਾਰਪਟਿਬਦ੍ਧੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗੇ ਅਪ੍ਪਹੀਨੇ ਸਤਿ।

ਸਬ੍ਬਾ ਦਿਸਾ ਅਨੁਪਰਿਗਮ੍ਮ ਚੇਤਸਾਤਿ ਪਰਿਤੋ ਦਸਪਿ ਦਿਸਾ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। **ਨੇਵਜ੍ਝਗਾ**ਤਿ ਨੇਵ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। **ਪਿਯਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਸਯੇਨ ਪਿਯੰ। **ਅਤ੍ਤਨਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਤੋ। **ਏਵੰ ਪਿਯੋ ਪੁਥੁ ਅਤ੍ਤਾ ਪਰੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਕਸ੍ਸਚਿਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਿਯਤਰਸ੍ਸ

ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਨਵਸੇਨ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਰੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਤਾ ਪਿਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਏਤਦੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ **ਨ ਹਿਂਸੇ ਪਰਂ ਅਤ੍ਤਕਾਮੋ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੁਖਕਾਮੋਤਿ।

ਭੂਤਾਤਿ ਜਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। **ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। **ਭੂਤਾ**ਤਿ ਵਾ ਖੀਣਾਸਵਾ। ਤੇ ਹਿ ਪਹੀਨਭਵਤ੍ਤਾ ਭੂਤਾ ਏਵ। **ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਰਲੋਕਂ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਖੀਣਾਸਵਾ ਪਨ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ।

ਪਿਯੋ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਸੀਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਿਯੋ ਪਿਯਾਯਿਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਸੀਲਦਸ੍ਸਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ , ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਂ ਸਚ੍ਚਵਾਦਿਨਂ।
> ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮਕੁਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਂ ਜਨੋ ਕੁਰੁਤੇ ਪਿਯ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੧੭)।

ਪਾਸਾਣਚ੍ਛਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਗਰੁਕਾਤਬ੍ਬਤਾਯ **ਗਰੁ**। ਉਤ੍ਤਰਿਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਮ੍ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤਾਯ **ਭਾਵਨੀਯੋ**। ਸੀਲਗੁਣੇਨ ਵਾ ਪਿਯਗਰੁਆਦਿਭਾਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ ਪਿਯੋ ਚ ਅਸ੍ਸਂ ਮਨਾਪੋ ਚ ਗਰੁ ਚ ਭਾਵਨੀਯੋ ਚਾ'ਤਿ, ਸੀਲੇਸ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੫)।

ਵਤ੍ਤਾਤਿ ''ਕਾਲੇਨ ਵਕ੍ਖਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਪਞ੍ਚਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਪਨਭਾਵੇ ਠਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਾ। **ਵਚਨਕ੍ਖਮੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਹਿ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਸੁਬ੍ਬਚੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣਗ੍ਗਾਹਿਤਾਯ ਤੇਸਂ ਵਚਨਂ ਖਮਤੀਤਿ ਵਚਨਕ੍ਖਮੋ। **ਵਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਾ ਧਮ੍ਮਕਥਾਵਸੇਨ ਵਚਨਸੀਲੋ। **ਵਚਨਕ੍ਖਮੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਂ ਸਂਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤੋ ਪਰੇਹਿ ਅਸਂਹੀਰੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਚਨਕ੍ਖਮਤਾਯ ਵਚਨਕ੍ਖਮੋ। **ਗਮ੍ਭੀਰਞ੍ਚ ਕਥਂ ਕਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਗਮ੍ਭੀਰਕਥਂ ਕਤ੍ਤਾ। **ਨ ਚਟ੍ਠਾਨੇ ਨਿਯੋਜਕੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾਦਿਂ ਅਧਮ੍ਮਾਵਿਨਯਾਦਿਵਸੇਨ ਅਵਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾਦਿਵਸੇਨੇਵ ਦੀਪਨਤੋ ਨ ਚ ਅਟ੍ਠਾਨੇ ਨਿਯੋਜਕੋ।

ਮਾਤਰਂ ਪਿਤਰਂ ਹਨ੍ਤ੍ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਤਣ੍ਹਾ ਜਨੇਤਿ ਪੁਰਿਸ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੫-੫੭) ਵਚਨਤੋ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਜਨਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾ **ਮਾਤਾ** ਨਾਮ। ''ਅਹਂ ਅਸੁਕਸ੍ਸ ਨਾਮ ਰਞ੍ਞੋ, ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਪੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਪਿਤਰਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ **ਪਿਤਾ** ਨਾਮ। ਲੋਕੋ ਵਿਯ ਰਾਜਾਨਂ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਭਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਦ੍ਵੇ ਖਤ੍ਤਿਯਾ **ਰਾਜਾਨੋ** ਨਾਮ। ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਤਟ੍ਠੇਨ ਰਟ੍ਠਸਦਿਸਤ੍ਤਾ **ਰਟ੍ਠਂ** ਨਾਮ। ਆਯਸਾਧਕੋ ਆਯੁਤ੍ਤਕਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਤਂਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਨਨ੍ਦਿਰਾਗੋ **ਅਨੁਚਰੋ** ਨਾਮ।

ਅਨੀਘੋਤਿ ਨਿਦ੍ਦੁਕ੍ਖੋ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ**ਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ। ਏਤੇਨ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਾਸਿਨਾ ਹਤਾ ਬਾਹਿਤਾ। **ਯਾਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਨਿਦ੍ਦੁਕ੍ਖੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਯਾਤੀਤਿ।

ਕਾਯੇਤਿ ਕਰਜਕਾਯੇ। **ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ** ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ। **ਸਮੋਦਹਤੀ**ਤਿ ਪਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਯਦਾ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਕਾਯਗਤਿਕਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚਿਤ੍ਤੇਪਿ ਕਾਯਂ ਸਮੋਦਹਤੀ**ਤਿ ਯਦਾ ਸੀਘਂ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇ ਕਾਯਂ ਪਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਗਤਿਕਂ ਕਾਯਂ ਅਧਿਟ੍ਠਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਯੇ ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਬਲਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਵਾ ਬਾਹਂ ਪਸਾਰੇਯ੍ਯ, ਪਸਾਰਿਤਂ ਵਾ ਬਾਹਂ ਸਮਿਞ੍ਜੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ (ਮਹਾਵ॰ ੮, ੧੩੭; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੨; ੨.੩੩੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੨) ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਕਾਯੇ ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਆਰਾਮਰਾਮਣੇਯ੍ਯਕਾਦੀਨਿ ਪੇਕ੍ਖਮਾਨੋ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਨੇਵ ਇਚ੍ਛਿਤਟ੍ਠਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

[illegible].ਲੋਕੁੱਤਰੰ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੰ ਲੋਕੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਵੁੱਤੰ, ਨ ਪਨ ਲੋਕੁੱਤਰਭੂਮਿਕਤ੍ਤਾ। **ਸਬ੍ਬਕਾਲੇ ਪਵੱਤਤੀ**ਤਿ ਆਵੱਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁੱਤਿਤ੍ਤਾ ਵੁੱਤੰ, ਨ ਸਤਤੰ ਸਮਿਤੰ ਪਵੱਤਤੀਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ ਭਗਵਤੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਕਾਲੇ ਉਪ੍ਪੱਜਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵੱਤੁਨ੍ਤਿ।

ਕਿੱਤਯਿਸ੍ਸਾਮਿ ਤੇ ਸਨ੍ਤਿਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਵੂਪਸਮਹੇਤੁਤਾਯ ਸਨ੍ਤਿੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਦਸ੍ਸੇਸ੍ਸਾਮਿ। **ਦਿਟ੍ਠੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਧਮ੍ਮੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਏਵ ਵਾ ਅੱਤਭਾਵੇ। **ਅਨੀਤਿਹ**ਨ੍ਤਿ ਇਤਿਹਾਸਾਤਿ ਏਵੰ ਨ ਇਤਿਕਿਰਾਯ ਪਵੱਤੰ, ਅੱਤਪੱਚਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅੱਤ੍ਥੋ। **ਯੰ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਸਤੋ ਚਰ**ਨ੍ਤਿ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿੱਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੭; ਥੇਰਗਾ॰ ੬੭੬; ਨੇੱਤਿ॰ ੫) ਨਯੇਨ ਸਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਰਨ੍ਤੋ ਅਰਿਯਮੱਗੇਨ ਯੰ ਸਨ੍ਤਿੰ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ। **ਤਰੇ ਲੋਕੇ ਵਿਸੱਤਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕੇ ਵਿਸਪ੍ਪਨਤੋ ਵਿਸੱਤਿਕਸਙ੍ਖਾਤੰ ਤਣ੍ਹੰ ਤਰੇ ਤਰੇਯ੍ਯ ਸਮਤਿੱਕਮੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅੱਤ੍ਥੋ।

ਤਞ੍ਚਾਹੰ ਅਭਿਨਨ੍ਦਾਮੀਤਿ ਤੰ ਵੁੱਤਪ੍ਪਕਾਰੰ ਸਨ੍ਤਿਜੋਤਕੰ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਵਚਨੰ ਅਹੰ ਪੱਤ੍ਥਯਾਮਿ, ਤੰ ਏਵ ਵਾ **ਸਨ੍ਤਿੰ ਉੱਤਮੰ** ਅਭਿਨਨ੍ਦਾਮੀਤਿ ਧੋਤਕੋ ਵਦਤਿ। **ਉਦ੍ਧੰ ਅਧੋ ਤਿਰਿਯਞ੍ਚਾਪਿ ਮੱਝੇ**ਤਿ ਏੱਤ੍ਥ **ਉਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਤੰ ਉਪਰਿ ਚ। **ਅਧੋ**ਤਿ ਅਤੀਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚ। **ਤਿਰਿਯਞ੍ਚਾਪਿ ਮੱਝੇ**ਤਿ ਪੱਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਪਰਿਤੋ ਚ। **ਏਤੰ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਗੋਤੀ**ਤਿ ਏਤੰ ਅਨਾਗਤਾਦਿੰ ਸਙ੍ਗਜਨਨਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ। **ਭਵਾਭਵਾਯਾ**ਤਿ ਖੁੱਦਕਾਨਞ੍ਚੇਵ ਮਹਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਭਵਾਨੰ ਅੱਤ੍ਥਾਯ, ਸਸ੍ਸਤੁੱਛੇਦਾਯ ਵਾ।

ਅਰਿਯਸੱਚਾਨਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਾਨੰ ਸੱਚਾਨੰ। **ਅਨਨੁਬੋਧਾ**ਤਿ ਅਬੁੱਝਨੇਨ ਅਜਾਨਨੇਨ। **ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿੱਝਨੇਨ। **ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਤੋ ਭਵਸ੍ਸ ਗਮਨੇਨ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤੰ। **ਸੰਸਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਗਮਨਵਸੇਨ ਸੰਸਰਿਤੰ। **ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਮਯਾ ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਚ। ਅਥ ਵਾ **ਸਨ੍ਧਾਵਿਤੰ ਸੰਸਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਧਾਵਨੰ ਸੰਸਰਣੰ ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ ਅਹੋਸੀਤਿ ਅੱਤ੍ਥੋ। **ਭਵਨੇੱਤੀ**ਤਿ ਭਵਾਭਵੰ ਨਯਨਸਮੱਤ੍ਥਾ ਤਣ੍ਹਾਰੱਜੁ। **ਸੰਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੰਸਰਿਤੰ। **ਸਮੂਹਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਹਤਾ ਛਿਨ੍ਨਾ ਅਪ੍ਪਵੱਤਿਕਤਾ।

ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿੱਚਾਤਿ ਪੱਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ''ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾ ਪਞ੍ਚੱਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਆਦਿਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਤੋ ਅਨਿੱਚਨ੍ਤਿਕਤੋ ਤਾਵਕਾਲਿਕਤੋ ਖਣਪਰਿੱਤਤੋ ਚ ਨ ਨਿੱਚਾਤਿ **ਅਨਿੱਚਾ। ਯਦਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯਦਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਥ** ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਵਟ੍ਟ**ਦੁਕ੍ਖੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ,** ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਜਾਨਨਾਦਿਵਸੇਨ ਸੱਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿੱਝਤਿ। **ਏਸ ਮੱਗੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ**ਤਿ ਯ੍ਵਾਯੰ ਵੁੱਤਨਯੇਨ ਸੱਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ, ਏਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧੱਤ੍ਥਾਯ ਮੱਗੋ। **ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਭਿਣ੍ਹਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ ਖਯਟ੍ਠੇਨ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ। ਸੇਸੰ ਵੁੱਤਨਯਮੇਵ। **ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨੱਤਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ ਪਰਤੋ ਤੁੱਛਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਸਾਰਤੋ ਅਵਸਵੱਤਨਤੋ ਚ ਅਨੱਤਾਤਿ। ਸੇਸੰ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸਮੇਵ।

ਸੇਯ੍ਯੋਤਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਉੱਤਮੋ। **ਸਦਿਸੋ**ਤਿ ਸਮਾਨੋ। **ਹੀਨੋ**ਤਿ ਲਾਮਕੋ। ਓਮਾਨੋਪਿ ਹਿ ਅੱਤਨੋ ਅਵਙ੍ਕਰਣਮੁਖੇਨਪਿ ਸੰਪੱਗਣ੍ਹਨਵਸੇਨੇਵ ਪਵੱਤਤਿ। ਤੇਨ ਵੁੱਤੰ **"ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀ"**ਤਿ। **ਕਿਮਞ੍ਞਤ੍ਰ ਯਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਸਰਸਪਭਙ੍ਗੁਤਾਯ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਸਭਾਵੇਹਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਅੱਤਨੋ ਉਕ੍ਖਿਪਨਸ੍ਸ ਤੇਸੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਅਦਸ੍ਸਨੰ ਅਞ੍ਞਾਣੰ ਵਿਨਾ ਕਿੰ ਅਞ੍ਞੰ ਕਾਰਣੰ ਸਿਯਾ, ਅਞ੍ਞੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਰਣੰ ਤਸ੍ਸ ਨੱਤ੍ਥੀਤਿ ਅੱਤ੍ਥੋ। **ਵੇਦਨਾਦੀ**ਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਵੁੱਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁੱਕਪੱਕ੍ਖੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

[illegible].ਅਰਿਯਸੱਚਾਨਿ ਵਿਭਾਵਯਨ੍ਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਅਰਿਯਸੱਚਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਓਭਾਸੇਨ ਸੱਚਪ੍ਪਟਿੱਛਾਦਕਕਿਲੇਸਨ੍ਧਕਾਰੰ ਵਿਧਮੇਤ੍ਵਾ ਅੱਤਨੋ ਪਕਾਸਾਨਿ ਪਾਕਟਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। **ਗਮ੍ਭੀਰਪਞ੍ਞੇਨਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਪਞ੍ਞਤਾਯ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸਪਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਞਾਣੇਨ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਪਤਿਟ੍ਠਪਞ੍ਞੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨਾਤਿ ਵੁੱਤੰ ਹੋਤਿ। **ਸੁਦੇਸਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਵਿੱਤ੍ਥਾਰਾਦੀਹਿ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਨਯੇਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਦੇਸਿਤਾਨਿ। **ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਭੁਸੰ ਪਮੱਤਾ**ਤਿ ਤੇ ਵਿਭਾਵਿਤਅਰਿਯਸੱਚਾ ਪੁੱਗਲਾ ਕਾਮੰ ਦੇਵਰੱਜਚੱਕਵੱਤਿਰੱਜਾਦਿਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨੰ ਆਗਮ੍ਮ ਭੁਸੰ ਪਮੱਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਞਾਣੇਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੇਨ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੱਤ ਭਵੇ ਅਨਮਤੱਗੇ

ਸੰਸਾਰੇ ਯੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ, ਤੇਸੰ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ **ਨ ਅਟ੍ਠਮੰ ਭਵੰ ਆਦਿਯਨ੍ਤਿ,** ਸਤ੍ਤਮਭਵੇਯੇਵ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਥਿਨ੍ਦਖੀਲੋਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯਥਾ**ਤਿ ਉਪਮਾਵਚਨੰ। **ਇਨ੍ਦਖੀਲੋ**ਤਿ ਨਗਰਦ੍ਵਾਰਥਿਰਕਰਣਤ੍ਥੰ ਉਮ੍ਮਾਰਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਟ੍ਠ ਵਾ ਦਸ ਵਾ ਹਤ੍ਥੇ ਪਥਵਿੰ ਖਣਿਤ੍ਵਾ ਆਕੋਟਿਤਸ੍ਸ ਸਾਰਦਾਰੁਮਯਸ੍ਸ ਥਮ੍ਭਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। **ਪਥਵਿੰਸ੍ਸਿਤੋ ਸਿਯਾ**ਤਿ ਗਮ੍ਭੀਰਨੇਮਿਤਾਯ ਅਨ੍ਤੋ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਸਿਯਾ ਭਵੇਯ੍ਯ। **ਚਤੁਬ੍ਭਿ ਵਾਤੇਹੀ**ਤਿ ਚਤੂਹਿ ਦਿਸਾਹਿ ਆਗਤਵਾਤੇਹਿ। **ਅਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪਿਯੋ**ਤਿ ਕਮ੍ਪੇਤੁੰ ਵਾ ਚਾਲੇਤੁੰ ਵਾ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ। **ਤਥੂਪਮੰ...ਪੇ॰... ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਜ੍ਝੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤੰ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੰ ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸੰ ਤਥਾ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਸਬ੍ਬਤਿਤ੍ਥਿਯਵਾਦਵਾਤੇਹਿ ਅਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪਿਯਤਾਯ ਤਥੂਪਮੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਇਨ੍ਦਖੀਲੂਪਮੰ ਵਦਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਙ੍ਗੇਹੀਤਿ ਅਰਿਯਸੋਤਾਪਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਭੂਤੇਹਿ। **ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ**ਤਿ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਨ੍ਤੇ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ। **ਖੀਣਨਿਰਯੋਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਖੀਣਨਿਰਯੋ ਅਮ੍ਹਿ। **ਖੀਣਾਪਾਯਦੁਗ੍ਗਤਿਵਿਨਿਪਾਤੋ**ਤਿ ਇਦੰ ਨਿਰਯਾਦੀਨੰਯੇਵ ਵੇਵਚਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨਿਰਯਾਦਯੋ ਹਿ ਵਡ੍ਢਿਸਙ੍ਖਾਤਤੋ ਅਯਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ ਅਪਾਯਾ। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਗਤਿ ਪਟਿਸਰਣਨ੍ਤਿ **ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ**। ਦੁਕ੍ਕਟਕਾਰਿਨੋ ਵਿਵਸਾ ਏਤ੍ਥ ਨਿਪਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਿਨਿਪਾਤਾ**। ਸੋਤੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੰ ਆਦਿਤੋ ਪਤ੍ਤੋ ਅਧਿਗਤੋਤਿ **ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ**। ਅਕੁਪ੍ਪਧਮ੍ਮਤਾਯ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਿਰੂਪੇ ਨ ਨਿਪਤਨਸਭਾਵੋਤਿ **ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ**। ਤਤੋ ਏਵ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮੇਨ ਨਿਯਤਤਾਯ **ਨਿਯਤੋ**। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਮ੍ਬੋਧਿ ਅਵਸ੍ਸੰ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯ ਅਸ੍ਸ ਪਰੰ ਅਯਨੰ ਗਤਿ ਪਟਿਸਰਣਨ੍ਤਿ **ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ**।

ਨਿਵਿਟ੍ਠਾਤਿਆਦੀਨਿ ਪਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵੇਵਚਨਾਨੇਵ। **ਸਹਧਮ੍ਮਿਯਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ। **ਅਰਿਯਕਨ੍ਤੇਹੀ**ਤਿ ਅਰਿਯਾਨੰ ਕਨ੍ਤੇਹਿ ਪਿਯੇਹਿ ਮਨਾਪੇਹਿ। ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਾਨਿ ਹਿ ਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨੰ ਕਨ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਵਨ੍ਤਰੇਪਿ ਅਵਿਜਹਨਤੋ। ਤਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸੰਵਰੋ ਲਬ੍ਭਤਿਯੇਵ। **ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋਹਮਸ੍ਮੀ**ਤਿ ਇਦੰ ਦੇਸਨਾਸੀਸਮੇਵ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਆਦਯੋਪਿ ''ਸਕਦਾਗਾਮੀਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਬ੍ਯਾਕਰੋਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਯਤੋ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਵਿਰੋਧੇਨ ਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣੰ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਮੇਵਾਤਿ।

ਯਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿ ਯਸ੍ਸ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। **ਸੁਭਾਵਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਭਾਵਿਤਾਨਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚਾ**ਤਿ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨੰ ਉਦ੍ਧਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਞ੍ਚ ਸੰਯੋਜਨਾਨੰ ਪਜਹਨਵਸੇਨ। ਤੇਨਾਹ "**ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ**"ਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ।

ਧਮ੍ਮਪਦਾਨੀਤਿ ਧਮ੍ਮਕੋਟ੍ਠਾਸਾਨਿ। **ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਧਮ੍ਮਪਦੰ** ਨਾਮ ਅਲੋਭੋ ਵਾ ਅਲੋਭਸੀਸੇਨ ਅਧਿਗਤਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਵਾ ਦਸਅਸੁਭਵਸੇਨ ਵਾ ਅਧਿਗਤਝਾਨਾਦੀਨਿ **ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਧਮ੍ਮਪਦੰ**। ਚਤੁਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਾਨਿ **ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਧਮ੍ਮਪਦੰ**। ਦਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਹਾਰੇਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਾਨਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਧਮ੍ਮਪਦੰ**। ਦਸਕਸਿਣਆਨਾਪਾਨਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਾਨਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਧਮ੍ਮਪਦੰ।**

ਪਞ੍ਚ ਛਿਨ੍ਦੇਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਪਾਯੁਪਪਤ੍ਤਿਸੰਵਤ੍ਤਨਿਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਸੰਯੋਜਨਾਨਿ ਪਾਦੇ ਬਦ੍ਧਰਜ੍ਜੁੰ ਵਿਯ ਪੁਰਿਸੋ ਸਤ੍ਥੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯੇਨ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ। **ਪਞ੍ਚ ਜਹੇ**ਤਿ ਉਪਰਿਦੇਵਲੋਕਸਮ੍ਪਾਪਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਉਦ੍ਧਮ੍ਭਾਗਿਯਸੰਯੋਜਨਾਨਿ ਪੁਰਿਸੋ ਗੀਵਾਯ ਬਦ੍ਧਰਜ੍ਜੁੰ ਵਿਯ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਜਹੇਯ੍ਯ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਚ ਚੁਤ੍ਤਰਿ ਭਾਵਯੇ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਮ੍ਭਾਗਿਯਸੰਯੋਜਨਾਨੰ ਪਹਾਨਤ੍ਥਾਯ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਉਤ੍ਤਰਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯ। ਪਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਾਤਿਗੋਤਿ ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਗਾਨੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨੇਨ ਪਞ੍ਚਸਙ੍ਗਾਤਿਗੋ ਹੁਤ੍ਵਾ **ਭਿਕ੍ਖੁ "ਓਘਤਿਣ੍ਣੋ"ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ,** ਨਿਤ੍ਤਿਣ੍ਣਚਤੁਰੋਘੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਨਞ੍ਞਾਤਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ, ਅਮਤਪਦਂਯੇਵ ਵਾ ਞਸ੍ਸਾਮਿ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਠਮਮਗ੍ਗਟ੍ਠਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਪਠਮਮਗ੍ਗਞਾਣਞ੍ਹਿ ਤਂਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਸੇਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਆਜਾਨਾਤਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਞਾਤਮਰਿਯਾਦਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੋ, ਤਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ,** ਹੇਟ੍ਠਾ ਤੀਸੁ ਫਲੇਸੁ, ਉਪਰਿ ਤੀਸੁ ਮਗ੍ਗੇਸੁ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨੋ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ,** ਅਗ੍ਗਫਲਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਅਨਭਿਸਮੇਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸ੍ਸ। **ਅਭਿਸਮਯਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਾਯ।

ਬਾਲਲਕ੍ਖਣਾਨੀਤਿ ਬਾਲਸ੍ਸ ਉਪਲਕ੍ਖਣਕਾਰਣਾਨਿ। **ਬਾਲਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ''ਬਾਲੋ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤੁਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਕਾਰਣਾਨਿ। **ਬਾਲਾਪਦਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਬਾਲਸ੍ਸ ਪੋਰਾਣਾਨਿ ਵਿਰੁਲ੍ਹਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ। **"ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ"**ਤਿਆਦੀਸੁ ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਂ ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚ ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ **ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ**। ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਂ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਂ ਭਾਸਤੀਤਿ **ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਭਾਸੀ**। ਦੁਕ੍ਕਟਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਕਾਰੀ**। ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਭਿਯ੍ਯੋਤਿ ਉਪਰੂਪਰਿ। **ਪਕੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯੁ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਰੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯੁਂ। ''ਪਕੁਪ੍ਪੇਯ੍ਯੁ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਭੁਸੇਨਾ**ਤਿ ਦਲ੍ਹੇਨ। **ਦਣ੍ਡੇਨਾ**ਤਿ ਦਣ੍ਡਦਾਨੇਨ। **ਧੀਰੋ**ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਜਾਤਿਕੋ। **ਨਿਸੇਧਯੇ**ਤਿ ਪਟਿਬਾਹੇਯ੍ਯ। ਪੁਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਤੁਂ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਅਸਮਤ੍ਥਂ ਕਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਰਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਂ। **ਯੋ ਸਤੋ ਉਪਸਮ੍ਮਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਸਤਿਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਉਪਸਮਂਯੇਵਾਹਂ ਬਾਲਸ੍ਸ ਪਟਿਸੇਧਨਂ ਮਞ੍ਞਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਦੋਸਂ। **ਯਦਾ ਨਂ ਮਞ੍ਞਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਨਂ ਮਞ੍ਞਤਿ। **ਅਜ੍ਝਾਰੁਹਤੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਤਿ। **ਗੋਵ ਭਿਯ੍ਯੋ ਪਲਾਯਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਗੋਯੂਥੇ ਤਾਵਦੇਵ ਦ੍ਵੇ ਗਾਵੋ ਯੁਜ੍ਝਨ੍ਤੇ ਗੋਗਣੋ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਯਾਵ ਨ ਏਕੋ ਪਲਾਯਤਿ, ਯਦਾ ਪਨ ਪਲਾਯਤਿ, ਅਥ ਤਂ ਪਲਾਯੀਨਂ ਸਬ੍ਬੋ ਗੋਗਣੋ ਭਿਯ੍ਯੋ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਤਿ, ਏਵਂ **ਦੁਮ੍ਮੇਧੋ** ਖਮਨ੍ਤਂ ਭਿਯ੍ਯੋ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਦਤ੍ਥਪਰਮਾਤਿ ਸਕਤ੍ਥਪਰਮਾ। **ਖਨ੍ਤ੍ਯਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਸਕਤ੍ਥਪਰਮੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਖਨ੍ਤਿਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੋ ਅਞ੍ਞੋ ਅਤ੍ਥੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। **ਤਮਾਹੁ ਪਰਮਂ ਖਨ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਬਲਵਾ ਤਿਤਿਕ੍ਖਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਖਨ੍ਤਿਂ ਪਰਮਂ ਆਹੁ। **ਬਾਲਬਲਂ** ਨਾਮ ਅਞ੍ਞਾਣਬਲਂ। **ਤਂ ਯਸ੍ਸ ਬਲਂ, ਅਬਲਮੇਵ** ਤਂ, ਨ ਤਂ ਬਲਨ੍ਤਿ **ਆਹੁ** ਕਥੇਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ। **ਧਮ੍ਮਗੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮੇਨ ਰਕ੍ਖਿਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਂ ਵਾ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਪਟਿਵਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਟਿਪ੍ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਾ, ਪਟਿਪ੍ਪਰਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਯਂ ਵਾ ਤਂ ਵਾ ਵਦੇਯ੍ਯਾਸਿ। ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਂ ਪਨ ਚਾਲੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। **ਤਸ੍ਸੇਵ ਤੇਨ ਪਾਪਿਯੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਕੋਧੇਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਪਂ ਹੋਤਿ। ਕਤਰਸ੍ਸਾਤਿ ? **ਯੋ ਕੁਦ੍ਧਂ ਪਟਿਕੁਜ੍ਝਤਿ,** ਤਸ੍ਸ। ਤਤ੍ਥ **ਕੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ, ਕੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਵਚਨੇ ਬਹੁਵਚਨਂ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਨਾ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਵਰੂਪਂ **ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਉਭਿਨ੍ਨਂ** ਅਤ੍ਥਂ ਤਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਨ੍ਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ **"ਬਾਲੋ** ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਧਬਾਲਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਏਵਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। **ਯੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕੋਵਿਦਾ**ਤਿ ਯੇ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੇ ਅਕੋਵਿਦਾ ਅਚ੍ਛੇਕਾ, ਤੇ ਏਵਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਧਿਗਤਂ ਏਤਰਹਿ ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਮਾਨਂ ਕਾਮੂਪਕਰਣਂ **ਪਤ੍ਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਤਦੇਵ ਅਨਾਗਤੇ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, **ਉਭਯਮੇਤਂ ਰਜਾਨੁਕਿਣ੍ਣ**ਨ੍ਤਿ ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਰਾਗਰਜਾਦੀਹਿ ਅਵਕਿਣ੍ਣਂ । **ਆਤੁਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾਤੁਰਸ੍ਸ। **ਅਨੁਸਿਕ੍ਖਤੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਬਹੁਲਪੁਗ੍ਗਲੇ ਅਨੁਸਿਕ੍ਖਤੋ। **ਯੇ ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਸਾਰਾ**ਤਿ ਯੇ ਯਥਾਸਮਾਦਿਨ੍ਨਂ ਸੀਲਵਤਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਿਕ੍ਖਂ ਸਾਰਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ। ਤੇਨਾਹ – **"ਸੀਲਂ ਵਤਂ ਜੀਵਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯ"**ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ''ਨ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਓਰਮਤਿ, ਤਂ **ਸੀਲਂ**। ਯਂ ਵੇਸਭੋਜਨਕਿਚ੍ਚਚਰਣਾਦਿ, ਤਂ **ਵਤਂ। ਜੀਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਆਜੀਵੋ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਮੇਥੁਨਵਿਰਤਿ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਰਾ**ਤਿ ਏਤੇਸਂ ਸੀਲਾਦੀਨਂ ਅਨੁਟ੍ਠਾਨਸਾਰਾ। ਏਤੇਹਿ ਏਵ ਸਂਸਾਰਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਤਾਨਿ ਸਾਰਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਚ੍ਚੇਤੇ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤਾਤਿ ਇਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਮੁਖੇਨ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗੋ, ਕਾਮੇਸੁ ਅਨਵਜ੍ਜਸਞ੍ਞਿਤਾਮੁਖੇਨ ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗੋ ਚਾਤਿ ਏਤੇ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤਾ। ਤੇ ਚ ਖੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਆਯਤਿਂ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੇ, ਏਤਰਹਿ ਪਤ੍ਤੇ ਚ ਰਾਗਰਜਾਦਿਓਕਿਣ੍ਣੇ ਕਾਮਗੁਣੇ ਅਲ੍ਲੀਨੇਹਿ ਕਿਲੇਸਾਤੁਰਾਨਂ ਅਨੁਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਹਿ, ਸਯਞ੍ਚ ਕਿਲੇਸਾਤੁਰੇਹੇਵ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾ, ਤਤੋ ਏਵ ਚ ਤੇ **ਕਟਸਿਵਡ੍ਢਨਾ** ਅਪਰਾਪਰਂ ਜਰਾਮਰਣੇਹਿ ਸਿਵਥਿਕਾਯ ਵਡ੍ਢਨਸੀਲਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਕਟਸਿਂ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤਿ, ਸਯਂ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਾ ਪਰੇ ਚ ਅਨੁਦ੍ਦਯੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਾ ਵਡ੍ਢਾਪੇਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ ਅਨਭਿਞ੍ਞਾਯਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ ਅਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਓਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਕੇ**ਤਿ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ''ਤਿ ਓਲੀਯਨਤਣ੍ਹਾਭਿਨਿਵੇਸਵਸੇਨ ਅਵਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਕਚ੍ਚੇ। **ਅਤਿਧਾਵਨ੍ਤਿ ਏਕੇ**ਤਿ ਏਕਚ੍ਚੇ – ''ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ''ਤਿ ਅਤਿਧਾਵਨਾਭਿਨਿਵੇਸਵਸੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ।

ਨ ਅਮਞ੍ਞਿਂਸੁ ਤੇਸਞ੍ਚ ਤਣ੍ਹਾਦਿਮਞ੍ਞਨਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ। ਤਤੋ ਏਵ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਵਟ੍ਟਂ ਤੇਸਂ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾਯ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ।

ਜਞ੍ਞਾਤਿ ਜਾਨੇਯ੍ਯ। **ਸਂਯੁਜੇ**ਤਿ ਸਂਯੋਜੇਯ੍ਯ। **ਮਾਨੁਸ**ਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਇਦਨ੍ਤਿ ਮਾਨੁਸਂ, ਮਨੁਸ੍ਸਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ। **ਕਿਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਸਕਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਮਚ੍ਚੁਮੁਖਂ ਪਵਿਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਂ ਅਞ੍ਞਂ ਸਕਂ ਨਾਮ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਕਲ੍ਯਾਣਕਮ੍ਮਤੋ। ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ। ਤੇਨਾਹ – "**ਤਸ੍ਮਾ ਕਰੇਯ੍ਯ ਕਲ੍ਯਾਣ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਰਾਯਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਂ।

ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਇਮੇ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਏਵਂਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾ। **ਇਦਂ ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਇਟ੍ਠਵਿਪਾਕਂ ਅਨਿਟ੍ਠਵਿਪਾਕਞ੍ਚ ਫਲਂ। **ਅਯਮਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਵੁਡ੍ਢਿ, ਅਯਂ ਹਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਏਵਂਜਾਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਵਦਤਿ।

ਆਕਙ੍ਖਤੋ ਨ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਯੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਭਗਵਤੋ ਯਾ ਆਕਙ੍ਖਾ, ਸਾ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਵਿਸਯੋਤਿ ਆਹ – "**ਕਿਨ੍ਨੁਂ ਭਗਵਾ ਆਕਙ੍ਖਤੀਤਿ। ਇਦਂ ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯ**"ਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਤਕੋਤਿ ਏਤਪਰਿਮਾਣੋ। **ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇ**ਤਿ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਹੇਤੁ। ''ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਇਰਿਯਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਵਚੀਸਮਾਚਾਰੇ। **ਪਭਾਵੇ**ਤਿ ਆਨੁਭਾਵੇ। **ਹਿਤੇਸਿਤਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯ। **ਇਦ੍ਧਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾਯ। ਏਤ੍ਤਕਾ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾ, ਤੇ ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਏਵਂਪਭਾਵਾ। ਤਥਾ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਏਵਮਾਨੁਭਾਵਾਨਿ। ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੋ ਏਵਂਵਿਧਗੁਣੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਤਿਣ੍ਣਂ ਰਤਨਾਨਂ ਮਹਾਨੁਭਾਵਤਾ ਨ ਸਬ੍ਬਥਾ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਿਸਯੋ, ਭਗਵਤੋ ਏਵ ਵਿਸਯੋਤਿ ਆਹ – "**ਬੁਦ੍ਧਵਿਸਯੋ ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯੋ**"ਤਿ। ਤੇਨ ਯੋ ਅਞ੍ਞੋਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਬੁਦ੍ਧਵਿਸਯੋ, ਸੋ ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ – ''ਬੁਦ੍ਧਵਿਸਯੋ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ, ਯਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੭੭)। **ਕਤਮਾ ਪੁਬ੍ਬਾ ਕੋਟੀਤਿ ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯ**ਨ੍ਤਿ ''ਕਤਮਾ ਪੁਬ੍ਬਾ ਕੋਟੀ''ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਕਤਂ ਪੁਚ੍ਛਨਂ ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਾਯ ਕੋਟਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਪੁਰਿਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੬੧)। ਤਤ੍ਥ **ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ**ਤਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਞਾਣਵਿਸਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਪਨ ਅਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਸਾਵਕਾਨਂ ਞਾਣਵੇਕਲ੍ਲੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਤੁਪਨਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾ ਉਪਨੇਤਬ੍ਬੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਤੁਪਨਾਯਿਕਾ। **ਨਤ੍ਥਿ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਅਵਿਜਾਨਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪੁਰਿਮਾਯ ਕੋਟਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ਏਵ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਘਾਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਯੰ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੰ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਮ੍ਪਿ ਭਗਵਤੋ ਨ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਭਗਵਤੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਯਥਾ ਭਗਵਾ ਕੋਕਾਲਿਕੰ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਆਰਬ੍ਭਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਭਿਕ੍ਖੁ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੇਨ ਅਪਾਕਟੰ। ‘‘ਕੀਵ ਦੀਘੰ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਦੁਮੇ ਨਿਰਯੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਏਕੰ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਏਵਮਾਹਾਤਿ। ਏਤ੍ਥਾਯੰ ਪਾਠਸੇਸੋ – ਦੀਘੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਦੁਮੇ ਨਿਰਯੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ, ਤੰ ਨ ਸੁਕਰੰ ਸਙ੍ਖਾਤੁੰ ‘‘ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਾਨੀ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨੀ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨੀ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀ’’ਤਿ ਵਾਤਿ। ਸਕ੍ਕਾ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਉਪਮਾ ਕਾਤੁਨ੍ਤਿ। ‘‘ਸਕ੍ਕਾ ਭਿਕ੍ਖੂ’’ਤਿ ਭਗਵਾ ਅਵੋਚ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਵੀਸਤਿਖਾਰਿਕੋ ਕੋਸਲਕੋ ਤਿਲਵਾਹੋ। ਤਤੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਸ੍ਸਸਤਸ੍ਸ ਵਸ੍ਸਸਤਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਏਕਮੇਕੰ ਤਿਲੰ ਉਦ੍ਧਰੇਯ੍ਯ। ਖਿਪ੍ਪਤਰੰ ਖੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਵੀਸਤਿਖਾਰਿਕੋ ਕੋਸਲਕੋ ਤਿਲਵਾਹੋ ਇਮਿਨਾ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਕ੍ਖਯੰ ਪਰਿਯਾਦਾਨੰ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਨ ਤ੍ਵੇਵ ਏਕੋ ਅਬ੍ਬੁਦੋ ਨਿਰਯੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਵੀਸਤਿ ਅਬ੍ਬੁਦਾ ਨਿਰਯਾ, ਏਵਮੇਕੋ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦੋ ਨਿਰਯੋਤਿਆਦਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੧; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੮੯; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਕੋਕਾਲਿਕਸੁਤ੍ਤ)।

ਤਤ੍ਥ **ਵੀਸਤਿਖਾਰਿਕੋ**ਤਿ ਮਾਗਧਕੇਨ ਪਤ੍ਥੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਤ੍ਥਾ ਕੋਸਲਰਟ੍ਠੇ ਏਕੋ ਪਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਪਤ੍ਥੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਤ੍ਥਾ ਆਲ੍ਹਕੰ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਆਲ੍ਹਕਾਨਿ ਦੋਣੰ, ਚਤੁਦੋਣਾ ਮਾਨਿਕਾ, ਚਤੁਮਾਨਿਕਾ ਖਾਰੀ। ਤਾਯ ਖਾਰਿਯਾ ਵੀਸਤਿਖਾਰਿਕੋ ਤਿਲਵਾਹੋ। **ਤਿਲਵਾਹੋ**ਤਿ ਤਿਲਸਕਟੰ। **ਅਬ੍ਬੁਦੋ ਨਿਰਯੋ**ਤਿ ਅਬ੍ਬੁਦੋ ਨਾਮ ਏਕੋ ਪਚ੍ਚੇਕਨਿਰਯੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਵੀਚਿਮ੍ਹਿ ਏਵ ਪਨ ਅਬ੍ਬੁਦਗਣਨਾਯ ਪਚ੍ਚਨੋਕਾਸੋ ‘‘ਅਬ੍ਬੁਦੋ ਨਿਰਯੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਸ ਨਯੋ **ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾ**ਦੀਸੁਪਿ।

ਤਤ੍ਥ ਵਸ੍ਸਗਣਨਾਪਿ ਏਵੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਯਥਾ ਹਿ ਸਤੰਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ **ਕੋਟਿ** ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਸਤੰਸਤਸਹਸ੍ਸਕੋਟਿਯੋ **ਪਕੋਟਿ** ਨਾਮ। ਸਤੰਸਤਸਹਸ੍ਸਪਕੋਟਿਯੋ **ਕੋਟਿਪਕੋਟਿ** ਨਾਮ। ਸਤੰਸਤਸਹਸ੍ਸਕੋਟਿਪਕੋਟਿਯੋ **ਨਹੁਤੰ**। ਸਤੰਸਤਸਹਸ੍ਸਨਹੁਤਾਨਿ **ਨਿਨ੍ਨਹੁਤੰ**। ਸਤੰਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਨਿਨ੍ਨਹੁਤਾਨਿ ਏਕੋ **ਅਬ੍ਬੁਦੋ**। ਤਤੋ ਵੀਸਤਿਗੁਣੋ **ਨਿਰਬ੍ਬੁਦੋ**। ਏਸ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਗਣਨਾ ਅਪਰਿਚਿਤਾਨੰ ਦੁਕ੍ਕਰਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ – ‘‘ਤੰ ਨ ਸੁਕਰੰ ਸਙ੍ਖਾਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਦੇਵਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਨਾਨਤ੍ਤੇਨਪਿ ਇਮਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਦ੍ਧਾਨੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਪਰੇ ‘‘ਸੀਤਨਰਕਾ ਏਤੇ’’ਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤੰ ਆਘਾਤੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਦੂਸੇਤ੍ਵਾ।

ਕਥੰ ਜਿਨੇਤਿ ਪਕਾਰਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕੇਨ ਜਿਨੇ**ਤਿ ਕਾਰਣਪੁਚ੍ਛਾ। ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਕੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਕਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਜਿਨੋਤਿ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। **ਕਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਕਿੰ ਅਤੀਤਾਨੰ, ਉਦਾਹੁ ਅਨਾਗਤਾਨੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਹਾਨੇਨ ਜਿਨੋਤਿ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ **“ਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਕਤਮੋ ਜਿਨੇ**ਤਿ ਕਿੰ ਰੂਪੰ ਜਿਨੇ, ਉਦਾਹੁ ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਜਿਨੇ। ਰੂਪਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞੋ ਜਿਨੇ, ਯੋ ‘‘ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **“ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯ”**ਨ੍ਤਿ। **ਕਿਤ੍ਤਕੋ**ਤਿ ਪਮਾਣਤੋ ਕਿਂਪਰਿਮਾਣੋ।

ਅਤ੍ਥਿ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਤੋ। ਯ੍ਵਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ‘‘ਏਵੰਨਾਮੋ ਏਵੰਗੋਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਉਪਾਦਾਯ ਪਞ੍ਞਪੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯ”**ਨ੍ਤਿ। **ਰੂਪੰ ਤਥਾਗਤੋ**ਤਿ ਰੂਪੰ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਪੁਚ੍ਛਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਅਵਿਸਜ੍ਜਨੀਯ”**ਨ੍ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

[illegible].ਪੀਠਸਮਾਰੁਲ਼੍ਹਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਾਨਿ। **ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਕਾਯੇਨ ਦੁਟ੍ਠੁ ਕਤਾਨਿ। **ਓਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਵਲਮ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਥਰਿਯਨ੍ਤਿ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੰ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨੰ। ਓਲਮ੍ਬਨਾਦਿਆਕਾਰੇਨ ਹਿ ਤਾਨਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਮਹਤ**ਨ੍ਤਿ ਮਹਨ੍ਤਾਨੰ। **ਪਥਵਿਯੰ ਓਲਮ੍ਬਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਥਵਿਤਲੇ ਪਤ੍ਥਰਨ੍ਤਿ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੰ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨੰ। ਪਤ੍ਥਰਣਾਕਾਰੋਯੇਵ ਹੇਸ। **ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਉਪਟ੍ਠਹਨਾਕਾਰੇ ਬਾਲਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ।

ਲਾਭਾ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇ ਇਮੇ ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭਾਦਯੋ, ਲਾਭਾ ਵੋ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਲਾਭਾ ਏਵ। **ਸੁਲਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਯਮ੍ਪਿਦੰ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਾਦਿਸਮ੍ਪਾਦਨੰ ਲਦ੍ਧੰ, ਤਮ੍ਪਿ ਸੁਲਦ੍ਧੰ। **ਖਣੋ ਵੋ ਪਟਿਲਦ੍ਧੋ**ਤਿ

ਅਟ੍ਠਅਕ੍ਖਣਵਜ੍ਜਿਤੋ ਨਵਮੋਯੰ ਖਣੋ ਪਟਿਲਦ੍ਧੋ ਮਗ੍ਗ**ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵ◌ਾਸਾਯ। “ਦਿਟ੍ਠਾ ਮਯਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕਦੇਸਨਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਟ੍ਠ ਅਕ੍ਖਣੇ ਵ◌ਿਭਾਵ◌ੇਤਿ।

ਥਸ਼ਿੰ.**ਯਹਿ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿੰ **ਯੋ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਸੋ ਨੰ ਅਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਯੋ ਅਧਮ੍ਮੋ ਤੇਨ **ਚਰਿਤੋ**, ਸੋ ਨੰ ਅਧਮ੍ਮਚਾਰਿੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ। **ਹਨਾਤੀ**ਤਿ ਬਾਧਤਿ।

ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਤਾਤਿ ਅਪ੍ਪਾਨੁਭਾਵਤਾ। **ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਤਾ**ਤਿ ਵ◌ਿਰੂਪਤਾ ਬੀਭਚ੍ਛਤਾ। **ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਤਾ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞਤਾ ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਏਲ਼ਮੂਗਤਾ।

ਵ◌ਾਚਾਨੁਰਕ੍ਖੀਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨੰ ਪਰਿਵਜ੍ਜਨੇਨ ਵ◌ਾਚਾਨੁਰਕ੍ਖੀ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਮਨਸਾ ਸੁਟ੍ਠੁ **ਸੰਵ◌ੁਤੋ**। ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ ਪਜਹਨ੍ਤੋ **ਕਾਯੇਨ ਚ ਅਕੁਸਲੰ ਨ ਕਯਿਰਾ, ਏਤੇ ਤਯੋ ਕਮ੍ਮਪਥੇ ਵ◌ਿਸੋਧਯੇ**। ਏਵ◌ੰ ਵ◌ਿਸੋਧੇਨ੍ਤੋ ਹਿ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਏਸਕੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਇਸੀਹਿ **ਪਵ◌ੇਦਿਤੰ** ਅਰਿਯੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ **ਮਗ੍ਗੰ** ਆਰਾਧੇਯ੍ਯਾਤਿ। **ਦੁਕ੍ਕਟ**ਨ੍ਤਿ **ਕਾਯੇਨ ਵ◌ਾਚਾਯ ਮਨਸਾ** ਚ ਦੁਕ੍ਕਟੰ ਸਾਵਜ੍ਜੰ ਦੁਕ੍ਖੁਦ੍ਰਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿਸੰਵਤ੍ਤਨਿਯੰ ਕਮ੍ਮੰ **ਯਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿ। ਸੰਵ◌ੁਤੰ ਤੀਹਿ ਠਾਨੇਹੀ**ਤਿ ਏਤੇਹਿ ਤੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨੰ ਪਵ◌ੇਸਨਿਵ◌ਾਰਣਤੋ ਪਿਹਿਤੰ, **ਤੰ ਅਹੰ “ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ**”ਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀਤਿ।

ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਦੁਸ੍ਸੀਲਜਨ੍ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਦੁਸ੍ਸੀਲਭਾਵ◌ੋ। ਗਿਹੀ ਵ◌ਾਪਿ ਜਾਤਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਦਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥੇ ਕਰੋਨ੍ਤੋ, ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਵ◌ਾਪਿ ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਦਿਵਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਗਰੁਕਾਪਤ੍ਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਨਾਮ। ਇਧ ਪਨ ਯੋ ਦ੍ਵ◌ੀਸੁ ਤੀਸੁ ਅਤ੍ਤਭਾਵ◌ੇਸੁ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਗਤਿਯਾ ਆਗਤੰ ਦੁਸ੍ਸੀਲਭਾਵ◌ੰ ਸਨ੍ਧਾਯੇਤੰ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ। ਦੁਸ੍ਸੀਲਭਾਵ◌ੋਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਦੁਸ੍ਸੀਲਸ੍ਸ ਛ ਦ੍ਵ◌ਾਰਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਤਣ੍ਹਾ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਮਾਲੁਵ◌ਾ ਸਾਲਮਿਵ◌ੋਤ੍ਥਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤੰ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਦੁਸ੍ਸੀਲਜੰ। ਯਥਾ ਨਾਮ ਮਾਲੁਵ◌ਾ ਸਾਲੰ ਓਤ੍ਥਤੰ ਦੇਵ◌ੇ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਪਤ੍ਤੇਹਿ ਉਦਕੰ ਪਟਿਚ੍ਛਿਤ੍ਵ◌ਾ ਸੰਭਞ੍ਜਨਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਤਿ, ਏਵ◌ੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵ◌ੰ ਓਤ੍ਥਤੰ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵ◌ਾ ਠਿਤੰ **ਸੋ** ਮਾਲੁਵ◌ਾਯ ਸੰਭਞ੍ਜਿਤ੍ਵ◌ਾ ਭੂਮਿਯੰ ਪਾਤਿਯਮਾਨੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਵ◌ਿਯ ਤਾਯ ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੰਭਞ੍ਜਿਤ੍ਵ◌ਾ ਅਪਾਯੇਸੁ ਪਾਤਿਯਮਾਨੋ, **ਯਥਾ ਨੰ** ਅਨਤ੍ਥਕਾਮੋ **ਦਿਸੋ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਥਾ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਕਰੋਤਿ** ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

“**ਅਤ੍ਤਨਾ ਹਿ ਕਤ**”ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਅਯੰ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਪਾਸਾਣਮਯੰ ਪਾਸਾਣਸਮ੍ਭਵ◌ੰ ਵ**ਜਿਰੰ** ਤਮੇਵ **ਅਸ੍ਮਮਯੰ ਮਣਿੰ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਪਾਸਾਣਮਣਿੰ ਖਾਯਿਤ੍ਵ◌ਾ ਛਿਦ੍ਦਾਛਿਦ੍ਦੰ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡੰ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਅਪਰਿਭੋਗੰ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ◌ੰ **ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤੰ** ਅਤ੍ਤਨਿ ਜਾਤੰ **ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵ◌ੰ ਪਾਪੰ ਦੁਮ੍ਮੇਧੰ** ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਚਤੂਸੁ ਅਪਾਯੇਸੁ **ਅਭਿਮਤ੍ਥਤਿ** ਕਨ੍ਤਤਿ ਵ◌ਿਦ੍ਧੰਸੇਤੀਤਿ।

ਨਿਸੇਵ◌ਿਯਾਤਿ ਕਤ੍ਵ◌ਾ। **ਗਰਹਾ**ਤਿ ਗਾਰਯ੍ਹਾ। **ਬਾਲਮਤੀ**ਤਿ ਮਨ੍ਦਬੁਦ੍ਧਿਨੋ। **ਖਯਾ ਚ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਕਰਞ੍ਞਾਣੇਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਖੇਪਨਤੋ। ਵ◌ਿ**ਮੁਤ੍ਤਚੇਤਸੋ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ। **ਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤੇ ਜੋਤਿਰਿਵ◌ਿਨ੍ਧਨਕ੍ਖਯਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਨਾਮ ਅਨੁਪਾਦਾਨੋ ਜਾਤਵ◌ੇਦੋ ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਏਵਮੇਵ◌ੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਵਸੇਸਕ੍ਖਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ।

“**ਯਥਾਪਿ ਭਮਰੋ**”ਤਿ ਗਾਥਾਯੰ **ਭਮਰੋ**ਤਿ ਯਾ ਕਾਚਿ ਮਧੁਕਰਜਾਤਿ। **ਪੁਪ੍ਫ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਪ੍ਫਾਰਾਮੇ ਚਰਨ੍ਤੋ ਪੁਪ੍ਫਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਵ**ਣ੍ਣਞ੍ਚ ਗਨ੍ਧਞ੍ਚ ਅਹੇਠਯੰ** ਅਹੇਠਯਨ੍ਤੋ ਅਵ◌ਿਨਾਸੇਨ੍ਤੋ ਚਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵ◌ੰ ਚਰਿਤ੍ਵ◌ਾ ਚ **ਪਲੇਤਿ ਰਸਮਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਯਾਵਦਤ੍ਥੰ ਰਸੰ ਪਿਵ◌ਿਤ੍ਵ◌ਾ ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਮਧੁਕਰਣਤ੍ਥਾਯ ਰਸੰ ਗਹੇਤ੍ਵ◌ਾ ਡੇਤਿ। ਸੋ ਏਕੰ ਵਨਗਹਨੰ ਅਜ੍ਝੋਗਾਹੇਤ੍ਵ◌ਾ ਰੁਕ੍ਖਸੁਸਿਰਾਦੀਸੁ ਤੰ ਰਜਮਿਸ੍ਸਕੰ ਰਸੰ ਠਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਮਧੁਰਰਸੰ ਮਧੁੰ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਪੁਪ੍ਫਾਰਾਮੇ ਚਰਿਤਪਚ੍ਚਯਾ ਪੁਪ੍ਫੰ ਵ◌ਾ ਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੋ ਵ◌ਾ ਗਨ੍ਧੋ ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਪੁਪ੍ਫੰ ਪਾਕਤਿਕਮੇਵ ਹੋਤਿ। **ਏਵ◌ੰ ਗਾਮੇ ਮੁਨੀ ਚਰੇ**ਤਿ ਏਵ◌ੰ ਸੇਕ੍ਖੋ ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਵ◌ਾ ਅਨਗਾਰਿਯਮੁਨਿ ਕੁਲਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਗਾਮੇ ਭਿਕ੍ਖੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਚਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਗਾਮੇ ਚਰਣਪਚ੍ਚਯਾ ਸਦ੍ਧਾਹਾਨਿ ਵ◌ਾ

ਭੋਗਹਾਨਿ ਵਾ ਹੋਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਪਿ ਭੋਗਾਪਿ ਪਾਕਤਿਕਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਚ ਪਨ ਗਾਮਤੋ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਬਹਿਗਾਮੇ ਉਦਕਫਾਸੁਕਟ੍ਠਾਨੇ ਸਙ੍ਘਾਟਿਂ ਪਵ੍ਵਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਅਕ੍ਖਭਞ੍ਜਨ- (ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੧.੨) ਵਣਲੇਪਨਪੁਤ੍ਤਮਂਸੂਪਮਵਸੇਨ (ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੧.੨; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੩) ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਥਾਰੂਪਂ ਵਨਸਣ੍ਡਂ ਅਨੁਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਹਤ੍ਥਗਤਾਨੇਵ ਕਰੋਤਿ। ਅਸੇਕ੍ਖਮੁਨਿ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਮਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਭਮਰੇਨ ਮਧੁਕਰੇਨ ਸਰਿਕ੍ਖਤਾ। ਖੀਣਾਸਵੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ।

ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ ਵਿਹਰਤੀਤਿ ਯੋ ਨਂ ਪਾਤਿ ਰਕ੍ਖਤਿ, ਤਂ ਮੋਕ੍ਖੇਤਿ ਮੋਚੇਤਿ ਆਪਾਯਿਕਾਦੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹੀਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸੋ ਏਵ ਕਾਯਿਕਵਾਚਸਿਕਸ੍ਸ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਸਂਵਰਣਤੋ ਪਿਦਹਨਤੋ ਸਂਵਰੋ। ਤੇਨ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੇਨ ਸਂਵੁਤੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਿਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਚਰਤਿ। **ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਆਚਾਰੇਨ ਚ ਗੋਚਰੇਨ ਚ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। **ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੂ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੇਸੁ। **ਵਜ੍ਜੇਸੂ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ**ਤਿ ਭਯਂ ਦਸ੍ਸੀ। **ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੂ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮ੍ਮਾ ਆਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਸਿਕ੍ਖਤਿ।

ਕਾਯਕਮ੍ਮਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਕੁਸਲੇਨ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਚਾਰਗੋਚਰਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਕੁਸਲੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇ ਚ ਗਹਿਤੇਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ ਨ ਆਕਾਸਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਾਯਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਏਵ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦ੍ਵਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਕੁਸਲੇਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵੋ, ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਿ ਸੀਲਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਏਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ''ਕਤਮੇ ਚ ਥਪਤਿ ਕੁਸਲਾ ਸੀਲਾ? ਕੁਸਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਕੁਸਲਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ, ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਆਜੀਵਮ੍ਪਿ ਖੋ ਅਹਂ ਥਪਤਿ ਸੀਲਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੬੫)। **ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਕਾਯਿਕਂ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ, ਸੋ ''ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਗਣਸਙ੍ਗਣਿਕਂ ਵਿਨੋਦੇਤ੍ਵਾ ਚਤੂਸੁ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਅਟ੍ਠਆਰਮ੍ਭਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਏਕਕੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਿਕਂ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਦ੍ਧਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਣਿਕਂ ਵਿਨੋਦੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਏਕਕੋ ਹੋਤਿ, ਗਮਨਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਕਿਲੇਸਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ ਨਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਸਿਕਂ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਦ੍ਧਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ। **ਥਾਮਵਾ**ਤਿ ਠਿਤਿਮਾ। **ਦਲ਼੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ**ਤਿ ਥਿਰਪਰਕ੍ਕਮੋ। **ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ...ਪੇ॰... ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯਾ**ਤਿ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ , ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣਤ੍ਥਞ੍ਚ ਧੁਰਂ ਅਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵੀਰਿਯਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ। **ਪਞ੍ਞਵਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਉਦਯਤ੍ਥਗਾਮਿਨਿਯਾ**"ਤਿ।

ਨਤ੍ਥਿ ਪੁਤ੍ਤਸਮਂ ਪੇਮਨ੍ਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਵਿਰੂਪੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪੁਤ੍ਤਕੇ ਸੁਵਣ੍ਣਬਿਮ੍ਬਕਂ ਵਿਯ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਮਾਲਾਗੁਲ਼ੇ ਵਿਯ ਸੀਸਾਦੀਸੁ ਕਤ੍ਵਾ ਪਰਿਹਰਮਾਨਾ। ਤੇਹਿ ਉਹਦਿਤਾਪਿ ਓਮੁਤ੍ਤਿਤਾਪਿ ਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਂ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ – ''ਨਤ੍ਥਿ ਪੁਤ੍ਤਸਮਂ ਪੇਮ''ਨ੍ਤਿ। ਪੁਤ੍ਤਪੇਮੇਨ ਸਮਂ ਪੇਮਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਗੋਸਮਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਗੋਹਿ ਸਮਂ ਗੋਧਨਸਦਿਸਂ ਅਞ੍ਞਂ **ਧਨਂ** ਨਾਮ **ਨਤ੍ਥਿ। ਸੂਰਿਯਸਮਾ ਆਭਾ**ਤਿ ਸੂਰਿਯਾਭਾਯ ਸਮਾ ਅਞ੍ਞਾ **ਆਭਾ** ਨਾਮ **ਨਤ੍ਥਿ। ਸਮੁਦ੍ਦਪਰਮਾ**ਤਿ ਯੇ ਕੇਚਿ ਅਞ੍ਞੇ ਸਰਾ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਸਮੁਦ੍ਦਪਰਮਾ। ਸਮੁਦ੍ਦੋ ਤੇਸਂ ਉਤ੍ਤਮੋ, ਸਮੁਦ੍ਦਸਦਿਸਂ ਅਞ੍ਞਂ ਉਦਕਂ ਨਿਦਾਨਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ ਭਗਵਾਤਿ ਵਦਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਤ੍ਤਪੇਮੇਨ ਸਮਂ ਪੇਮਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਹਿ ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਧੀਤਰੋ ਅਪੋਸੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਮੇਵ ਪੋਸੇਨ੍ਤਿ। ਧਞ੍ਞੇਨ ਚ **ਸਮਂ ਧਨਂ** ਨਾਮ **ਨਤ੍ਥਿ**। ਤਥਾਰੂਪੇ ਹਿ ਕਾਲੇ ਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਾਦੀਨਿਪਿ ਗੋਮਹਿਂਸਾਦੀਨਿਪਿ ਧਞ੍ਞਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਧਞ੍ਞਸਾਮਿਕਾਨਮੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ **ਸਮਾ ਆਭਾ** ਨਾਮ **ਨਤ੍ਥਿ**। ਸੂਰਿਯਾਦਯੋ ਹਿ ਏਕਦੇਸਂਯੇਵ ਓਭਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮੇਵ ਚ ਤਮਂ ਵਿਨੋਦੇਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾ ਪਨ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਮ੍ਪਿ ਲੋਕਧਾਤੁਂ ਏਕਪਜ੍ਜੋਤਂ ਕਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਤੀਤਂਸਾਦਿਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕਞ੍ਚ ਤਮਂ ਵਿਧਮਤਿ। ਮੇਘਵੁਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਮੋ ਸਰੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਨਦੀ ਵਾ ਹਿ ਹੋਤੁ ਤਲ਼ਾਕਾਦੀਨਿ ਵਾ, ਵੁਟ੍ਠਿਸਮੋ ਸਰੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਮੇਘਵੁਟ੍ਠਿਯਾ ਹਿ

ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਯ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਪਬ੍ਬਤੇਮਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਉਦਕਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਵੁਟ੍ਠਿਯਾ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਯਾਵ ਆਭਸ੍ਸਰਭਵਨਾਪਿ ਏਕੋਦਕਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਦੇਵਤਾਵਚਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨਵਸੇਨ ਪਟਿਗਾਥਂ ਵਦਨ੍ਤੋ “**ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਸਮਂ ਪੇਮ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਕਿਂਸੂਧ ਭੀਤਾਤਿ ਕਿਂ ਨੁ ਭੀਤਾ। **ਮਗ੍ਗੋ ਚਨੇਕਾਯਤਨੋ ਪਵੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਤਿਂਸਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਨੇਕੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਮਗ੍ਗੋ ਕਥਿਤੋ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਕਿਸ੍ਸ ਭੀਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਯਂ ਜਨਤਾ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਅਗ੍ਗਹੇਸੀਤਿ ਵਦਤਿ। **ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਬਹੁਪਞ੍ਞ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਪਞ੍ਞ। **ਪਰਲੋਕਂ ਨ ਭਾਯੇ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ ਪਰਲੋਕਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਨ ਭਾਯੇਯ੍ਯ।

ਪਣਿਧਾਯਾਤਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ। **ਘਰਮਾਵਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਾਦਯੋ ਵਿਯ ਬਹ੍ਵਨ੍ਨਪਾਨੇ ਘਰੇ ਵਸਨ੍ਤੋ। **ਸਂਵਿਭਾਗੀ**ਤਿ ਅਚ੍ਛਰਾਯ ਗਹਿਤਮ੍ਪਿ ਨਖੇਨ ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਪਰਸ੍ਸ ਦਤ੍ਵਾਵ ਭੁਞ੍ਜਨਸੀਲੋ। **ਵਦਞ੍ਞੂ**ਤਿ ਯਾਚਕਾਨਂ ਯਾਚਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਞ੍ਞੂ, ਵਚਨੀਯੋ ਵਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਵਾਚ**ਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨਿ। **ਮਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੀਣਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਾਨਿ। **ਕਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਤੀਣਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਨਿ। ਇਮੇ ਦਸ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ ਪੁਬ੍ਬਸੁਦ੍ਧਿਅਙ੍ਗਂ ਨਾਮ। “**ਬਹ੍ਵਨ੍ਨਪਾਨਂ ਘਰਮਾਵਸਨ੍ਤੋ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯਞ੍ਞਉਪਕ੍ਖਰੋ ਗਹਿਤੋ। **ਸਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਏਕਂ ਅਙ੍ਗਂ, **ਮੁਦੂ**ਤਿ ਏਕਂ, **ਸਂਵਿਭਾਗੀ**ਤਿ ਏਕਂ, **ਵਦਞ੍ਞੂ**ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਏਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਠਿਤੋ ਚਤੂਸੂ**”ਤਿ ਆਹ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ‘‘ਵਾਚ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ, ‘‘ਬਹ੍ਵਨ੍ਨਪਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯਞ੍ਞਉਪਕ੍ਖਰੋਵ ਗਹਿਤੋ, ‘‘ਸਦ੍ਧੋ ਮੁਦੁ ਸਂਵਿਭਾਗੀ ਵਦਞ੍ਞੂ’’ਤਿ ਏਕਂ ਅਙ੍ਗਂ।

ਅਪਰੋ ਦੁਕਨਯੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ – ‘‘ਵਾਚਂ ਮਨਞ੍ਚਾ’’ਤਿ ਏਕਂ ਅਙ੍ਗਂ, ‘‘ਕਾਯੇਨ ਪਾਪਾਨਿ ਅਕੁਬ੍ਬਮਾਨੋ ਬਹ੍ਵਨ੍ਨਪਾਨਂ ਘਰਮਾਵਸਨ੍ਤੋ’’ਤਿ ਏਕਂ, ‘‘ਸਦ੍ਧੋ ਮੁਦੂ’’ਤਿ ਏਕਂ, ‘‘ਸਂਵਿਭਾਗੀ ਵਦਞ੍ਞੂ’’ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਠਿਤੋ ਧਮ੍ਮੇ ਠਿਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਇਤੋ **ਪਰਲੋਕਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ**ਨ ਭਾਯਤਿ।

ਕਾਯਸਮਾਚਾਰਮ੍ਪੀਤਿਆਦਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਵਿਧੇਨਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਿਵਿਧੇਨ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਜਾਨੇਯ੍ਯ। ਸੀਲਕਥਾ ਚ ਨਾਮੇਸਾ ਕਮ੍ਮਪਥਵਸੇਨ ਵਾ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਪਥਵਸੇਨ ਤਾਵ ਕਥੇਨ੍ਤੇਨ ਅਸੇਵਿਤਬ੍ਬਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇਹਿ ਕਥੇਤਬ੍ਬੋ। ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵੀਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ। ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵੇਰਮਣੀਹਿ ਚੇਵ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਚ ਕਥੇਤਬ੍ਬੋ।

ਅਸੇਵਿਤਬ੍ਬਵਚੀਸਮਾਚਾਰੋ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਚੇਵ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵੀਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਚ ਕਥੇਤਬ੍ਬੋ। ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਵਚੀਸਮਾਚਾਰੋ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਵੇਰਮਣੀਹਿ ਚੇਵ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਚ ਕਥੇਤਬ੍ਬੋ।

ਪਰਿਯੇਸਨਾ ਪਨ ਕਾਯਵਾਚਾਹਿ ਪਰਿਯੇਸਨਾ ਏਵ, ਸਾ ਕਾਯਵਚੀਸਮਾਚਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਆਜੀਵਟ੍ਠਮਕਸੀਲਂ ਨਾਮ ਏਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਦ੍ਵਾਰਦ੍ਵਯੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਆਕਾਸੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਜੀਵਟ੍ਠਮਕਸੀਲਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਨਸੇਵਿਤਬ੍ਬਪਰਿਯੇਸਨਾ ਅਨਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾਯ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾ, ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਪਰਿਯੇਸਨਾ ਅਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾਯ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜਾਤਿਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਪਰਿਯੇਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭੪)। ਤਥਾ ‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜਾਤਿਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਜਾਤਿਧਮ੍ਮੇ ਆਦੀਨਵਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਜਾਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭੫)।

ਮਗ੍ਗਾਨਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋਤਿ ਜਙ੍ਘਮਗ੍ਗਾਦਯੋ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤੁ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਗਤਮਗ੍ਗਾ ਵਾ, ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਨਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਕਰੋ ਨਿਰੋਧਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤੂਸੁਪਿ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਜਾਨਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧਯਮਾਨੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ **ਸੇਟ੍ਠੋ** ਉਤ੍ਤਮੋ। **ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਚਤੁਰੋ ਪਦਾ**ਤਿ ''ਸਚ੍ਚਂ ਭਣੇ ਨ ਕੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੨੪) ਆਗਤਂ ਵਚੀਸਚ੍ਚਂ ਵਾ ਹੋਤੁ, ''ਸਚ੍ਚੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਸਚ੍ਚੋ ਖਤ੍ਤਿਯੋ''ਤਿਆਦਿਭੇਦਂ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਂ ਵਾ, ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੧; ਉਦਾ॰ ੫੪; ਮਹਾਨਿ॰ ੨੦) ਦਿਟ੍ਠਿਸਚ੍ਚਂ ਵਾ, ''ਏਕਞ੍ਹਿ ਸਚ੍ਚਂ ਨ ਦੁਤਿਯਮਤ੍ਥੀ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੦; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੧੯) ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਂ ਵਾ ਹੋਤੁ। ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਇਮੇਸਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਪਰਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਏਕਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਤਥਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਚ ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿਆਦਯੋ (ਮਹਾਵ॰ ੧੪; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੦) ਚਤੁਰੋ ਪਦਾ ਸੇਟ੍ਠਾ ਨਾਮ। **ਵਿਰਾਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ''ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ, ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪; ੫.੩੨; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦) ਵਚਨਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਿਰਾਗੋ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੇਟ੍ਠੋ। **ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਮਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਦਿਭੇਦਾਨਂ ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਂ ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਭਗਵਾਵ ਸੇਟ੍ਠੋਤਿ।

ਅਗ੍ਗਾਨੀਤਿ ਉਤ੍ਤਮਾਨਿ। **ਯਾਵਤਾ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾ। **ਅਪਦਾ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਦਾ ਅਹਿਮਚ੍ਛਾਦਯੋ। **ਦ੍ਵਿਪਦਾ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਪਕ੍ਖਿਜਾਤਾਦਯੋ। **ਚਤੁਪ੍ਪਦਾ**ਤਿ ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਾਦਯੋ । **ਬਹੁਪ੍ਪਦਾ**ਤਿ ਸਤਪਦਿਆਦਯੋ। **ਰੂਪਿਨੋ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਰੂਪਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾ। **ਅਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਅਸਞ੍ਞੀਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸਤ੍ਤਾ। **ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਭਵਗ੍ਗੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸਤ੍ਤਾ। **ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ**ਤਿ ਗੁਣੇਹਿ ਅਗ੍ਗੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ।

ਅਸਙ੍ਖਤਾਨਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵਿਰਾਗੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮਾਨਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਆਗਮ੍ਮ ਸਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸਾ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਰਾਗਮਦਾਦਯੋ ਮਦਾ ਨਿਮ੍ਮਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ , ਸਬ੍ਬਾ ਪਿਪਾਸਾ ਵਿਨਯਂ ਉਪੇਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਆਲਯਾ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਵਟ੍ਟਾਨਿ ਉਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਣ੍ਹਾ ਖੀਯਤਿ, ਸਬ੍ਬਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਵੂਪਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਏਤਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤੀਤਿ।

ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਕੁਸਲਕ੍ਖਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਕੁਸਲੋ ਅਨਵਜ੍ਜੋ, ਅਨਵਜ੍ਜਤ੍ਤਾ ਏਵ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਹਿ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਬ੍ਬਤਿਤ੍ਥਿਯਵਾਦੇਹਿ ਚ ਅਪਰਿਕ੍ਖਤੋ। **ਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਵਿਸਿਸ੍ਸਰੇ**ਤਿ ਏਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਰਤਨਾਨਿ ਲੋਕੇ ਸਬ੍ਬਰਤਨੇਹਿ ਵਿਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਗੁਣਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਲੋਕਂ ਅਤਿਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਮਣਪਦੁਮਸਞ੍ਚਯੋ ਗਣੋਤਿ ਪਦੁਮਸਦਿਸਾਨਂ ਅਰਿਯਸਮਣਾਨਂ ਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤੋ ਗਣੋ। ਪਦੁਮਨ੍ਤਿ ਹਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸਤਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਰੋਰੁਹਸ੍ਸ ਨਾਮਂ। ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਚ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਗੁਣਾਤਿ ਪਦੁਮਸਦਿਸਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਵਿਦੂਨਂ ਸਕ੍ਕਤੋ**ਤਿ ਵਿਦੂਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਸਕ੍ਕਤੋ। **ਨਰਵਰਦਮਕੋ**ਤਿ ਨਰਵਰੋ ਚ ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਦਮਕੋ ਨਾਯਕੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲੋਕਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰੀ**ਤਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਠਿਤਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਉਤ੍ਤਮਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਿਰੁਪਦਾਹੋਤਿ ਰਾਗਪਰਿਲ਼ਾਹਾਦੀਹਿ ਅਨੁਪਦਾਹੋ। **ਸਚ੍ਚਨਾਮੋ**ਤਿ ਅਵਿਤਥਨਾਮੋ ਯਥਾਭੁਚ੍ਚਗੁਣੇਹਿ ਆਗਤਨਾਮੋ। **ਸਬ੍ਬਾਭਿਭੂ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੁਣੇਹਿ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ। **ਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਤੋ ਏਕਨ੍ਤਨਿਸ੍ਸਰਣਭਾਵੇਨ ਅਵਿਤਥੋ ਸਹ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਾ ਨਵਵਿਧੋਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੋ, ਤਤੋ ਏਵ **ਨਤ੍ਥਞ੍ਞੋ ਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਿ ਅਧਿਕਗੁਣੋ ਅਞ੍ਞੋ ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੋਵ ਨਿਚ੍ਚਂ** ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਵਿਦੂਹਿ ਸਬ੍ਬਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ **ਪੂਜਿਤੋ**।

"**ਏਕਾਯਨ**"ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਾਯ **ਏਕਾਯਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਂ ਮਗ੍ਗਂ। ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਹਿ –

‘‘ਮਗ੍ਗੋ ਪਨ੍ਥੋ ਪਥੋ ਪਜ੍ਜੋ, ਅਞ੍ਜਸਂ ਵਟੁਮਾਯਨਂ।
ਨਾਵਾ ਉਤ੍ਤਰਸੇਤੁ ਚ, ਕੁਲ੍ਲੋ ਚ ਭਿਸਿ ਸਙ੍ਕਮੋ’’ਤਿ॥ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪਾਰਾਯਨਤ੍ਥੁਤਿਗਾਥਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੦੧) –

ਬਹੂਨਿ ਨਾਮਾਨਿ, ਸ੍ਵਾਯਂ ਇਧ ਅਯਨਨਾਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਾਯਨਨ੍ਤਿ ਏਕਮਗ੍ਗੋ, ਨ ਦ੍ਵੇਧਾਪਥਭੂਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਏਕੇਨ ਅਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ **ਏਕਾਯਨਂ**। ਗਣਸਙ੍ਗਣਿਕਂ ਪਹਾਯ ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੇਨ ਪਵਿਵਿਤ੍ਤੇਨ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਯਨੋ, ਸਂਸਾਰਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕਸ੍ਸ ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਸੇਟ੍ਠਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਯਨੋਤਿ ਏਕਾਯਨੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਤੇਨ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਅਯਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਭਗਵਤੋਵ ਸੋ ਅਯਨੋ, ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਸੋ ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਭਗਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ’’ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯)। ਅਯਤੀਤਿ ਵਾ ਅਯਨੋ, ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਯਨੋ, ਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਤਿ ਏਕਾਯਨੋ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖੋ, ਸੁਭਦ੍ਦ, ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੪)। ਅਪਿ ਚ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਮੁਖਭਾਵਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤੋਪਿ ਅਪਰਭਾਗੇ ਏਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਅਯਤਿ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਕਾਯਨੋ, ਤਂ ਏਕਾਯਨਂ।

ਜਾਤਿਖਯਨ੍ਤਦਸ੍ਸੀਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਨ੍ਤੋ ਜਾਤਿਖਯਨ੍ਤੋ। ਜਾਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਖਯਨ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਂ ਪਸ੍ਸੀਤਿ ਜਾਤਿਖਯਨ੍ਤਦਸ੍ਸੀ। ‘‘ਮਗ੍ਗਂ ਪਜਾਨਾਤਿ ਹਿਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਏਕਾਯਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਸਯਮ੍ਭੁਞ੍ਞਾਣੇਨ ਭਗਵਾ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਚ ਤੇਨ ਤੇਨ ਹਿਤੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਅਨੁਕਮ੍ਪਤੀਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਏਕਾਯਨਭਾਵਂ, ਤੀਸੁਪਿ ਕਾਲੇਸੁ ਏਕਨ੍ਤਨਿਯ੍ਯਾਨਤਞ੍ਚ ਵਿਭਾਵੇਤੁਂ **“ਏਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਤਰਿਂਸੁ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਤਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਯੇ ਚ ਤਰਨ੍ਤਿ ਓਘ”**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯੇ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨਂ ਕਾਮੋਘਾਦਿਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਓਘਂ ਤਰਿਂਸੁ, ਯੇ ਚ ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨਂ ਤਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਏਤਰਹਿ ਚ ਤਰਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਸਬ੍ਬੇ ਏਤੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗੇਨ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨਾਤਿ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਚਤੁਰੋਘਨਿਤ੍ਥਰਣੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਪੇਕ੍ਖਨ੍ਤਾ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤੁਕਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵਂ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨਿ ਉਦਾਹਰਨ੍ਤੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਹਿ ਸਂਸਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪੁਨ **“ਲੋਕਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਦਸ੍ਸਨਭਾਗਿਯੇਨ ਚ ਭਾਵਨਾਭਾਗਿਯੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੇਨ। ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਮੇਵ ਹਿ ਦਸ੍ਸਨਭਾਗਿਯਂ ਭਾਵਨਾਭਾਗਿਯਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। **ਲੋਕਿਯਞ੍ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਹਿ ਦਸ੍ਸਨਭਾਗਿਯਾਦੀਹਿ ਚਾਤਿ ਉਭਯੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਯਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ**ਤਿਆਦਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਂਕਿਲੇਸਕੋਟ੍ਠਾਸਸਹਿਤਂ, ਸਂਕਿਲੇਸਤ੍ਥਦੀਪਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਏਵਂ ਲੋਕਿਯਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪਦੇਹਿ ਸਂਸਨ੍ਦਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਤਿਕਾਨਂ ਸੇਸਪਦਾਨਞ੍ਚ ਸਂਸਨ੍ਦਨਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਨ੍ਤਿ ਤਂ ਅਨੁਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਦਿਪਿ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਂ ਲੋਕਿਯਮੇਵ। ਤਥਾਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਲੋਕਿਯਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਸ੍ਸ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਗ੍ਘਾਤਾਯਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿਗ੍ਘਾਤਾਯਾ**ਤਿ ਪਹਾਨਾਯ। ਸੁਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮਾ ਵਿਯ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਭੂਮਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨੇਨੇਵ ਭਾਵਨਾਭੂਮਿ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾ, ਤਸ੍ਮਾ **“ਭਾਵਨਾਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਭਾਗਿਯਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਯਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਕਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਝਾਨਭਾਵਨਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥਾ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **“ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਭਾਵਨਾਭਾਗਿਯਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਯ, ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥ”**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਦਾਨਿ ਤਿਕਪਦੇਹੇਵ ਸਂਸਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਕਬੀਜਿਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਯੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕਮੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਜਨੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਅਯਂ **ਏਕਬੀਜੀ** ਨਾਮ। ਯਥਾਹ –

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਕਬੀਜੀ? ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ ਨਿਯਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ। ਸੋ ਏਕਂਯੇਵ ਮਾਨੁਸਕਂ ਭਵਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਕਬੀਜੀ''ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੩੩)।

ਯੋ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਕੁਲਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਯਂ **ਕੋਲਂਕੋਲੋ** ਨਾਮ। ਯਥਾਹ –

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਲਂਕੋਲੋ? ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਿਣ੍ਣਂ...ਪੇ॰... ਪਰਾਯਣੋ। ਸੋ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਕੁਲਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਲਂਕੋਲੋ''ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੩੨)।

ਤਤ੍ਥ **ਕੁਲਾਨੀ**ਤਿ ਭਵੇ। **ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ** ਵਾਤਿ ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਦੇਸਨਾਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਯਾਵ ਛਟ੍ਠਭਵਾ ਸਂਸਰਨ੍ਤੋਪਿ ਕੋਲਂਕੋਲੋ ਹੋਤਿ ਏਵ।

ਯੋ ਪਨ ਸਤ੍ਤ ਭਵੇ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਯਂ **ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ** ਨਾਮ। ਯਥਾਹ –

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ? ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ...ਪੇ॰... ਪਰਾਯਣੋ। ਸੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਦੇਵੇ ਚੇਵ ਮਾਨੁਸੇ ਚ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ''ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੩੧)।

ਕੋ ਪਨ ਤੇਸਂ ਏਤਂ ਪਭੇਦਂ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ? ਕੇਚਿ ਤਾਵ ''ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁ ਨਿਯਮੇਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ''ਪਠਮਮਗ੍ਗੋ'', ਕੇਚਿ ''ਉਪਰਿ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ''। ਕੇਚਿ ''ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਵਾਦੇ ਪਠਮਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਕਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਉਪਰਿ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਨਿਰੁਪਨਿਸ੍ਸਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਪਠਮਮਗ੍ਗੋ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਵਾਦੇ ਉਪਰਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਨਿਰਤ੍ਥਕਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਉਪਰਿ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਨਿਯਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾਦੇ ''ਪਠਮਮਗ੍ਗੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਏਵ ਉਪਰਿ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਵਾਦੋ ਪਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਚੇ ਹਿ ਉਪਰਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਬਲਵਤੀ ਹੋਤਿ, ਏਕਬੀਜੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਤੋ ਮਨ੍ਦਤਰਾ ਕੋਲਂਕੋਲੋ। ਤਤੋ ਮਨ੍ਦਤਰਾ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯੋ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਏਵ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਯੋ ਚ ਦੇਵੇਸੁਯੇਵ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਇਮੇ ਨ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਯੋ ਪਨ ਕਾਲੇਨ ਦੇਵੇਸੁ, ਕਾਲੇਨ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੂਤਿ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਨਯੇਨ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਸੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ''ਤਿ ਇਦਂ ਇਧਟ੍ਠਕਵੋਕਿਣ੍ਣਵਟ੍ਟਜ੍ਝਾਸਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵਟ੍ਟਜ੍ਝਾਸਯੋ ਹਿ ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਛ ਦੇਵਲੋਕੇ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ ਠਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਸਦ੍ਧਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ, ਸੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ **ਸਦ੍ਧਾਨੁਸਾਰੀ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਏਕਬੀਜਿਆਦਿਭੇਦੋ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਪਞ੍ਞਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ, ਸੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰੀ** ਨਾਮ। ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕਬੀਜਿਆਦਿਭੇਦੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਅਲਾਭਿਨੋ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਲਾਭੀ ਪਨ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਯਸਕ੍ਖਿਨਾਮਕਾ ਤਯੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ, ਤੇ ਏਕਬੀਜਿਆਦੀਹਿ ਤੀਹੇਵ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਪਞ੍ਚਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਬ੍ਬਂ ਏਕਬੀਜਿਨਾ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰਿਨਾ"**ਤਿ, ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਹਿ।

ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹੀਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ, ਸਕਦਾਗਾਮੀ, ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ, ਅਭੇਦੇਨ ਅਨਾਗਾਮੀ, ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਆਦਯੋ ਪਞ੍ਚ, ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਯਸਕ੍ਖਿਨੋ ਤਯੋਤਿ ਭੇਦੇਨ ਅਟ੍ਠਾਤਿ, ਏਵਂ ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ

ਯੋ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਆਯੁਵੇਮਜ੍ਝਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ**। ਯੋ ਪਨ ਆਯੁਵੇਮਜ੍ਝਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਅਯਂ **ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ**। ਤਥਾ ਯੋ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਅਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਅਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ **ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ**। ਯੋ ਪਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ **ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ**। ਉਦ੍ਧਂ ਉਪਰੂਪਰਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਸੋਤੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ**। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ**।

ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਅਤ੍ਥਿ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ, ਅਤ੍ਥਿ ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਅਤ੍ਥਿ ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਇਧ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ ਪਤ੍ਵਾ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਉਪਰੂਪਰਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਅਕਨਿਟ੍ਠਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਅਯਂ **ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤ੍ਵਾ ਅਕਨਿਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਉਪਰੂਪਰਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਇਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਅਯਂ **ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ** ਨਾਮ। ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਵਿਭਾਗਾਯੇਵ।

ਨਵਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਅਲਾਭੀ ਅਰਹਾ **ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ** ਨਾਮ। ਤੇਸਂ ਪਨ ਲਾਭੀ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨ ਉਭੋਹਿ ਭਾਗੇਹਿ ਰੂਪਕਾਯਨਾਮਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤਤੋ ਉਭਤੋ ਭਾਗਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤੋ** ਨਾਮ। **ਸਮਸੀਸਿਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਵਿਧੋ ਸਮਸੀਸੀ – ਇਰਿਯਾਪਥਸਮਸੀਸੀ, ਰੋਗਸਮਸੀਸੀ, ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀਤਿ।

ਤਤ੍ਰ ਯੋ ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਯੇਨੇਵ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਆਰਭਤਿ, ਤੇਨੇਵ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਇਰਿਯਾਪਥਸਮਸੀਸੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਏਕਂ ਰੋਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਰੋਗੇ ਏਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਰੋਗੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਰੋਗਸਮਸੀਸੀ** ਨਾਮ। ਪਲਿਬੋਧਸੀਸਂ ਤਣ੍ਹਾ, ਬਨ੍ਧਨਸੀਸਂ ਮਾਨੋ, ਪਰਾਮਾਸਸੀਸਂ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਸੀਸਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ, ਕਿਲੇਸਸੀਸਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸੀਸਂ ਸਦ੍ਧਾ, ਪਗ੍ਗਹਸੀਸਂ ਵੀਰਿਯਂ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਸੀਸਂ ਸਤਿ, ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਸੀਸਂ ਸਮਾਧਿ, ਦਸ੍ਸਨਸੀਸਂ ਪਞ੍ਞਾ, ਪਵਤ੍ਤਸੀਸਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਗੋਚਰਸੀਸਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਸੀਸਂ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਤੇਰਸਸੁ ਸੀਸੇਸੁ ਕਿਲੇਸਸੀਸਂ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਸੀਸਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਦਾਯਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਰਿਯਾਦਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਯਾਦਾਯਕਂ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਪਰਿਯਾਦਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਅਞ੍ਞਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਦਾਯਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਯਾਦਾਯਕਂ। ਯਸ੍ਸ ਚੇਤਂ ਸੀਸਦ੍ਵਯਂ ਸਮਂ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ **ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀ** ਨਾਮ।

ਕਥਂ ਪਨਿਦਂ ਸਮਂ ਹੋਤੀਤਿ? ਵਾਰਸਮਤਾਯ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਵਾਰੇ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ, ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਚ, ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਚ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇ ਚਤ੍ਤਾਰੀਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਮੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤੋ ਇਮਾਯ ਵਾਰਸਮਤਾਯ ਇਦਂ ਉਭਯਸੀਸਪਰਿਯਾਦਾਨਮ੍ਪਿ ਸਮਂ ਹੋਤਿ ਨਾਮ। ਤੇਨਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ‘‘ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਯਮੇਵ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਏਵਂ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਤਯੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸਮਸੀਸੀਤਿ ਸਤ੍ਤ ਸਾਵਕਾ ਅਰਹਨ੍ਤੋ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਨਵਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ।

ਰਾਗਚਰਿਤੋਤਿ ਰਾਗਸਹਿਤਂ ਚਰਿਤਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਰਾਗਚਰਿਤੋ। ਰਾਗੇਨ ਵਾ ਚਰਿਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋ, ਰਾਗਜ੍ਝਾਸਯੋ ਰਾਗਾਧਿਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਰਾਗਮੁਖੇ ਠਿਤੋ**ਤਿ ਰਾਗਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੇ ਠਿਤੋ, ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤਰਾਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਲੋਕਿਯਂ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ। ਲੋਕਿਯਂ ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਰਾਗਚਰਿਤੇਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਲੋਕਿਯਂ, ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯ**"ਨ੍ਤਿ। **ਸੀਲਵਨ੍ਤੇਹੀ**ਤਿ ਸੀਲਵਨ੍ਤਾਦੀਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ। **ਪਕਤਿਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ, ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ। ਤੇਸਂ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਉਪਲਕ੍ਖਣਂ। ਅਥ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪਕਤਿਸੀਲਾਦਿਵਸੇਨ, ਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪਕਤਿਸੀਲਵਨ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਸੀਲਵਨ੍ਤੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਪਕਤਿਸੀਲ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਪਕਤਿਸੀਲਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਏਵ ਗਹਣਂ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਂ, ਪਤ੍ਤਿਦਾਨਅਬ੍ਭਨੁਮੋਦਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਦੇਸਨਾਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵਾ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **"ਪਞ੍ਚਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਪਕਤਿਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿਸੀਲਂ। **ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਸਾਦੋ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਫਲਸਦ੍ਧਾ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸਦ੍ਧਾ ਚ। **ਞਾਣਂ ਪਞ੍ਞਾਯ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਞਾ ਆਗਤਾ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਕੇਵਲਂ ਪਞ੍ਞਾਪਰਿਯਾਯੇਨੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਪਰਿਯਾਯੇਨਪਿ ਯਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾ ਆਗਤਾ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ। **ਯਂ ਵਾ ਪਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਂ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰੇਹੀਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ, ਬਾਹਿਰਾਨਿ ਚ ਆਯਤਨਾਨਿ ਆਗਤਾਨਿ, ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਤੇਹਿ ਆਯਤਨੇਹਿ ਞਾਣਂ **ਞੇਯਜਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਪਞ੍ਞਾਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਞੇਯਜ**ਨ੍ਤਿ ਞੇਯਜਤੋ ਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਪਞ੍ਞਾ ਞਾਣਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਞੇਯਜਭਾਵੇਨਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭੂਤਂ ਰੂਪਾਦਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਂ ਵਾ ਬਾਹਿਰਂ ਵਾ**ਤਿ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਦਿਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਸਙ੍ਖਤੇਨ ਅਸਙ੍ਖਤੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਸਙ੍ਖਤਭਾਵੇਨ ਅਸਙ੍ਖਤਭਾਵੇਨ ਚ ਞੇਯਜਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਞੇਯਜਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਹਿ ਞੇਯਜਸੁਤ੍ਤਂ ਞੇਯਜਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਯਂ ਵਾ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਭਗਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਵਚਨਂ ਭਾਸਤੀਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਦਿਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਦ੍ਵੇ। ਤੇਸੁ ਯਂ ਵਾ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਞ੍ਞਤਰਵਚਨਂ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਕਥਨਂ ਭਾਸਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। **ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਯਥਾਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਧਾਰਯਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਯਥਾ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਲੋਕਿਯਾਦੀਸੁ ਯਦਿ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ, ਅਥ ਉਭਯਵਸੇਨ ਯਥਾ ਯਥਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਤਂ ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਿਲੇਸਸਹਿਤਞ੍ਞੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਹੇਤੁ, ਨ ਇਤਰਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਦੁਵਿਧੋ ਹੇਤੁ ਯਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਯੇ ਚ ਕਿਲੇਸਾ"**ਤਿ। **ਸਮੁਦਯੋ ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ''ਕਿਲੇਸਾ''ਤਿ ਚ ਕਿਲੇਸਵਨ੍ਤੋ, ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਂ ਦਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯਂ ਯਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। **ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ ਭੂਮੀਸੂ**ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੂਮਿਆਦੀਸੁ। **ਕਪ੍ਪਿਯਾਨੁਲੋਮੇਨਾ**ਤਿ ਕਪ੍ਪਿਯੇਨ ਚ ਕਪ੍ਪਿਯਾਨੁਲੋਮੇਨ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਕਪ੍ਪਿਯਂ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਪ੍ਪਿਯਾਨੁਲੋਮਂ ਮਹਾਪਦੇਸਵਸੇਨ ਨਯਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। **ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਾਰਣੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਭਗਵਤਾ ਯਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ, ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਤਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸਰਾਗਾਦਿਸਂਵਤ੍ਤਨਮੇਵ ਹਿ ਭਗਵਤਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਸਰਾਗਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨਾਦਿਕਾਰਣੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ । **ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ। **ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਮੇਵ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਂਸਗ੍ਗਤੋ ਅਨੇਕਵਿਧੋ ਪਟ੍ਠਾਨਭੇਦੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਏਵਂ ਲੋਕਿਯਸਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦਿਸਂਸਗ੍ਗਤੋਪਿ ਅਨੇਕਵਿਧੋ ਪਟ੍ਠਾਨਭੇਦੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਏਕਦੇਸਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਨਯਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਕ੍ਕਾ ਹਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਞ੍ਞੁਨਾ ਤੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੁਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦੀਨਂ ਲੋਕਿਯਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸਂਸਗ੍ਗਭੇਦਵਸੇਨ ਅਯਂ ਪਟ੍ਠਾਨਭੇਦੋ ਅਨੇਕਵਿਧੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਏਵਂ ਉਭਯੇਸਮ੍ਪਿ ਸਂਸਗ੍ਗਵਸੇਨ ਅਯਂ ਨਯੋ ਯਥਾਰਹਂ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਲਬ੍ਭਤਿ ਹਿ ਲੋਕਿਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਂ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਾਸਨਾਭਾਗਿਯਂ। ਤਥਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਗਿਯਨ੍ਤਿ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਏਵਂ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧੇ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਂ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ, ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧੇ ਚ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਰਹਂ ਦੁਕਤਿਕਾਦਿਭੇਦੇਨ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਤੀਸੁ ਪਿਟਕੇਸੁ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਪਦਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨਿ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਯਮਾਨੇ ਅਤਿਪਪਞ੍ਚੋ ਹੋਤਿ, ਅਤਿਭਾਰਿਯਾ ਚ ਨੇਤ੍ਤਿਸਂਵਣ੍ਣਨਾ, ਸਕ੍ਕਾ ਚ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਞ੍ਞੁਨਾ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਤਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਯਿਮ੍ਹ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਂਸਗ੍ਗਵਸੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਾਗੋ ਏਕਦੇਸੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਨ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋਤਿ।

ਸਾਸਨਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਗਮਨਕਥਾ

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ –

ਹਾਰੇ ਨਯੇ ਚ ਪਟ੍ਠਾਨੇ, ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ।
ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਨਵਙ੍ਗਸ੍ਸ, ਸਾਸਨਸ੍ਸਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਂ॥

ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਂ ਧੀਰੋ, ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਨਿਪੁਣਞ੍ਚ ਯਂ।
ਅਦੇਸਯਿ ਮਹਾਥੇਰੋ, **ਮਹਾਕਚ੍ਚਾਯਨੋ** ਵਸੀ॥

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾਵਤਰਟ੍ਠਾਨੇ, ਪਟ੍ਟਨੇ ਨਾਗਸਵ੍ਹਯੇ।
ਧਮ੍ਮਾਸੋਕਮਹਾਰਾਜ-ਵਿਹਾਰੇ ਵਸਤਾ ਮਯਾ॥

ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਤ੍ਥਂ ਯਾ ਤਸ੍ਸ, ਆਰਦ੍ਧਾ **ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ**।
ਉਦਾਹਰਣਸੁਤ੍ਤਾਨਂ, ਲਕ੍ਖਣਾਨਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ॥

ਅਤ੍ਥਂ ਪਕਾਸਯਨ੍ਤੀ ਸਾ, ਅਨਾਕੁਲਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾ।
ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਵੀਸਾਯ, ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਭਾਣਵਾਰਤੋ॥

ਇਤਿ ਤਂ ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੇਨ, ਯਂ ਤਂ ਅਧਿਗਤਂ ਮਯਾ।
ਪੁਞ੍ਞਂ ਤਸ੍ਸਾਨੁਭਾਵੇਨ, ਲੋਕਨਾਥਸ੍ਸ ਸਾਸਨਂ॥

ਓਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਯ, ਸੀਲਾਦਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ।
ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਦੇਹਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤੁ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸਭਾਗਿਨੋ॥

ਚਿਰਂ ਤਿਟ੍ਠਤੁ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਂ।
ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਗਾਰਵਾ ਨਿਚ੍ਚਂ, ਹੋਨ੍ਤੁ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਾਣਿਨੋ॥

ਸਮ੍ਮਾ ਵਸ੍ਸਤੁ ਕਾਲੇਨ, ਦੇਵੋਪਿ ਜਗਤੀਪਤਿ।
ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨਿਰਤੋ ਲੋਕਂ, ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਪਸਾਸਤੁਤਿ॥

ਇਤਿ ਬਦਰਤਿਤ੍ਥਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨਾ ਆਚਰਿਯਧਮ੍ਮਪਾਲੇਨ ਕਤਾ

ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਸਮਤ੍ਤਾਤਿ।

ਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਰਣ-ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।